

VADÁSZÉVKÖNYV

2017

KAMARAI TAGOK
RÉSZÉRE
TÉRÍTÉSMENTES

2017. ÉVI
VADÁSZÉVKÖNYV

VADÁSZÉVKÖNYV

2017

DÉNES NATUR MŰHELY KIADÓ

Felelős szerkesztő
PECHTOL JÁNOS

A szerkesztőség tagjai
BÍRÓ GABRIELLA, DÉNES RITA, FÖLDVÁRI ATTILA, KOVÁCS GÁBOR,
KOVÁCS ZSOLT, WALLENDUMS PÉTER

A borító fotóját BLAUMANN ÖDÖN készítette
A hátsó borító fotóját RIGÓ FERENC készítette

A hónapok szövegét WALLENDUMS PÉTER írta
A hónapok fotóit PAPP TIBOR készítette
A trófeák a Magyar Mezőgazdasági Múzeum és Könyvtár
gyűjteményében található

Lektorálta
GELLÉR TIBOR

Tervezés, nyomdai előkészítés
DÉNES NATUR MŰHELY KIADÓ

ISSN 1419-4732

Szerkesztőség címe:
1027 Budapest, Medve utca 34-40.
Telefon: 355-6180 / Fax: 375-8378
e-mail: info@omvk.hu

Megjelent: 66 000 példányban

2017. ÉVI NAPTÁR

VADÁSZATI IDÉNYEK

Vadászható fajok	Vadászati idő
<i>Nagyvadfajok</i> Gímszarvasbika - érett bika - tehén, -ünő - borjú Dámbika - érett bika - tehén, -ünő - borjú Őzbak - suta, gida Muflonkos - juh, -jerke - bárány Vaddisznó Szikaszarvas	szeptember 1 - január 31. szeptember 1 - október 31 szeptember 1 - január 31. szeptember 1 - február utolsó napja október 1 - február utolsó napja október 1 - november 30. október 1 - január 31. október 1 - február utolsó napja április 15 - szeptember 30. október 1 - február utolsó napja szeptember 1 - február utolsó napja szeptember 1 - január 31. szeptember 1 - február utolsó napja egész évben egész évben
<i>Apróvadfajok</i> Mezei nyúl Üregi nyúl Fácánkakas - fácántyúk Fogoly Nyári lúd Vetési lúd, nagy lilik, kanadai lúd, nílusi lúd Tökés réce Szárca Erdei szalonka Örvös galamb, balkáni gerle	október 1 - december 31. egész évben október 1 - február utolsó napja október 1 - január 31. október 1 - december 31. október 1 - december 31. október 1 - január 31. október 1 - január 31. augusztus 15 - január 31. szeptember 1 - január 31. vadászati idény nélkül augusztus 15 - január 31.
<i>Egyéb apróvadfajok</i> Róka, aranyakál, nyest, pézsmapocok, nyestkutya, mosómedve Borz, házi görény, dolmányos varjú, szarka, szajkó	egész évben július 1 - február utolsó napja

Január

A méltán elhíresült „gamási bikát” – amely a vívók apostolának is nevezett dr. Bay Béla irányításával működő, a Somogy megyei Gamás határában lévő vadászterületen került terítékre – 1968. szeptember 9-én, szarvasbőgésben lőtte Ernst Joachim Schausberger osztrák papír- és indigógyáros bérvadász, aki évek óta visszajáró vendégnek számított a társaságnál. Az Országos Trófeabíráló Bizottság 251,16 pontosra értékelte az agancsot, így az elméletileg két évig állt a nemzetközi ranglista élén, ám mivel a nemzetközi bírálatra csak három évvel később, az 1971-es budapesti Vadászati Világkiállításon került sor – amikor egy ennél nagyobb pontszámú trófea is a bírálók elé került –, ténylegesen sohasem nyilváníthatták világrekorddá. A bika igazi különlegessége a mindkét száron osztott középág. Az elejtés évében, október 24-én, a Magyar Mezőgazdasági Múzeum tanácstermében megtartott CIC-kongresszuson egy ad hoc nemzetközi „zsűri” már lepontozta a trófeát, ám mivel ez nem minősült hivatalos, nemzetközi bírálótestületnek, az ott kiszámított érték a papírforma szerinti világrekorddá váláshoz nem volt elég, ahhoz azonban igen, hogy a trófeát azonnal nemzeti értéké nyilvánítsák. Tekintettel arra, hogy az agancsot a Tuskósi-erdőben kapták puszkavégre, tuskósi bikának is nevezik. További érdekesség, hogy ez a világ első szabad területi szarvastrófeája, amelyet 250 pontnál többre értékelték.

ELEJTŐ: E.J. SCHAUSBERGER
 ELEJTÉS IDEJE, HELYE: 1968, GAMÁS
 TRÓFEATÖMEG: 12,57 KG
 PONTSZÁM: 250,22 IP

Napok	A Nap		A Hold		Napok	A Nap		A Hold	
	kelte	nyugta	kelte	nyugta		kelte	nyugta	kelte	nyugta
1. Vasárnap	07.31	16.03	09.17	19.32	17. Kedd	07.25	16.23	22.15	10.05
2. Hétfő	07.31	16.04	09.50	20.38	18. Szerda	07.24	16.24	23.18	10.31
3. Kedd	07.31	16.05	10.21	21.45	19. Csütörtök	07.23	16.25	---	10.57
4. Szerda	07.30	16.06	10.51	22.55	20. Péntek	07.22	16.27	00.19	11.23
5. Csütörtök	07.30	16.07	11.20	---	21. Szombat	07.21	16.28	01.19	11.52
6. Péntek	07.30	16.08	11.50	00.06	22. Vasárnap	07.20	16.30	02.18	12.23
7. Szombat	07.30	16.10	12.22	01.18	23. Hétfő	07.19	16.31	03.15	12.59
8. Vasárnap	07.29	16.11	13.00	02.32	24. Kedd	07.18	16.33	04.11	13.40
9. Hétfő	07.29	16.12	13.43	03.46	25. Szerda	07.17	16.34	05.04	14.27
10. Kedd	07.29	16.13	14.33	04.57	26. Csütörtök	07.16	16.36	05.53	15.19
11. Szerda	07.28	16.15	15.32	06.03	27. Péntek	07.15	16.37	06.37	16.18
12. Csütörtök	07.28	16.16	16.36	07.01	28. Szombat	07.14	16.39	07.17	17.21
13. Péntek	07.27	16.17	17.45	07.50	29. Vasárnap	07.13	16.40	07.52	18.28
14. Szombat	07.27	16.18	18.55	08.32	30. Hétfő	07.12	16.42	08.25	19.36
15. Vasárnap	07.26	16.20	20.04	09.07	31. Kedd	07.10	16.44	08.55	20.46
16. Hétfő	07.25	16.21	21.11	09.37					

Február

Szín Aggtelektől 15 kilométerre, a Ménes-patak völgyétől délre, a Jósva-patak völgyében található település. A faluhoz tartozó Szelcepusztán, az Északerdő Zrt. területén került terítékre 1995. november 4-én a jelenlegi világranglista 12. helyén álló agyarakat viselő vadkan. Az elejtés körülményeiről a következőképpen számolt be a Magyar Vadászlap: „...délután erősen fúj a szél, s alig félóra alatt 25 centiméteres hó hullott. Bán Csaba vállalkozó, az érsekvadkerti Aranyfácán Vadásztársaság tagja, belföldi bérvadászként a barátjával együtt mégis kitartott a magaslesen, mondván, annyi nyomot láttak a szóró közelében, hogy ide meg kell jönniük a disznóknak. Még jócskán világos volt, amikor a sűrű hóesésben kilépett a szóróra egy nagy testű, magányos disznó. Szinte világított a pofájában az agyara. Rövid készülődés után eldőrdült a vendég puskája, a vad egyértelműen jelezte a lapockalövést, és beszaladt a sűrűbe. Mintegy húsz méter után már találtak vért, de mivel erősen sötétedett, nem keresték tovább. Másnap reggel Leskó István hivatásos vadász a kutyájával, a rálövéstől 150 méterre, megtalálta a még élő disznót, s rögtön megadta neki a kegyelemnövést. Ekkor még csak sejteni lehetett, hogy a 15 évesre becsült, zsigereivel 167 kilós kan teljesen ép agyara a magyar rekordlista élére kerül.”

ELEJTŐ: BÁN CS.
 ELEJTÉS IDEJE, HELYE: 1995, SZÍN-SZELCEPUSZTA
 ÁTLAGOS NAGYAGYARHOSSZ: 28,15 CM
 PONTSZÁM: 144,90 IP

Napok	A Nap		A Hold		Napok	A Nap		A Hold	
	kelte	nyugta	kelte	nyugta		kelte	nyugta	kelte	nyugta
1. Szerda	07.09	16.45	09.24	21.57	17. Péntek	06.45	17.10	---	09.52
2. Csütörtök	07.08	16.47	09.54	23.09	18. Szombat	06.43	17.12	00.05	10.23
3. Péntek	07.06	16.48	10.25	---	19. Vasárnap	06.41	17.13	01.04	10.56
4. Szombat	07.05	16.50	11.00	00.21	20. Hétfő	06.40	17.15	02.00	11.34
5. Vasárnap	07.04	16.51	11.39	01.33	21. Kedd	06.38	17.16	02.54	12.18
6. Hétfő	07.02	16.53	12.25	02.43	22. Szerda	06.36	17.18	03.44	13.08
7. Kedd	07.01	16.54	13.18	03.48	23. Csütörtök	06.34	17.19	04.30	14.04
8. Szerda	06.59	16.56	14.19	04.48	24. Péntek	06.33	17.21	05.12	15.06
9. Csütörtök	06.58	16.58	15.24	05.40	25. Szombat	06.31	17.22	05.50	16.12
10. Péntek	06.56	16.59	16.33	06.24	26. Vasárnap	06.29	17.24	06.24	17.21
11. Szombat	06.55	17.01	17.42	07.02	27. Hétfő	06.27	17.25	06.56	18.32
12. Vasárnap	06.53	17.02	18.50	07.35	28. Kedd	06.25	17.27	07.26	19.44
13. Hétfő	06.52	17.04	19.57	08.04					
14. Kedd	06.50	17.05	21.01	08.32					
15. Szerda	06.48	17.07	22.04	08.58					
16. Csütörtök	06.47	17.09	23.05	09.25					

Március

A világ mindmáig második legerősebb agancsú őzbakját, a „jászkiséri bakot” 1975-ben Paul Riegel hozta terítékre. Külön érdekesség, hogy a német vadászvendég három esztendővel korábban már egy világrekord gímbikát is terítékre hozott hazánkban, a Zala megyei Lenti térségében. A jászkiséri őztrófea huszonnégy órás tömege, kiskoponyával mérve, kerekén 800 grammot nyomott a mérlegen, s a Nemzetközi Vadászati és Vadvédelmi Tanács (CIC) ad hoc bizottsága által az előzetes bírálaton 233 pontot kapott, így világrekord-várományossá avanszált. Hogy mégsem lett az, arról 1976-ban a magyar résztvevő nélküli nemzetközi bírálóbizottság tett: a romániai minősítés során tudniillik – vitatott körülmények között – 210,72 pontra módosította a végeredményt. A politikai ármánykodás áldozatává vált őzbak emlékére a jászkiséri Széchenyi Zsigmond Vadásztársaság vadászházánál, 2010. május 15-én – napra pontosan az elejtés után 35 évvel – egy obeliszken elhelyezett emléktáblát avattak a helyi Diana Vadászklub kezdeményezésére. Az emlékmű azonban nem csak a rekordméretű baknak állít emléket, hanem egyúttal a Jász-Nagykun-Szolnok megyei vadgazdálkodás kimagasló színvonaláról is tanúskodik: az őztrófea-világranglista első ötven helyezettjéből ugyanis tizennyolcat éppen ebben az alföldi megyében zsákmányoltak a vadászok.

Napok	A Nap		A Hold		Napok	A Nap		A Hold	
	kelte	nyugta	kelte	nyugta		kelte	nyugta	kelte	nyugta
1. Szerda	06.23	17.28	07.56	20.57	17. Péntek	05.52	17.52	22.52	08.22
2. Csütörtök	06.21	17.30	08.28	22.11	18. Szombat	05.50	17.53	23.49	08.54
3. Péntek	06.19	17.31	09.02	23.24	19. vasárnap	05.48	17.55	--	09.30
4. Szombat	06.18	17.33	09.40	--	20. Hétfő	05.46	17.56	00.44	10.11
5. Vasárnap	06.16	17.34	10.23	00.34	21. Kedd	05.44	17.58	01.35	10.58
6. Hétfő	06.14	17.36	11.13	01.41	22. Szerda	05.42	17.59	02.23	11.50
7. Kedd	06.12	17.37	12.10	02.42	23. Csütörtök	05.40	18.00	03.06	12.49
8. Szerda	06.10	17.39	13.12	03.35	24. Péntek	05.38	18.02	03.45	13.52
9. Csütörtök	06.08	17.40	14.18	04.21	25. Szombat	05.36	18.03	04.20	14.59
10. Péntek	06.06	17.42	15.26	05.00	26. Vasárnap	06.34	19.05	05.53	17.10
11. Szombat	06.04	17.43	16.33	05.34	27. Hétfő	06.32	19.06	06.24	18.22
12. Vasárnap	06.02	17.45	17.40	06.04	28. Kedd	06.30	19.08	06.55	19.37
13. Hétfő	06.00	17.46	18.45	06.32	29. Szerda	06.28	19.09	07.26	20.53
14. Kedd	05.58	17.48	19.49	06.59	30. Csütörtök	06.26	19.10	08.00	22.09
15. Szerda	05.56	17.49	20.52	07.25	31. Péntek	06.24	19.12	08.37	23.23
16. Csütörtök	05.54	17.51	21.53	07.52					

ELEJTŐ: P. RIEGEL
 ELEJTÉS IDEJE, HELYE: 1975, JÁSZKISÉR
 TRÓFEATÖMEG: 770 G
 PONTSZÁM: 231,53 IP

Április

Rimler Pál erdőtanácsos, vadgazda a magán-erdőgazdaság korszerűsítésének élharcosa, egyúttal a legnagyobb eredményeket felmutató vezetője volt. Erdőigazgatóként ő irányította Magyarország legnagyobb kiterjedésű erdőgazdaságát, amely több mint 150 ezer katasztrális hold területű volt. A két világháború közötti időszak sok, kiváló dártrófeája közül az egyik legkitűnőbb, az 1923-as, úgynevezett Rimler-bika az ő nevéhez köthető. A barcogáskor, verekedés közben megsebesült, a végtelenségig legyengült, szinte biztos pusztulásra ítélt gyulaji lapátost ő maga hozta terítékre. A trófeát, mely az egységesített bírálati rendszer bevezetése előtt több érmet is szerzett, 1937-ben, a berlini nemzetközi vadászati kiállításon a bírálóbizottság világrekordnak nyilvánította a maga 209,60 nemzetközi pontjával és a mintegy 4,20 kilogrammos trófeatömegével. A Rimler-bikát először a Nemzeti Vadászati Védegylet 1925-ös Vadászati Agancs- és Vadászati Ipari Kiállításán mutatták be a nagyközönségnek, s a látogatók körében őszinte elismerést váltott ki a kapitális trófea. Külön vadászattörténeti érdekesség, hogy a kiállítás katalógusában a trófea fotója alatt – amelyet személyesen Nadler Herbert készített – zárójelben már szerepelt a „világrekord” megjegyzés, holott hivatalosan csak tizenkét évvel később „nyerte el a címet”, s lett a történelem legelső világrekord dámlapátja.

ELEJTŐ: RIMLER P.
ELEJTÉS IDEJE, HELYE: 1923, GYULAJ
TRÓFEATÖMEG: 3,84 KG
PONTSZÁM: 209,60 IP

Napok	A Nap		A Hold		Napok	A Nap		A Hold	
	kelte	nyugta	kelte	nyugta		kelte	nyugta	kelte	nyugta
1. Szombat	06.22	19.13	09.20	00.34	17. Hétfő	05.51	19.36	-- --	09.50
2. Vasárnap	06.20	19.15	10.09	--- --	18. Kedd	05.49	19.37	01.18	10.40
3. Hétfő	06.18	19.16	11.04	01.37	19. Szerda	05.47	19.39	02.02	11.35
4. Kedd	06.16	19.17	12.05	02.33	20. Csütörtök	05.45	19.40	02.41	12.34
5. Szerda	06.14	19.19	13.10	03.21	21. Péntek	05.43	19.41	03.17	13.39
6. Csütörtök	06.12	19.20	14.16	04.01	22. Szombat	05.41	19.43	03.50	14.46
7. Péntek	06.10	19.22	15.23	04.36	23. Vasárnap	05.40	19.44	04.21	05.57
8. Szombat	06.08	19.23	16.29	05.07	24. Hétfő	05.38	19.46	04.51	17.11
9. Vasárnap	06.06	19.25	17.34	05.35	25. Kedd	05.36	19.47	05.22	18.27
10. Hétfő	06.04	19.26	18.37	06.01	26. Szerda	05.34	19.48	05.55	19.44
11. Kedd	06.02	19.27	19.40	06.27	27. Csütörtök	05.33	19.50	06.31	21.02
12. Szerda	06.00	19.29	20.42	06.54	28. Péntek	05.31	19.51	07.12	22.17
13. Csütörtök	05.58	19.30	21.42	07.22	29. Szombat	05.29	19.53	08.00	23.27
14. Péntek	05.56	19.32	22.40	07.53	30. Vasárnap	05.28	19.54	08.54	00.28
15. Szombat	05.54	19.33	23.36	08.27					
16. Vasárnap	05.52	19.34	00.29	09.06					

Május

Abádszalók és Tiszaderzs határában, a Tisza-tó mellett egy búzatáblán, 1993. május 3-án került terítékre az a 769 grammos agancsú, 230,75 pontos bírálati eredményrel rendelkező őz, amelynek agancsa ezzel a világranglista 3. helyére ugrott, egyúttal a magyar rekordlajstrom 2. helyezettje lett. Az Abádszalóki Hubertus Vadásztársaság vadőre, Bakó Lajos már több éve ismerte az ötévesre becsült, páratlan nyolcas agancsú daliát, így a belga vendégvadással, Marc Rollanddal kifejezetten azzal a céllal indultak a területre, hogy megkíséreljék a terítékre hozatalát. Úgy látszik, Szent Hubertus kegyeibe fogadta őket, a próbálkozásukat ugyanis siker koronázta: a lövés eldördült. A rossz nyelvek szerint ekkor vágták földhöz a kapujukat és indultak haza a többnapos megfigyelésből a szomszéd vadásztársaság tagjai, akik szintén pályáztak erre a bakra, s keresőtávcsövön keresztül figyelték a határtól nem messze zajló eseményeket. Nyilván ők is szívesen fogadták volna a bak elejtéséért járó – az akkori árjegyzéknek megfelelően kifizetett – 1,2 millió forintot. A kivételes paraméterekkel rendelkező, mindkét oldalon 29,5 centiméteres szárákkal bíró, eredeti trófea sohasem került az elejtő vadászszobájának falára, annak ellenére sem, hogy kifejezett kérésére lefűrészelték kiskoponyára, ugyanis az Országos Trófeabíráló Bizottság nemzeti értéké nyilvánította, így a dicsőségen kívül a vendégnek csak a hiteles másolat jutott.

ELEJTŐ: M. ROLLAND
 ELEJTÉS IDEJE, HELYE: 1993, ABÁDSZALÓK
 TRÓFEATÖMEG: 769 G
 PONTSZÁM: 230,75 IP

Napok	A Nap		A Hold		Napok	A Nap		A Hold	
	kelte	nyugta	kelte	nyugta		kelte	nyugta	kelte	nyugta
1. Hétfő	05.26	19.55	09.55	--	17. Szerda	05.03	20.16	--	10.23
2. Kedd	05.24	19.57	11.01	01.20	18. Csütörtök	05.02	20.18	01.18	11.24
3. Szerda	05.23	19.58	12.08	02.03	19. Péntek	05.01	20.19	01.51	12.29
4. Csütörtök	05.21	19.59	13.15	02.40	20. Szombat	05.00	20.20	02.21	13.36
5. Péntek	05.20	20.01	14.21	03.12	21. Vasárnap	04.59	20.21	02.50	14.47
6. Szombat	05.18	20.02	15.26	03.40	22. Hétfő	04.58	20.22	03.20	16.00
7. Vasárnap	05.17	20.04	16.29	04.06	23. Kedd	04.57	20.24	03.50	17.16
8. Hétfő	05.15	20.05	17.32	04.31	24. Szerda	04.56	20.25	04.23	18.33
9. Kedd	05.14	20.06	18.33	04.57	25. Csütörtök	04.55	20.26	05.01	19.51
10. Szerda	05.12	20.07	19.34	05.24	26. Péntek	04.54	20.27	05.46	21.06
11. Csütörtök	05.11	20.09	20.33	05.54	27. Szombat	04.53	20.28	06.38	22.14
12. Péntek	05.10	20.10	21.31	06.27	28. Vasárnap	04.52	20.29	07.38	23.12
13. Szombat	05.08	20.11	22.25	07.04	29. Hétfő	04.52	20.30	08.44	00.01
14. Vasárnap	05.07	20.13	23.15	07.46	30. Kedd	04.51	20.31	09.54	00.41
15. Hétfő	05.06	20.14	00.00	08.33	31. Szerda	04.50	20.32	11.03	--
16. Kedd	05.05	20.15	00.41	09.26					

Június

1970-ben, a Zalai-dombságban, a szlovén (akkoriban jugoszláv) határtól pár kilométerre található Lenti város melletti erdőkben Marion Schuster svájci vendégvadász hölgy egy 251,83 pontszámú agancsárt ejtett el, amelyik azután két évig a világranglista élén állt. A trónról egy 1972-ben, ugyancsak Lenti határában, Paul Riegel német vadászvendég által elejtett bika trófeája taszította le, ugyanis 1,15 ponttal túlszárnyalta az „előd” eredményét. Megjegyzendő egyébként, hogy mind a mai napig a Schuster-féle bika az egyetlen olyan világrekord trófea, amelyet vadász hölgy zsákmányolt. Ez az agancs volt minden idők legsikeresebb, 2,3 millió látogatót vonzó vadászati eseményének, az 1971-es budapesti Vadászati Világkiállításnak az egyik ékessége a maga 251,83 CIC-pontjával. A svájci illetőségű vadász hölgy amúgy korábban már több alkalommal lőtt komoly bikákat az 1959-ben alapított, a Lenti Erdőgazdaság dolgozóiból „verbuválódott” vadásztársaság területén. A páratlan 26-os trófea egészen elképesztő méretekkel rendelkezik, hiszen a szárhosszak átlaga 123,2 cm, a koszorúk körméretéé 28,25 cm, a középágak hossza pedig 57,8 cm. Érdekességként meg kell említeni, hogy ugyancsak ezen a vidéken, Lenti közelében, 1910-ben herceg Esterházy Miklós már elejtett egy szintén páratlan huszonhatos agancsú bikát, amely megdöbbentő hasonlóságot mutat ezzel a trófeával.

ELEJTŐ: M. SCHUSTER
 ELEJTÉS IDEJE, HELYE: 1970, LENTI
 TRÓFEATÖMEG: 12,45 KG
 PONTSZÁM: 251,83 IP

Napok	A Nap		A Hold		Napok	A Nap		A Hold	
	kelte	nyugta	kelte	nyugta		kelte	nyugta	kelte	nyugta
1. Csütörtök	04.50	20.33	12.11	01.15	17. Szombat	04.45	20.43	--	12.31
2. Péntek	04.49	20.34	13.17	01.45	18. Vasárnap	04.45	20.44	01.21	13.40
3. Szombat	04.48	20.35	14.22	02.12	19. Hétfő	04.45	20.44	01.50	14.53
4. Vasárnap	04.48	20.36	15.24	02.37	20. Kedd	04.45	20.44	02.20	16.07
5. Hétfő	04.47	20.36	16.26	03.02	21. Szerda	04.45	20.44	02.55	17.24
6. Kedd	04.47	20.37	17.27	03.29	22. Csütörtök	04.46	20.45	03.34	18.39
7. Szerda	04.47	20.38	18.27	03.57	23. Péntek	04.46	20.45	04.22	19.51
8. Csütörtök	04.46	20.39	19.25	04.28	24. Szombat	04.46	20.45	05.18	20.56
9. Péntek	04.46	20.39	20.20	05.03	25. Vasárnap	04.47	20.45	06.22	21.51
10. Szombat	04.46	20.40	21.12	05.43	26. Hétfő	04.47	20.45	07.32	22.37
11. Vasárnap	04.45	20.40	22.00	06.29	27. Kedd	04.48	20.45	08.43	23.15
12. Hétfő	04.45	20.41	22.42	07.20	28. Szerda	04.48	20.45	09.55	23.47
13. Kedd	04.45	20.42	23.20	08.16	29. Csütörtök	04.48	20.45	11.04	00.15
14. Szerda	04.45	20.42	23.54	09.16	30. Péntek	04.49	20.44	12.10	00.42
15. Csütörtök	04.45	20.43	00.24	10.18					
16. Péntek	04.45	20.43	00.53	11.24					

Július

Az első magyar világrekord őzágancs 1965-ben került a Magyar Mezőgazdasági Múzeum gyűjteményébe. A bakot Cseterki Lajos ejtette el 1965. július 29-én, Martonvásáron. Az 1967-es újvidéki nemzetközi vadászati kiállítás keretében megtartott nemzetközi bírálaton a trófeát 228,68 pontra értékelték, ezzel 1983-ig – tizenharc esztendőn keresztül – vezette a világranglistát. Az elejtés évében az Országos Trófeabíró Bizottság a 9 éves bak agancsára 240,34 pontot adott, ám mire az a nemzetközi ítészek testülete elé került, a beszáradása miatt több mint 130 grammot veszített eredeti tömegéből, így közel 12 ponttal kevesebbre taksálták.

„1965. július 27-én a Cseterki elvtársat Jankó János erdészeti igazgató kísérte az ismert bakra, ám a vendég a tikkasztó hőségben aznap még csak megnézte azzal a szándékkal, hogy másnap újra eljön, és akkor fogja meglőni. Dél előtt az egyik vadőr jelentette, hogy a bak beváltott egy búzatábla közepébe, és ott elfeküdt. 17 óra körül a vadász és kísérője úgy döntött, megpróbál a még lábon álló gabonában rámenni, ám kúszva sem tudtak ideális löpőpozícióba kerülni, s a dolognak hibázás lett a vége. Következő hajnalban, lövilágnál már az ominózus búzánál várták, s alig 70 méterre fel is állt, de szagot kapott, arrébb rohant, ám egy pillanatra megtorpant – a lövés azonnal eldőrdült. A bak jelezte a becsapódást, és pár lépést követően elfeküdt” – emlékezett vissza egy szemtanú a kivételes napra.

Napok	A Nap		A Hold		Napok	A Nap		A Hold	
	kelte	nyugta	kelte	nyugta		kelte	nyugta	kelte	nyugta
1. Szombat	04.50	20:44	13.15	--	17. Hétfő	05.03	20.35	00.53	13.50
2. Vasárnap	04.50	20:44	14.18	01.07	18. Kedd	05.04	20.34	---	15.03
3. Hétfő	04.51	20:44	15.19	01.33	19. Szerda	05.05	20.33	01.29	16.17
4. Kedd	04.52	20:43	16.19	02.01	20. Csütörtök	05.06	20.32	02.12	17.29
5. Szerda	04.52	20:43	17.18	02.30	21. Péntek	05.07	20.31	03.01	18.36
6. Csütörtök	04.53	20:42	18.15	03.04	22. Szombat	05.09	20.30	04.00	19.36
7. Péntek	04.54	20:42	19.08	03.42	23. Vasárnap	05.10	20.29	05.07	20.27
8. Szombat	04.55	20:42	19.57	04.26	24. Hétfő	05.11	20.28	06.19	21.09
9. Vasárnap	04.55	20:41	20.42	05.15	25. Kedd	05.12	20.27	07.32	21.45
10. Hétfő	04.56	20:40	21.22	06.10	26. Szerda	05.13	20.25	08.44	22.16
11. Kedd	04.57	20:40	21.57	07.09	27. Csütörtök	05.15	20.24	09.53	22.44
12. Szerda	04.58	20:39	22.29	08.11	28. Péntek	05.16	20.23	11.00	23.10
13. Csütörtök	04.59	20:38	22.58	09.15	29. Szombat	05.17	20.22	12.05	23.36
14. Péntek	05.00	20:37	23.26	10.22	30. Vasárnap	05.18	20.20	13.08	00.03
15. Szombat	05.01	20:37	23.53	11.29	31. Hétfő	05.19	20.19	14.09	00.32
16. Vasárnap	05.02	20:36	00.22	12.39					

ELEJTŐ: CSETERKI L.

ELEJTÉS IDEJE, HELYE: 1965, MARTONVÁSÁR

TRÓFEATÖMEG: 766,5 G

PONTSZÁM: 228,68 IP

Augusztus

Karl Heinz Spitzer 1948-ban váltotta ki élete első vadászjegyét otthon, Németországban. Hazánkba először 1988-ban látogatott el, amikor is Sellyén egy kiváló gímbikát hozott terítékre. Gúthra csak egy évtizeddel később vezette a sors, ám annyira megszerette a helyi vadászokat és a területet, hogy a későbbi években állandó visszajáró vendéggé vált. Nem csoda, hogy ez a terület a szíve csücske lett, hiszen 2002. október 16-án ő hozta terítékre a világranglistát jelenleg is vezető lapátost. „A szemerkélő esőben egy vadföldnél álló magaslesre ültünk fel. Egyszer csak sántikáló dámbikára lettünk figyelmesek a kíséremmel, olyan 300 méterre tőlünk. Sokáig nézegettük, majd miután lőtávolba került, sikerült elejtenem” – emlékszik vissza egy újságcikkben a vadászatra Spitzer úr. A nagy izgalommal várt nemzetközi bírálatra a következő év január 17-én került sor, a szlovén Veljko Varičak elnökletével. Amikor az „eredményhirdetésnél” a vadászkiírásjelzőket követően szólásra emelkedett, olyan csönd lett, hogy szinte a légy zümmögését is hallani lehetett. Az új dámvilágrekord megszületését viszont már szünni nem akaró tapsvihár követte, hiszen a trófea négy ponttal megelőzte az előző, ugyancsak gúthi csúcstartót! Talán ennek is köszönhető, hogy a szakszerű dámgazdálkodás elismeréseképpen, 1993-ban az erdészet megkapta a CIC legrangosabb kitüntetését, az Edmond Blanc-díjat.

ELEJTŐ: K. H. SPITZER
 ELEJTÉS IDEJE, HELYE: 2002, GÚTH
 TRÓFEATÖMEG: 5,00 KG
 PONTSZÁM: 237,63 IP

Napok	A Nap		A Hold		Napok	A Nap		A Hold	
	kelte	nyugta	kelte	nyugta		kelte	nyugta	kelte	nyugta
1. Kedd	05.21	20.18	15.09	--	17. Csütörtök	05.42	19.52	--	16.22
2. Szerda	05.22	20.16	16.06	01.04	18. Péntek	05.43	19.50	01.47	17.23
3. Csütörtök	05.23	20.15	17.01	01.41	19. Szombat	05.44	19.48	02.49	18.16
4. Péntek	05.25	20.13	17.52	02.22	20. Vasárnap	05.46	19.47	03.57	19.01
5. Szombat	05.26	20.12	18.39	03.09	21. Hétfő	05.47	19.45	05.08	19.40
6. Vasárnap	05.27	20.10	19.21	04.02	22. Kedd	05.48	19.43	06.21	20.13
7. Hétfő	05.28	20.09	19.58	05.00	23. Szerda	05.50	19.41	07.32	20.43
8. Kedd	05.30	20.07	20.31	06.02	24. Csütörtök	05.51	19.39	08.41	21.10
9. Szerda	05.31	20.05	21.02	07.07	25. Péntek	05.52	19.37	09.48	21.37
10. Csütörtök	05.32	20.04	21.30	08.13	26. Szombat	05.54	19.35	10.53	22.04
11. Péntek	05.34	20.02	21.58	09.21	27. Vasárnap	05.55	19.33	11.56	22.33
12. Szombat	05.35	20.01	22.26	10.30	28. Hétfő	05.56	19.32	12.57	23.04
13. Vasárnap	05.36	19.59	22.56	11.41	29. Kedd	05.58	19.30	13.56	23.38
14. Hétfő	05.38	19.57	23.30	12.52	30. Szerda	05.59	19.28	14.52	00.18
15. Kedd	05.39	19.55	00.08	14.04	31. Csütörtök	06.00	19.26	15.45	--
16. Szerda	05.40	19.54	00.54	15.15					

Szeptember

A mintegy 40 ezer hektáros kiterjedésű Alsó-Duna-ártér összesen három országot érint. Gemenc, Bellye és Karapanca régóta ismert világhírű gímszarvasállományáról, melynek ékes bizonyítéka három olyan trófea, amely méltán került be a vadászat aranykönyvébe. Az első az 1891-ben, Reinspach János által terítékre hozott, száalkai bika néven ismert agancsár; a második egy, odaát a Vajdaságban, 1946-ban kerített kazuki agancs (mely – orvvadász által halálosan megsebzett – bikának a megtalálása Dragoslav Stefanović kerületvezető erdész nevéhez fűződik); a harmadik pedig a magyar ranglistát ma is vezető karapancai bika, amelynek 1986 szeptemberében adták meg a végtisztességet. A trófea a nemzetközi bírálatot követően négy éven keresztül világrekord volt, mégsem csak emiatt vált legendássá, hanem az elejtés körülményeit körüllegő mendemondák folytán is. Egyesek azt állítják, hogy elhullva, verekedésből származó szúrt sebekkel az oldalán találták meg, míg mások úgy „tudják”, hogy megsebzették, s a sebágyban szenvedő vadnak Bleier József adta meg a kegyelemlövést. Annyi bizonyos, hogy az annalesek szerint Bleier József fővadász az elejtő. Akárhogy is történt az eset, az abban az esztendőben nyugdíjba vonuló szakembertől senki sem veheti el azt a történelmi tény, amely rögzíti, hogy a világrekord az övé. Az agancs különös ismertetőjele a jobb száron lévő elágazó szemág, illetve a hátraívelő farkaság.

ELEJTŐ: BLEIER J.
 ELEJTÉS IDEJE, HELYE: 1986, KARAPANCSA
 TRÓFEATÖMEG: 14,50 KG
 PONTSZÁM: 271,00 IP

Napok	A Nap		A Hold		Napok	A Nap		A Hold	
	kelte	nyugta	kelte	nyugta		kelte	nyugta	kelte	nyugta
1. Péntek	06.02	19.24	16.33	01.02	17. Vasárnap	06.23	18.51	02.51	17.37
2. Szombat	06.03	19.22	17.17	01.53	18. Hétfő	06.24	18.49	04.02	18.11
3. Vasárnap	06.04	19.20	17.56	02.49	19. Kedd	06.26	18.47	05.13	18.42
4. Hétfő	06.06	19.18	18.31	03.49	20. Szerda	06.27	18.45	06.23	19.10
5. Kedd	06.07	19.16	19.03	04.54	21. Csütörtök	06.28	18.43	07.31	19.37
6. Szerda	06.08	19.14	19.32	06.00	22. Péntek	06.30	18.41	08.37	20.04
7. Csütörtök	06.10	19.12	20.01	07.09	23. Szombat	06.31	18.39	09.42	20.31
8. Péntek	06.11	19.10	20.29	08.19	24. Vasárnap	06.32	18.37	10.44	21.02
9. Szombat	06.12	19.08	20.59	09.31	25. Hétfő	06.34	18.35	11.45	21.35
10. Vasárnap	06.14	19.06	21.31	10.43	26. Kedd	06.35	18.33	12.42	22.12
11. Hétfő	06.15	19.04	22.08	11.55	27. Szerda	06.36	18.31	13.37	22.55
12. Kedd	06.16	19.02	22.51	13.06	28. Csütörtök	06.38	18.29	14.27	23.42
13. Szerda	06.18	19.00	23.41	14.14	29. Péntek	06.39	18.27	15.12	00.36
14. Csütörtök	06.19	18.58	00.38	15.16	30. Szombat	06.41	18.25	15.52	---
15. Péntek	06.20	18.56	---	16.10					
16. Szombat	06.22	18.54	01.43	16.57					

Október

Az új évezred első évének egyik őszi napján, egészen pontosan november 5-én vaddisznóhajtást tartottak a Pilisi Parkerdő Zrt. Budakeszi Erdészetének vadászterületén. A külföldi vadászvendég puskája elé egy méretes kan került, s a német ajkú jáger szépen terítékre is hozta a sertevadat. A birtokbavételkor a hatalmas „bicskák” láttán a jelenlévők torkán akadt a szó, s jó ideig döbbenet szemlélték a nem mindennapi zsákmányt csakúgy, mint a 17 nappal később, a nagykanizsai Hubertus Vadásztársaság vadászházában megtartott nemzetközi trófeabírálat résztvevői, akik szintén hosszasan ámuldoztak a lefőzött „fogak” méreteit tapasztalva. A méretfelvételezést követően azután kitört az ováció... A bírálóbizottság elnöke a belga Michel Nolens volt, akinek a munkáját a horvát Ivica Lovrić, valamint magyar részről Bognár Gábor és Szidnai László segítette. Az eseményen összesen nyolc trófeát mutattak be: két-két gím-, dám- és őzagancsot, egy mufloncsigát – no meg a Budakeszin lőtt vadkan agyarát. A sor legvégén, amikor mérni kezdték az agyarakat, az érdeklődők feszült figyelemmel várták a pontérték kiszámítását. Mint azt előre sejteni lehetett: új nemzeti rekord született, amely a világranglistán a 3. helyre került. A szép ívű agyar 35,30 milliméter szélességével, a 9,10 és 9,30 centis kisagyar-körméretekkel, valamint a maximálisan adható öt szépségponttal érte el a kiváló eredményt.

ELEJTŐ: O. WEISER
 ELEJTÉS IDEJE, HELYE: 2000, BUDAKESZI
 ÁTLAGOS AGYARHOSSZ: 25,50 CM
 PONTSZÁM: 154,80 IP

Napok	A Nap		A Hold		Napok	A Nap		A Hold	
	kelte	nyugta	kelte	nyugta		kelte	nyugta	kelte	nyugta
1. Vasárnap	06.42	18.23	16.28	01.34	17. Kedd	07.04	17.52	04.09	17.12
2. Hétfő	06.43	18.21	17.01	02.36	18. Szerda	07.06	17.50	05.16	17.38
3. Kedd	06.45	18.19	17.32	03.42	19. Csütörtök	07.07	17.48	06.23	18.05
4. Szerda	06.46	18.17	18.00	04.51	20. Péntek	07.09	17.46	07.28	18.32
5. Csütörtök	06.47	18.15	18.29	06.01	21. Szombat	07.10	17.45	08.31	19.00
6. Péntek	06.49	18.13	18.59	07.14	22. Vasárnap	07.12	17.43	09.33	19.32
7. Szombat	06.50	18.11	19.31	08.28	23. Hétfő	07.13	17.41	10.33	20.08
8. Vasárnap	06.52	18.09	20.07	09.43	24. Kedd	07.15	17.39	11.29	20.48
9. Hétfő	06.53	18.07	20.48	10.57	25. Szerda	07.16	17.38	12.21	21.34
10. Kedd	06.54	18.05	21.37	12.07	26. Csütörtök	07.18	17.36	13.07	22.24
11. Szerda	06.56	18.03	22.32	13.12	27. Péntek	07.19	17.34	13.49	23.20
12. Csütörtök	06.57	18.01	23.34	14.09	28. Szombat	07.21	17.33	14.27	00.19
13. Péntek	06.59	17.59	00.41	14.57	29. Vasárnap	06.22	16.31	14.00	---
14. Szombat	07.00	17.57	---	15.38	30. Hétfő	06.24	16.29	14.31	00.23
15. Vasárnap	07.02	17.56	01.50	16.13	31. Kedd	06.25	16.28	14.59	01.29
16. Hétfő	07.03	17.54	03.00	16.44					

November

Dr. Roland Korz német vadászvendég 1991. október 13-án egy erős lapátokkal rendelkező dámbikát hozott terítékre a Nyírerdő Zrt. területén, Külső-Gúthon, a Turistaház nevezetű területén. Az elejtő 1985 óta járja puskával az erdőt, Magyarországon is lőtt már korábban gím- és dámbikákat, illetőleg őzbakokat is, Gúthon azonban ez volt az első látogatása. Arra a vadászatra még mindig jól emlékszik, mint ahogyan azt egy interjúban elmondta: „...körülbelül 80 méterről kellett célba vennem a bikát, s bár az agancsát jól láttam, a testét több helyen bokrok takarták, ráadásul ez volt az akkor vadonatúj golyós bockpuskám legelső bevetése, így számtalan körülmény nehezítette a dolgomat, de a kísérőmnek hála, sikerült elejteni a lapátost.” Roland Korz olyannyira elégedett volt a helyi személyzet szakértelmével és vendéglátásával, hogy az évek során többször visszatért még hazánkba vadászni – összesen nyolc alkalommal járt Magyarországon. De essen szó a már említett kísérőről, Barát Béláról is, aki akkoriban a hatodik évét töltötte az erdészetnél, kerületvezető vadászként. A trófea a kifőzés után 24 órával 6,4 kilogrammos volt, de 1992. január 14-én, a guthi vadászklubban megtartott nemzetközi bírálaton már „csak” 5,80 kg-osnak mérték, s a világ addig ismert legmagasabb pontszámával, 233,11 ponttal lett világrekord.

Napok	A Nap		A Hold		Napok	A Nap		A Hold	
	kelte	nyugta	kelte	nyugta		kelte	nyugta	kelte	nyugta
1. Szerda	06.27	16.26	15.27	02.38	17. Péntek	06.51	16.05	05.21	16.02
2. Csütörtök	06.28	16.25	15.56	03.49	18. Szombat	06.52	16.04	06.24	16.32
3. Péntek	06.30	16.23	16.27	05.03	19. Vasárnap	06.54	16.03	07.24	17.06
4. Szombat	06.31	16.22	17.01	06.20	20. Hétfő	06.55	16.02	08.22	17.44
5. Vasárnap	06.33	16.20	17.41	07.37	21. Kedd	06.56	16.01	09.16	18.28
6. Hétfő	06.34	16.19	18.28	08.52	22. Szerda	06.58	16.01	10.04	19.16
7. Kedd	06.36	16.17	19.23	10.02	23. Csütörtök	06.59	16.00	10.48	20.10
8. Szerda	06.37	16.16	20.25	11.04	24. Péntek	07.01	15.59	11.27	21.07
9. Csütörtök	06.39	16.15	21.32	11.57	25. Szombat	07.02	15.58	12.01	22.08
10. Péntek	06.40	16.13	22.41	12.41	26. Vasárnap	07.03	15.57	12.32	23.11
11. Szombat	06.42	16.12	23.51	13.17	27. Hétfő	07.05	15.57	13.00	--
12. Vasárnap	06.43	16.11	--	13.49	28. Kedd	07.06	15.56	13.27	00.17
13. Hétfő	06.45	16.10	01.00	14.17	29. Szerda	07.07	15.56	13.54	01.25
14. Kedd	06.46	16.09	02.07	14.43	30. Csütörtök	07.08	15.55	14.23	02.36
15. Szerda	06.48	16.07	03.13	15.09					
16. Csütörtök	06.49	16.06	04.18	15.35					

ELEJTŐ: R. KORZ
 ELEJTÉS IDEJE, HELYE: 1991, GUTH
 TRÓFEATÖMEG: 5,80 KG
 PONTSZÁM: 233,11 IP

December

Amikor 2003. november 4-én, a Pilisi Parkerdő Zrt. Budakeszi Erdészeténél megtartott vaddisznóhajtáson Javier Botin spanyol vadászvendég terítékre hozott egy, a lőállása előtt komótosan keresztbefutó kant, nyilván még nem is sejtette, hogy az általa karikára lőtt sertevad agyari világrekord tróféához juttatják. Márpedig – mint ahogy az a 2004. március 13-án megtartott nemzetközi bírálat során egyértelműen kiderült – a trófea bizony a világranglista élére került, s a mai napig is ott található. Az erdészet vadászházában a Nemzetközi Trófeabíráló Bizottság 162,85 CIC-pontra értékelte az agyart, amely így 4,65-tel magasabb összértékkel zárt az addigi világrekordnál. A bal oldali nagyagyar hossza végül 27,40, míg a jobb oldali 27,70 centiméterrel került be az adatbázisba, míg a nagyagyarak átlagos szélességét 37,70 milliméterben állapították meg. A kisagyar körmérete is egészen elképesztőnek tűnik: ez a mutató a bal oldalon 8,50, a jobb oldalon pedig 8,70 centiméternek bizonyult, és mi sem természetesebb: a szépségpontok rubrikájába is a maximálisan adható öt pontot írták be az ítések. Az elejtőnek ezúttal is meg kellett elégednie a másolattal, hiszen az „eredeti”, nemzeti értéké avanszált trófea méltó helye a budapesti Vajdahunyadvárban van, ahol a többi, hazánkban zsákmányolt világrekorddal együtt ez is megtekinthető.

Napok	A Nap		A Hold		Napok	A Nap		A Hold	
	kelte	nyugta	kelte	nyugta		kelte	nyugta	kelte	nyugta
1. Péntek	07.10	15.55	14.55	03.51	17. Vasárnap	07.25	15.53	06.15	15.43
2. Szombat	07.11	15.54	15.31	05.07	18. Hétfő	07.26	15.54	07.11	16.24
3. Vasárnap	07.12	15.54	16.14	06.25	19. Kedd	07.27	15.54	08.02	17.11
4. Hétfő	07.13	15.53	17.06	07.40	20. Szerda	07.27	15.54	08.48	18.03
5. Kedd	07.14	15.53	18.07	08.49	21. Csütörtök	07.28	15.55	09.28	18.59
6. Szerda	07.15	15.53	19.15	09.49	22. Péntek	07.28	15.55	10.03	19.58
7. Csütörtök	07.17	15.53	20.26	10.38	23. Szombat	07.29	15.56	10.35	21.00
8. Péntek	07.18	15.52	21.39	11.19	24. Vasárnap	07.29	15.57	11.04	22.04
9. Szombat	07.19	15.52	22.50	11.53	25. Hétfő	07.29	15.57	11.30	23.09
10. Vasárnap	07.20	15.52	23.59	12.22	26. Kedd	07.30	15.58	11.56	---
11. Hétfő	07.21	15.52	---	12.49	27. Szerda	07.30	15.59	12.23	00.17
12. Kedd	07.21	15.52	01.05	13.15	28. Csütörtök	07.30	16.00	12.52	01.27
13. Szerda	07.22	15.52	02.10	13.40	29. Péntek	07.30	16.00	13.24	02.39
14. Csütörtök	07.23	15.53	03.14	14.06	30. Szombat	07.31	16.01	14.02	03.55
15. Péntek	07.24	15.53	04.16	14.35	31. Vasárnap	07.31	16.02	14.48	05.10
16. Szombat	07.25	15.53	05.17	15.07					

ELEJTŐ: J. BOTIN
 ELEJTÉS IDEJE, HELYE: 2003, BUDAKESZI
 ÁTLAGOS AGYARHOSSZ: 27,55 CM
 PONTSZÁM: 162,85 IP

TISZTELT VADÁSZTÁRSAIM!

Nekem a kamarai Vadászévkönyvek a folyamatosságot jelentik. Mielőtt megírom e kiadványunk bevezető gondolatait, visszatekintek az elmúlt évi írásomra, hogy az abban foglaltak megállták-e helyüket, megvalósultak-e a terveink, javult-e a vadgazdálkodás, a vadászat és a vadászok helyzete, megítélése. Most is ezt tettem, és örömmel nyugtáztam, hogy a 2016-os évkönyv 33. oldalán olvasható beköszöntőmben foglaltakat az eltelt egy esztendő igazolta.

Az előző kamarai évkönyv nyomdába adásával egy időben, az Országgyűlés jelentős többséggel fogadta el „A vad védelméről, a vadgazdálkodásról és a vadászatról” szóló törvény módosítását, amellyel megteremtődtek az alapjai a következő húsz év vadgazdálkodásának.

Több mint negyvenéves szakmai múltam alapján nyugodtan kijelenthetem, hogy a vadásztársadalmon belül még soha nem volt ilyen kitarító elszántság, mint az elmúlt néhány hónapban. Annak ellenére, hogy túlvagyunk sok vadászati rendezvényen (FeHoVa, országos és megyei vadásznapiak, kulturális programok, szakmai konferenciák, Hivatásos Vadászok Országos Versenye, Országos Ifjúsági Vadászvetélkedő, Országos Vizsla Főverseny, trófeabemutatók stb.), ahol több tízezren megfordultak, a vadgazdálkodók és vadászok minden igyekezete mégis a vadászterületek megtartására, megszerzésére irányult.

Miután a vadászati jog már húsz éve a földtulajdonhoz kötött, a vadászok nem tehettek mást, mint hogy felkeresték a földtulajdonosokat, és kérték a támogatásukat. Gyűjtötték a meghatalmazásokat (nem egy esetben egy-két hektáronként), folyamatosan számolták a százalékokat, az arányokat, csak hogy meg tudják őrizni vadászterületüket, ahol minden utat, fát, bokrot ismernek, és amelyhez oly sok szép vadászélményük fűződött. Mindez érthető, hiszen húsz évről van szó! Nem volt egyszerű feladat – főleg, ha figyelembe vesszük, hogy sokszor rajtuk kívül álló okokból nem sikerült terveiket megvalósítani.

Úgy számolom, országosan a vadászterületek száma közel százal fog növekedni, tehát az átlagos területnagyság kismértékben csökken. Még nincsenek végleges statisztikai adatok, de úgy tűnik, a korábbi vadászatra jogosultak mintegy 85–90 százaléka talpon tud maradni. Vannak még másodfokon megfellebbezett területkijelölések, de összességében kevesebb lesz a bírósági esetek száma, mint tíz vagy húsz évvel ezelőtt volt. Akik már megszerezték a vadászterületet, örülnek, boldogok, nem is sejtik, hogy ez csak a kezdet, és a neheze még hátravan.

A területeket ugyanis valahogy meg is kell tartani! Elsősorban nem a haszonbérleti díjak miatt – mert azokat, úgy tűnik, reálisan sikerült meghatározni –, hanem az egyéb fizetési kötelezettségek és a szakmai feltételek azok,

amik komoly elvárásokat támasztanak a jövő vadgazdálkodóival szemben.

Még két hónap van hátra az új üzemtervi ciklus megkezdéséig, de bőven akad tennivaló, hiszen a tájegységi tervek még nem nyertek végleges formát, így egy-egy területre vonatkozóan az üzemtervek sem készülhettek el. Nincsenek tájegységi fővadászok, módosításra vár a vadászvizsga szabályzata és a vadhúsrendelet is. Ha mindezeket kidolgozzák és elfogadják, megkezdődhet az a szakmai munka, amely növelheti az apróvadállományt – ezzel együtt a vadászati lehetőségeket –, szabályozza a nagyvadállomány nagyságát, egyben javítja minőségét, és elindulhatunk azon az úton, amelyet végigjárva, a magyar vadgazdálkodás és vadászat visszanyerheti régi tekintélyét.

Bízunk abban, hogy a megkötött haszonbérleti szerződésekkel olyan jogosultjai lesznek vadászterületeinknek, akik valóban rendet akarnak, elhivatottjai a szakmának és hobbijuknak, s hosszú távon szakszerű, eredményes vadgazdálkodást kívánnak folytatni. A vadászati törvény és végrehajtási rendelete mindezt egyértelműen segíti, a szakma irányítói és a hivatásos vadászok pedig garanciát kell, hogy jelentsenek a jogszabályokban foglaltak alkalmazására és betartására. Vadgazdálkodni és vadászni csak szakszerűen és etikusan lehet. A magyar vadásztársadalom, amelynek taglétszáma folyamatosan növekszik, remélhetően tudomásul veszi ezt. Egyre több fiatal végzi el a vadásztanfolyamot, és tesz eredményes vizsgát. Ezután tagja lesz az Országos Magyar Vadászkamarának, ugyanis az Országgyűlés módosította a vadászkamarai törvényt, és 2017. janu-

ár 1-jétől ismét kötelező lesz a kamarai tagság, ami tovább segítheti a vadászati fegyelem megszilárdítását. A kamarai törvény egyúttal arról is rendelkezik, hogy a külföldiek vadászati engedélyét 2017. március 1-jétől a kamara adja ki, segítve ezzel a vadászatra jogosultak munkáját.

A jövő szempontjából meghatározó lesz továbbá, hogy a vadászati engedélyek és vadászjegyek ellenértéke teljes egészében a vadászkamaránál marad, amely bevételek egy részéből ismét létrehozható lesz az országos vadgazdálkodási alap, így a jövőben a vadgazdálkodás különböző szakterületei pályázati úton támogathatóak lesznek.

A magyar vadgazdálkodás és vadászat tehát elindulhat azon az úton, amelynek célja, hogy a magyar vad és vadászat ismét világhírnévre tegyen szert, vonatkozzon ez a trófeákra, a vadászatok szervezettségére, a vadászathoz tartozó szolgáltatások színvonalára, a vadhúsra vagy vadászati kultúránkra. Mindez megalapozhatja a magyar kormányzat és vadászati vezetés azon elhatározását, hogy 2021-ben, az 50. évforduló alkalmából, ismét Vadászati Világkiállítás szervezzünk Magyarországon.

Befejezésül tisztelettel kérem minden kedves vadásztársamat, akik hivatásból vagy hobbiból élnek szenvedélyüknek, hogy legjobb tudásuknak megfelelően segítsék a magyar vadászati vezetés fenti elképzeléseit és törekvéseit! Szeressék, tiszteljék a természetet, éljenek vadászemberhez méltóan! Kívánok valamennyiüknek maradandó élményeket nyújtó, eredményes vadászatokat!

Pechtol János

A HAGYOMÁNYOKAT TISZTELNI, AZ IDŐT PEDIG KÖVETNI KELL!

Az Országos Magyar Vadászkamara egyik – ha nem „a” – legfontosabb szakmai bizottsága a vadvédelmi és vadgazdálkodási. Különösen igaz ez, ha figyelembe vesszük, hogy 2017-től új, immár 20 évre szóló üzemtervi ciklusba lépünk, és a vadászatra jogosultaknak lehetőségük nyílik a korábbinál megfontoltabban, tervszerűbben gazdálkodni, befektetni, fejleszteni. Mindezzel kapcsolatban a „hogyan?”-ra adhat választ a nevezett testület, amelynek elnöke 2016. április 7-e óta a 42 éves dr. Varga Gyula. A szakember a 2014-es tisztújítás óta már tagja volt az említett bizottságnak, emellett évek óta hivatásos vadász alelnöke a Somogy megyei vadászkamarának, „civilben” pedig 7 éve a SEFAG Zrt. vadgazdálkodási osztályvezetője. A bizottság rövid és hosszú távú terveiről, a legégetőbb problémákról kérdeztük.

Megválasztása után nem sokkal, az Ön által vezetett bizottság belevethette magát az évek óta hagyományosan megrendezett konferencia szervezésébe. 2016-ban „A vadgazdálkodás időszerű kérdései” rendezvénysorozat témája az ögzdálkodás volt. Alig néhány nappal vagyunk a rendezvény után. Az aktualitásához nem fér kétség: a rendezvényre való regisztrációt az eredeti határidő előtt jó néhány nappal le kellett zárni, annyian jelentkeztek. Szervezőként hogyan értékeli a konferenciát, milyen tanulságok vonhatók le a rendezvényből? Egyfelől könnyű dolog volt, hiszen a bizottság az idei munkatervét már elfogadta, mire megválasztottak elnöknek, így a konferencia témáján már nem kellett gondolkodnunk.

Másfelől pedig a téma amúgy is adta magát, hiszen a kamara utoljára 2003-ban tartott özkonferenciát, ráadásul a vadfaj országos elterjedése okán számomra nem volt meglepetés a nagyfokú érdeklődés sem. A konferencia megítélése több véleményből látszana igazán jól. A lényeg, hogy – eredeti elképzelésünknek megfelelően – sikerült megteremtelnünk a kevesebb előadó, több vita lehetőségét; más kérdés, hogy ebéd után az eszmecsere lehetőségével már csak kevesen éltek.

Az özön kívül melyek a sorra következő vadgazdálkodási kérdések?

Nagy valószínűséggel az apróvad lesz terítéken, de ahogy már jeleztem a konferencián, szívesen látnék az ember-vad kapcsolatáról szóló tanácskozást is. Az előbbi igényt a bizottságban jelezték felém, és mint a gyakorlatból érkező kérést kötelességünk komolyan venni, míg utóbbi esetben az elmúlt időszakban bekövetkezett, az emberi tevékenységhez köthető változások (az élőhelyek megváltozása, vadon élő állatok megjelenése a lakott területeken stb.) vadállományra és a társadalomra gyakorolt hatását is érdemes lenne górcső alá venni.

Ön a vadgazdálkodók fiatalabb nemzedékének tagja. Hogyan tükröződhet ez a bizottság jövőbeli munkájában? Biztosan vannak és lesznek olyan témakörök, amelyeket másképp fogok megítélni még akkor is, ha esetünkben egy komoly hagyományokkal rendelkező, tradicionális szakmáról van szó. Szoktam volt mondani, hogy „A hagyományokat tisztelni, az időt pedig követni kell!”, de ez az élet egyéb

területeire is igaz, nem csak a vadgazdálkodásunkra. A bizottság alapfeladata és célkitűzése nem változik meg sem az én személyemtől, sem pedig a tagokétól. Amiben viszont feltétlenül előrelépést várok, az a problémák boncolgatása helyett a vadászatra jogosultak mindennapi munkáját elősegítő javaslatok, tennivalók kidolgozása akár a jog területén, akár a tudományos eredmények vagy akár a gyakorlati feladatok terén. A jogosultak majd el tudják dönteni, hogy ezen információkkal mit kezdjenek, hiszen ha valakinek, hát nekik elemi érdekük, hogy javuló feltételek mellett tudjanak hosszú távon gazdálkodni. Az már csak hab lenne a tortán, ha ehhez valamilyen formában pénzügyi forrásokat is tudnánk rendelni.

Azt mondja: az időt követni kell. Évek óta rendszeresen felmerül az elektronikus beírókönyv és a plasztikkártya alapú vadászjegy gondolata, illetve ez utóbbi elektronikus érvényesítése. Az e-beírókönyvről már a Vtv. módosításának koncepciójában is olvashattunk. Gyakorló vadgazdálkodóként mikor látja reálisnak e fejlesztések megvalósítását?

Röviden válaszolva: azonnal! Minden olyan kezdeményezést, ami az egyszerűsítés, az adminisztráció csökkentése és nem utolsósorban az átláthatóság irányába hat, csak támogatni tudok! Nem tartom elfogadhatónak az olyan ellenérveket, hogy még nem érett meg rá az idő, hiszen 2016-ban ezt kifogásként felhozni számomra nehezen értelmezhető. Ezek a szoftverek semmivel sem bonyolultabbak, mint az internet, a közösségi médiafelületek

vagy akár az okostelefon használata, amit nem megfelelő módon a vadász-társadalom idősebb tagjainak is sikerült elsajátítaniuk, kompromisszumos megoldásként pedig a fokozatos bevezetésük biztosan eredményre vezetne. Legutóbb éppen a 2016-os, kaszói országos vadásznapon szembesültem vele, hogy már kész programok állnak a rendelkezésünkre – hiba lenne ezeket a lehetőségeket nem kihasználni! Persze azt mindig hozzá kell tenni, hogy e rendszerek óriási előnye az ellenőrizhetőségükben rejlik, így a vadászati hatóság jogosultsági szinten szabályozott, valós idejű betekinthetőségét feltétlenül lehetővé kell tenni.

Továbbra is tekintsünk a jövőbe! Több fórumon is elhangzott az elmúlt hónapokban, hogy míg a 2016-os évünk a jogszabályalkotásról szólt, 2017-től a vadra, a gazdálkodásra kell összpontosítanunk. Várhatóan milyen módon támogatja majd ezt a bizottság, figyelembe véve, hogy az OMVK forrásai jelentősen nőnek a vadász kamarai törvény módosításával?

A kamara a vadászatra jogosultak problémáit sem szakmailag, sem pedig anyagi értelemben véve megoldani nem tudja, segítenie viszont feltétlenül szükséges, sőt ez kötelessége is! Jelenleg is folyik a Vtv. szabta keretek napi gyakorlat szintjére lefordított feltételrendszerének, azaz a végrehajtási rendeletnek az előkészítése. Ebben a munkában a bizottság elvégezte a rá rótt feladatokat, a kamara pedig véleményem szerint teljesen kompakt, kigyomlált és a módosított Vtv.-hez igazodó anyagot tett le a minisztérium asztalára. Az anyagi támogatás-

ra részben már utaltam. A pályázati rendszer kidolgozása még folyamatban van; nekem célszerűbbnek tűnik egy, a prioritások mentén kialakított célterület akár regionális szinten történő támogatása, ahelyett hogy minden jogosult számára egyenlő mértékben juttassunk kisebb összegeket, amely támogatások felhasználásának vagy lesz kimutatható hatása az ágazatra, vagy nem. Ha például az apróvadász területeken az élőhelyfejlesztés a legnagyobb probléma, akkor ide erre kell pályázatokat biztosítani; viszont ha a nagyvadász területeken, teszem azt, az aranysakál elleni küzdelemhez kellene plusz források, akkor itt ennek a célnak teremtsük meg a támogatás feltételeit! Egy biztos: a következő években sem fogunk unatkozni.

A jövő szempontjából, a vadgazdálkodás tekintetében, a vadászati jogszabályok változásainak mely pontját tartja a legfontosabb eredménynek, és miért? A törvénymódosítással kapcsolatban számomra a lényeg nem a paragrafusokban, hanem azok mögött rejlik. A magyar állam a vad tulajdonosaként végre egyértelművé tette, hogy elkötelezett az ágazat jövőjével kapcsolatban, és színvonalas szakmai munkát vár el az ágazatban dolgozóktól, amelyhez a feltételeket a törvény szavatolja. Ez a siker nyilvánvalóan hírnévvel is jár, ami nem csak nekünk, hanem az országnak is elismerést és profitot jelenthet. Ha ezt az állam nem így gondolta volna, akkor most nem húszéves üzemtervi ciklusra terveznénk, és a vadászterületek minimális nagysága sem 3000 hektár lenne, hanem annál jóval kisebb, mint ahogy

ez a helyzet sok más nyugat-európai országban. De kamarai oldalról mégis a legnagyobb sikernek a hivatásos vadászok alkalmazásával kapcsolatos feltételrendszerek kidolgozása tekinthető, az új tájegységi fővadászi rendszer bevezetése pedig több mint biztató, és egy év múlva már a rendszer működéséről is konkrét tapasztalataink lesznek.

A két évtizedes üzemtervi ciklust szem előtt tartva kérdezem: Ön szerint mi a legkomolyabb hosszú távú kihívás, feladat a vadgazdálkodás számára?

Az ágazat jövőjét az érintett szereplők egymáshoz való viszonya fogja hosszú távon meghatározni. Ebben mindenkinek kicsit magába kellene néznie, és – persze a saját érdekeinek szem előtt tartása mellett, de – bizonyos kompromisszumokat meg kellene hoznia. Ha ez nem történik meg, akkor feszültségekkel teli húsz évnek nézünk elébe. Ehhez sok párbeszéd és elkötelezett hatósági munka kell, de néha látok pozitív jeleket is, szóval bizakodó vagyok. Sokszor elmondtam már, hogy a természet nincs tekintettel egyes ágazatokra, ezért a problémákat is egy-egyben kellene látni és kezelni. Persze az nem várható el, hogy minden termelő vadászszemmel tekintszen a vad által károsított mezőgazdasági táblára, de a vadtól sem várható el, hogy finnyásan forduljon el egy tölgyes erdőfelújítástól. Ha van is arany középut, az mindenesetre nagyon keskeny, és az ökonómiailag is vezérelt hierarchia sem a mi malmunkra hajtja a vizet, de a jogszabály által ránk ruházott vadvédelmi és vadgazdálkodási feladatokat szem előtt tartva, az érdeke-

inket minden szinten képviselni kell. A vadgazdálkodáson túl a kamara kiemelt feladata lesz a jövőben a vadászat és a vadászok közmegegyezésének javítása is. Ebben sok tennivalónk van még, hiszen sajnos néhányan képesek pillanatok alatt lerombolni azt, amit sokan nagy nehezen felépítettek. Ezért „házon belül” különösen hangsúlyos lesz az etikai eljárási rendszerünk ártértékelése, míg kifelé a nem vadászó emberekkel történő aktív kapcsolattartás, ezen belül kiváltképp a fiatalokkal való foglalkozás jelenthet számunkra új feladatokat.

Már-már közhelyként hat, hogy hazánk apróvadállománya tragikus állapotban van. Tudjuk, hogy a fő irányok, amelyekkel javíthatunk a helyzetén, a ragadozógyérítés és az élőhelyfejlesztés. Miben látja ezek megvalósulásának zálogát, és miként működhet közre ebben a bizottság?

Az özkonferencián is utaltam Jánoska Ferenc cikkére, amely „Fácángazdálkodás – gondoljuk újra!” címmel jelent meg a Nimród Vadászújság 2016. augusztusi számában. Az általa feszegetett problémával magam is egyetértek: haladnunk kellene a korral, és túl kellene lépniünk a „kibocsátás-visszavadászás” gondolatkörén. Egy biztos: az eredményekért meg kell dolgozni, sült galambok a mi házunk táján sem repkednek – sajnos. S valóban, a szakmai kutatóműhelyeknek is fontos szerepe lehet a probléma feltárásában és a helyzet javításában, de néhány üdítő kivételtől eltekintve ritka az az átfogó munka, amelynek eredményeit a gyakorlatba átültetve, rögtön jönnek a sikerek. Szerencsésebbnek tartanám, ha

a jogosultak kezdeményeznék a kutatók felé azokat a vizsgálandó területeket, amelyekben tisztábban szeretnének látni; ez talán a kutatói oldalnak is segítségére lehet, és kiváltaná néhány erőltetett vagy elcsépelet téma sokadik feldolgozását. A bizottságnak ebben akár koordináló szerepe is lehet.

Apropó, ragadozók! Somogy az ország talán „legsakálósabb” megyéje, nem csak a vadgazdálkodók, de az állattartók is megkongatták már a vészharangot a toportyán miatt. Hogyan kezeli a SEFAG Zrt. a problémát, és milyen tanácsokat tud adni azoknak a vadászatra jogosultaknak, amelyek területén már megjelent ez a vadfaj? Bizony, Somogy most már erről is híres lett; persze ez mostanára terhes dicsőség. Tény, hogy olyan problémá-

val szembesültünk viszonylag rövid idő leforgása alatt, amire még ma is csak keressük a megfelelő választ. Azt, hogy a nagyvadállomány szaporulatában óriási károk keletkeztek, már nem csak a területen dolgozók, hanem a problémakört távolabbról szemlélők sem vitatják. A SEFAG Zrt. vadászterületein a rendelkezésre álló eszközeinkkel igyekszünk mindent megtenni a faj visszaszorítása érdekében, de arra azért már rájöttünk, hogy fegyverrel a problémát nem lehet megoldani. Az, hogy Lábodon tereľő vadászon 3 nap alatt 16 sakál kerüljön terítékre – pedig amúgy igen óvatos, nehezen kijátszható vadfajról van szó –, csak sejteti, hogy mekkora állomány élhet a területen. A siker érdekében hoztunk néhány gyakorlati intézkedést is: a többi között a róka elejtéséért járó, jogszabályban

meghatározott lődíj kétszeresét fizetjük a sakál elejtéséért a hivatásos vadászainknak. Kötelezővé tettük továbbá a zsigerek gyűjtését, borjazási időszakban igyekszünk a szaporulatot védeni, akár a sakálok célzott elterelő etetésének árán is. Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy az eredmény elérése érdekében szükséges eszközök beszerzése nálunk nem lehet korlátozó tényező, eddigi tapasztalataink alapján azonban a csapdázás sem hozta meg a kívánt eredményt. Kamarai oldalról második éve hirdettük meg megyénkben a ragadozógyérítési programot, a részvételi számokból pedig látszik, hogy a probléma nem csak a SEFAG-ot érinti a megyében. Az OMVK Somogy megyei területi szervezetének támogatásával folyik most már évek óta egy sakálmonitoringozással kapcsolatos vizsgálat is, az elhivatott jogosultak számára a szakmai iránymutatás mellett az eszközök beszerzésében is igyekeztünk segíteni. De az arany sakál nemcsak a vadállományban, hanem a legelő háziállatokban is okoz károkat. Ezért az állattartók sokszor a vadászokat teszik felelőssé, és népszerűségünknek az sem tesz jót, hogy mindezt a média bevonásával teszik. Ezért is kezdeményeztünk egyeztetést és javaslunk közös fellépést a Magyar Juhtenyésztők és Kecsketenyésztők Szövetségével karöltve, amely közös munka alapjait egy hónappal ezelőtt le is fektettük.

A problémákról szólva, nem mehetünk el a vadkár mellett sem – Somogy megyében ez a nagyvadas megyék közül is kiemelkedően nagy: évek óta félmilliárd forint fölötti összeget fizet-

nek ki a vadászatra jogosultak. Az új jogszabályok várhatóan valamelyest enyhítenek ezen a terhen, ugyanakkor az agrárium és a vadgazdálkodás között tapasztalható egyfajta feszültség. A Nemzeti Agrárgazdasági Kamara kérdőíves felmérést végzett a témában, amelyet a Szent István Egyetem VadVilág Megőrzési Intézete értékelte. A jelentésből, amely augusztusban látott napvilágot, idézek: „A vadászathoz nem kötődő gazdálkodók »felesleges« (adott esetben kártékony) tényezőnek érzékelik a vizsgálatban felsorolt vadászható emlősfajokat a mezőgazdasági életterben. Ez a nagy testű fajok esetében részben teljesen érthető (pl. vaddisznó, gímszarvas), és egyes térségekben (agrártérségek) teljes visszaszorításukra kell törekedni.” Mi a véleménye erről az állításról?

Magát a kérdőívről készült jelentést még nem láttam, így a fentieket egyelőre csupán annak egy kiragadott részeként kezelem, és bízom benne, hogy a teljes kép ennél azért árnyaltabb. Ettől még az ágazatok közötti feszültségek tetten érhetőek – erre fentebb már utaltam. Ha a kérdés provokatív célú volt, akkor én szívesen lecsapom a magas labdát. Egyes fajok elterjedésének feltételeit épp az emberi beavatkozással teremtjük meg, hiba lenne ezt a port pont a vadon elverni! Az egyeztetés azért is szükséges, hogy megértessük az ágazati szereplőkkel, hogy egy adott területen egy adott vadfajnak milyen és mekkora létjogosultsága lehet a természeti rendszerben és, hogy ebben mi a vadgazdálkodók saját szerepe, államtól kapott feladata és felelőssége. Emellett fontos, hogy megértsük a termelői oldalt: a profit ma-

ximalizálásán túl van-e egyéb indok, amelynek alapján olyan következtetésre jut, hogy a vad nélküli környezet előnyösebb lenne számára. Egyelőre azt látom, hogy – szándékosan sarkosan fogalmazva – csúcstechnológiában, „high-tech input”-anyagokban, rekordtermésekben gondolkozunk, a megújuló természeti erőforrásnak hitt talaj kizsákmányolása, a növénytermesztés extrém intenzitása pedig sérülékennyé teszi a rendszert – szóval nem gondolom, hogy az agrárágazat legnagyobb problémája a „túlszaporodott nagyvadállomány” lenne! Egy biztos: e területek tartós bekerítésével a rövidebbet mindenképpen a vadállomány fogja húzni, s ez nekünk sem lehet érdekünk.

Térjünk vissza arra a jelenségre amelyet Ön is említett, és amely ugyan papírforma szerint nem érinti a vadgazdálkodókat, azonban sokszor mégis náluk csapódik le: ez a vad belterületen való megjelenése és károkozása. Mit tehetnek azok a vadgazdálkodók, akikhez az utóbbi esztendőkből rendszeresen fordul a lakosság, nehezményezve, hogy a tyúkólak környékén somfordál a róka, a telek végét rendszeresen feltúrják a vaddisznók, vagy a konyhakertben időnként őzek csipegetnek?

Több mint tíz évvel ezelőtt, a vadbiológiai konferenciákat járva láttam, hogy ez nemzetközi szinten már slágertémának számított, sok előadás szólt a belterületen megjelenő vadállomány által okozott problémákról, azok kezelésének lehetőségeiről, a vad-gépjármű-ütközések elemzéséről, a vadkerítésekkel kapcsolatos tapasztalatokról,

összefoglalva az ember–vad interakciók vizsgálatáról. S lám, mára benünket is elértek ezek a problémák. Érdeemes lenne ezért megnézni, hogy az előttünk járók milyen intézkedéseket hoztak, és azok milyen eredményekkel jártak az azóta eltelt időszakban. Lehet, hogy sikerülne néhány fáradságos kutatással járó évet megspórolnunk magunknak. Jelzem: erről is elsősorban az ember tehet, azzal okozta a gondokat, hogy házhoz szoktatta az aranyos őzikét, vadmalacot, felelőtlenül kezelte a kommunális hulladékot, vagy korlátlanul építette a kerítéseket a külterületeken. Mindeme problémák miatt szintén indokolt lenne egy, a témához kötődő konferencia a vadász-kamara szervezésében.

Hadd lessünk be a magánéletébe! Egyszer azt mesélte: gyerekkora óta arra vágyott, hogy olyan munkát végezzen, ami szorosan köti a természethez, a Kaposvári Egyetemre is egyebek mellett azért esett a választása. Jelenlegi munkaköre és vállalt tisztségei mellett mennyi ideje jut mostanság magára a vadászatra? Mennyiben szenvedély, és mennyiben vált mára munkává és hivatássá Ön számára a vadgazdálkodás?

Sokan elmondták már előttem is, hogy szerencsés az, akinek a hivatása egyben a szenvedélye is. Ez nálam is így van, és ha a vadászat alatt azokat a kintléteket értjük, amelyek lövési „kényszer” nélküli barangolásokat jelentenek, akkor igazán elégedett lehetek. Az üzemi területeket látogatva ritkák azok az alkalmak, amikor ne a tennivalókon, megoldandó problémákon törné az ember a fejét. Ilyen

üdítő kivételt jelent, mikor októbertől a barátaimmal és a kutyámmal hétvégenként bokrászni indulunk, hiszen társaságunk nagyvadas területein az apróvad „bölcs hasznosításával” nem sok vizet zavarunkk. Külön öröm, hogy azóta már egyre több kollégát sikerült megfertőznöm ezzel a vadászati móddal.

Ha már az elfoglaltságoknál tartunk: az áprilisi választáson Ön az OMKV vezetősége által javasolt jelölt volt a bizottság elnöki tisztségére. Milyen szempontokat vett sorra, mielőtt döntött: elfogadja a felkérést?

Sok átgondolni valóm nem volt, hiszen adott volt egy helyzet, amit meg kellett oldani, másfelől a bizottság tagjait is ismertem korábbról, így nem az ismeretlenbe ugrottam. Vallom, hogy a vadgazdálkodás közös ügyéért még nagyon sokat kell tenni, az új vadászati törvény pedig megteremti ennek a lehetőségét; így pedig, bárhogya is nézzük, történelmi pillanat és lehetőség előtt állunk. Az, hogy a bizottság

elnöke lehetek, mindenképpen megtisztelő, egyben felelősség is. Szívesen álltam a kihívások elébe.

Az elvállalt feladatok nyilvánvalóan a családtól is némi áldozatokat követelnek, hiszen ez a munka gyakran nem ismer sem hétvégét, sem ünnepnapot. Hogyan viszonyulnak a hozzátartozói – kiváltképp a felesége – a foglalkozásához, illetve a vadászathoz? Amióta az ágazatban dolgozom, ez mindig is így volt. Szeptemberi születésüként magam is, és a családom is hozzászólt már, hogy ünnepelni csak kutyafuttában tudunk, ráadásul a feleségem is vadászcsaládból származik, így volt ideje akklimatizálódni ehhez a helyzethez. Persze a családi alapok nagyon fontosak; eddigi tapasztalataim azt mondatják velem, hogy a biztos családi háttérbe fektetni mindig hálás feladat, míg a vadászat oldaláról ez nem mindig mondható el.

Földvári Attila

fotó: Réti Zoltán

A vadászkamara megalakulása óta eltelt 20 évben számtalan konferencia szólt nagy- és apróvad fajainkról. Kiadványok tucatjai jelentek meg az apróvadhelyzetről, az élőhelyről, a gímszarvasról, őzről, dámról, vaddisznóról, aranszakálról. Egy „mostohagyerek” van közöttük, a muflon. A nem vadászok „lekecskézik”, jobb esetben „lejuhozzák”, a vadászok többsége, ha épp nem a muflon által is lakott területen

vadászik – alig találkozik vele. Tény, hogy életmódjának kevesebb olyan látványos mozzanata van, mint a gímszarvasénak, vadászata nem olyan könnyen elérhető sokak számára, mint az őzé vagy a vaddisznóé. Alábbi összeállításunkban ezért most szeretnék a hazai muflonhelyzetről beszámolni, a történelmi kezdetektől, a jelenig, valamint életmódját, trófeabírálatát megismertetni a Tisztelt Olvasóval.

MUFLONOK MAGYARORSZÁGON

A muflon nem őshonos Európában, így nem beszélhetünk a faj visszatelepítéséről, csak a betelepítéséről, ám a története olyannyira érdekes, hogy mindenképpen érdemes foglalkoznunk vele.

Az első muflonokat még a rómaiak hozták amfiteátrumaikba, hogy azok a közkedvelt állatheccek (mészárlások) szerencsétlen szereplői legyenek. A római birodalom bukása után azonban – tudomásunk szerint – hosszú évszázadokig egyetlen muflon sem érkezett az öreg kontinensre. A középkorra inkább a pusztítás volt a jellemző, semmint a telepítés.

Kezdeti lépések

Az első újabb kori muflonokat I. Miksa magyar és cseh király – aki II. Miksa néven egyúttal német-római császár is volt – hozatta az alsó-ausztriai „*Vasan und Muffelgarten*”-be, 1566-ban. Ezt követően Savoyai Jenő herceg, osztrák császári hadvezér hozatott Szardíniáról muflonokat a Bécs melletti Belvedere-palotájának állatseregletébe, 1728-ban vagy 1729-ben. 1736-ban ezúttal Schönbrunnba érkeztek muflonok, valószínűleg a Savoyai Jenő halála után felszámolt, fentebb említett belvederei menaszériából. (Schönbrunnban akkor még nem volt állatkert. Igaz, a városban nyílt meg a világ első, mai értelemben vett állatkertje, de csak 1752-ben.) Később a schönbrunni állományt át helyezték az időközben megépült állat-

kertbe. Innen 1781-ben a muflonokat áttelepítették a Lotaringiai Ferenc által létesített, 2600 hektáros lainzi vadaskertbe, ahol 1800-ban az állományt már 90 példányra becsülték. A napóleoni megszállás miatt azonban jelentősen csökkent a vadaskert muflonjainak száma, így Szardíniáról 1840-ben három kost, tíz bérányt és hat jerkét hozattak. 1857-ben negyvenegy élt a területen, a nyolcvanas években pedig már ismét 80–100 egyed. Az elsőt 1847-ben ejtették el, és attól kezdve rendszeresen vadásztak rájuk. A század második felében már adtak is el – még a híres német állatkereskedő, Hagenbeck is Lainzból vásárolt.

Lipót toscanai nagyherceg (aki 1790–92 között II. Lipótként osztrák császár is volt) 1780-ban szardíniai muflonokat telepített az Appennineken lévő vadaskertjébe. Azt, hogy innen mikor kerültek ki az első szabadon engedett példányok, nem tudni – annyi azonban bizonyos, hogy a területen 1927-ig éltek csigásszarvúak.

A muflont 1858-ban betelepítették Bohémiába (ma Csehország), ezt követte 1868-ban gróf Forgách Károly telepítése Magyarországra, a Felvidékre (a mai Szlovákia területére), Nyitra, Gömör és a Táttra, illetve néhány erdélyi terület következett.

fotó: Blaumann Ödön

Forgách gróf színre lép

Az első, valóban szabadon élő muflonok telepítése gróf Forgách Károly nevéhez kötődik, Ghymesen. A faj egyedeinek beszerzésével nem volt gond, mert a XIX. század közepe táján már több helyen tenyésztették. Inkább a szállítás okozott problémát, hiszen az állatokat nem volt egyszerű befogni, ládázni, és napokon át úttalan utakon zötykölődni velük. A muflon betelepítéséhez jó adag bátorság is kellett, hiszen akkoriban senki sem volt tisztában a faj biológiai igényeivel, táplálkozásával, illetve az azal, miképp viseli a havat-hideget. Az akklimatizáció kérdése kulcsfontosságúvá vált. A kor vadászai, vadgazdái éppen ebben az időszakban gondoltak arra, hogy az osztrák Alpokból akkorra már kipusztult alpesi kőszáli kecskék helyére más ibexfajokat telepítsenek, illetve az ugyancsak megirtult zergék pótlására muflonokat engedjenek szabadon. Szerencsére mindkettő csak terv maradt, így ma nem él kevert vadkecskeállomány az Alpokban, másfelől a muflonoknak sem kellett a magashegységben dideregniük. Ám míg a tudósok és a vadászok a lehetséges magashegyi telepítéseken vitáztak, addig Forgách gróf ideális, ötszáz méterrel a tengerszint felett elterülő pagonyába szeretett volna muflonokat telepíteni. Előbb a schönbrunni állatkertben nézett körül, ám ekkorra már e patások a lainzi vadaskertbe kerültek. Valamiért onnan nem tudott akkor éppen vásárolni, ám engedélyt kapott rá, hogy tanulmányozza a muflonok tartásának technológiáját és az állatok viselkedését. Később az itt elsajátított tudásának a saját muflonjainak gondozásakor is

nagy hasznát vette. Forgách grófnak végül is 1868-ban sikerül szert tennie az első muflonokra: egy szardíniai eredetű párt hozatott a frankfurti állatkertből, majd nem sokkal később még egy pár érkezett, ezúttal a brüsszeli állatkerttől. Az állatokat ghymesi birtokán, kezdetben egy hathektáros szoktató vadaskertben helyezte el. Szerencséje volt, mert érkezése után az egyik juh megellett. A muflonokat 1869-ben áttelepítették a 200 hektáros dām-vadaskertbe; ebben az évben ismét érkezett négy példány Frankfurttól, egy kos és három nőivarú egyed, amelyeket 1871-ben újabb két példány követett. A törzsállományból mindössze egy állat pusztult el, kergekórban. Még 1870-ben áttelepítették a teljes állományt egy jóval nagyobb, 700 hektáros területre, amely élőhely tekintetében a muflonok számára kedvezőbb volt, ugyanis beletartozott a ghymesi vár alatti sziklás rész is. Forgách folyamatosan figyelte állatait, s örömmel látta, hogy áttelepítési kísérlete sikeres volt. A muflonok jól alkalmazkodtak az extrém viszonyokhoz is, elviselték az 1880-1881-es kemény telet, amikor a hőmérséklet -19 °C alá csökkent, és bírták a táplálékban szegény időszakokat is.

Az első lelövés

Az állomány szelekciója viszonylag hamar megkezdődött, a 29 egyedből 1874-ig hat kos lőtték. Az első szabadon engedési kísérlet 1878-ban zajlott, igaz, ekkor még mindössze néhány egyeddel. A sikeren felbuzdulva Forgách gróf eldöntötte, hogy az ed-

dig csak vadaskertben tartott és ott jól szaporodó muflonjait – vagy legalábbis egy részüket – szabadon engedi. Elhátározását tett követte, és 1883. május 10-én kinyitották a vadaskertet, s az európai kontinensen először (már ha nem számítjuk az említett, néhány példánnyal tett kísérletet) a muflonok kitértek a szabad természetbe – mégpedig egyszerre száz példány!

Ám a gróf óvatos volt, egy ötvenfős nyáját továbbra is zárt körülmények között tartott, minden eshetőségre felkészülve, egy százhektáros kertben. Ez a terület egészen addig – pontosan 1887-ig – működött, amíg bizonyossá nem vált, hogy a kiengedett állatok megtalálták életfeltételeiket a természetben. A szabaddá vált muflonok kezdetben a környéken maradtak, majd megindult a kóborlásuk. Szerencsére a szomszédos birtokosok jó viszonyt ápoltak Forgách gróffal, így együtt tudtak gondolkodni a vadjuhok további sorsáról. A pagony muflonállománya szépen gyarapodott: 1889-ben 200, 1898-ban 400, 1910-ben pedig már ötszáz példány élt a környéken. 1870-1896 között 539, 1870-1910 között pedig 885 muflont hoztak terítékre. Forgách gróf maga 96 példányt ejtett el, de a munka nem fejeződött be. Az akkor még kevéssé ismert vad etológiáját kezdte kutatni, odafigyelt egészségi állapotukra, figyelemmel kísérte az egyedek sorsát. Tapasztalatairól a Vadász- és Versenylapban, a Vadász-lapban, és a Jagd Zeitungban egyaránt beszámolt.

Így lett a Kárpát-medence faunájának tagja a muflon, amelynek vadászati és természetvédelmi megítélése még ma is állandó vitát képez.

Magyarország mai területén

A mai Magyarország területére (le számítva a budapesti állatkert példányait) az első muflonokat gróf Károlyi Lajos telepítette Füzerradványba, 1901-ben. Az állatok – 4 kos és 8 juh – Ghymesről származtak. Az állatokat kezdetben egy negyvenholdas szoktatókertben helyezték el, majd 1906-ban

gróf Károlyi Lajos mellszobra a Budakeszi Erdészet területén található szoborparkban

áttelepítették őket és szaporulatukat a mintegy 800 hektáros radványi vadaskertbe, majd később fokozatosan szabadon engedték őket. Az 1939–40-es kemény télen az állatok nagy része elvándorolt, s többségük el is pusztult. A megmaradt állományt a második világháború és az azt követő évek apasztották le számottevően; az állatok zöme a gondoskodás hiánya és vélhetően az orvvadászat következtében elpusztult.

1908-ban a Fehérvárcsurgó mellett, mintegy 900 hektáros vadaskertbe két helyszínről – Ulm és Nagyappony – összesen 28 muflont hozattak. Később Fehérvárcsurgóról látták el a kisebb vadaskertek többségét muflonnal. A múlt század húszas–harmincas-negyvenes éveiben e vadjuh faj már meglehetősen elterjedt volt az országban. Az alábbi telepítések történtek:

Füzérradvány (1901); Kőrishegy oldala a Bakonyban (1909); Fehérvárcsurgó határa (1910); Kőkapu (Zempléni-hegység) (1916); Gézaháza (Bakony) (1922); Bakonynána (1922 vagy 1923); Mátraszele (1923); Parád környéke (1923-1925); Gyarmatpuszta (Vértes) (1925-1927); Visegrád (1926); Soproni-hegység (1927 vagy 1928); Piliscsaba (1929-1931); Füzérkomlós (1932); Jávorkút (Bükk-hegység) (1933); Hetemér (Bükk-hegység) (1934); Kaposmérő (Somogy megye) (1934); Vértesszőlős (1935); Isaszeg

(1936); Kemencepatak (Sátoraljaújhely közelében) (1940); Ménesvölgy (Szin határában) (1942).

Pontos adataink nincsenek, de valószínűsíthető, hogy a harmincas-negyvenes években mintegy 2000 muflon élt az országban. Ehhez képest viszont meglepő, milyen keveset ejtettek el. Például 1940–41-ben mindössze 93, 1942–43-ban pedig 79 példány esett.

Becslések szerint 1944–45-ben már csak 89, 1945–46-ban 136 muflon élt a hazai erdeinkben. Ezt követően az állomány gyorsan növekedni kezdett, a 60-as évek elejére 1470-re emelkedett a kérődzők száma, 1978-ban pedig már 5020 muflont élt Magyarországon.

Kovács Zsolt

Irodalom:

Dr. Mátrai Gábor (1980): *A muflon és Vadászata*, Mezőgazdasági Kiadó
Rácz Sándor (1995):

Muflon, Nimród Alapítvány
Molnár László – Motesiky Árpád (2000): *Gróf Forgách Károly élete és családjának története*, TerraPrint

Békés Sándor szerk. (2001): *Száz év, száz vadász*, Millenniumi Vadászati Bizottság

Faragó Sándor (2002): *Vadászati állattan*, Mezőgazda Kiadó

GRÓF FORGÁCH KÁROLY

Gróf Forgách Károly 1825. szeptember 4-én született a ma már Bécshez tartozó Meidlingenben. Iskoláit magánúton és a nyitrai piarista gimnáziumban végezte. Győrött jogot végzett, majd Bécsben a bölcsészet mellett fizikai és természettudományi tanulmányokat is folytatott.

A ghymesi hitbizományt, a Nyitra és Bars megyében elterülő, mintegy 6000 hektáros birtokot 1848-ban vette át. A család ősi lakhelye a ghymesi vár volt, ám Forgách Károly inkább a barokk stílusban épült, földszintes kastélyba költözött, s ott élt haláláig. Itt a családi tróféagyűjtemény borította a falakat, s természetesen képtár és könyvtár is volt; ez utóbbiba számos vadászkönyv is tartozott. A birtok átvétele után Forgách gróf vadgazdálkodásba kezdett: tapasztalatszerzésre beutazta szinte egész Európát. Szakított időt a vadászatra is, felettebb szeretett zergére cserkelni.

1857-ben afrikai szafarira indult, a Kis-Atlasz hegységben és a Szaharában vadászott ekkor. Zsákmánya nem volt nagy, mindössze néhány antilop, törpetúzok és frankolin szerepelt a lőjegyzékében. 1859-ben Spanyolországban keresztül Tangerbe utazott, de ez inkább tanulmányút, semmint vadászexpedíció volt. Harmadik afrikai útjára 1868–69-ben került sor, Egyiptomba látogatott, a Níluson Asszuánig hajózott. Itt kapta meg azt a trópusi betegségét (amelynek mibenlétét ma sem tudjuk), amely egész további életében gyötörte. Ebből fakad, hogy ezután külföldre nem utazott, de még birtokát is csak a legkritikább esetben hagyta el.

Ám kastélya mindig nyitva állt a vérbeli vadászok előtt. Több igen hasznos cikket, tanulmányt írt a korabeli vadászlapokba, leginkább a muflonról. Tróféáival több rangos kiállításon vett részt, de ő maga sohasem jelent meg személyesen.

A muflon mellett sikeresen foglalkozott a gímmel és a dámmal is. 1870-ben a vadpulykák meghonosításával is kísérletezett – ám ez a próbálkozása teljes fiascoval végződött.

Sikereit talán a területén elejtett nagyvad száma példázza a legjobban: 1856–1866 között 4415 nagyvad került puszkavégre, amelyek közül 1373-at maga Forgách gróf ejtett el.

A kiváló vadász és vadgazda, gróf Forgách Károly 1911. március 22-én hunyt el Ghymesen.

K. Zs.

fóto: Blaumann Ödön

NÉZŐPONT KÉRDÉSE

Célkeresztben a hazai muflongazdálkodás

A muflont mi, vadászok a Teremtő ajándékának, a természetvédők pedig – ma már sok helyütt az erdészekkel karöltve – valóságos istencsapásának tartják. A hatóságok az ellenséges hangok felerősödésének hatására drasztikus állománycsökkentést irányoztak elő, a jogosultaknak pedig nem volt más választásuk: el kellett kezdeniük „ütöni-vágni” az egyetlen magyarországi vadjuh faj állományát. Az, hogy a teríték- és beclési adatokban mégsem tükröződik vissza szembeötölő módon a muflonellenes hadjárat, kizárólag annak köszönhető, hogy egyesek – felismerve a zárttéri tartásban rejlő lehetőségeket – több vadaskertbe betelepítették, ahol azóta eredményesen gazdálkodnak vele...

ithoni kereslet átvállalta az egyes nációba tartozó vendégek elmaradása révén keletkezett űrt, és levezette az „árualap-fölösleget”.

Az igényekkel együtt – gondolhatnánk – a kínálati oldal is megerősödött, de sajnos nem így van! Az átlagos szarvhossz – legalábbis szabad területen – csupán 50–70 centiméter között alakul, és a bírálatokon meglehetősen gyakori a kis ívű, nyakba növő csiga.

Eredetvédelem

A meglehetősen vitatott létjogosultságú faj származása szintén nem egyértelmű, mert bár a többség Korzikát tartja a muflon „őshazájának”, dr. Náhlik András szerint csupán közkeletű tévhit, hogy a nálunk is élő vadjuh faj e szigetről származik. Neki ugyanis az a véleménye, hogy valójában a kaukázusi Van-tótól keletre, az iráni Zagrosz-hegységig húzódó terület a muflon igazi őshazája. Annyi azonban bizonyosnak tűnik, hogy Közép- és Dél-Európába a korzikai és szardíniai törzsszanyag betelepítésével került be – azaz tulajdonképpen vissza, hiszen fosszilis leletek egész sora bizonyítja, hogy sok ezer évvel ezelőtt éltek csigászarvú vadjuhok a Kárpát-medencében, de a hatályos jogalkotók az őshonosság kérdésének meghatározásakor tudomást sem vesznek a távoli múltba nyúló gyökerekről.

Ténykérdés ugyanakkor, hogy a be- vagy visszatelepítés után szépen gyarapodó muflonállomány a második világháború idején mindössze száz egyed körülire csökkent, majd az 1960-tól a '80-as évekig tartó, MAVOSZ által

A számok nyelvére lefordítva, ez annyit tesz, hogy a kosokra vonatkozó terítékadatokból ma már 30 százalékkal részesedik a kerti elejtés, a korábbi 6–8 százalékhoz képest. Vagyis – kis túlzással – minden harmadik csigászarvú kerítések közé zárva kerül puszkavégre.

Érdekes jelenség emellett az is, hogy napjainkban a kosok mintegy háromnegyedét belföldiek hozzák terítékre a fizetőképes hazai kereslet növekedésének köszönhetően, holott 1990-ben még a 25 százalékot sem érte el a magyar elejtők aránya. Hogy ez a piaci átalakulás miatt következett be, abba helyütt kár volna belemenni, mindenestre a lőhető kosok továbbra is gazdára találnak, tehát a fizetőképes

végzett, illetőleg támogatott telepítéseknek hála, rohamosan emelkedni kezdett a létszáma. Az állománydinamikát górcső alá véve megállapítható a muflon létszámának ugrásszerű robbanása, hiszen míg 1970-ben csupán 166 példányt ejtettek el hazánkban, addig 1980-ban már ennek a hétszerese volt az éves muflonteríték, majd a 90-es években háromezer fölé emelkedett a lelővések száma.

A rendszerváltás táján ugyanakkor nagyot változott a faj megítélése, és a jelszó az állománycsökkentés lett, bár egyesek a muflon teljes kiirtása mellett kardoskodtak, ráaggatva a tájidegen, a környezetromboló, majd később a valamivel árnyaltabb „nem őshonos” jelzőt. A muflonellenes lobbí többnyire a védett növénytársulások tönkretételével érvelt, és sokszor a stílus vagy a hangnem sem volt szalonképes, mégis valamelyest elcsitultak a hullámok, és a muflon átmenetileg kompromisszumos közkegyelmet kapott. Ennek megfelelően a természetvédők nyomására olyan szinten kell tartani az állománysűrűséget (3 egyed/100 hektár), hogy a legintenzívebben használt területek növénytársulásai azt tolerálni tudják; arra azonban kevesen gondolnak, hogy ha nem lenne muflon, akkor bizony komolyan tartani kellene a védendő sziklagyeppek cserjésedésétől, majd beerdősülésétől, így voltaképpen a csigásszarvúak akár hasznosnak is tekinthetők...

A számok nem hazudnak

Napjainkban az ország középhegységi területein gyakorlatilag minde-

nütt előfordul, általában szigetszerű populációkban, így a beltenyésztési depresszióknak és a minőségromlásnak is fennáll a reális veszélye. A legnépesebb populációk az Északi- és a Dunántúli-középhegységben fordulnak elő, míg a leghosszabb csigájú kosok a Mátrában és a Bükkben, a legnagyobb terpesztésűek a Vértesben és a Mátrában, a legnagyobb körméretűek pedig a Zemplénben, illetőleg a Mátrában találhatóak.

Az éves hazai teríték 3244 egyed, melyből 840, azaz 24 százaléknyi a kos. A legtöbb muflon Heves, Borsod-Abaúj-Zemplén, majd Veszprém megyében kerül terítékre, s csak ebben a három megyében lőnek négyszáz fölötti mennyiséget, ugyanakkor öt megyében egyet sem ejtenek el. Ez utóbbiak természetesen kivétel nélkül az Alföldön vannak...

A becsült állomány kizárólag Heves, Borsod-Abaúj-Zemplén, Pest és Veszprém megyékben haladja meg az ezres létszámot, s külön érdekesség, hogy a hazai állomány több mint egynegyedét (3500 példányt) Hevesből jelentették a jogosultak.

Az érmesarány Vas megyében a legmagasabb (100%) – igaz, mindössze négy csigásszarvú szerepel a bírálati adatok között –, ahol viszont „mennyiséget lőnek”, azok közül Fejér megye lehet a legbüszkébb, mivel a 63 bemutatott muflontrófeából 41 érdemelt medáliát. A kép persze picit itt is csalóka, hiszen ebben a megyében az állomány majdnem teljes egészében kertlakó. A szabad területek összetetésében Heves az első, ott ugyanis minden negyedik szarv atlépi a minimum bronzérmes ponthatárt.

Év	Becsült állomány (egyed)	Elejtés (egyed)	Bírált trófea (db)	Érmes trófea (db)	Érmes arány (%)
1960	1400	200	n.a.	n.a.	
1970	2319	166	63	28	44
1975	4293	583	134	46	34
1980	5238	960	360	127	35
1985	7904	1469	495	156	31
1990	10 679	2976	977	297	30
1995	8502	2344	696	154	22
2000	10 493	2332	599	159	26
2005	8288	2781	850	314	37
2010	10 985	3412	940	358	38
2014	12 625	3244	842	295	35

Ugyanakkor elgondolkodtató az a számadat, amely azt mutatja, hogy országos viszonylatban – a kerti állományokat is beleértve – alig több mint ötven aranyérmes kos kerül ki a hazai vadászterületekről, ami mindössze 1,5 százaléka az összterítéknek.

Életmód

A muflon kiválóan alkalmazkodik a kerti körülményekhez, a szabad területi állományoknak azonban meghatározott környezeti igényei vannak. Optimális élőhelyén az évi csapadékmennyiség 800 milliméter alatt marad, és átlagosan 50-nél kevesebb az olyan nap, amikor a hóborítás nem éri el a 30 centiméteres vastagságot.

Az élőhely szempontjából elmondható, hogy az idősebb, záródott erdőállományokhoz kötődik, ahol a cserje-

szint szegényesebb. Magasabban fekvő területen megfigyelhető a hóviszonyok függvényében a hegy-völgy irányú, a hideg időjárás beálltával pedig a déli, valamint a keleti kitétséget kereső kóborlása, vándorlása. Mozgáskörzete ugyanakkor meglehetősen kicsi, méretét a rendelkezésre álló táplálék elérhetősége befolyásolja, ám legfeljebb 5 kilométerig terjed. Az állat nappal is aktív, kisebb megszakításokkal 14-17 órát táplálkozik, míg a pihenésre és a kérődzésre 7-10 óra jut.

Viszonylag reproduktív faj, a szaporítási együtthatója az anyajuhok számához viszonyítva 70 százalék. Az ellések február vége és június eleje között történnek. A faj különlegessége, hogy a juhok más bárányt még a saját csapatukból sem fogadnak el, így az árván maradt újszülöttek szinte biztosan elhullanak. A szoptatás 4-5 hónapig tart, az első két hónapban a bárányok

Fotó: Réti Zoltán

szinte kizárólag tejen élnek. A születési ivararány 1:1, de az állományfejlesztés időszakában megengedett az 1:2 ivararány beállítása is, a mennyiségi cél elérése után pedig a felnőttek között szintén törekedni kell az 1:1-es ivararányra, sőt a trófeaminőség javításához javasolt az 1,2–1,5:1 ivararány a kosok javára.

A trófeabírálati adatok alapján megállapítható, hogy hazánkban négy-öt éves korukban ejtik el a kosok többségét (egészen pontosan 45 százalékát), a nyolcéves vagy annál öregebb egyedek pedig az összeríték arányában még a 3 százalékot is alig érik el. Még ennél is különlegesebb mutató viszont, hogy a szakszerűtlen elejtések aránya 6,5 százalék. (Ez a dámnál 4,4, az őznél pedig 3,4 százalék.)

Az éves hasznosítási ráta a szinten tartó szabályozás esetében 20 százalék, de a hatóság szabad területen ezt általában jócskán „megfejeji”.

Melyiket a sok közül?

A nőivarúak selejtezésénél a beteges vagy sovány jéréket, a gyenge bányokat vezető vagy báránytalan juhokat kell puszkavégre kapni. A juhok alacsony átlagkora eredményező kezelése hiba, amely a minőség csökkenéséhez vezet, de gondot jelenthet az is, ha a vezérjuhok meglövik. A muflon nyájakban jár, általában a legidősebb nőivarú egyed a csapatvezető, melynek elvesztésével könnyen felborul a szociális szerkezet, ami aztán a szaporodás sikerességének csökkenésével jár.

A csoportnagyságot az évszakok és az állománysűrűség befolyásolja, de általában 1-2 anyajuhból és azok bányáiból tevődik össze. Gyakran több kisebb csoportból 30–50 vagy még több egyedből álló nyáj alakul ki, amelyet a már említett öreg anya vezet. A tarvad vadászatánál tehát – főleg a terelél-

seken – külön fel kell hívni a puszkások figyelmét, hogy a vezérjuhok kíméljék.

A kosok közül azokat, amelyeknek a szarva egyéves korukra nem éri el vagy csak kissé haladja meg a fülmagasságot, decemberben vagy januárban terítékre kell hozni. A kétévésből a 20 centi alattiakat, míg a 3 esztendősből a befelé növőt, illetőleg a vékony csigájút kell „kicsipegetni”. Igazi minőségi válogatást csak 4 éves kortól lehet végezni, amikor a kis körívű, vékony és rövid csigájú kosokat kell elejteni, mint ahogyan a szűk, a túlterpesztett, a hátrafelé álló, a durván aszimmetrikus, illetőleg a töredezett szarvvégű sem való az állományba. Ugyanakkor nem árt vigyázni, mert – mérettől függetlenül – kímélendő a szarvat, dudort vagy szarvcsapot viselő anyajuhok, amelyek vélhetően jó szarvnövekedési tulajdonságokat örökítenek. A szarvált juhok kíméletéről egyébként megoszlanak a vélemények – néhány szakember kifejezetten károsnak tartja a jelenlétüket, azt gondolva, hogy a mindig kétélű juhszarvat viselő anyák hormonháztartási rendellenességgel küzdenek.

A jó minőség eléréséhez a szakszerű selejtezés mellett jó genetikai adottságú állományra, alkalmasint vérfrissítésre is szükség van. A minőségjavító telepítés akkor indokolt, ha az érmesarány 40 százalék alá csökken.

Érmes kos egyébiránt – bár igen ritkán – már a négyévesek között is akadhat, a többség azonban hat-, hét-, illetve nyolcéves korában éri el azt a méretet és minőséget. Az is megállapítható a bírálati adatokból, hogy nyolc-kilenc éves korban a kosok szinte kivétel nélkül érmes csigát viselnek, ám azt azért nem árt észben tartani, hogy az idős kosok gyakran törlik le a csiga végét, akár jelentős hosszcsökkenést eredményezve.

Ott, túl a rácson...

A muflon kiválóan alkalmas a vadaskerti tartásra. Más vadfajokkal együtt jól megvan, ezért ajánlható a vegyes kertekbe is, ahol a muflonállomány javasolt aránya – a többi vadfajhoz viszonyítva – 12-18 százalék. A gazdasági számítások szerint a vegyes vad-

Fotó: Polster Gabriella

fotó: Réti Zoltán

kertekben a muflon hozza a legjobb eredményeket, és csak utána következik a vaddisznó.

A mező- és erdőgazdasági szempontból kedvezőtlen adottságú területeken jelentős árbevételt jelenthet az előírt szabályok betartásával létesített vadaskert. A számítások alapján a beruházás megtérülésének ideje nyolc év, és a kert működése az ötödik évtől már nyeregessé válhat.

Egyre inkább úgy tűnik, hogy a jövőben a „kiátkozott” muflonállomány megmentésére, vadászati lehetőségeink fenntartására kizárólag a vadaskertek létesítése a járható út.

A kertek ráéreztek arra, hogy a következetes válogató vadászat eredményeképpen – melynek során a felemás, a kis ívű vagy a törött csigájú egyedeket eltávolítják – az állomány minősége pusztán a kosok öregbítésével óriási mértékben javítható, ezért igen célutadatos állománykezelésbe kezdtek.

Ami a mennyiség–minőség kérdését illeti, tény, hogy mennyiségből lehet minőséget produkálni akkor, ha van miből válogatni! A szabad területi

populációknál a minőségi szemléletű muflongazdálkodás a drasztikus állománycsökkentési tervek miatt gyakorlatilag ellehetetlenült, tehát marad a kert...

Ki így, ki úgy...

Kétségtelen, hogy a hazai állomány minősége messze elmarad mondjuk a csehországi muflonokétól, s sziget-szerű előfordulása vagy a többi nagyvad fajhoz viszonyított kis létszáma sem növeli amúgy is csekély vadgazdálkodási jelentőségét; ám ahol előfordul, ott eredményesen vadásznak és vadásztatnak rá. Vadgazdálkodói oldalról tehát semmiféle aggály nem merül fel ezzel a fajjal kapcsolatban, annál inkább a természetvédők körében, akik egyenesen „fekete báránként” gondolnak rá.

Az Aggteleki és a Bükk Nemzeti Park által kiadott, „Természetvédelem Észak-Magyarországon” alcímet viselő időszaki kiadvány, a Zöld Horizont 8. évfolyamának 1–2. számában, 2013

júniusában azt írja Kovács Krisztián, a Bükk Nemzeti Park erdészeti osztályvezetője, hogy „a sziklás élőhelyeket, köztük a sziklagyepeket kedvelő, vadászati érdekből betelepített muflon természetvédelmi szempontú megítélése egyértelműen negatív”. A szakember ezután kifejti, hogy: „...van pár olyan vad faj, amely nem őshonos hazánkban. Ezek – melyeket vadászati értékük miatt telepítették be – azonban az élőhelyre káros többletterhelést jelentenek, ami az ott őshonos fajok visszazorulását eredményezheti. (Gondoljunk itt például a muflonra, amely jelentős kárt tud tenni a sziklagyepekben. Ráadásul ahol elszaporodik, ott úgy lerágja a növényeket, hogy utánuk már nem tud más legelni. Ezért megritkul vagy el is tűnik egy adott területről a hasonló élelmet hasznosító vadfajok populációja.)”

Ezek a megállapítások nyilván komoly, hosszabb távú monitoringtevékenység és ökológiai kutatássorozat eredményeképpen születtek, én azonban érzek benne némi indulati felhangot is. A muflon szabad területen és zárt téren egyaránt kiválóan megfér a többi hazai nagyvad fajjal, akkor az azok „eltűnésével” való riogatás – számomra legalábbis – nem tűnik túlon túl megalapozottnak. A kártételére vonatkozóan ugyanakkor tényleges adatok is rendelkezésre állnak, ám ez élőhely-fejlesztési beavatkozással nagymértékben csökkenthető volna. Más kérdés, hogy magához az élőhely fejlesztéséhez mit szól a természetvédelem...

A VERGA Zrt. 17 480 hektáros, 70 százalékban erdőszült vadászterületén él hazánk egyik legkiemelkedőbb minőségű szabad területi muflonállománya, mely kedveli az Északi- és

fotó: Blaumann Ödön

fotó: Réti Zoltán

a Keleti-Bakonyra jellemző terep-
dottságokat, ezen belül a kötött talajú,
köves területrészeket részesíti előny-
ben. Előfordulása a vadászterületen
belül szigetszerű. Az ember által épített
vonalas létesítményeket – közlekedési
utakat, vasútvonalakat és egyéb terep-
tárgyakat – a többi vadfajjal szemben
nem vagy csak igen nehezen lépi át.
Az elmúlt években a muflon az erdő-
gazdaság vezető nagyvadfajává vált.
A gazdálkodás alaptézise, hogy a ko-
sok esetében előnyt élvez a fiatal (2-3
éves) korosztály viszonylagos kímélete,
mivel ebben a korban még nem lehet
minden kétséget kizáróan meghatá-
rozni a lőhetőséget. A kosok csigája
négyéves korban kezd felfelé ívelni, így

csupán ekkor dönthető el, hogy a szarv
a fejjel és nyakkal párhuzamosan, ki-
felé ívelve, avagy a nyak irányába nő-
tovább. Az éves terítékadatok 140 kö-
rül alakulnak, és a mennyiségi fejlődés
növekedése mellett a minőségi fejlődés
is jellemző, az utóbbi időben majdnem
minden évben esett 90 centiméter kö-
rűli csigával rendelkező kos. Az itteni
szarvak jellegének – az igen erős bá-
zisznak és a csigahossznak – köszön-
hetően, az érmesarány kiemelkedő, 75
százalék feletti.

A *Bakonyerdő Zrt.* 62 ezer hektáron
vadgazdálkodik. A vendégvadászok
az erdőgazdaságnál éves szinten 120
muflont – közte harminc kost – ejte-
nek el. Vadászattörténeti szempontból

érdekes, hogy 2013. január 17-én egy
svájci vendég, Bakonyjákó térségében
néhány perc leforgása alatt két kapitá-
lis kost (egy 91,05, illetőleg egy 91,25
centiméter átlagos csigahosszúságút)
ejtett el. Az élőhely fejlesztése, a vad
takarmányozása, valamint a terület
nyugalmának biztosítása mellett az
egyik legfontosabb feladatnak a szak-
szerű tarvadselejteztést tartják.

A *Vértesi Erdő Zrt.* 52 ezer hektá-
ros területe a Gerecse nyugati részét
és a Vértességsík teljes egészét
magában foglalja, de beletartozik
a Bakonyalja, a Császári-dombság és
a Pannonnhat egy része is. A muflont
a Gerecsebe 1934–35-ben telepítették
be, amikor is öt kost és tizenöt anya-

juhót, illetve jerkét engedtek szaba-
don. A második világháború alatt
a faj szinte teljesen eltűnt a területről,
a megmaradt néhány értékes egyed
kíméletével azonban a hatvanas évek
végére már számottevővé vált az ál-
lomány – és lassanként a vadászati
értékesítése is elindult. A vértesi te-
lepítés – jó negyven évvel a gerecseit
követően – a MAVOSZ támogatásá-
val, 1970–76 között, az akkoriban ott
működő vadásztársaságok bevonásával
történt. A jelenlegi állomány nagyságát
400 egyedre becsülik. A zsákmányolt
trófeákat tekintve, a terület közepes
minőségű, szórványosan mégis teríték-
re kerül egy-egy 90 centiméter körüli
csigájú kos. Az erdőgazdaság területén
a muflon erdei és mezőgazdasági kár-
tétele elhanyagolható: az összes erdei
vadkárnak csupán a 2 százaléka írható
a muflon rovására. Ez a faj a területen
található szózókat rendszeresen, a tele-
pített etetőhelyeket – főként a szózókat
– viszont ritkán keresi fel. A muflon
a Vértesi Erdő Zrt.-nél jelentős va-
dászati értéket képvisel, vadászatára
minden évben meglehetősen élénk
a kereslet.

A *Tekeres Vadaskert* a Mátrá-
ban, a Pálosmonostor–Abasár–Mar-
kaz vonaltól északra helyezkedik el.
A 2000-ben alapított, Heves megyei
zárt vadászterületen nagyságrendileg
500 nagyvad – gímszarvas, muflon és
vaddisznó – él tökéletes harmóniában.
A muflonállomány a vadföldműve-
lést, a vadlegelő vagy sarjaztatott fás
legelő telepítését meghálálva komoly
csigákkal örvendezteti meg a vadász-
okat. A muflon viselkedése egyébiránt
a kertben sem változik meg, már csak
azért sem, mert a kert tökéletesen rep-

rezenálja az ideális élőhelyi viszonyokat, ráadásul egyáltalán nincs felélve. A nyájak tavasztól késő ősziig legszívesebben a fennsík közelében tartózkodnak és táplálkoznak – ilyenkor fő táplálékuk a som, a kőkény és egyes pázsítfűfélék hajtásai, de előszeretettel csipegetnek a cseresekben is –, télen azonban lehúzódnak a napos és szélvédett völgyekbe, s leginkább a kijuttatott takarmányt fogyasztják, vagy kijárnak a vadföldekre. A zárt területi állományok kezelésének különlegessége, hogy célzottan lehet élőhelyet fejleszteni és vadat takarmányozni, valamint optimalizálni lehet az ivararányt, illetőleg a korösszetételt. A törzsállomány tizenöt éve telepítették be, s az alapot a Mátrából, valamint Szlovákiából származó egyedek jelentették, de azóta vérfelfrissítés céljából ugyancsak északi szomszédjainktól vásároltak kosbárányokat, melyek jelenleg három-négy évesek. A muflongazdálkodás legnagyobb előnye, hogy gyorsan, gyakorlatilag 6–8 év alatt „megtérül” a komoly minőségi fejlesztésre fordított energia. A kertben jelenleg is található jó néhány 90 centis csigákkal rendelkező kos, amely a szisztematikus válogató vadászat mellett a folyamatos etetésnek (hetente hat nap kiegészítő takarmányozás, vadföld és vadlegelő biztosítása, vadgyümölcsök jelenléte egyaránt a technológia része) és nagy részben a nyugalomnak köszönhető (a kertben kizárólag egyéni vadászat folyik).

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyében működő egyik vadásztársaságnál egészen speciális helyzet állt elő azáltal, hogy a Bükk-fennsíkon pár évvel ezelőtt megjelentek a farkasok. Az ordasok fő tápláléka – mint azt

a vadkamerás felvételek, dögmardványok és a szemtanúk „vallomásai” is bizonyítják – a muflon, melyből nem keveset fogyasztanak. Gondoljunk csak bele: egy-egy farkas naponta körülbelül kétkilónyi vadat eszik meg, ami a Bükk-fennsíkon élő, nagyjából 30 egyedből álló populációt figyelembe véve, napi hatvan kilogramm, azaz évente 20 tonna hús! A ragadozók természetesen nem mindennap ölnek – telente például visszajárnak a korábbi prédájukhoz –, de nyáron – ha a muflontetemet beköpte a légy – rendszeresen újabbakat zsákmányolnak. Az utóbbi időben viszont számtalan esetben beigazolódott, hogy a jerkéket, juhokat, sőt kosokat ugyanúgy tizedelik a kíméletlen ordasfalkák, mint a zsenge kis bárányokat. A helyi jágerek elmondása szerint a muflonok a farkasok megjelenése óta sokkal stresszesebbek, és a viselkedésük is megváltozott: nyáron is a déli kitettséggű, napsütötte oldalak szálerdőiben tartózkodnak, ahol egyébként csak szigorú teleken szoktak megjelenni. Muflongazdálkodási körképünkben kiderül, hogy az ötödik nagyvadfajunk sem mostohagyerek, a fajjal való gazdálkodás eredményes lehet. Az azonban nyilvánvaló, hogy egyedszámából és területi eloszlásából adódóan kevesebben tudnak gazdálkodni vele, ők viszont sikeresen kezelhetik a rájuk bízott állományt.

Wallendums Péter

Irodalom:

Magyar VADÁSZLAP 23. évf.,
2014/12. sz. 755-763. p.

Sok vadász álma, hogy a kost a párzási időszakban, vadásznyelven szólva berregéskor hozza terítékre, amely általában október második felében kezdődik, és akár november végéig is elhúzódhat. Az üzekedés időszakában a legkönnyebb a csapat közelébe jutni. A kosok hevesen küzdenek, 10-15 méterről rohannak egymásnak, szarvukkal összecsapva, majd egymást tolvá, lökve igyekeznek a riválist kimozdítani egyensúlyi helyzetéből. A küzdelmet addig folytatják, míg az egyikük el nem menekül, vagy el nem pusztul. A „szarvcörte” zaja messze elhallatszik, s talán ezért nevezik hazánk némely tájegységén a berregést „kopogás”-nak. A kosok ilyenkor nagyon figyelmetlenek, de a csapat többi tagja helyettük is éber. A kosok a nyáj uralmáért, a jerek és juhok megtermékenyítéséért versengenek, és az erejük teljében levő győztes kosok nem tűrnek meg vetélytársakat a nyájban. Ennek ellenére a nyajat természetesen nem ők, hanem egy idősebb anyajuh vezeti.

A lehetőség megállapítása után csak gondos célzást követően engedjük útjára a lövedéket, ugyanis a muflon rendkívül szívós vad! A golyó becsapódásának hangját ugyanúgy észlelhetjük, mint más nagyvadfajnál, viszont a találatjelzése nem annyira kifejező és egyértelmű. A muflon – még a vitális szerveit érő halálos lövés esetén is! – sokszor hibázásra utaló viselkedést mutat, azaz nem csinál semmit, esetleg ritkán összerándul vagy megpördül, mielőtt vágtaiba kezd. Akár a szívlövést is több száz méterre elviheti.

A nőivarú muflonokat kétéves korukig – az első bárányozásig – jerekének, majd ezt követően juhoknak vagy anyajuhoknak hívjuk. A hazai vadászok egy része azonban – igencsak helytelenül – sokszor mégis a jerke elnevezést használja a bárányozás után lévő vagy idősebb egyedekre is.

A muflon elejtésének legegyszerűbb módja, ha ismert legelőterületen vagy vadföldön, lesben ülve várjuk az állatok felbukkanását. A lesen kevés mozgással, jól rejtve kell ülni, mert az öreg juh azonnal visszafordítja a nyáját, ha valami gyanúsat észlel... A muflon cserkelővadászatának igazi ideje a lombhulláskor, a takarás csökkenésével érkezik el. Tekintettel arra, hogy az állat nappal is aktív, szinte egész nap lehet gyalogszerrel muflonra vadászni – főként, ha figyelembe vesszük, hogy a sűrű fiatalosokban ritkán tartózkodik, ám annál jobban szereti a szélárnyékos, napsütötte szálerdős oldalakat, katlanokat, ahol jó széllel, óvatos haladással optimális lőtávolságra meg lehet közelíteni a csapatot. A terep miatt azonban ez nem mindig egyszerű, de nagyon izgalmas feladat. Az autós barkácsolás alkalmatlan módszer, a nyáj tudniillik nemigen hagy időt a terepjáróból való kikászálódásra és a lövésre. A lovas fogatot ugyanakkor általában bevárja, így a csendben leszálló vadász és kísérője eséllyel válogathat a tovahaladó kocsira vagy szánra figyelő muflonokból.

A „magyar” muflon

ahogy egy természetvédő látja

fotó: Blauermann Ödön

Néhány vadfajunkkal ellentétben a muflon tájidegennek minősítéséről ma már nincsenek viták. Úgy tudjuk, hogy származási helye Korzika és Szardínia, de azt is feltételezik, hogy már ide is betelepítés útján került Kis-Ázsiából. Mindenki által elfogadott tényként kezelhetjük azonban, hogy a muflon a Kárpát-medencébe mindenhol emberi segítséggel, tudatos betelepítés útján került, sőt még arról is pontos feljegyzések maradtak fenn, hogy a betelepítések hol, mikor és milyen körülmények között történtek. A II. világháborút követően, az állomány csökkenésére való hivatkozással, újabb állatokkal „segítették” a már meglévő populációkat, de újabb területekre is engedtek ki muflonokat. Ekkor került a muflon a Gerecsébe és a Pilisbe. Jóval később, az 1990-es években, a vállalkozói szellem jegyében és a vadgazdálkodási szakemberek nem csekély megrökönyödésére, még a Tisza-tó egy szigetére is betelepítették a muflont. Persze ez az akció nem lett sikeres, mert egy hegyvidéki környezethez szokott vad nehezen viseli az időszakos áradásokat, elöntéseket.

Minderre a tömör történeti visszatekintésre azért volt szükség, hogy reálisan értékelhessük, hogy az ötletszerű betelepítéseknek milyen ökológiai és természetvédelmi veszélyei, buktatói vannak. Nem tudjuk megítélni egy nem őshonos vadfaj megjelenésének természetvédelmi kockázatait, ha nem vesszük górcső alá valamennyi telepítés tapasztalatát. Csak alapos összevetés alapján lehetséges megállapítani a telepítések közötti azonosságokat, különbségeket, és csak az összegzést követően lehetséges minden szempont-

ból elfogulatlan szakmai véleményt kialakítani. Melyek azok az érdekek, tapasztalatok, azonosságok, amelyek a muflon több mint 100 éves telepítési gyakorlatából leszűrhetünk? Ezek tömören az alábbiak:

1. Valamennyi telepítést a vadászati érdekek motiválták.
2. A hegy- és dombvidéki telepítések általában sikeresek voltak, ezeken az élőhelyeken a muflon megmaradt, szépen szaporodott, jó vadászati lehetőségeket nyújtott, és csigáját tekintve is kiemelkedő minőséget produkált.
3. A muflon számára a legalkalmasabb élőhelyeknek a középhegységek ama déli, délkeleti kitétséggű, meredek oldalai bizonyultak, ahol az erdőket sziklakibúvásokkal mozaikolt lejtősztyepek tarkítják.
4. Egyetlen telepítésnél sem végeztek előzetes hatásvizsgálattal arra vonatkozóan, hogy a betelepített muflon milyen hatást gyakorol majd új élőhelyére, az ott élő növény- és állatfajokra.
5. A természet védelméről rendelkező törvény 1997-es hatályba lépése előtti időszakban egyetlen alkalommal sem kérték ki a természetvédelmi hatóság véleményét a muflontelepítésekről, pedig 1982-től a nem őshonos fajok betelepítésénél ezt már jogszabály írta elő.
6. Csak a természet védelméről rendelkező 1996. évi LIII. törvény hatályba lépése óta szükséges a természetvédelmi hatóság szakhatósági véleményét figyelembe venni a muflontelepítések esetén.

Mindezek alapján egyértelműen megállapítható, hogy hazánkban a muflontelepítéseknek 1997. január 1-jéig nem volt ökológiai megalapozottsága. Hatásvizsgálat nélkül pedig

bármilyen nem őshonos faj betelepítése átgondolatlan beavatkozás egy élőhely természetes flórájába és faunájába.

A muflontelepítések az esetek döntő hányadában a faj megmaradása szempontjából sikeresek voltak, a muflon középhegységi ökoszisztémáink állandó tagjává vált, és ma már úgy kell számolni vele, mint egy olyan vadfajjal, amely közel egy évszázada jelen van a hazai erdei ökoszisztémákban. Ma már az is nyilvánvaló, hogy a muflon nem sorolható az ún. invazív fajok közé, nem terjeszkedik megállíthatatlanul, nem foglal el újabb területeket a betelepítés helyétől távolabb levő élőhelyeken, és nem tapasztaljuk, hogy jelentősen növekednének állományai. A muflonpopulációk szabályozását a vadgazdálkodók eddig képesek voltak ellátni. Korábban azt is tapasztaltuk, hogy a kontinentális klímán előforduló hosszan tartó, kemény és havas telek bizonyos mértékig féken tartják, szabályozzák állományát, ami szintén oka lehet, hogy nem hódított meg újabb és újabb területeket. (Bár itt meg kell jegyezni, hogy a hazánkban is érezhető globális felmelegedés hatására egyre ritkábban fordulnak elő hosszú és kemény telek, és a múlt századra még jellemző vastag hótakaróra sem kell már számítanunk.)

A muflon csekély erdőgazdasági kártételei (hántás, rágás) általában nem jelentenek különösebb problémát. Természetvédelmi szempontból viszont helyenként gondokat okozhatnak, mert akár végveszélybe is sodorhatják a középhegységeink lejtőssztyeppzónájában a köves vázталajokon tenyésző, egyébként is veszélyeztetett lágyszárú növényfajainkat. A juhfélék – így a

muflon is – legeléskor a számukra ízletesnek bizonyuló növényeket sokszor tövig rágják. Ha sűrű az állomány, az intenzív legelés eredményeképpen elszaporodnak az értéktelen, mérgező és szúrós gyomok. A muflon ugyanis mindig társasan, kisebb csapatokban él, és a nyáj rendszerint erősen összetart, ezért gyakran előfordul, hogy táplálkozó területeiket „túllegelik”, az ízletes növényeket kiválogatják, ugyanakkor pedig azokat, amelyeket rossz ízűnek, mérgezőnek találnak, vagy azokat, amelyek tüskések, tövisesek, illetve kemény epidermiszük miatt nehezen emészthetőek, visszahagyják, kikerülik.

A muflonok sziklagyepekre gyakorolt hatását a Budai Tájvédelmi Körzet Szénások nevű tömbjében több éven keresztül vizsgálták. Egyes területeket bekerítettek, hogy kizárják onnan a vad hatását, más területeken pedig hagyták, hogy a muflonok táplálkozó területként használják a sziklagyepet. A kutatások alapján megállapítható volt, hogy muflonok nem okoztak észrevehető kárt a védett növények állományaiban, ellenben korlátozták a sziklagyep természetvédelmi szempontból nem kívánt erdőszülését azzal, hogy a magról kelt csemetéket, cserjéket visszarágták. A bekerített részekben ugyanakkor a vad legelésének hiányában a természetes szukcessziós folyamatok jobban érvényesülhettek, és nem kívánt cserjésedés kezdődött, ami ellentétes a természetvédelmi célokkal, és végső soron a sziklagyep fokozatos beerdősülését eredményezheti. Hasonló eredményre jutottak a kutatók a Gerecsei Tájvédelmi Körzetben, a süttői területen végzett vadkizárásos vizsgálatokban is. A muflonok tehát ezekben

fotó: Blaumann Ödön

az esetekben nemhogy károkat nem okoztak, hanem jelenlétük még segítette is a természetvédelmi célok megvalósulását.

Egyes kiemelten értékes növényfajok termőhelyén azonban nagy jelentőséggel bírhat a nagyszámú muflon taposása. A sekély termőrétegű, köves vázталajokon különösen a kora tavaszi időszak számít kritikusnak, mert a nedves talajon erőteljesebben jelentkeznek a taposási károk. Sok helyütt megfigyelhető, hogy a meredek oldalakat a muflonok gyakran „teraszosra” tapossák. Különösen veszélyesnek minősülhet nagy számban való jelenlétük a dolomit sziklagyepekben, mert ezekben a növénytársulásokban mozgásuk

kal, taposásukkal megbontják azt az élő bevonatot, amely ezeknek a sérülékeny sziklagyepeknek a jellegzetessége, és ez teljesen megváltoztathatja a flórát. A talajfelszín sérülései lehetőséget adnak a nem honos, invazív özönfajok és hazai gyomnövények megtelepedésére, amelyek ha uralomra jutnak, teljesen megváltoztatják az eredeti növénytársulás összetételét, és ennek következtében idővel kedvezőtlen irányba változik a sziklagyep gerinctelen faunája is. Nagyon komoly veszélyforrást jelent ezekben a sérülékeny sziklagyepekben a muflonok trágyázása is, ami mindig koncentráltan jelentkezik a táplálkozó- és a pihenőhelyek környékén. A muflonok trágyájától a vázталajok

Cifra kankalin
(fotó: Kalotás Zsolt)

nitrogén- és foszfortartalma ugrásszerűen megnő, ami az ott élő speciális igényű ritka növényfajok pusztulását és az agresszív, nitrofil gyomnövények elszaporodását vonja maga után. Bár azokon a hegyvidéki területeinken, ahol már több évtizede élnek muflonok, számos védett növényfaj is megtalálható, általában nem tapasztaljuk, hogy a még nagy állományokban előforduló, védett növénypopulációkban mérhető károkat okoznának. Jellemzőbb, hogy a nagyobb létszámú nagyvadállomány okoz inkább természetvédelmi problémákat, ami elsősorban az élőhelyek degradációjában jelentkezik, de semmiképpen nem állítható az, hogy ebben a folyamatban a muflonoknak meghatározó szerepe lenne. A tapaszt-

alatok alapján sokkal inkább a túlszaporodott vaddisznóállomány az, amely ezeknek a káros folyamatoknak az előidézője. Ennek ellenére konkrét példák bizonyítják, hogy a védett természeti területeinken milyen mérhető természetvédelmi károkat idézhetnek elő a nagyobb számban jelen levő muflonok. A jelentős természetvédelmi gondok akkor jelentkezhetnek, ha a muflonokat ritka, végveszélyben levő növényfajok élőhelyeire telepítik, vagy ha az egyébként már jelenlevő állományok természetes úton népesítik be ezeket a zavartalan és számukra minden szempontból kedvező termőhelyeket.

A muflonok okozta taposás miatt került veszélybe a Vértesi Tájvédelmi Körzetben a fokozottan védett cifra vagy medvefű kankalin reliktum populációja Fáni-völgyben, mert a völgybe lehúzó állatok rendszeresen használt váltója éppen a kankalin termőhelyén vezetett keresztül. Mivel a cifra kankalinnak összesen négy ismert termőhelye van hazánkban, akár néhány tő elvesztése is jelentős természetvédelmi kárnak számít.

A sűrű muflonállomány is hozzájárult ahhoz, hogy a Bükki Nemzeti Park mészkérülő szurdokvölgyeiben előforduló, védett, poloskavész nevű növényünk egyes állományai már a kipusztulás közvetlen veszélyébe kerültek. Ezt a növényt nem kedvelik a muflonok, mert már a szaga is riasztó, és a levelei mérgeanyagokat is tartalmaznak, viszont a poloskavész termőhelyei a völgyek olyan részein vannak, amelyek mentesek az emberi zavarástól, így ide a muflonok is szívesen húzódnak vissza pihenni. A taposási kár mellett itt

a vad túlzott trágyázása jelent veszélyt. A pihenőhelyeken felgyülemlett trágya oly mértékben megnövelte a talaj nitrogéntartalmát, hogy azt a poloskavész már nem volt képes tolerálni, és fokozatosan visszaszorult, eltűnt egykori termőhelyeiről.

A legismertebb példája a muflonok és természetvédelem közötti konfliktusoknak a Kárpát-medencei bennszülött fajnak számító magyarföldi husáng esete. A magyarföldi husángnak a világon mindössze hat állománya ismert, amelyből négy Magyarország, egy Szlovákia (Tornai-karszt), egy pedig Erdély területére (Tordai-hasadék) esik. A négy hazai állományból a gerecsei Pisznice-tetőn élő populáció már a kipusztulás közvetlen határán tengődött, mesterségesen visszatelepített példányokkal tartották életben, illetve ma már védőkerítéssel óvják a megmaradt állományt. A cserjésedés visszazorításának érdekében novembertől januárig kinyitják a kerítés kapuját, így a muflon ekkor be tud járni a területre. Az állatok a cserjéket lelelegelik, ugyanakkor a magyarföldi husáng állományában ebben az időszakban már nem tudnak kárt tenni. Ez egy olyan követendő példa, amely jól mutatja, hogy a természetvédelmi célok megvalósításában a vadgazdálkodással való együttműködés milyen pozitív kicsengésű is lehet. Hazánkban a magyarföldi husáng legjelentősebb állománya a Duna-Ipoly Nemzeti Parkban, a Pilis-tetőn található, és egy kisebb populáció is él az ugyancsak a nemzeti parkhoz tartozó börsönyi Ördög-hegyen. A muflonok mindkét helyen komolyan veszélyeztetik a fokozottan védett husáng állományát. A magyarföldi husáng

Magyarföldi husáng
(fotó: Kalotás Zsolt)

természetvédelmi kezelési tervében a szakemberek így fogalmaznak: „Az állatok csak a virágos töveket károsítják, ezeknek is csak a szárát fogyasztják, a talajfelszín felett mintegy 10–50 cm-rel leharapva, a tölevélrózsát ugyanakkor érintetlenül hagyva. Az így megcsontított egyedek részesedése jelentősen változott az évek során. A legjelentősebb vadkártétel 1985-ben volt, amikor a virágos tövek 57%-a esett áldozatul, a legalacsonyabb a 1995. és 1996. években, mikor ez csupán 1% volt. Egyes években a vadragás csak a populáció egyes pontjain mutatkozott, de ott számos példányt érintett. 1992-ben a Budapesti Természetvédelmi Igazgatóság kerítést emelt a husángpopuláció felső, mintegy 2/3 része körül, ezt követően rohamosan

csökkent a rágáskár.” Úgy tűnik, hogy a magyarföldi husáng pilisi állományát a vadat kizáró kerítés megépítésével meg lehetett óvni a muflonok rágásától, de a börzsönyi állomány jövője, az itt élő muflonállomány jelentős lecsökentése ellenére, védőkerítés nélkül továbbra is bizonytalan, mert a vadászterületen jelentős gímszarvasállomány is él, amely szintén veszélyezteti fokozottan védett növényünk fennmaradását.

Az állami természetvédelem Nemzeti Környezetvédelmi Program Természetvédelmi Alaptervében kinyilvánított álláspontja, hogy a védett természeti területeken, de különösen a nemzeti parkokban a muflon jelenléte nem tűrhető, és az ott élő populációkat mielőbb fel kell számolni. Ez azonban megítélésem szerint túlzott elvárás. Tény, hogy az elmúlt évtizedben valamelyest csökkent a muflon országos állománya, azonban az is tény, hogy a magyar parlament által jóváhagyott dokumentumnak erre vonatkozó részét a vadászatra jogosultak a mai napig nem hajtották végre. Egy hazánkban több mint 100 éve meghonosodott vadfaj kiirtása semmiképpen nem lehet a célunk, azonban azokról a fokozottan védett természeti területekről, ahol

komoly természetvédelmi értékeket, elsősorban végveszélybe került növényfajokat veszélyeztethetnek, valóban el kell távolítani a muflonokat, vagy ha ez nem oldható meg rövid időn belül, akkor védőkerítésekkel kell kizárni őket azokról az élőhelyekről, amelyeket leginkább veszélyeztetnek. A legfontosabb azonban az, hogy minden egyes területen, ahol jelenleg e faj állományai élnek, az élőhelyek eltartóképessége alapján kell beállítani a muflon állományát is! Úgy gondolom, hogy igazán jó megoldás az lehetne, ha legalább a hazai nemzeti parkok teljes területe állami tulajdonba és természetvédelmi kezelésbe kerülne, mivel ez feloldhatná a két szakterület közötti vélt vagy valós ellentmondásokat. Ez esetben talán lehetőség nyílna arra is, hogy az egykori erdei élőhelyeikre természetes úton visszatelepülő őshonos nagyragadozóinkat (farkas, hiúz) is megtartsuk, mert jól tudjuk, ezek a csúcsragadozók gondoskodnának arról, hogy nagyvadállományunk jó egészségben és az élőhelyeknek megfelelő egyedsűrűségben maradjon fenn.

dr. Kalotás Zsolt

Csigabiga, gyere ki...

fotó: Blaumann Ödön

A vadász számára a trófea értékét nem a pénzben kifejezhető ára adja, mert az agancs vagy szarv sokkal inkább egy tárgyiasult emlék, amely az elejtés körülményeire emlékeztet, ekképpen egyfajta élményforrás – a kilókban, grammokban vagy centikben kifejezhető nagyságától függetlenül...

A méretek előtérbe helyezését, túlmisztifikálását eredményező rekordlisták összeállítását a Nemzetközi Vadászati és Vadvédelmi Tanács (CIC) alapvetően káros jelenségnek tartja, a szarvak és agancsok tudományos célú nyilvántartásba vételét azonban támogatja. Mert a trófea – a szervezet véleménye szerint – nem csupán emléktárgy, de sajátos „adathordozó” is, mely sok mindent elmond az elejtett egyed, sőt az adott populáció genetikai értékeiről és az élőhelyről, valamint a vadgazdálkodás színvonaláról.

Ez igaz is, a nagyvadállománnyal való gazdálkodás tervezésének egyik alappillére a minőséget jelző, arról visszajelzést adó trófeabírálat. A meghatározott trófeabírálati irányelvek – elméletileg és normális körülmények között – rákényszerítik a vadászt a vadállomány minőségének javítását szolgáló „válogató vadászatra”, így a szakmai munka megítéléséhez is szükséges a pontozás, amelynek kötelezettségét és módját hazánkban jogszabály írja elő. A trófeabírálat jogi hátterét a vadászati törvény, illetőleg annak végrehajtási rendelete szabályozza.

Ezek alapján a gím-, a dám- és az őzagancsot, a mufloncsigát kötelező a vadászati hatóságnál legkésőbb a vadászati idényt követő 30. napig – vadászati engedéllyel rendelkező elejtők esetén pedig a terítékre hozatalt követő 30. napig – bírálat céljából bemutatni. A 16 centiméternél hosszabb vadkanagyart – amennyiben január 1. és augusztus 31. között ejtették el – szeptember utolsó napjáig, a szeptember 1. és december 31. között elejtetteket pedig legkésőbb január végéig kell

bemutatni. A bemutatási kötelezettség a nagyvadfajok elhullott egyedeire is kiterjed.

Visszaterő mínuszpontok

A hatályos vadászati törvény értelmében a vadászati hatóság a trófea bemutatását a bírálati lapon aláírással és bélyegzővel igazolja. A dokumentum tartalmazza továbbá a bírálatot végző hatóság megnevezését, ügyszámát, az igazolás helyét, idejét, a kiadományozó nevét és hivatali beosztását, valamint a trófea bírálati adatait, korát és minősítését. 2017. március 1-jétől a trófeabírálatot követő 8 napon belül a vadászati hatóság az elejtés szakszerűtlenségéről határozatban dönt. Szakszerűtlen minősítés esetén a trófea nem kaphat érmet.

Szintén az új üzemtervi ciklus kezdetétől lép hatályba a következő passzus: *„Ha a vadászati hatóság megállapítja, hogy a vadászatra jogosult az adott trófeás vadfaj hasznosítása során ismétlődően szakszerűtlen vadgazdálkodási tevékenységet folytat – a szakszerűtlenség mértékétől és az ismétlődés gyakoriságától függően –, a vadászati hatóság a trófeás nagyvadállomány minőségi védelme érdekében felhívja a vadászatra jogosult figyelmét a szakszerűség betartására. Ha a vadászatra jogosult a felhívásban foglaltakat nem tartja be, a vadászati hatóság a vadászterületen a trófeás vad hasznosításának súlyhatárhoz – muflonkos esetén a csigahosszhoz – kötött korlátozását rendeli el, amelynek megszegése esetén vadgazdálkodási bírságot szab ki.”*

A zárttéri vadtartó létesítményben tartott nagyvad esetében ilyesmitől nem kell tartani, ott tényleg lehet „kufárkodni”, hiszen a vadaskerti trófeás vad elejtése nem minősíthető szakszerűtlennek – sőt az idényekhez sem kell alkalmazkodni. A kerti vad ráadásul nem is az államé, hanem a kertet üzemeltető tulajdona. Az, hogy a trófeabírálaton a kerti és a szabad területen zsákmányolt trófeák nyilvántartása elkülönítetten történik, dicséretes és régóta várt jogszabályi előírás.

Reméljük, ezek a kedvező változások előbb-utóbb a CIC háza táján is bekövetkeznek, és hamarosan napirendre kerül a bírálati rendszer teljes felülvizsgálata. Mivel – fajtól függetlenül – a szépségpontok odaítélésének gyakorlati útmutatója nem elég részletes, jócskán hagy lehetőséget a határok közötti „ügyeskedésre”, így az alkalmazott nemzetközi képlet módosítása a szubjektív pontok túlzó súlyánál fogva előbb-utóbb elkerülhetetlenné válik.

Tiszta forrásból

Az igény világszerte a nagy pontszámú trófeák felé toledott el, köszönhetően a rekordhajás, abszolút eredményorientált szemlélet elterjedésének. Ezt a társadalmi igényt egyesek a szarvak és agancsok természetes növekedésének befolyásolásával igyekeznek kielégíteni. A szakmai és vadászetikai aggályokat egyaránt támasztó helyzet megnyugtató megoldását valószínűleg az jelenthetné, ha a magyar vadászközösségen belüli, oly régóta várt szemléletváltás végre-valahára bekövetkezne, és a többség az éjjellá-

tóval, a hőkamerával, a terepruhával, a libamagnóval együtt elhatárolódna a trófeagyáraktól és gyártóktól is.

No, de térjünk is vissza a mufloncsigákhoz! A doppingkosokkal – már ha vannak ilyenek – az a gond, hogy az őzbakokkal és a szarvasbikákkal ellentétben a muflonszarvnál semmiféle látható jele nincs a manipulációnak, legfeljebb az lehet gyanús, hogy az évgyűrűk hiányoznak, esetleg nem elég kifejezetek, a csigahossz pedig három-négy évesen a métert verdesi, ráadásul ehhez képest természetellenesen ívelődik vagy csavarodik, és esetleg a hosszúságához képest vékony. Ez azonban kevésbé feltűnő, mint a túlbujánzó agancserdő, a visszahajló főágvégekkel. Summa summarum: a csigahamisítás valószínűleg nem hoz annyi pluszt a konyhára, meg a természetet sem lehet oly mértékben megerősokolni, mint az agancsosoknál, ezért aztán tételezzük fel, hogy minden kilencvencentis kos „tisztá”...

Szarveről szarverre

A szarv a marhafélék, juhok, kecskék, antilopok hámeredetű, módosult bőrképlete, melynek csontos alapja a homlokcsont üreges szarvnyúlványa, a szarvcsap. Ezt kívülről elszarusodott hüvely vagy szarvtömlő borítja. A szaruhüvely a fejbőr bő vérellátású kötőszövetéből képződik. A szarv az egyed élete során folyamatosan növekszik, s átmérője a tövénél a legnagyobb.

A szarvak közös sajátossága, hogy nem ágaznak el (a villásszarvú antilop az egyetlen kivétel), de csavarodhatnak, és fajtól függően a nő-

fotó: Blaumann Ödön

ivarú egyedeknél is megtalálhatóak, ám ezek rendszerint kisebbek, mint a hím állatok szarva. A muflonnál a juhoknak mindössze 5–10 százaléka visel szarvat.

Kosminősítés

A mufloncsiga nem csupán az egyed értékmérője, hanem korbecslésére is szolgál, igaz, nem kizárólagosan az évgyűrűket kell számolgatni, hiszen sok esetben nem is lehet egyértelműen meghatározni, mert nem elég határozott a redő vonala. De mi is tulajdonképpen az évgyűrű? Nem más, mint

a szarvtömlőkön kialakuló befűződés. Ez a téli, inséges hónapokban – általában november-decemberben – képződik, amikor a szarvnövekedés lelassul, majd meg is áll. Nem véletlenül alakult ez így az idők folyamán, hiszen a táplálékhiányos évszakban a szarvfejlés helyett a létfenntartásra és a kondíciószerezésre vagy megőrzésre kell fordítania az egyednek a felvett energiát. Az évgyűrűsödés az intenzív etetés mellett is bekövetkezik, tehát nem táplálék, hanem hormonális szabályozású jelenség, bár a folyamatos takarmányozás mellett az évgyűrűk kevésbé határozottak.

Fiatal vagy idős?

A vadászat során – akár a többi nagyvad faj esetében – a muflonnál is összbenyomás alapján soroljuk be valamelyik korosztályba a megtávcsövezett egyedet. A testalkat fontos, életkorfüggő jellegzetesség: a fiataloknak csapott hátuk, vékony nyakuk, egyenes hasvonaluk van, a lábuk pedig viszonylag hosszú. Az arcajzolat vagy maszk (álarc) – a száj körüli területről kiinduló szürkés, őszes szőrzet – a korrallal feljebb húzódik a szemek felé, de önmagában az évek számának megállapítására nem alkalmas, sőt nem is igazán biztos támpontja a korbecslésnek.

A szarv évgyűrűit mindenképpen szemügyre kell venni, mint ahogyan az íveltség figyelembevételével a csigahosszt is. Ahhoz azonban, hogy a szarvból következtetéseket tudjunk levonni, birtokában kell lenni bizonyos ismereteknek. Például annak, hogy a szarv növekedésének kezdete a kosbárányoknál már egyhetes korban megkezdődik, s 3-5 hónapos korban már jól látható a szarv. A csigahossz növekedésének intenzitása a korrallal csökken, míg a körméret növekedése az 1-4 évben a legintenzívebb, utána a vastagodás visszaesik.

A szarv először kétélű, később a tövén háromélű lesz, az oldallapjával előrefelé néz, és csak a hegye tartja meg a kétélű fiatalkori alakot. Amikor a kos 4-5 éves lesz, elkezdődik a szarvhegyek felfelé ívelődése a fejfelé párhuzamosan vagy attól eltávolodva, illetőleg a fej és a nyak felé. Ez utóbbiak a nemkívánatos alakulatok közé tartoznak.

A kézben tartott tróféával már egyszerűbb a dolgunk, hiszen meg tudjuk

nézni a fogváltás állapotát (muflonnál ez 3,5 éves korra fejeződik be), és a fogkopásból szintén utalhatunk a korra.

Csigabírálgató

A bér vadásztatás esetén a csigahossz határozza meg a terítékre került egyed tarifáját, tehát elsődlegesen erre kell szelektálni. A bírálat során ugyanakkor más, a hossztól eltérő tulajdonságok is górcső alá kerülnek, s a szarvhossz egyébiránt is csak átlagosan nagyjából a felét adja a végső pontszámnak. Kapitális, azaz 85 centiméter fölötti szarvhossz kizárólag a nagy ívű csigát viselő kosoktól várható, tehát a kisívűség elejtési indok.

Nem kevés pontot jelent ugyanakkor a három harmadban mért körméretek átlagaiból konvertált részegység sem, amely a végeredménynek csaknem a harmadát teszi ki. Vagyis a csigahossz és a nagyívűség mellett a vastagságra, a jelentős körméretekre is figyelmet kell fordítani, ezért a feltűnően vékony fejdíszsel rendelkező egyedeket praktikus kiemelni az állományból.

A bírálati képlet szerint jelentős még a terpesztésre adható pontok aránya is: ahány centi a szarvoldalak külső távolsága, annyi pontot jelent – a számok nyelvére lefordítva: cirka az összpontszám valamivel több mint negyedét.

A színre is, gyűrűzöttségre is 3-3 pont a megadható maximum, míg a levonások 5 pontot tehetnek ki, melyekből három szintén mérhető (C-index) szempont alapján vehető el, és csak kettő az, ami egyéb szabálytalanságok folytán változtathatja meg negatív irányba a végeredményt.

Tehát mindössze (3+3) szépségpont, illetve a levonható két pont, vagyis összesen nyolc pont az, amiről a bíráló szubjektivitása dönt. Ez normális esetben mindössze a végső pontszám 2-8 százalékát befolyásolhatja.

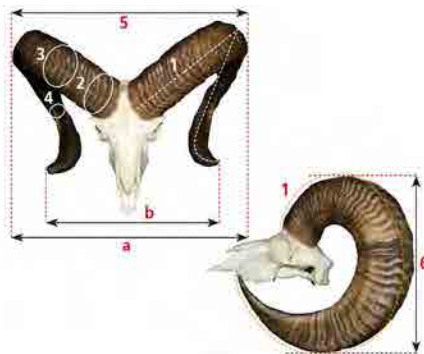
A cél ennek tükrében az, hogy hosszú, nagy körméretű, széles terpesztésű, esztétikusan csavart, egyenletesen barázdált csigát viseljenek a kosaink.

Javasolom, a tisztánlátás érdekében citáljuk ide végre a konkrét bírálatot is, melynek kialakulásáról érdemes tudni, hogy első ízben 1929-ben szerkesztettek muflontróféára vonatkozó képletet, természetesen Magyarországon. Ez több tapasztalat alapján fejlődött tovább, és a mai nemzetközi képlet meglehetősen egyszerű, könnyen mérhető pontozást ír elő a bírálóknak.

W. P.

A mufloncsiga bírálati képlete:

- A jobb és bal oldali szarv hosszának átlaga cm-ben $\times 1$
- A jobb és bal oldali szarv körmérete a bázison cm-ben $\times 1$
- A jobb és bal oldali szarv körmérete a második harmadon, átlag cm-ben $\times 1$
- A jobb és bal oldali szarv körmérete a harmadik harmadon, átlag cm-ben $\times 1$
- Szépségpontok:
  - szín: 0–3 pont (világos 1, barna 2, fekete 3 pont)
  - gyűrűzöttség: 0–3 pont
(vékony 1, közepes 2, jelentékeny 3 pont)
  - íveltség, külső átmérő: 0–5 pont
- Levonások:
  - C-index: 0–3 pont
  - egyéb szabálytalanságok: 0–2 pont

Ma már vadászattörténeti érdekesség az, 1973 júniusában, az *Erdészeti Lapokban* megjelent cikk, amely *dr. Bán István, dr. Fodor Tamás és Izrael Gábor tollából* származik, és a „*Javaslat a muflonszarv nemzetközi pontozási rendszerének módosítására*” címet viseli. A szerzők az anyagban komoly aggodalmuknak adnak hangot, mert véleményük szerint azáltal, hogy az európai muflonpopulációk jelentős része elszórtan, kisebb-nagyobb területeken és vadaskertekben található, nagy a lehetősége annak, hogy olyan típusok alakuljanak ki, akár rokontenyésztés, akár keresztezés útján, amelyek eltérnek az őstípustól. Éppen ezért szükségesnek vélték az erősen kihajló szarvvégű tróféák kiszűrését és a muflonszarv őstípusának biometriai értékelés útján

történő meghatározását. Ennek leírására alkalmazzák a bírálatok során az úgynevezett C-indexet (a terpesztés és a szarvvégek közötti távolság hányadosát), melynek a legnagyobb valószínűséggel előforduló intervalluma 1,56–1,83 között található, ami a fajra a legjellemzőbb, s ami kívánatos alakulást feltételez. Az ettől eltérő alakú módosulások nemkívánatosak kontinensünk muflonállományában. A világanglistát a Csehországból származó csigák uralják – az első tízből nyolc, az első ötvenből pedig harminchét onnan származik. A cseh hegemoniát magyar részről mindössze kettő, a 2004-es bajnai, illetőleg a Telkiben, 1986-ban, Rácz Antal által zsákmányolt csiga töri meg, ezenkívül egy sem fér be a legjobb félszázba...

Magyarországi muflonkos-ranglista:

Bajna (2004)	97,75 cm	240,75 IP
Vásárosnamény (2001)	103,30 cm	234,70 IP
Telki (1986)	97,60 cm	233,80 IP
Tarnalelesz (1991)	97,00 cm	229,10 IP
Gyarmatpuszta (1996)	97,25 cm	228,25 IP
Budakeszi (2004)	98,10 cm	228,25 IP
Gyarmatpuszta (2001)	91,90 cm	227,15 IP
Kisnána (1971)	93,75 cm	226,75 IP
Gyarmatpuszta (2002)	93,00 cm	226,60 IP
Vál (2004)	90,05 cm	226,50 IP
Gyarmatpuszta (2003)	90,25 cm	226,25 IP
Gyarmatpuszta (1990)	94,50 cm	225,95 IP
Telki (1992)	94,75 cm	225,95 IP
Gyarmatpuszta (1992)	95,00 cm	225,15 IP
Gyarmatpuszta (1995)	96,50 cm	224,70 IP

Muflonrostélyos

parajos burgonyapürével, friss salátával

Hozzávalók 4 személyre:

80 dkg muflonrostélyos (4 szelet)

*Páchoz: só, mustár, egész tarkabors, babérlevél, fokhagyma,
1 csokor csombor, olaj*

Köret: 70 dkg burgonya, 20 dkg paraj, só, fehér bors, petrezselyemzöld

*Saláta: 1-1 maréknyi rukkola, madársaláta, jégsaláta,
bébicékla, laskagomba*

Öntet: méz, balzsamecet, ízlés szerint só

Mint tudjuk, a muflon a juhfélék családjába tartozik, így húsa minden olyan tulajdonsággal rendelkezik, mint a birka- vagy a bányahús. Jellegzetes a húson található faggyúréteg, amely sütés közben kellemetlen ízt adhat sültünknek. Hogy ne járjunk így, sütés előtt a húst gondosan elő kell készíteni, a faggyúréteget el kell távolítani.

Elkészítése:

A húst előkészítés után 4 egyenlő szeletre vágjuk, majd pácoljuk.

A pácolás a következőképpen történik: a hússzeleteket sózzuk, enyhén bedörzsöljük mustárral. Egy edénybe olajat öntünk, beletesszük a babérlevelet, fokhagymát, szemes tarka borsot és a csombort. (Mi is az a csombor? A csombor a borsikafű erdélyi megfelelője, mely régről ismert fűszernövényünk. Már a XVI. századi fűvészkönyvek is említik mint fűszer- és gyógynövényt. Jellegzetes, a borsóra emlékeztető fűszeres illatú és ízű növény. Kedvelt aromája miatt általánosan elterjedt. Általában szárított, morzsolt állapotban kerül forgalomba, de zöldfűszerként is használják.)

Az elkészített pácban 2-3 napig hűtőben érleljük a muflonhúst.

Amikor elékezett a sütés ideje, serpenyőben pár csepp olajat hevítünk, és a hússzeleteket lassú tűzön közre sütjük, oldalanként 3-5 percig, a hússzeletek vastagságától függően. Sütés után a peccsenyelevelet félretesszük, mert később még felhasználjuk!

Elkészítjük a köretet.

A burgonyát megtisztítjuk, sós vízben puhára főzzük. Közben a parajt fokhagymás vajon puhára pároljuk, majd a főtt, tört burgonyához keverjük, sózzuk, borsozzuk, végül pürésítjük. A legvégén finomra vágott petrezselyemzöldet keverünk hozzá.

A saláta elkészítése:

Az egész bébicéklákat nyersen meghámozzuk, majd felcsikozzuk. Az így kapott céklacsikokat vajon megpároljuk, sóval, borssal ízesítjük. A megmosott laskagombát a peccsenyélében megsütjük. A madársalátát, rukkolát, jégsalátát megmossuk, lecsöpögtetjük,

kézzel apróbb darabokra tépkedjük, és összekeverjük a párolt céklacsíkokkal, laskagombával.

Az öntethez serpenyőben kb. 2 evőkanál mézet olvasztunk (figyeljünk, hogy ne karamellizálódjék, csak melegedjen), majd a tűzről levéve kb. 4 evőkanál balzsamecetet öntünk hozzá, és elkeverjük. Kihűtjük és a salátára locsoljuk, így tálaljuk.

Jó étvágyat kívánok hozzá!

A receptet:
Keresztúri Gábor séfnek
köszönhetjük.

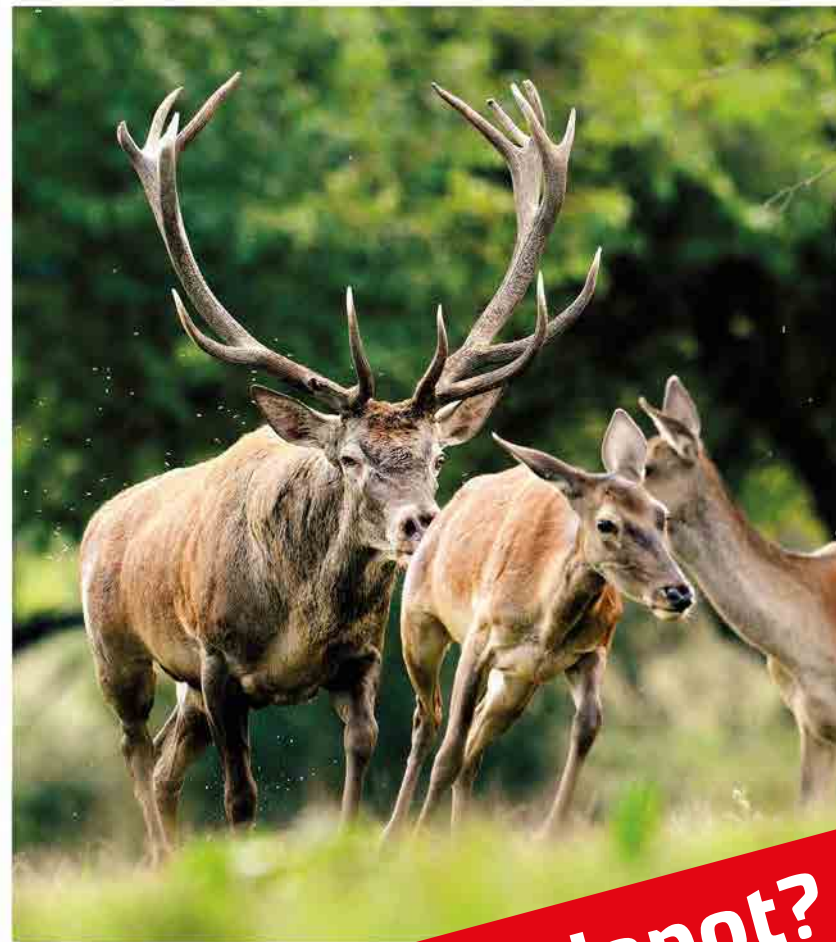
Gábor 10 éve dolgozik
a szakmájában, de elmondása
szerint már gyermekora óta
a gasztronómia szerelmese.

Szabadidejében szívesen
járja az erdőt-mezőt,
szereti a természetet.

Hivatásából adódóan sokat
foglalkozik új ételek
összeállításával és elkészítésével,
főként a vadételek jelentenek
számára igazi kihívást.

MAGYAR Vadászlap

Ön is veszi a lapot?

Előfizetés: vadaszlap.hu

A hegyek urai

VADJUHOK, VADKECSKÉK, ZERGÉK EURÓPÁBAN

Az utóbbi években megduplázódott az Európában élő zergefajok száma. Míg nem is olyan régen csupán egy volt belőlük, ma már legalább két fajnak örülhetünk. Néhány évtizede még három kőszálikecske-faj lakta az öreg kontinenst, addig mára csak kettő maradt, mégpedig úgy, hogy egy sem pusztult ki. „Igazi” vadjuhunk pedig egy sincs! Hová lett a muflon? Hamarosan kiderül.

A genetikai vizsgálatok jócskán megváltoztatták-megváltoztatják az állatrendszertant. Még nem teljesen elfogadott, de úgy tűnik, hogy nem egy, hanem két tigrisfaj létezik – egy kontinentális és egy szigeti –, s számos patásfaj alfajait ma már külön fajnak tekintik; így járt például a jól ismert bozóti antilop és a gnú is – hogy csak a legismertebbekből szemezgessek. S ez történt a zergével is.

Kampós szarvú hegylakó

Még az 1970-es években is minden, a kontinensünkön előforduló zergét egyazon fajba sorolták (sőt sokan Európa egyetlen antilopjaként emlegették, tévesen), majd két évtizeddel később két fajt választottak szét: az *alpesi zergét* (*Rupicapra rupicapra*) és a *pireneusi zergét* (*Rupicapra pyrenaica*). Ezt utóbb további szétválasztások követték: a 2011-ben kiadott, a világ emlőállatait bemutató (Don E. Wilson – Russel A. Mittermeier, 2016) könyv már öt, a kontinensünkön élő fajt említ! A CIC 2014-ben megjelentetett monumentális, vadjuhokkal és vadkecskékkal foglalkozó könyve (Gerhard R. Damm – Nicolas Franco) azonban már ismét csak két fajról ír. Az idén kiadott, a világ tülkösszarvúit bemutató monográfiában (José R. Castello, 2016) viszont újra öt faj szerepel... Egyszóval teljes a káosz! Talán akkor járunk a legjobban, ha a vadászokhoz legközelebb álló CIC rendszertanát követjük.

A *pireneusi zerge* a Pireneusokban, a Kantábriai-hegységben és az Appennini-félszigeten honos, s mindhárom

élőhelyen külön alfajokkal képviselteti magát. A Pireneusokban élő törzsalak (*R. p. pyrenaica*) nem veszélyeztetett, vadászható: teljes állományát 25 000–53 000 példányra becsülik. A kantábriai alfaj (*R. p. parva*) sem ritka, állománya 16 000-17 000 körüli (2009) – igaz, számukat 1993-ban még mintegy 20 000-re becsülték. Az *appennini zerge* (*R. p. ornata*) csupán 1100-1700 példányban van jelen élőhelyén, négy-öt kisebb állományban.

A hazai vadászok számára az *alpesi zerge* (*R. r. rupicapra*) a legismertebb. Az Alpok az egyik legnagyobb hegység a Földön, ahol 1200 kilométer hosszan, mintegy 191 000 négyzetkilométeren – Franciaországban, Olaszországban, Svájcban, Liechtensteinben, Németországban, Ausztriában és Szlovéniában – összesen mintegy 500-550 000 zerge él.

Jóval ritkább a Francia-Alpok nyugati peremének kis részén előforduló alfaj, a *R. r. cartusiana*, amely mindösszesen 2000 példányban fordul elő élőhelyén.

A *tátrai zerge* (*R. r. tatrica*) a lengyel-szlovák határvidéket lakja; az előbbi országban veszélyeztetett, Szlovákiában pedig kritikusan veszélyeztetett. Teljes állománya 800-1200 egyed lehet. Színezete alapján télen nem lehet megkülönböztetni az alpesi alfajtól, nyári szőrzete azonban más – a tátrai alfaj lába és hasa sötétebb.

A *balkáni zerge* (*R. r. balcanica*) a Balkán-félszigeten több kisebb-nagyobb állományt alkot. Állományát szétszórt elterjedése miatt nehéz felbecsülni, talán 14 000-17 000 példány lehet. Szlovéniában egy, a törzsalakkal közös hibrid populáció él.

A kárpáti zerge (*R. r. carpatica*) Erdély, illetve Románia endemikus alfaja; mai elterjedési területe az ország északi határáig terjed, Ukrajnában már nem él. Állományát 6400-6800 egyedre becsülik. A kárpáti zerge testméretét tekintve a legnagyobb alfaj, a bakok testtömege 60-62 kg, a nőivarú példányoké 35-36 kg (összehasonlításképpen: a tátrai zerge 25-36 kg tömegű).

A Kárpát-medencéből származó legrégebbi zergemaradványok 80 000 év körüliek. Magyarországon nincs megfelelő élőhely a faj számára, így csak szórványosan bukkan fel. Az utóbbi száz évben mintegy kéttucat zerge előfordulásáról van tudomásunk, mégpedig a nyugati határszélen. Az állatok főképp Ausztria felől lépték át a határt. 1980 óta mindössze két alkalommal figyelték meg a fajt, mindkettőt Kőszeg környékén (1982, 1997).

Érdekes felidézni néhány érdekes észlelést (Csaba József nyomán): „*Hazánkban csak a nyugati határvidéken észlelhető nagy ritkán a zerge. Ilyen kóborló példányokról tesz említést Cuortier, a neves francia vadászati szakíró Le Chamois (Rupicapra l.) című hatalmas monográfiájában, amely szerint 1933. II. 13-án Nagykanizsa mellett láttak egy kóborló bakot. De Somogy és Zala vármegyék területéről Barthos Gyula arany- és gyémántdiplomás főerdőmérnök is gyűjtött bak, nőstény, sőt, gida előfordulásáról adatokat. (...) Legtöbb hazai észlelés az első világháború előtti Vas megyére, így részben a mai Burgenland területére vonatkozik. Velem vidékén, az ottani prehistorikus településen már a bronzkorban előfordult. Tóth Pál a Csodagesztenyefa című versében*

említi, hogy Kőszeg környékén gyakori a zerge. (...) További kiegészítő adatokat találunk Chernel madártani naplója 1920. X. 12-ei bejegyzésében, mely szerint a 8-9. és 10-én tartott lánzséri vadászatok alatt többek között egy zergét lőttek a Haidrigel erdőszélen. Ezzel a Nyugat-Magyarországon az utóbbi évtizedekben elejtett zergék száma hétre szaporodott. A nyolcadik példányt fia, Chernel Miklós látta Kőszegen, a Vörösföld köfjejtőnél. Két zerge Rohoncon, 1-1 Bucsuban, Raboldon, Alsószénégetőn és Sopron mellett, a Fertő partján esett el. Ugyancsak Chernel jegyezte fel, hogy 1921. április második felében Lánzséron 3 zergét láttak.”

1931-ben Szombathely közelében ejtettek el egy példányt, melynek egyik kampója rendellenes volt. 1962-ben Csákánydoroszló erdejében egy zergkoponyát találtak, amely több éve az erdőben lehetett. Vélhetően 1955 őszén a határ közvetlen közelében kecskének nézett állat maradványa volt. Ám egyetlen kecske sem hiányzott a környékről. Feltételezik, hogy az évekkel ezelőtt kecskének tartott állat zerge volt, amely a határmenti aknazáron megsérült, s így bárki elpusztíthatta. Miután házikecskének nézte, félt a következményektől, a fejet levágta, és a helyszínen hagyta, a testet pedig „őz”-ként hazavitte.

Felvetődik a kérdés: élhet-e még nálunk zerge? Délről, keletről, északról egyetlen példány sem juthat el idáig, mint ahogy láttuk, csupán nyugat felől lenne erre esély, ám úgy tűnik, a zergék nem jönnek át a zöldhatáron. Ennek legfőbb oka, hogy nincs olyan magas hegyünk, ahol a zerge jól érezné magát. Leginkább az 1500-2000 méter

Tátrai zerge

magas hegyeket kedveli, de felhúzódhat 3000-4000 méterre is. Télen megjelenhetne, mert ekkor a táplálékhiány és a magas hó miatt akár 800 méterre is lehúzódhat, ám ez a mai, enyhe teleken aligha következik be.

MAGASBAN TANYÁZNAK

A legismertebb ibexfaj az *alpesi kőszáli kecske (Capra ibex)*, amely a leletek alapján fontos vadászszákmánya volt már az ősembernek is. A vadászat és élőhelyvesztés miatt egyszer már majdnem teljesen kipusztult. Németországból már a XV. században eltűnt,

Ausztriában 1706-ban lőtték le az utolsó példányt, majd később a többi élőhelyéről is fokozatosan visszaszorult. A múlt század első éveire állománya 60-100 példány körülire apadt, melyek valamennyien az észak-olaszországi Gran Paradiso Nemzeti Parkban éltek. Szerencsére az itteni védelemnek köszönhetően állományuk gyarapodni kezdett. Ma már minden egykori, történelmi időkben ismert élőhelyére visszatelepítették, így még Szlovéniába, a Júliai-Alpokba is, sőt Bulgáriába, a Rila-hegységbe is betelepítették. Napjainkban már nem veszélyeztetett, állománya nyolc országban mintegy 34 000-47 000 példány. Ausztriában

Alpesi kőszáli kecske

például 6500 egyed él, melyből 4000 állat Tirol hegyeit lakja. A legtöbb kőszáli kecske Svájcban él, ahol számukat 16 300 példányra becsülik.

A kőszáli kecske a történelmi időkben hazánk jelenlegi területén nem volt honos, hiszen élőhelye a magashegységekhez kötött. Magyarországon a leghíresebb vadkecske a Széchenyi Zsigmond által 1932. szeptember 6-án, a Gran Paradisón elejtett egyed. E vadkecskéről olvashatunk a *Két kecske* című könyvében. Széchenyi egy másik könyvében (*Trófeáim bemutatkoznak*) így ír az elejtett bakról: „Az olasz hatóságok csak kivételesen engedik meg egy-egy erős bak lelövését, mert a lavinák és kőomlások állandóan tizedelik a vad-

kecskeállományt, jóformán ugyanannyit elpusztítanak, mint amennyi a természetes szaporulat. Habár a Rowland Ward-féle kimutatásban említettek közül az én kecském szarva a legkülönb, mégsem mondhatom világrekordnak, mert tudtommal az Aosta melletti Sare nevű vadászkastélyban egy 101 és egy 111 cm-es ibextróféát őriznek (Széchenyié 90,5 cm volt – K. Zs.). Ezt a két kiváló bakot II. Viktor Emánuel olasz király a múlt század közepén zsákmányolta.”

A másik európai ibexfaj a spanyol kőszáli kecske (*Capra pyreneica*). A XIX. század elején még négy alfaja élt a Pireneusi-félszigeten, ma már csak kettő van belőle. A portugál-ibex

(*C. p. lusitanica*) 1890 körül, míg a törzsalak, a *pireneusi kőszáli kecske* (*C. p. pyreneica*) 2000-ben tűnt el. Ennek oka részben a vadászat, de még inkább a hegységekben is mind nagyobb területeket elhódító mezőgazdasági termelés és más emberi tevékenység, az orvvadászat és a zavarás volt.

A fennmaradt két alfaj leginkább szarvának alakulásában tér el egymástól. A Spanyolország középső és északi területein, illetve Portugália kis területén honos *Victoria-kőszálikecske* (*C. p. victoriae*) szarvának vége némiképp jobban csavarodó, mint a *hispaniai ibexszé* (*C. p. hispanica*). Emellett az előbbi alfaj némiképp sötétebb szőrzetű is, mint az utóbbi. A *Victoria-ibex*

jelenleg nem szerepel a veszélyeztetett fajok listáján, állománya 15 000 példány körüli. A másik alfaj sokkal gyakoribb, állományát 30 000–70 000 példányra becsülik.

Ezzel be is fejeztük Európa vadkecskefajainak bemutatását. A hegyi vadászok egy része persze rögvést látja, hogy egy faj hiányzik, mégpedig a *bezoárkecske* (*Capra aegagrus*), amelynek egyik alfaja Krétán él. Nos, a legutóbbi genetikai kutatások kiderítették, hogy a krétai vadkecske nem a bezoárkecske egyik alfaja, hanem házikecske, amely egy ősi, vadkecskére emlékeztető típusból vadult vissza. S mivel a házikecske a bezoár leszármazottja, nem csoda, hogy rá hasonlít. A *krétai vadkecske* (elvadult kecske) (*Capra hircus var. cretica*) nem csupán a már említett szigeten honos, hanem betelepítették néhány kisebb szigetre is, s állománya megtalálható Athéntól északra is. Élőhelyének jelentős részén kereszteződik a házikecskével is. „Tiszta vérű” állománya nem lehet több 600-700 (más források szerint 2000) példánynál. Legnagyobb populációja a Samaria Nemzeti Parkban él. Egykor az egész szigeten elterjedt volt, bár bő száz éve Brehm Az állatok világában Kelet-Krétán (ahol ma már nem is él) ritkának említi. A nagy szakállú, kis termetű agrimit vagy „kri-kri”-t (e nevekkkel illetik hazájában e vadkecskét) Krétán nagy becsben tartják, már-már nemzeti állatuknak tekintik. A kecskeábrázolások gyakran felbukkannak a cégérekben vagy az ajándékboltok kirakatában.

A másik ősi típusú elvadult európai „vad” kecske a Mallorcán honos kecske (*Capra hircus var. majorcan*). Ő már kevésbé hasonlít a vadkecskére, legin-

Mallorcai kecske

kább talán a színe emlékeztet ősére. Szarvalakulása is más, fejdíszje oldalra néz. Mintegy 10 000 (más irodalmi adatok szerint 17 000–19 000) példány él a szigeten.

egy 8000 esztendeje ősi háziállatként kerülhetett a szigetre. Állománya ma mintegy 3000 példány lehet.

Kovács Zsolt

„LEFOKOZOTT” VADJUH

A vadjuhok rendszertana csak az utóbbi évek genetikai vizsgálatai alapján tisztázódott – nem kis meglepetést okozva. Kiderült ugyanis, hogy a hazánkban is élő (betelepített) muflon (*Ovis aries* var. *musimon*) voltaképpen visszavadult házijuh, amely Korzikán és Szardínián maradt fenn. A két szigetre még hat-hétezer éve érkezhetett a Közel-Keletről mint primitív, az ősére felettebb hasonlító háziállatfajta, majd miután megfelelő életteret talált magának, elvadult. A vadászok és vadbiológusok többsége ezt elvi okokból sokáig kétkezdéssel fogadta (sőt fogadja), ám úgy tűnik, mégis ez az igazság. Az európai kontinensen a történelem előtti időkben valószínűleg nem élt muflon. Ám az, hogy e kérdés nem „igazi” vad, mit sem von le vadászati értékéből, hiszen már a rómaiak is vadfajnak tekintették, ezért Szardíniáról nagy számban szállították az arenákba.

A muflont Európa legtöbb országába betelepítették, állománya ma 100 000 példány körüli a kontinensen.

A ciprusi muflon (*Ovis aries ophion*) hasonlít az európai muflonra, de szarvalakulása és nyeregfoltja megkülönbözteti a két juhot: az előbbi faj szarva nem csavarodik előre, hanem a tarkó irányába növekszik. A ciprusi muflon – amely egyúttal a sziget legnagyobb szárazföldi emlőse – mint-

Irodalom:

- Csaba József (1971): *Ritkán mutatkozó vadunk – a zerge*, Búvár XXVI/3., 226–227 p.
- Iordache Ion – Constantin Ion (2002): *Mamiferele din Ceahlau – Mammals of Ceahlau*, Editura CORSON, Iasi
- Faragó Sándor (2002): *Vadászati állattan*, Mezőgazda Kiadó
- Bihari Zoltán – Csorba Gábor – Heltai Miklós szerk. (2007): *Magyarország emlőseinek atlasza*, Kossuth Kiadó
- Kégel Árpád (2012): *Vadgazdálkodás a Magas-Tátrában, Javorina története az 1875–1936 évek között*, Erdészettörténeti Közlemények LXXXVI., 51–61 p.
- Tóth Tamás (2016): *Különös telepítések*, ÁLLATVILÁG 3. szám, 26–27. p.
- José R. Castello (2016): *Bovids of the World*, Princeton University Press, Princeton and Oxford
- Gerhard R. Damm – Nicolas Franco (2014): *CIC Caprinae Atlas of the World, I–II.*, CIC International Council for Game and Wildlife Conservation – Rowland Ward Publications
- Széchenyi Zsigmond (1990): *Trófeáim bemutatkoznak*, Mezőgazdasági Kiadó, Budapest
- Don E. Wilson – Russel A. Mittermeier ed. (2011): *Handbook of the Mammals of the World*, Lynx Editions

JAVORINA

A később híres vadásszá vált Karl Christi-an Kraft Hohenlohe-Oehringen hercegnek, a német császár unokatestvérének már első látogatása alkalmával nagyon megtetszett a tátrai táj. Atyja végül 1879-ben itt vett a fiának egy jókora területet. Erre két oka is volt: a herceg épp szerelmi válságban volt, ugyanis a fáma szerint beleszeretett egy virágáros lányba, akit társadalmi pozíciója miatt nem vehetett el feleségül; másfelől azt is láthatta, hogy e táj a természet és a vadászat aranybányája, a Magas-Tátra éke, erdőségeivel-tavakkal tarkítva, 1018 méterrel a tenger szintje felett. A határ túlsó oldalán, mindössze 24 kilométer távolságra fekszik Zakopane. Az első tízezer hektár, a landoki és a javorinai uradalom így jutott a herceg tulajdonába. A herceg később, 1890-ben a Máriássy családtól megvásárolta Felsőhágit és a Poprádi-tavat, így egy igen nagy, 30 000 hektáros revírt alakított ki, a környező vadászterületekre pedig hosszú távú bérleti szerződést kötöttek. Hohenlohe herceg a birtokán ezen belül egy 2,5 méter magas fakerítéssel körülvett, mintegy 9000 hektáros állatvédelmi területet jelölt ki, ahová tilos volt a belépés.

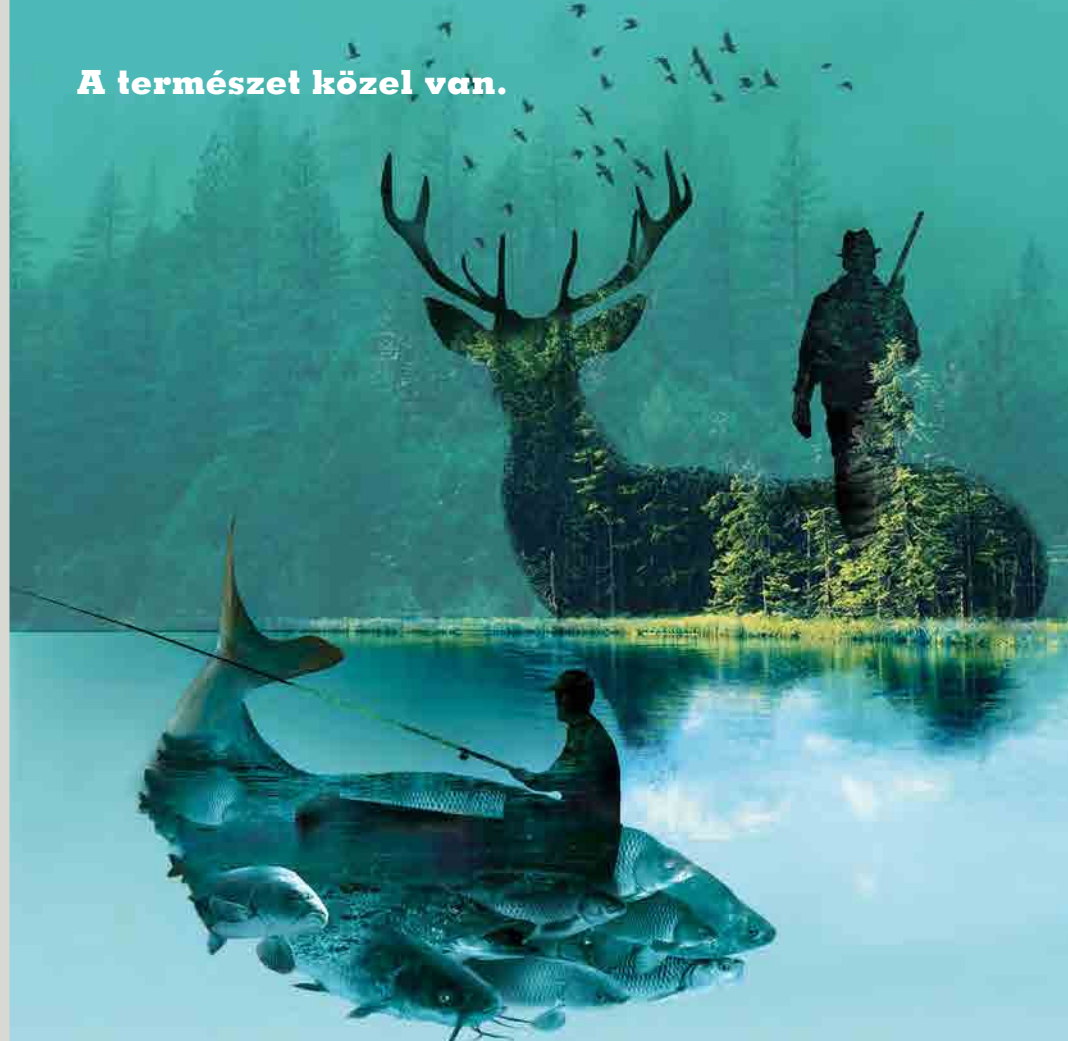
A herceg nem érte be az őshonos, itt élő fajok vadászatával. Betelepítette a bölényt – 42 amerikai bölény és 2 európai érkezett ide –, s hozatott vapitákat és több más fajt is. A kőszáli kecskével azonban nem volt szerencséje. 1901-1924 között mintegy 120 kőszáli kecskét importált. Nem csak az Alpokból hozatott állatokat, hanem a világ minden tájáról érkeztek: az Altaj hegységből, a Kaukázusból, a Himalájából, az Urál hegységből, Abesszíniából, Turkesztánból. Ezek legtöbbje elpusztult, olykor a fajok és alfajok kereszteszűdtek, tehát semmiképpen sem lehet sikeres telepítésről beszélni.

A legtöbb példány kitért és eltűnt a területéről, de voltak elhullások medvetámadás, szakadékba zuhanás, száj- és körömfájás, illetve rühösség következtében is, illetve a megmaradó példányok szaporulatában sok volt a halva született gida. Jól példázza az eredménytelenséget az a betelepítési kísérlet, amikor 1889-ben nyolc példányt hoztak a területre, amelyekből összesen egy állat maradt meg a vadaskertben, amely végül egy zergecsapat vezetője lett. Valószínűleg ez a kecske volt az, amelyet 1907-ben Henriette főhercegnő ejtett el egy vadászat során. Az állat ekkor 70 kg-ot nyomott, és szarvának a hossza elérte a 74 cm-t. Amikor a csehszlovák állam 1936-ban átvette a hercegtől a birtokot, a kőszálikecske-állomány már csak 16 példány volt, ám azt, hogy ezek mely fajokhoz tartoztak, vagy éppen milyen hibridek voltak, ma már nem tudni.

Az előzőeknél jóval „eredményesebbek” voltak a zergeállomány megerősítésére tett erőfeszítések. Az 1880-as évek elején a Magas-Tátra zergeállományának zöme a Csorba-tó környékén, az ún. Szentiványi-féle területen élt, mely populációnak a létszámát akkoriban 200-250 egyedre becsülték, de nyáron a turisták zavarásai miatt ezek az állatok is inkább áthúzódtak a galíciai területekre. A javorinai állomány megerősítése végett a tulajdonos Tirolból és Fogarasból is hozatott példányokat, mit sem törődve azzal, hogy a tátrai zergepopuláció önálló alfajhoz tartozik. Vélhető tehát, hogy a mostani tátrai zergepopuláció egy része még mindig kevert állomány. 1914-15-ben már mintegy 600 példányra becsülték csupán a hercegi vadászterületen élő egyedek számát.

K. Zs.

A természet közel van.

2017. február 9-12.

A KÁRPÁT-MEDENCE VADÁSZAINAK, HORGÁSZAINAK ÉS TERMÉSZETKEDVELŐINEK LEGNAGYOBB ÉS LEHANGULATOSABB TALÁLKOZÓJA

vár minden hobby és profi vadászt, kedves barátot, ismerőst, szakembert, érdeklődőt a HUNGEXPO Budapesti Vásárközpontban!

A FeHoVa különleges hangulatát a több nemzetet képviselő kiállítók és látogatók, a sok kísérő program és a nagyszerű kínálat együttesen adja.

- Minden, ami fegyver – puskák, kések, íjak, fegyverkészítők
- minden, ami horgászat – csalik, botok, magyar és külföldi sztárhorgászok
- minden, ami vadászat – ismert vadászok, tróféák, kiegészítők, a ruházattól a sípokon át a vadászkesz minden, ami élmény!

Találkozzunk 2018-ban is:
25. jubileumi FeHoVa 2018. február 8-11.,
HUNGEXPO Budapesti Vásárközpont

Bővebb információ: www.fehova.hu

hungexpokiállítás
programod van

Róka a lakott területen, ragadozómadarak a belvárosi házak tetején. Vaddisznó a parkban, vagy éppen a Balatonparton. Hód Budapesten, a Kopaszi-gátnál. Az állatvilág egyes szereplői behúzódnak a városba, az urbanizáció viszont megállíthatatlanul tolikodik a természeti környezetbe. A jelenséggel egyre többen találkozunk, de nem egyformán kezeljük. Az alkalmoszerű megjelenéseket általában mosollyal fogadjuk, de ez hamar lehervadhat, ha tartóssá és főleg terhessé válik az együttélés. Milyen okokra vezethető vissza a változás és mit tehetünk a békés egymás mellett élésért? Alábbi összeállításunkban ezekre a kérdésekre igyekszünk választ adni.

ÉLŐHELYFOGLALÁS A VÁROSBAN

Köztudott, hogy még a nagyvárosokban is olykor vaddisznók járnak a kertek alatt, rókák tanyáznak a parkokban, sünök motoszkálnak a nagyobb telkek avarjában. E példák alapján azt hihetnénk, hogy a vadon élő állatok beköltöztek a városba. Ez azonban csak részben igaz, gyakran előfordul, hogy a város „költözött rá” az állatok élőhelyére.

Nem kérdéses, hogy néhány év vagy tán évtized, és az emberiség nagyobb része városlakó lesz. Szociológusok, humánológusok, etnográfusok és még a jó ég tudja, hány tudományág képviselői már többtonnányi, gyakran egymásnak ellentmondó anyagot publikáltak ennek miéértjéről. Ám annál meglepőbb, hogy mind több állatfaj választja ma élőhelyül a nagyvárosokat. Vajon miért?

Egy nagyváros látszólag nem éppen ideális élőhely az állatok számára. Nagy a zaj, rossz a levegő, nem kevés a veszélyforrás, ott van a természetes viselkedésformákat gyakran megzavaró fény- és zajszennyezés is. És persze a tömör ember, gépkocsi, kerékpáros, kutyák-macskák, akiket meg kell szokni.

Vesztesek és győztesek

Ám van néhány előnye is a városnak. Ezek egyike a táplálék. A sok kidobott étel, őrizetlenül hagyott kuka kiváló kosztot kínál például a szarkáknak, dalmányos varjaknak, sirályoknak és per-

sze – más állatok mellett – a rókáknak. Természetesen vannak a mai városi létnek vesztesei is. Száz évvel ezelőtt például a házi verebek számára aligha akadt ideálisabb élőhely a városnál. Fő városi táplálékukat a lócitromban jelen lévő, félig emésztett magvak képezték. A kertvárosokban pedig a csirkék, kacsák, libák és disznók kosztját dézsmálhatták meg. S mivel a ragadozókat a külvárosokban is tűzzel-vassal irtották, alig volt ellenségük (leszámítva persze a mindenütt nagy számban jelenlévő macskákat). Ám mindez már a múlté – Budapesten még az egyik utolsó „verébteremtő” szolgált ügetőt is bezárták... Nem csoda hát, hogy alig van már ezekből a szürkés tollasokból, sőt még védelem alá is helyezték őket. Valószínűleg hasonló okok miatt esett vissza a balkáni gerlek száma is.

A külvárosok istállóí remek fészkelési lehetőséget kínáltak a füstifecs-kéknek, a jószág körül zúgó rovarhad pedig kiváló táplálékforrást jelentett. Ám eltűntek az istállók, a lábasjószág, és megritkultak a fecskék is. Viszont nagy számban megtelepedett a fekete rigó, amely százötven éve még igazi er-

dei madár volt. A füvesített kertek-parkok pázsitja eszményi gilisztalelőhely lett számára, de bőven talál egyéb táplálékot is. Az örvös galamb csak mostanában költözött be a városba, egyelőre még csak a nagyobb parkokba, városszélre. Skandináviában évtizedek óta az ember közelében él, de nálunk csak mostanában lett urbanizálódó madár. A sort a végtelenségig folytathatnánk, a házi rozsdafarkútól kezdve a ma már inkább szelíd, mint vad tőkés récéig, hatyúig vagy éppen a budapesti állatkert fain fészkelő vad szürke gémeig és kormoránokig. Mindnyájan megtalálják táplálékukat, életfeltételeiket a városban.

Fészkek, kotorékok

A táplálék mellett másik fontos tényező a szaporodás lehetősége. Egyes fajoknak például remek fészkekrakási helyet nyújtanak a magas házak. Jól

tudjuk, hogy némely külföldi városokban a toronyházak tetején költenek a vándorsólymok, de nálunk is gyakran előfordul, hogy vörös vércse épít fészket Budapest belvárosában is. A ragadozó madarak itt békében költhetnek, és a sok zsákmányállat – például a mindenütt jelen lévő házi galamb – miatt a fiókák felnevelése is egyszerű. A parkok bokraiban fészkelnek a fekete rigók, amelyek még csoda, hogy a sok macska miatt fennmaradtak, sőt talán még terjednek is. A nagyobb parkokban egy rókakotorékot sem nehéz elrejteni, tehát leszögezhetjük, hogy a városi állatoknak többnyire nincsenek lakásgondjaik.

Egy ideig a növényeket fogyasztó állatok számára azért is jó volt a városi lét, mert a kutyán és macskán kívül alig volt szörvényszag ragadozó. Ez azonban mára megváltozott, hiszen a rókák, nyestek, sőt sokszor a borzok is mind nagyobb számban fordulnak elő a kőrengeteg ölelte parkokban. Mivel azon-

ban éjszakai állatok, jelenlétük csak ritkán tűnik fel. Ám sokat mesélhetnének róluk a díszmadártenyésztők, akiknek az állományát egyetlen éjszaka alatt tönkretette a róka, vagy éppen a városi állatkertek, ahonnan a lompos farkú ragadozó elhordta például a vízimadarakat. (Igaz, az állatkertekbe beszabadult kóbor kutyák jóval nagyobb károkat okoznak. Több állatkertben számos kengurut, patást pusztítottak el)

A harmadik fontos tényező pedig az, hogy a városokban kedvezőbb a mikroklíma, több fokkal melegebb lehet, mint az erdőn-mezőn-vadvizeken. Jól jön ez a kemény teleken! Felvetődik a kérdés, nem bántják-e az emberek a városi állatokat, Nos, mi is megváltoztunk, másképp viszonyulunk az állatokhoz. A felvilágosító munka, tévé, rádió hatására inkább gyönyörködünk a természet lakóiban, semmint bántjuk őket. A szabadidő eltöltése is megváltozott, a számítógépek korában mind kevesebb gyermek ragad csúzlit vagy légpuskát.

Öröm és bosszúság

Nagy öröm hallgatni hajnalonként az énekesmadarak dalát, kutyasétáltatókor sünnel összefutni, de akad jó néhány bosszúság is a városba telepedett állatok miatt. A nyest a régebbi autók vezetőkeleit rágta szét, szerencsére az újabbak már nyestbiztosak, ma már leginkább a szélvédőn és tetőn átfutó kis nyomokból láthatjuk, hogy hajdan mekkora veszélynek voltak kitéve a gépkocsik. Szintén a nyest az, amely beköltözve a padlásra, élénk viháncolásba kezd – különösen párzási időben (pacsmagoláskor) –, és persze a kölykök is jókora zajt tudnak csapni. A nyestek leverhetik a tetőcserepet is, fészüküket szigetelőanyagokkal bélelhetik ki – így azok már nem ott szigetelnek, ahol kell...

A kukázó állatok természetesen felborogtatják-kirámolják a szeméttárolókat, szétszaggatják a benne lévő műanyagzacskókat, mindent szétszórnak. A szarkák és dalmányos varjak

pusztítják a kisebb madarak tojásait és fiókáit, összefogdossák a gyíkokat. Épp e két faj robbanásszerű elszaporodásának vagyunk most a tanúi.

És persze egész könyvtárnyi anyagot lehetne írni csupán arról a sok-sok bosszúságról és persze kárról (például a különféle betegségek terjesztéséről), amelyet a legrégebben a környezetünkben élő rágcsálók, a házi egerek és a vándorpatkányok okoztak, okoznak! A házi patkány ma már csak azért nem okoz nagy galibát, mert nincs sok belőle – a jóval nagyobb vándorpatkány kiszorította.

Szerencsére a veszettségtől nem kell már tartanunk, de számos olyan betegség van, melyet a rókától és az egyéb ragadozóktól megkaphatunk – bár, ha nem nyúlunk hozzájuk, erre szinte nulla az esély.

A vaddisznók városbeli megjelenése már összetettebb probléma. Egyelőre itthon még nem okozott komolyabb

galibát. Tudjuk hogy, a nagy kanok kötekedők lehetnek – de ez minket, legalábbis a városban, nem igazán érint, mert azok inkább az erdőben maradnak. Másfelől, ha lehet, azért mégiscsak kitérnek az ember útjából. A malacos kocával azonban vigyázni kell, de ez sem jellemző még a városra. Inkább azok a fiatal példányok jelennek meg itt, amelyek új életteret keresnek. Ők félnek az embertől, egészen addig, míg az el nem kezdi rendszeresen etetni őket. Ekkor bizony elveszítik a félelmüket. Így például rossz vége lehet, ha késik a menázi, vagy arra gondolunk, hogy némi kosztal házi disznóvá tettük a vaddisznót, s túl közel megyünk hozzá...

A vaddisznók kártétele a városokban is jelentős lehet, sok kiskerttulajdonos látta kárát a sertevad megjelenésének. Csak jó kerítéssel lehet védekezni ellenük – ha egyáltalán lehet. Nagyobb a gond, ha a városi nagy parkokba

fotó: Orbán Zoltán

Vaddisznók Salgótarjánban, 2013. február 22.
MTI fotó: Komka Péter

költöznek a vaddisznók – ott már nehezebb az együttélés. Magyarországon egyelőre még nincs ilyen probléma, ám például Barcelonában vagy Berlinben a városi parkok, sőt a futballpályák sincsenek biztonságban tőlük.

A róák és vaddisznók az utóbbi években-évtizedekben történő elszaporodása is hozzájárult ahhoz, hogy e fajok megjelenjenek településeinken. Mindkettőnek az állománya a XX. század végén kezdett el meredeken emelkedni, s ez nagyjából egybeesik a városi észlelések számának növekedésével is. Vannak olyan állatfajok, amelyek jelenlétének szinte mindenki örül. Ilyen például a hattyú, amely megtelepedhet a nagyobb városi tavakban. A hófehér madár tagadhatatlanul szép látvány, ám fészkelési időszakban agresszív, más vízimadarakat nem tűr meg a környe-

zetében, sőt ilyenkor még az emberre is rátámadhat. A városi tőkés récék viszont már szinte házi madarak, mindenki kedvtelve figyeli a pelyhes kiskacsákat vezető tojókat.

A harkályok a sok kártevő elfogyasztásával nagyon sokat tesznek a parkok fáinak egészségéért, ám mivel eddig még ismeretlen okból rákaptak a társasházak szigetelőanyagának kilyugtatására, hamar kegyvesztettek lettek.

Mi vagyunk a betelepülők

A települések az egész világon egyre nagyobb területet szakítanak ki a természetből. Sok város, például a Balaton partján, teljesen összeér, csökken a háborítatlan élőhelyek száma. Az újabb és újabb parcellázások miatt

az állatok „vagy megszoknak, vagy megszöknek”. Egy részük továbbáll, többnyire nagy keservesen megpróbál revírt foglalni természetes körülmények között, mások pedig maradnak, és megpróbálnak együtt élni az emberrel és annak lakótársaival, a kutyákkal és macskákkal. Néhány bátor őz vagy szarvas ugyan belátogat a városszéli kertekbe, de belőlük nem lesz városlakó. Több külföldi városban nagy számban maradtak élőhelyükön, vagy betelepülnek a parkokba az üregi nyulak.

Összefoglalásként elmondhatjuk, hogy bőven él állat a városokban is; igaz, többségükkel nem találkozunk személyesen, lévén ők akkor kezdenek el tevékenykedni, amikor mi már alszunk, vagy legalábbis otthon vagyunk. Nem csoda tehát, hogy egyre nagyobb szerep jut a városi „vadgazdálkodásnak”, amellyel kapcsolatban hazánkban a Szent István Egyetem VadVilág Megőrzési Intézete (Gödöllő) végez jelentős kutatásokat.

Kovács Zsolt

Irodalom:

- Beier László (1992): *Egy urbanizálódó medvepopuláció*. A Természet, 1. szám, 8–11. p.
- Heltai Miklós (2015): *Állatok és emberek – együttélés a városban*. Állatvilág, 6. szám, 3–7. p.
- Selmeczi Kovács Ádám (2016): *Az urbanus dolmányos*. Állatvilág, 3. szám, 28–29. p.

LAKÓTÁRSAINK A VARJÚFÉLÉK

Egyes kutatók szerint a dolmányos varjú a vadászok miatt lett városi állat. Az intelligens madár rájött, hogy itt nem üldözik a puszkások, így vígan élhet a házak között. Nos, ez valószínűleg csak féligazság, vagy még az sem. Mint a gyakorlatból tudjuk, a varjűfélekre alkalmazott mérgezés megszűnése óta több, e családba tartozó madár állománya jelentősen megnőtt. A már csaknem kipusztult holló újra otthon van nagyobb erdeinkben, egyes területeken a szarkák száma szinte már elviselhetetlenül magas, s a dolmányos varjak is szép számmal előfordulnak, immáron a településeken is. Talán csak két faj állománya nem növekedett, sőt inkább csökkent: a csókáé és a vetési varjűé. Ők életmódjukból fakadóan ritkábban ettek a mérgezett tojásokból, így természetesen a mérgezés megszüntetése sem hatott rájuk annyira, mint tisztem azt, a már említett dolmányos varjúra.

Az első varjűféle, amely megtelepedett a városainkban, a csóka volt. Kisebb kolóniai fészkelőhelyeket találtak a romos házak üregeiben, a stukkók között. Ám a lehetőségek is beszűkültek, kevesebb a csóka is. A budapesti állatkertben például még 20-30 évvel ezelőtt is rengeteg élt szabadon. Most alig van belőlük, ám annál több a dolmányos varjú, amelyeknek a magas fákon adott a fészkelési lehetőség.

A varjűfélék megtelepedése – amellet, hogy több fajuk egyedszámának növekedésével, illetve a biz-

tonsággal is magyarázható – azért is következett be, mert extra táplálékot is lennek. A kukázás lehetőségét már említettük, de például a szemfüles szarkák örömmel esznek a kutyák vagy macskák számára kitett tápból, kánikula esetén jól jön nekik a házi kedvencek itatóiból kortyolt víz. Másfelől pedig az olyan városok, amelyekben nagyobb folyó folyik keresztül, valóságos kincsesbányák. Például a Duna kiváló táplálékbázist nyújt, egyebek mellett a zátonyokon, kavicsos partokon lévő kagylóival. A varjúfélék rendkívül intelligens madarak, így valószínűleg még nagyon sokáig együtt tudnak majd élni az emberrel. Felróják nekik, hogy a hasznos énekesmadarak fészkeit kifosztják, megeszik a fiókákat és tojásokat. Ez igaz is. Ám kártételüket össze sem lehet hasonlítani a mindenütt nagy számban jelenlévő házi macskákéval.

EXRTÉM VÁROSLAKÓK

Dokumentumfilmekben, híradásokban gyakran látni, hogy az északi országok városaiban jávorszarvasok, olykor medvék is megjelennek. A farkasok csak akkor mennek a lakott területek közelébe, ha egyáltalán nincs táplálék a környéken (ilyenkor többnyire kutyákat ragadnak el).

Ám a jávorok, medvék és farkasok nem tekinthetők városlakóknak, hiszen jobbra csak a táplálékhiány miatt jelennek ott meg, majd kis idő múlva tovább is állnak.

Indiában a nagyobb parkokban találkozhatunk például axis- vagy más néven pettyes szarvasokkal. Nem tudni, hogy betelepítették-e őket, vagy csak,

ahogy nőtt a város, egyszerűen ott ragadtak élőhelyükön, amelyet közben körbevettek a házak.

Egyes trópusi országokban igazi városok lakók a majmok. Indiában langúrok és makákók élnek a városokban, felettébb szemtelenek és veszélyesek, lopnak, és nemritkán agresszívak az emberrel. Harapásuk nemcsak fájdalmas, hanem – mivel az embert is fertőző betegségeket is terjeszthetnek – veszélyes is. Mivel több helyen is szent állatként tisztelik a majmokat, békén hagyják a rabiátus „rokonokat”.

Kelet-Afrikában a nagyobb szállodák hatalmas parkjai eszményi élőhelyet biztosítanak a majmoknak. Míg a kerítésen kívül minden sivár, kiirtott, addig a több hektáros, öntözött parkok (no meg a kukák) táplálékot is kínálnak. E sorok írója egy kenyai szálloda parkjában négy fajjal is találkozott, amelyek beosztották egymás között a területet. Az angolai kolobuszok a fák virágait és leveleit ették, a páviának jobbra a földről szedték össze a gyümölcsöket, míg a két cercókfaj (zöld-, illetve fehértorkú) innen is, onnan is csipentett magának. A másik érdekesség, hogy meg-

fotó: Kovács Zsolt

tanulták a kerti csapokat megnyitni, és abból ittak. Ám miután a szomjukat oltották, már nem zárták el a csapot...

A MEDVÉK A SZOMSZÉDBAN JÁRNAK

fotó: Kóródy Olivér

1959-ben mintegy 900 barna medve élt a Kárpátokban. Számuk azóta is folyamatosan nő, a kilencvenes évekre 8000 példányra becsülték az állományt, ma pedig talán 10 000 egyed járhatja az erdőket – és a városokat. Ennek legfőbb oka, hogy Nicolae Ceaușescu nagyon szeretett medvére vadászni, és neki ehhez sok, sőt nagyon sok medve kellett! Ezért a hetvenes években elkezdték etetni a medvéket, háziállatok tetejével. Volt tehát táplálék – lehetett szaporodni. Persze a diktátoron kívül nem vadászhatott medvére akárki, így állományszabályozásról sem beszélhettünk.

Aztán eljött 1974, amikor is megindult a romániai medveprogram. Hivatalosan arról volt szó, hogy összegyűjtötték az árván maradt bocsokat, holott a valóságban az erdészeti személyzet szakította el anyjuktól, nemritkán lelő-

ve az anyamedvét. A bocsokat medveárvaházba kerültek, ahonnan hat hónap után áthelyezték őket olyan területekre, ahol addig nem vagy csak kevés medve élt. Többségük persze elpusztult, mások elveszítették félelmüket az embertől, és behúzódtak a városok környékére, később a városokba. S ez ment 25 éven keresztül! (Csak zárójelben jegyzem meg, hogy mivel a diktátor szeretett minél nagyobb medvét lőni, egyes elmondások szerint e bocsok között volt néhány, ki tudja, honnan szerzett Kódiak-medve is...)

De ez csupán az egyik oka volt annak, hogy keleti szomszédunknál elszaporodtak a medvék. Ugyanis természetes élőhelyük is zsugorodni kezdett, hatalmas területekről irtották ki az erdőket. Nem csoda hát, hogy vannak olyan városok, ahol este-éjjel megszokott dolog medvékkel találkozni. A bocsos anyák is nyugodtan látogatják a szemét lerakókat, és nem zavarják őket az emberek sem. Pedig nem állnak messze, és legtöbbször villognak a vakuk is! Mesélik, hogy a kis üdülővárosban, Tusnádfürdőn, éjjelente mintegy harminc medve járja az utcákat. Emberre nem támadnak, de a helyieknek mégis meggyűlik velük a bajuk. Nemcsak a szemét miatt, amit maguk után hagynak, hanem azért is, mert leszüretelik a kiskertek gyümölcsseit, s elhordják a jószágot, még a lánkra vert kutyákat is. Felejtetlen élmény közlő megfigyelni a vad medvéket, de együtt élni velük embert próbáló feladat.

K. Zs.

A város mint élőhely

Az emberiség számának gyors növekedése, az intenzív ipari technológiák az elmúlt évszázadban jelentősen felgyorsították a természetes élőhelyek eltűnését és a megmaradt élőhelyi foltok egymástól való elszigetelődését. Az ennek következményeként bekövetkező fajvesztések (kipusztulások) és a sokszor helyükbe lépő inváziós fajok a megmaradt természetes élőhelyek fokozatos leromlását okozzák. Az élőhelyekben történő erős változások gyakorlatilag minden fajt negatívan érintenek, de elsősorban a bűvőhely- és táplálékválasztásban generalista fajok tudnak alkalmazkodni a megváltozott körülményekhez, és akár tömeges elszaporodásra is képesekké válnak. Jelentős részben szintén a Föld népességének gyors növekedése az egyik oka annak, hogy az emberek többsége fokozatosan városlakóvá válik. A napjainkban divatos, természetközelinek kikiáltott lakóparkok is jellemzően városi területek. Az csak mítosz, hogy a város betondzsungel, betonfalak között húzódó betonkifutókkal, ahol az ellenséges környezetben a természet a túlélésért küzd. Valójában a legtöbb európai városban sok zöldfelület van: magánkertek, közparkok, sportpályák, iskolai, kórházi vagy egyéb közintézményi zöldterületek, útpadkák, felhagyott iparterületek és a temetők is.

Ezeken a területeken az általában igen változatos, többnyire pionír társulások jól boldogulnak, ráadásul a legtöbb helyen a zöldterületek arányának növelését tervezik a lakott területek élhetőbbé válása érdekében.

Azt gondolnánk, hogy ha az emberek a város peremére költöznek, élvezik annak előnyét, hogy közelebb vannak a természethez, a vadvilághoz, és ezt meg is becsülik. Valójában ennek jószerint az ellentéte valósul meg. Az esetek többségében nem a külvárosokhoz közeli természetet óvják s élvezik annak jelenlétét, hanem „kiköltöztetik” magukkal a városban kialakult természetellenes ökoszisztémát, ezzel pedig leegyszerűsítik és csökkentik környezetük stabilitását. Az őshonos növény- és vadfajokat, melyek nagyobb fajgazdagságot teremtettek, lecserélik egzotikus és háziasított fajokra, s a környező élőhelyekről érkező fajokat megpróbálják kizárni vagy kiirtani, az élőhelyet kerítésekkel tagolják, és a lehető legnagyobb felületen igyekeznek szilárd burkolatot kialakítani. Különösen igaz a negatív hozzáállás a konfliktusos, azaz károkozásra képes fajok esetében. A vaddisznó, a nyest vagy a róka közel sem olyan elfogadott ezekben a térségekben, mint a cinkefajok vagy a fekete rigó. Pedig ugyanannak az eredeti élőhelynek a

lakói voltak, amelyet aztán az ember változtatott meg és foglalt el.

A városiasodás a rendelkezésre álló élőhelyeken komoly változásokat okozott. A város megjelenése előtt a legtöbb területre a színtezett, tisztásokkal és öreg, zárt állományú részekkel tagolt, kemény lombos erdők voltak jellemzőek, valamint a rétekkel, legelőkkel tarkított mezőgazdasági területek. Egy kiépült városban, a városközponttól kifelé haladva a város határ felé, a következő területeket lehet egymástól megkülönböztetni:

- Belvárosi kemény mag: a talajt jellemző módon aszfalt vagy egyéb kemény anyag takarja. A víz nem jut a talajba (a fákat dréncsővel keresztül öntözik), iható víz nincs, a kisebb parkok tavacskái erősen eutrofizálódtak. A talaj, ha hozzáférhető, akkor is erősen tömörödött, minimális talajérettel és levegő- (oxigén-) tartalommal. A zöldfelületeket egyedül álló fák, kicsi parkok, virágtartók, házak előtti kis előkertek képviselik.
- Külvárosi lakókörzet: mindenképpen változatosabb élőhely, mint a belváros. Nagyobb, zöld közterületek (parkok, lakókeretek, iskolai kertek, játszóparkok) jellemzik, többnyire ritkás, fás vegetációval. Sok a nem őshonos növényfaj, a gyeptakaró általában sűrűn nyírt, a vegetációnak függőleges színtezetttsége nincs. A talaj vízellátása jobb, de hőmérséklete magasabb, oxigéntartalma alacsonyabb, mint a természetesé.
- Külvárosi területek és a művelt agrárzóna vagy természetes élőhelyek határa: jellemzőek a me-

zőgazdasági műveléssel felhagyott területek, amelyek természetes szukcessziós folyamatok figyelhetők meg. Ezek mellett megtalálhatjuk itt a természetes növénytársulások maradványait, a gyomfajokból kialakuló pionírtársulásokat és természetesen az ültetett növényeket is.

A városi élőhelyek társulásai általában különböznek a város melletti területek és a természetes élőhelyek társulásától, ugyanakkor a generalista fajok jelenléte miatt a városi élőhelyek egymás között jelentős hasonlóságokat mutatnak. Azaz két metropolisz társulásai még akár földrészek között is nagyobb hasonlóságot mutatnak, mint az e metropoliszok mellett fellelhető, még természetesnek tekinthető társulások. A városokban kialakuló élőhelyek sajátosságai a következőkből adódnak:

- A nagy sűrűségben jelen lévő népesség ökológiai dominanciája módosítja a természetes rendszereket, és folyamatos ökológiai és környezeti hatást jelent.
- A nagy metropoliszok élővilága általában nagyon változatos, azokban megjelenhetnek a környező természetes élőhelyek fajai ugyanúgy, mint a létrehozott, teljesen mesterséges társulások – sokszor egzotikus – alkotói.
- A városokra a felaprózódott területek jellemzőek, változatos tulajdonviszonyokkal, intenzív emberi jelenléttel és gyors változásokkal.
- Helyenként a városi élővilág élőhelyei erősen fragmentáltak, degradálódott talajok, kémiai hatások és erős izoláció jellemzi őket, ezért többnyire nagyon mobilis egyedek és nagyon életképes fajok lakják.
- A legsűrűbben beépített területeken is nagy számban fordulhatnak elő egzotikus, betelepített vagy betelepülő fajok.
- A fajgazdagság általában alacsony, különösen a legjobban

beépített területekre kevés faj jellemző, amelyek viszont nagy egyedsűrűségben fordulnak elő. A társulásokból többnyire hiányoznak a nagy mozgásigényű, az emberi zavarást nem tűrő és az élőhelyükre érzékeny fajok.

- A leggyakoribb ragadozó a kutya és a macska, de a mortalitásban jelentős szerepe van a közlekedési baleseteknek, a csatornáknak, a magasfeszültségnek és egyéb mesterséges hatásoknak.
- Az egyes fajoknak gyakran nincs jelen természetes ragadozójuk, az ember sem csökkenti a létszámukat, ráadásul jól alkalmazkodnak az ember folyamatos jelenlétéhez és tevékenységeihez.
- Az emberek számos fajjal szemben nagyon barátságosak, segítik a jelenlétüket, amit az egyes egyedek hamar megtanulnak.

A városi élőhelyek, zöldterületek csoportosítása nehéz feladat, különösen, ha azok biológiai értékei alapján akarjuk azt megoldani. Az eltérő jellegű lakónegyedek a lakók társadalmi-gazdasági státusától függően, más-más ökológiai tulajdonságokkal rendelkeznek például a fajgazdagság, az egzotikus fajok száma, a hozzáférhető táplálék mennyisége tekintetében. A házi egér vagy a vándorpatkány gyakrabban jelenik meg a szegényebb környékekhez közeli élőhelyeken, valamint a városszéli illegális hulladéklerakón, mint a gazdagabb negyedekben. Továbbá a zöldterületek is tükrözik ama körzetek tulajdonságait, amelyekben megtalálhatóak. A városi élőhelyeken végzett tanulmányok is azt igazolják, hogy nem elegendő a területeket

használatuk alapján csoportosítani (azaz, hogy ott az emberek milyen sűrűségben és gyakoriságban fordulnak elő), mert az egyes fajok megjelenését nem elsősorban az emberi használat vagy a zöldterület nagysága határozza meg, hanem például az előforduló fajok és egyéb biológiai jellemzők.

A *maradványterületek* vagy *maradványélőhelyek* olyan területek, amelyeket nem építettek be, a város megjelenésével viszonylag érintetlenül maradtak meg, és olyan fajok élnek rajtuk, amelyek az adott földrajzi környezetre jellemzőek. Ezek a területek azért maradhatnak meg a városokban, mert biológiai összetételük esetleg akadályozhatja a kiépülésüket (pl. vízfolyások menti árterületek). Másik lehetőség, hogy például egy erdő mentén terjeszkedő város egyre jobban beépül az erdőbe is, viszont egy-egy erdőfoltot meghagynak „érintetlenül”. Ahogy az urbanizáció során az emberek egyre több területet foglalnak el az őshonos élőhelyektől, a maradványterületek szigetszerűen ágyazódnak be a városi/külvárosi út- és épülethálózatba. Bár ezeket a területeket tudatos emberi beavatkozás, kezelés nem éri, a szomszédos mesterséges környezet (épületek, lakókörnyezet) hatással van a foltokban megjelenő fajokra és egyedszámukra. Az, hogy egy-egy ilyen maradványfoltban milyen fajok jelennek meg, az a folt nagyságától, más természetes élőhelytől való távolságától és a foltot körülvevő környezet (mátrix) rendeltetésétől függ.

A *városi szukcessziós élőhelyek* olyan foltok, melyeket korábban teljesen letisztítottak, majd magára hagytak, így elindulhatott az adott ökológiai

régióra jellemző szukcessziós folyamat. Egy elhagyott területen először a jól terjedő növényfajok jelennek meg (gyomnövények, szél útján terjedők), melyeket azonban idővel, jobb esetben leváltják a helyi őshonos fajok. Előfordulhat az is, hogy egy nem őshonos növényfaj telepedik meg a területen a szukcessziós folyamat kezdetén, és ez a faj befolyásolja majd a később megjelenőket. Például a fehér akác megnöveli a talaj nitrogéntartalmát, ennek hatására pedig olyan növények is meg tudnak telepedni, melyek az egyébként nitrogénben szegény talajon nem tudtak volna megélni. Az, hogy a városi foltokban milyen mértékben alakul ki a szukcessziós társulás, és milyen lesz annak összetétele, az a kolonizációhoz szükséges „forrásfajok” közelségétől és számától függ.

A *városi kezelt élőhelyi foltok* olyan területek, melyeken intenzív gazdálkodás, kezelés, emberi beavatkozás folyik. Ilyen területek például a temetők, parkok, lakóterületek. Ezeknek a zöldterületeknek a fizikai és biológiai tulajdonságai számos tényező együttes hatására alakultak ki (a helyi lakosok kultúrája, történelme, ökonómiai tényezők, illetve az adott terület flórája és faunája). Továbbá a maradványélőhelyek foltjaihoz és a szukcessziós foltokhoz hasonlóan, a kezelt élőhelyek ökológiai tulajdonságaira is hat azok nagysága, a forrásélőhelyektől való távolsága és a foltot körülvevő városi környezet. Gyakran előfordul az is, hogy például nagyobb temetőben maradványélőhely-foltot is lehet találni. Ez elsősorban úgy alakulhatott ki, hogy az adott város „fiatalkorában” a város szélén (a város és a természe-

tes élőhelyek határára) alakították ki a temetőt, amelyet a terjeszkedő város körbenőtt, így kerülhetett a természetes élőhelyből maradványfolt a városba.

A kezelt zöldterületek arculatát leggyakrabban fákkal alakítják ki. A városlakók gyakran ültetnek a kertjükbe esztétikai vagy gyakorlati okok miatt lombhullató, örökzöld vagy éppen gyümölcsfákat. Ugyanígy a temetőben is meghatározó szerepük van a fáknak, ráadásul az, hogy milyen fafajt ültettek ide, függött még a temető földrajzi fekvésétől és a korszaktól is, amelyben kialakították. A városi kezelt élőhelyeken ültetett fák sokszor nagyon magasra nőnek, mivel a természetes erdei élőhelyekhez képest kisebb a versengés a forrásokért. Sok temetőben magas és idős fák vannak, melyek fontos fészkelő- és pihenőhelyet jelentenek a vadfajok számára.

Még ha úgy tűnik is, egyáltalán nem általánosítható az a kijelentés, miszerint a városi kezelt területek számos vadfajnak bőséges erőforrást kínálnak (táplálék, búvóhely stb.). A városi élőhelyek, legyen szó természetes folt maradványáról vagy intenzíven kezelt területről, nem tudják ugyanazt a változatos fajszintet fenntartani, mint amelyet az őshonos biológiai közösségekben találunk. Tulajdonképpen teljesen eltérő fajösszetétel kialakulását eredményezik a ritka, specializálódott fajok hiányával. A városi élőhelyeken csak olyan fajok maradhatnak meg, amelyek hozzászoktak, alkalmazkodtak a városok fizikai és biológiai tényezőihez és a folyamatos, nagymértékű emberi zavaráshoz.

Ebben az alkalmazkodásban fontos szerepe van a beépített területekhez, az úgynevezett szürke élőhelyekhez való alkalmazkodásnak. Úgy tűnik, hogy a vadvilág igyekszik elfoglalni a lakott

területek minden zegzugát, legyen szó lakóházakról, gyárépületekről, irodaházakról, raktárakról, utakról, csövezetésekről, csatornahálózatról, vasútról, víztározóról, személtlerakókról vagy akár repterekről.

Az épületek szerkezeti kialakítása (pl. tágas, ritkán használt padlás) vonzza a legkülönbözőbb állatfajokat, amelyek beköltöznek oda a búvóhely, pihenőhely, fészkelőhely, utódnevelő hely reményében. Az esetek többségében a ház lakói, ahova egy állat is beköltözött, észre sem veszik a „hívatlan vendég” jelenlétét, amíg az árulkodó jelek (megrágott szigetelés, hulladék, szag, lábnyom, hang) fel nem hívják rá a figyelmüket. A madarak „kapcsolata” az épületekkel, főleg az ablakokkal és tornyokkal viszont gyakran halálos kimenetelű. A kivilágított épületek megtéveszthetik, megzavarhatják és magukhoz vonzhatják a madarakat, ezáltal eltérítve őket vonulási útvijukról. Lakóházak vagy irodaházak ablakaival való ütközés miatt az Egyesült Államokban évente legalább 100 millió madár pusztul el (költöző és nem költöző egyaránt). Az ablakoknak való ütközés (nekirepülés) okozta madárpusztulás az összes elhullások 34 százaléka, így a vadászat után (42%) a második halálozási ok a madarak körében. Az ütközések évszaktól és napszaktól, illetve az ablakok fekvésétől is függetlenül előfordulnak. Az ütközés következtében az állat vagy eszméletét veszti, vagy csonttörést szenved, vagy belső vérzés alakul ki nála, s ez okozza a madár pusztulását. Az eszméletét veszített egyedeknek, bár elméletileg lenne esélyük a felépülésre, további halálos veszélyt jelent a köz-

lekedés és a területen élő legkülönbözőbb ragadozófajok. Úgy tűnik, hogy azok a fajok sebezhetőbbek, amelyek tevékenysége (pl. táplálkozási szokása) a talajhoz vagy földközelihez kötődik, mint az egyes rigófélék, pintyfélék vagy énekesmadarak esetében. A madarak repülés közben sajnos nem érzékelik akadályként az ablakokat – sokszor az ablakban tükröződő eget látva úgy vélik, tovább tudnak repülni. A madáretetőket ezért sem szerencsés ablakok közelébe tenni, mert a táplálékhoz érkező madarak ablakba való ütközésének veszélye is megnő. Az ablakokat láthatóvá tehetjük, ha például szúnyoghálót, redőnyt használunk, vagy esetleg valamilyen ablakdekorációt (festett üveg, matrica stb.) helyezünk el rajta. De ha nem akarjuk ilyen módszerekkel „elcsúfítani” ablakunkat, akkor akár fát is ültethetünk elé, ami lassítja majd a madarak röptét.

A szerves hulladék felhalmozódása az urbanizált életközösségek velejárója. Egy egymilliós lakosú város becslések szerint naponta 25 000 tonna vizet és 2000 tonna ételt fogyaszt el,

és 50 000 tonna szennyvizet, illetve további 2000 tonna hulladékot bocsát ki a környezetbe. Ezenkívül a házi kedvenceink által termelt szemétről se feledkezzünk meg! Csak Budapesten naponta tonnaszám keletkezik a kutyagumi, melynek nagy része sajnos a felelőtlen gazdik miatt „keletkezési helyén” is marad, így számtalan kórokozó forrása lehet (egy grammnyi kutyagumi akár 23 millió fekális *Coliform* baktériumot tartalmazhat).

Egy átlagos háztartásban naponta több mint fél kilogramm ételmaradékot dobunk ki, ami azt jelenti, hogy ez évente eléri a 200 kg-ot, ami nagyjából a hazavitt ételmennyiség 14 százaléka. Ezek a számítások ráadásul nem tartalmazzák az éttermek és vendéglá-

tóhelyek által kidobott ételmaradékokat. A szerves hulladék eltávolításának menete minden várostervezésben az első pontok között szerepel, mert annyira sok van belőle. Jellemző kép, ami a városi vadfajokról sokszor eszünkbe jut, ahogy egy-egy mosómedve (Észak-Amerika) vagy róka (Európa) vagy éppen medve (mindkét kontinens) épp szemetet eszik egy kukából...

A lakott területek egyik legnagyobb problémája a keletkezett szemet eltakarítása. A lakóházak kukái és a végső lerakóhely is táplálékforrást jelenthet az állatok számára. Szeméttelpek bárhol előfordulnak, ahol valamilyen embercsoportok élnek, így gyakorlatilag bármilyen szárazföldi élőhelytípusban megtalálhatóak. Attól függően, hogy

milyen az élővilág a szemétkerakó közelében, különböző vadfajok fogják hasznosítani a hulladékot. Valahányszor egy-egy faj a táplálékkal, illetve élelemforrással köti össze az ember jelenlétét, és függővé kezd válni ettől a forrástól, fellép az ember és állatok közötti konfliktus lehetősége. Ezek a konfliktusok lehetnek kisebb mértékűek, mint például ha egy mosómedve által feldúlt kukát és szétszórt szemetet kell feltakarítanunk a kertünkben, de odáig is fajulhatnak, hogy például egy medve akár komoly sérülést is okozhat „koldulás” közben.

Az előbbieken kívül az egészségügyi veszélyeket is fontos megemlíteni. A szemétben turkáló állatok különböző kórokozókat szedhetnek össze, például a rothadó ételmaradékokból, amelyeket szőrükre, lábukra tapadva a városba vihetnek (vagy akár hullatékukkal is terjeszthetik őket), az emberek környezetébe. Az egyes fajok egymástól kapott fertőzésének is nagyobb a kockázata, mivel a szemétkupacok nagy sűrűségben vonzzák az állatokat, ezáltal az állat-állat és az állat-ember fertőzések (zoonózisok) terjesztésének kockázata is megnő.

Az állatoknak az ember közelébe költözésének nagyon sok és sokféle oka van. Vannak fajok, melyek az emberrel közösen fejlődtek, fejlődnek hosszú idő óta. Ezeknek a fajoknak tudományos (latin) és közönséges elnevezésében is gyakran megjelenik a „házi” – *domesticus* – szó. Gondoljunk csak a házi egérre, a házi patkányra, a házi verébre stb.! A kis testű énekesmadaraknak általában a ragadozómentes környezet vagy legalábbis a kevesebb ragadozó jelenléte, továbbá a magasabb téli

átlaghőmérséklet az igazán vonzó. A denevér- és fecskéfajok számára az épületek nyújtotta búvóhelyek, fészkelőhelyek kiemelt jelentőségűek. De az épületekben búvik meg a sok bosszúságot, kellemetlenséget okozó nyest is. A vaddisznó vagy a róka számára a szemétben és a zöldhulladékban rendelkezésre álló táplálékforrás lehet említésre méltó. Számunkra, városlakók számára azonban az az igazán fontos, hogy megértsük:

- a kívánt és a nem kívánt beköltözések mögött egyaránt olyan természetes, de az ember, azaz a lakók által generált folyamatok állnak, amikről az állatok nem tehetnek;
- következőképpen a beköltözésükről nem valamely szűkebb társadalmi/szakmai csoport tehet, hanem mi együtt, valamennyien;
- a városokban számos, nagyon különböző méretű és minőségű, de sok fajnak életteret adó élőhely található;
- ráadásul nem válogathatunk abban, hogy milyen fajok tudnak alkalmazkodni hozzánk és az általunk nyújtott élőhelyekhez.

Az élőhelyeket persze a városban is kezelhetjük. Javíthatjuk vagy ronthatjuk az ottani feltételeket az egyes fajok számára. Ehhez azonban jól megalapozott ismeretek, azaz kutatási programok kellene, hogy fajonként tudjuk meghatározni, ki, azaz mi és miért akar a lakótársunk lenni.

dr. Heltai Miklós
Szent István Egyetem
VadVilág Megőrzési Intézet

Városi találkozások

Az állatok jelenléte a városi környezettől sem idegen. Ez senki számára nem meglepő információ. Ám az emberek többsége elsősorban az otthon tartott házi kedvencekre, kutyákra, macskákra és más, kedvtelésből tartott állatokra gondol ilyenkor. Vagy mondjuk a galambokra, amelyek jelenléte szinte minden nagyváros létezésének velejárója.

A városias területeknek azonban ennél sokkal változatosabb állatvilága van. Elég, ha csak a sokféle énekesmadárra gondolunk. A mókusok és a sünök nem csak a városi parkokban, hanem a kertés házas övezetekben is előfordulnak, utóbbiak kifejezetten gyakoriak mondhatók. A városi parkokban erdei fülesbaglyokkal is találkozhatunk, de a vörös vércsék is nagyszerű életteret találnak a nagyvárosok épületei között. A denevérek sem riadnak vissza az urbanus környezettől: a régi templomok

padlásaira vagy az újabb idők panelházainak réseibe, redőnytokjaiba egyaránt szívesen vackolják be magukat. A nyestek is gyakran rendezkednek be a fedélszerkezet rései között, és nem ritkán éreznek ellenállhatatlan vágyat arra, hogy a parkoló autók motorházfedele alatt megrágcsálják az elektromos vezetékeket...

Az állatok nemcsak jelen vannak a városi környezetben, hanem egyre több teret nyernek. Ennek a jelenségnek egyszerűen az a kiváltó oka, hogy

az állatvilág szemszögéből nézve az eredetileg létező élőhelytípusok (pl. erdők, mezők, vízpartok) mellett egy újfajta élőhely is megjelent: a városias, urbanus környezet. Erre a helyzetre az állatvilág úgy reagál, hogy a fauna bizonyos képviselői igyekeznek alkalmazkodni a megváltozott környezethez. Ezt a jelenséget, az állatvilág urbanizációját ma már az ökológusok is kutatják, sőt Magyarországon egy urbanizációs kutatócsoport is működik az ELTE, a Szent István Egyetem, a Magyar Természettudományi Múzeum és a Fővárosi Állat- és Növénykert szakembereinek részvételével.

Az állatvilág városi környezethez való alkalmazkodása nyomán ma már Budapest belső kerületeiben is lehet olyan rókákkal találkozni, amelyek nem a környező erdőkből kóboroltak be egy éjszaka folyamán, hanem állandó jelleggel laknak a szóban forgó területen (igaz, általában valamilyen elhagyott telken vackolják be magukat). Ami pedig a néha-néha betévedő állatokat illeti, a főváros legbelsőbb övezeteiben is megessett már, hogy ott éjszaka vaddisznók tűntek fel.

Hogyan reagáljon az ember az állatvilág városi jelenlétére? Erre a kérdésre bizony nem könnyű választ adni, mert a különféle állatok más-más hatással vannak a város lakó emberekre. Nagy részük nem okoz semmi gondot, sőt egy állatbarát akár örülhet is a jelenlétüknek. Ezért érdemes egyrészt elfogadnunk azt a tételt, hogy az állatvilág bizonyos képviselői a városban is jelen vannak, s nem „pattannak le” a közigazgatási határról. Másfelől a kertünkbe beröppenő madárvendégeket télidőben akár eleséggel is várhatjuk. Erre a Ma-

gyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület honlapján rengeteg ötletet találunk, de azt itt is fontos leszögezni, hogy ha télen belefogunk a madarak etetésébe, azt csak úgy tegyük, ha egészen a zord idő végéig folytatjuk az eleség kihelyezését, nehogy az oda szokott szárnyasok hoppon maradjanak.

Természetesen vannak olyan helyzetek is, amikor a lakott területen előforduló állatok kárt és bosszúságot okoznak nekünk. Történelmi távlatban a legrégebben létező ilyen konfliktus azokkal a ragadozókkal, nyestekkel, rókákkal adódik, amelyek szemet vetnek mondjuk a baromfiudvar lakóira. Városias környezetben viszont ez a probléma ma már kevésbé jellemző, hiszen még a kertés házas övezetekben is egyre ritkább a gazdasági haszonállatok tartása. Ráadásul a háztáji állattartás gyakorlata évszázadokon át kialakult hatásos módszereket ismer a ragadozók dolgának megnehezítésére.

A lakótelepeken sokkal több probléma adódik a panelházakba beköltöző denevérekkel, amelyek éjszakai motoszkalásukkal, illetve az utánuk maradt piszokkal keserítik meg az ott lakók életét. Ha pedig a szép időben nyitva hagyott ablakon netalán a lakásba is berepülnének, akár még pánikreakciót is kiválthatnak a denevérektől rendszerint indokolatlan mértékben rettegő emberekből, általában nőkből. A szobába berepült denevér esetén az a teendő, hogy hagyjuk egy kicsit nyugodtan, amíg le nem száll valahova. Utána a jelen levő leghiggadtabb ember fogja meg egy vastag frottírtörülközővel (vagy mással, amin át a denevér nem tud harapni), és dobja ki a nyitott ablakon (a törülközőt ne!), hiszen

fotó: Bagosi Zoltán

a denevér célja is az lett volna, hogy továbbállhasson. A házba beköltözött denevérek ügye is kezelhető, sőt ma már több olyan kivitelező is létezik, amelyik vállalja a panelházak „denevérmentesítését”, természetesen úgy, hogy a védett repülő emlősöknek se essen bajuk.

A vaddisznók közöttünk járnak

Ennél jóval bonyolultabb eset, amikor a város belsejében különféle nagyemlősök kóborolnak. Budapesten például a vaddisznók nem mondhatók rendkívüli vendégnek a külső kerületek kertés övezeteiben, de azért a világváros kellős közepén finoman szólva is feltűnő a jelenlétük. Ilyesmire általában fiatalabb állatok esetében kerül sor, amelyek önálló életük megkezdéséhez új területeket, új élőhelyeket keresnek, s e keresés során tévednek be a város belsejébe. Ezek az állatok egy-egy éjszaka megle-

pően hosszú utat tudnak megtenni, s az alvó város meggyérült forgalmú útjain, de különösen a parkoknak a város szívéig benyúló láncolatán vagy a vasúti sínek vonala mentén akármeddig eljuthatnak. Aztán jön a reggel, százezrek indulnak útnak, s a hirtelen meginduló forgalom közepette a felfedező kedvű jószágok egyszeriben szorult helyzetbe kerülnek. Ami akár balesetveszélyt is jelenthet.

Az ilyen helyzetben természetes dolog, hogy az emberi élet védelme, a balesetveszély elhárítása az elsődleges. De azért a jó érzésű ember olyan megoldást igyekszik találni, amely az állat életét és testi épségét sem sodorja veszélybe. Nyilván nem szerencsés, ha mondjuk a környék lakói vagy az éppen arra járók maguk próbálják megoldani a helyzetet, habár azt mindenkinek érdemes figyelembe vennie, hogy szinte egyetlen állat sem akar kifejezetten rosszat, a balesetek inkább az

olyan helyzetből adódnak, ha a jószág veszélyben érzi magát, s ebből csak elmentáadás útján látja a kitörési lehetőséget. A legjobb ilyenkor mégiscsak az, ha az illetékeseket értesítjük.

Ki az illetékes?

Igen ám, de ki az illetékes? Ha valaki megsérül, a mentőket hívjuk, ha a közrendet érintő esemény, akkor a rendőrséget, ha pedig tűz vagy más katasztrófa fenyeget, a tűzoltókat, illetve a katasztrófavédelmet kell értesítenünk. De mi a helyzet az állatok ügyében? Ha egy városban kóborló állat veszélyt jelenthet, mindenképpen a hatósági jogkörrel rendelkező rendvédelmi szerveket kell értesíteni. Tehát elsősorban a rendőrséget, s bizonyos esetekben akár a katasztrófavédelmet is. Ők a körülmények alapján el tudják dönteni, hogy szükség van-e más szervezetek vagy

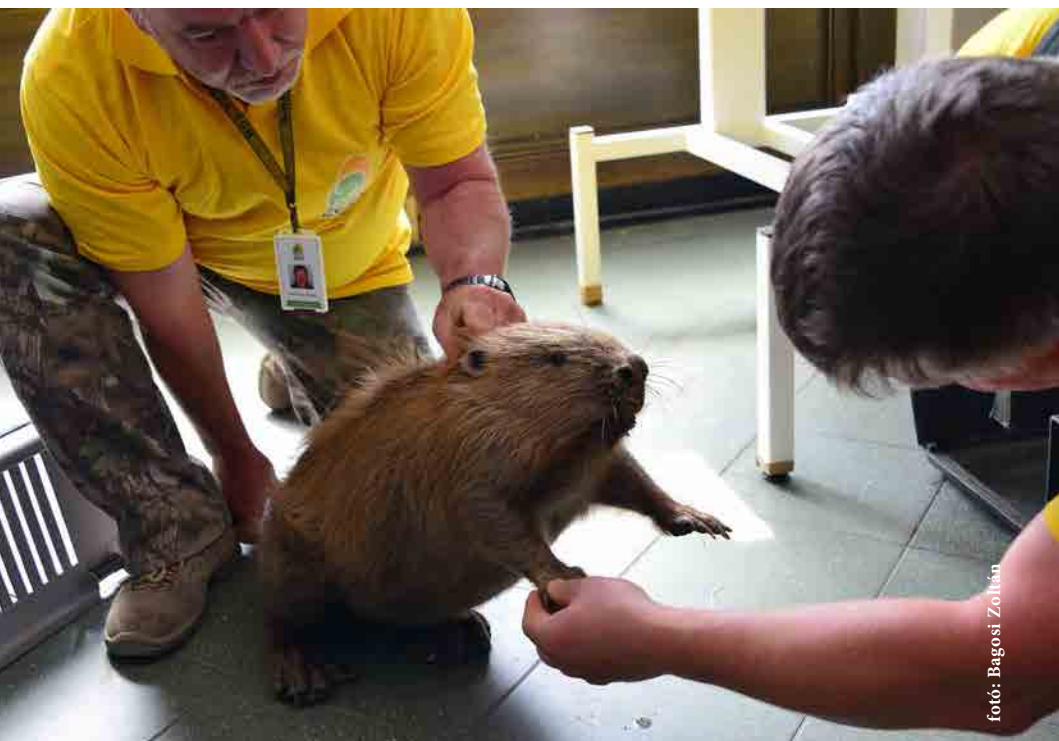
személyek (pl. természetvédelmi hatóságok, természetvédelmi őrszolgálat, állatvédő szervezetek, állatbefogáshoz értő szakemberek) bevonására is. Meg kell azonban jegyezni, hogy ilyesmire csak akkor van szükség, ha valóban veszélyes a helyzet. Azért senki ne telefonáljon, mert mondjuk baglyokat lát egy városi park fáin! Azok máskor is ott vannak (csak esetleg télen, amikor nincs lomb a fákon, feltűnőbb a jelenlétük), semmi bajt nem okoznak, sőt kifejezetten jó, hogy ott vannak!

Talán többen furcsállják, hogy miért pont a rendőrséget kell ilyen esetben értesíteni. Hiszen az ember könnyen arra a következtetésre juthat, hogy ha ügyis be kell fogni az állatot, akkor logikusabb volna inkább az állatbefogókat feltárcsázni. Az igazság azonban az, hogy ilyen szervezet nem létezik. A mentőket, tűzoltókat, rendőroket indokolt esetben bármikor riaszthatjuk, hiszen a rájuk tartozó

fotó: Orbán Zoltán

fotó: Bagosi Zoltán

feladatok ellátására megfelelő szervezettel rendelkeznek, a működés költségeit pedig az államháztartás különféle rendszerein keresztül finanszírozzák. Hasonló háttérrel rendelkező, vadállatok befogására létrehozott szervezet azonban nem létezik. Persze vannak olyan emberek és szervezetek, akik megfelelő engedélyekkel és szakértelemmel rendelkeznek állatok befogására vagy akár altatópuska használatára is, de nemigen kapnak normatív támogatást az ilyen jellegű feladatok ellátására. Legtöbbjük önkéntesként működik, elhivatottságból menti az állatokat, és segít, ahol tud. Miután egy-egy városban több ilyen szervezet is működhet, sokszor az elérhetőségük megléte problémás lehet. A rendőrsé-

get és a katasztrófavédelmet azonban mindenki tudja értesíteni, nekik megvannak a kiépített kapcsolataik, hogy a megfelelő partnereket bevonják az ilyen típusú helyzetek elhárítására.

Az altatópuska nem varázspálca

Érdemes röviden az altatópuskáról is szót ejteni. Az ilyen eszközök létezéséről ugyanis sokan hallottak már, habár alapos ismeretekkel csak kevesen rendelkeznek róla. Talán ezért is gondolják, hogy az altatópuska valami varázspálca, amit csak elő kell kapni, s egy állatbefogást máris meg lehet oldani vele mindenféle probléma, nehézség és kockázat nélkül.

Mindenekelőtt azt kell tudni, hogy az altatópuska használata nem a lőfegyverhasználat speciális esete, hanem az altatás speciális eszköze, annál is inkább, mivel a hatóanyagot tartalmazó speciális repülőfecskendő célba juttatása nemcsak puskával vagy pisztollyal, hanem például fúvócsővel is történhet. S ahogy a humán gyakorlatban is altatóorvos végzi az altatást, az altatópuska használatához is állatorvosi ismeretek szükségesek. Hiszen ő az a szakember, aki tudja, mikor melyik készítményt érdemes használnia, s pontosan ismeri annak hatását az állati szervezetre. De még ez sem elég: az állatorvosi végzettség mellett külön le kell vizsgáznia a lőfegyverek használatából is.

Maga az altatópuska speciális kialakítású eszköz. Szabályozható nyomású sűrített levegővel működik, ez repíti célba a befogáskor altatószerrel, de más esetben akár antibiotikummal, vakcinával vagy más egyéb, az állat szervezetébe juttatni kívánt folyadékkal megtöltött repülőfecskendőt. Ebből következően téves az a hiedelem, hogy bármelyik lőfegyver tetszés szerint megtölthető lenne az éles lövedék helyett altatólövedékkel is.

Tévhit az is, hogy veszélyes helyzetben az altatópuskával éppúgy azonnal ártalmatlanná lehet tenni az állatot, mint mondjuk éles lövedékkel. Erre azért is érdemes felhívni a figyelmet, mert – bár főként külföldi esetekben – sok kritika érte az éles lőfegyver használatát olyan veszélyes helyzetekben, amikor az állatot a legrövidebb időn belül ártalmatlanná kellett tenni. Ha azonban abból az alapelvből indulunk

ki, hogy az altatópuska nem a lőfegyverhasználat, hanem az altatás speciális esetének tekinthető, akkor világos, hogy a hatás sem azonnali.

Az, hogy mennyi idő múlva alszik el az állat, rendkívül sok tényezőtől függ. Az állatorvos általában a nagyobb izmokat, például a farizmot szokta megcélozni, de azt nehéz előre megmondani, hogy ahol a fecskendő becsapódik, milyen sűrű mondjuk az erek hálózata. Márpedig a hatóanyag felszívódását ez alapvetően meghatározza. De befolyásoló tényező az állat faja, testtömege, egészségi állapota, életkora, egyedi tulajdonságai, sőt még az aktuális hangulata, pszichológiai állapota is. Így aztán nehéz előre megmondani, hogy öt, tíz vagy éppen tizenöt percet kell várni arra, amíg az állat elszenderedik. Arra mindenképpen jut ideje, hogy a fecskendő számára természetesen nem túl kellemes, váratlan becsapódását leereagálja. Vannak olyan helyzetek, amikor a veszély csak az állat azonnali semlegesítésével hárítható el. Ilyenkor azonban az altatópuska nem jelent megoldást. Szerencsére a veszélyt hordozó, beavatkozást igénylő esetek eléggé ritkának mondhatók. Sokkal gyakoribban azok az esetek, amikor egyszerűen csak azt tapasztaljuk, hogy a városi környezetben nemcsak mi, emberek igyekszünk megtalálni a helyünket, hanem bizonyos állatok is. Nagyon sok olyan helyzet képzelhető el, amikor az ember és az állat harmóniában élhet az urbánus világban is. Érdemes nekünk magunknak is törekedni erre.

Hanga Zoltán

ASZFALTBETYÁROK

fotó: Utassy György

A vaddisznó, mint azt számos külföldi és hazai példa bizonyítja, kiválóan tud alkalmazkodni az emberi környezethez. Berlinben például, egyes becslések szerint, csak a köztéri parkokban több ezer sertevad él, s bukkan fel rendszeresen a zöldövezetek családi házainak kertjében. A faj urbanizálódása egyáltalán nem kívánatos jelenség, hiszen a városi „honfoglalók”, azon túl, hogy bosszantó kárt okoznak a zöldészkertek vagy virágágyások fel-túrásával, illetőleg a szemeteskukák felborogatásával, akár életveszélyessé is válhatnak, a számukra szokatlan „élőhelyen” megváltozhat a viselkedésük. Ne gondolja azonban senki, hogy kizárólag a német fővárost érintő problémáról van szó, hiszen itthon is egyre gyakrabban fordul elő, hogy az utcán szembetalálkozhatunk egy-egy kondával...

Borsod-Abaúj-Zemplén megye székhelye immár évek óta szintén „érintett területnek” minősül: Miskolc közigazgatási határán belül is megjelentek a vaddisznók, ami több tényezőre vezethető vissza. A város hegylábi elhelyezkedésének köszönhetően a lakott területek elsősorban a Szinva völgyében és a Szinva-völgyre oldalirányból lefutó mellékvölgyekben helyezkednek el (például a Pereces, Lyukó-völgy, Miskolc-Tapolca vagy Görömböly városrészek). Az ezeket a völgyeket egymástól elválasztó gerinceken a Bükk hegység nagy kiterjedésű erdőterületeivel kapcsolatban lévő erdősávokat találunk. A várost a hegyvidék és a hegylábak irányában egy nagyjából másfél kilométer szélességű kiskertes, hétvégi házas zóna veszi körül, amelynek legalább 30-40 százalékát napjainkban nem gondozzák rendszeresen, egy részük művelésével pedig már évekkel ezelőtt felhagytak.

A magára hagyott, többnyire elhanyagolt telkeken a vaddisznó búvóhelyet és az év nagy részében ételmentet is talál, főként a vegetációs időszakban, míg télen a környéken található erdőfoltok és facsoportok makktermő fái (kocsányos tölgy, kocsánytalan tölgy, vörös tölgy) szolgáltatnak táplálékot számára.

A lakott területeken először a hétvégi házas és kiskertes zónákban jelentek meg a vaddisznók, amelyek a gyümölcsérés idején látogatták meg a kerítéssel nem rendelkező, erdősávokhoz közel eső területeket. Jelenlétükkel – egyszerűen károkozásokkal – eleinte csak a gyümölcs felszedését követően szembesültek a tulajdonosok, ám ekkor a belterületen okozott kár még elha-

nyagolható volt, és a helyi lakosságban sem keltettek félelmet a vaddisznók. A lakott területekre tett kirándulásait követően ezek az egyedek visszatértek természetes élőhelyükre, ám ahogy nőtt a felhagyott, visszacserjésedő és egyre inkább beerdősülő hétvégi telkes területek kiterjedése, a jellemzően kis létszámú kondák vagy magányos kanok egyre hosszabb időszakokat töltöttek az ember által lakott környezetben.

A 2010-es évet követően a vaddisznók korábban alkalminak minősülő jelenléte a zárt kertes övezetben egész évben folyamatosra vált, s ekkortól már a malacikat vezető kocákkal is mind gyakrabban lehetett találkozni. Sőt a disznók a belterületnek minősülő városrészekben is megjelentek, és egyre gyakoribbá váltak az emberrel való találkozásból fakadó konfliktusok is. 2013-tól a már városban született és természetes félnkségüket, óvatosságukat elvesztő vaddisznók egyre gyakrabban jelentek meg – akár a nappali órákban is – az állandóan lakott területeken.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatalhoz érkező bejelentések miatt, a vadászati hatóság a lakott területek 500 méteres körzetében a vadászati tevékenység fokozását rendelte el a város körül gazdálkodó négy vadászatra jogosult által kezelt vadászterületeken. Csakhogy a vadászatra jogosultak a vadászterületnek nem minősülő területeken nem folytathatnak vadászati tevékenységet, ezért a város körül elrendelt fokozott vadászat nem vezetett eredményre.

Miskolc megyei jogú város polgármesteri hivatala éppen ezért 2015 szeptemberében a városban élő vaddisz-

nők gyérítése céljából engedélyt kért a rendőrkapitányságtól, mert a lakott területen kárt okozó vad elejtésére a 253/2004. (VIII. 31.) évi, a fegyverekről és lőszerkekről szóló kormányrendelet 36. §-a alapján, a területileg illetékes rendőrkapitányságtól kell engedélyt kérni. A kérelem benyújtása előtt a polgármesteri hivatal kijelölt egy felelős személyt, aki az engedélyezés és az elejtések során a munka koordinálását végezte. Az engedélykérelem benyújtása előtt érkezett felém a megkeresés az önkormányzat részéről, hogy működjek közre a lakott területen fel-felbukkanó vagy már tartamosan ott élő vaddisznók elejtésében.

A polgármesteri hivatal ennek megfelelően megbízási szerződést kötött velem a vaddisznók gyérítésére. A kérelemben EOV-koordinátákkal adtuk meg a tervezett elejtések helyét, amelyeket a vaddisznók ismert vagy feltételezett jelenléte alapján határoztam meg. Természetesen az elejtések nem csak egy ponthoz kötődtek, mivel előre nem lehetett egyértelműen meghatározni az elejtésre legalkalmasabb, pontos helyszíneket, így a koordinátákhoz bizonyos sugarú köröket rendeltünk, ahol a vad elejtésére lehetőség nyílt. A pontok kiválasztásánál elsődleges szempont volt a biztonság, ezért a lőirányok kijelölése során a domborzati viszonyokat is figyelembe kellett venni. Ezeket a kérelemben az égtájak alapján határoztam meg. Ennek köszönhetően szavatolható volt, hogy lövés leadása esetén a lövedék néhány méter megtétele után a domboldalakra csapódik. Ahol a terepviszonyok nem tették lehetővé a lövedék rövid időn belüli földbe csapódását, ott a lövés – a biz-

tonsági szempontoknak megfelelően – kizárólag minimum négyméteres magasságú magaslesről történhetett. Egy ilyen pontot jelöltünk ki például az Egyetemvárosban, a kollégiumok és a főépület mögött, körülbelül 150-200 méterre a létesítményektől, ahol a vadászathoz az íjások által is kedvelt és előszeretettel alkalmazott famászó lest használtam.

Korábban felmerült a vaddisznók élve befogása is, de ehhez egyik szervezet sem tudott huzamosabb időre megfelelő szakembert biztosítani. A lakosság tájékoztatását a megbízó vállalta, televíziós riportok, rádióműsorok és plakátok segítségével. Az elejtett vad jelöléséhez szükséges vadazonosító jelet pedig ugyancsak a polgármesteri hivatal vette át a területileg illetékes – a városrészszel szomszédos vadásztársaságoktól.

A vadászat megkezdése előtt a Tevékenységirányítási Központ 112-es segélyhívó számán kellett bejelentkezni, a pontos helyszín, a kezdő időpont és a gépjármű forgalmi rendszámának megadásával, majd a vadászat befejezését ismét a 112-es számon kellett jelezni, aminek során beszámolási kötelezettségem is volt a lövések időpontjáról, számáról, valamint a lövések eredményéről. Az esetlegesen elejtett vad zsigereleése sohasem az elejtés helyszínén történt. A lőtt vadat a vadátvevőhelyre szállítottam, és a vadászatra jogosult nevére leadtam.

A belterületi állománycsökkentő és kármegelőző vadászatokra a rendőrségi engedélyben meghatározott délutánonkon 16 és másnap reggel 6 óra között nyílt lehetőségem. A „városi vadászatok” során összesen hat vaddisznót si-

került terítékre hoznom, melyek közül három kocának és három kannak adhattam meg a végtisztességet.

Az elejtett egyedek egyébiránt jellemzően rendkívül jó kondícióban voltak, az egyik koca zsigerelt súlya például 129 kilogramm volt. A hat disznót végül is 12-13 vadászati alkalom során hoztam terítékre, azonban a vad elejtésének előkészületei sokkal több időt vettek igénybe, mint a „vadászat”.

A vadászatok során tapasztaltak alapján egyértelműen megállapítható, hogy a városban nevelkedett vaddisznó az ember szagára kevésbé érzékeny, hiszen amikor esetleg rossz széllel közelítettem meg a leshelyemet vagy cserkeltem rá a kiszemelt vadra, általában nem ugrott el, csak megállt, majd egy-két percen belül folytatta a turkálást. Az első „városi disznót” bűgáskor, egy kisebb kondából sikerült kiemelnem egy olyan elbokrosodott területen, ahol rossz széllel közelítettem rájuk, ám a konda csak elcsendesedett néhány percre, majd annak ellenére, hogy a disznók tisztában voltak a jelenlétemmel, nem ugrottak el, hanem pár perc elteltével, tőlem néhány méterre folytatták a civakodást. Mi tagadás, igazán különleges élmény volt az elszórtan álló lakóházak között bűgó vaddisznókondával találkozni. A lakott területeken élő vad általában ugyanúgy csak az alkonyattal indul el fekvőhelyéről, de kedvező időjárás esetén akár már késő délután elhagyja a bokros sűrűket, és kivált a kiskertekbe. Szintén érdekes volt megfigyelni, hogy az elejtéseket követően a vad legalább két hétig nem jelentkezett ugyanazon a területen, a kármegelőzés szempontjából tehát mindenképpen eredményesnek íté-

fotó: Retti Zoltán

hető ez a vadászati forma.

Úgy vélem, a vaddisznóállomány növekedése, a faj kiváló alkalmazkodóképessége és az élőhelyi feltételek megváltozása miatt bekövetkezett „területfoglalás” hamarosan másutt is rá fogja kényszeríteni az önkormányzatokat, hogy a miskolcihoz hasonlatos „óvintézkedéseket” megtegye, és szorgalmazza a belterületi vadászatokat. Ehhez azonban a rendőrhatalóság mellett a helyi lakosság támogató hozzáállása és segítőkészsége is szükséges, amelyre azért bízom lehet számítani, hiszen a helyzet kezelése végül is közös ügy és közös érdek...

Pecze István
vadászati felügyelő

A jövő érdekében

fotó: Blaumann Ödön

Egy-egy történelmi fordulóponthoz érve akaratlanul is számvetést végez az emberfia. Nem képeznek ez alól kivételt a vadászok sem, különösen, ha egy tízéves üzemtervi ciklus végére tesznek pontot. Akik „birtokon belül” maradtak, azokra fokozottan igaz ez, mert kis túlzással rájuk foghatjuk: ők lesznek a jövő magyar vadgazdálkodásának letéteményesei. Az érdemi munka megkezdése előtt feltétlenül érdemes felidézni, mint is volt, hogyan volt. Ugyanazokat a hibákat nem kellene még egyszer elkövetni, illetve a jónak gondolt metódusokat sem haszontalan átgondolni. Sok dologról kiderült már – bár szépen fénylett – hogy nem aranyból készült. Nem állta ki az idők próbáját.

Persze egy-egy ilyen visszatekintés veszélyeket is hordoz magában. Hajlamosak vagyunk a hibákat kisebbiteni, uram bocsá’, feledni – míg a pozitív eredményeket aránytalanul felnagyítani. Pedig a „hogyan tovább” csak akkor lesz eredményes, ha a múltba nézés a gorombaságig őszinte és tárgyilagos. Így nem kell majd elméleteket gyártani, kifogásokat keresni önmagunk igazolására. Lesz majd, ami igazoljon: az elért eredmények, azaz maga a vadállományunk helyzete.

Az értékelést mindenkinek saját magának kell(ene) elvégeznie, a saját területén. S hogy én most mégis a nagy nyilvánosság előtt teszem ezt, arra több okom is van: egyrészt alulról és felülről olyan „ellenállhatatlanul” kértek meg, amire egyszerűen „lehetetlen” volt nemet mondani. Másrészt pedig van egy sokkal nyomósabb érvem is: a saját lelkiismeretem. Nem mintha mulasztás terhelné, hiszen próbál-

tam – az elkövetett hibák ellenére is – mindig a tudásom legjavát nyújtani. Hanem a magyar vadállomány – ezen belül is az apróvad – iránt érzett felelősségem. Egyben kötelességem, hiszen tény, hogy Békés megyét kivéve az egész ország területén kedvezőtlenebb helyzetben van ma az apróvad, mint a tízéves ciklus kezdetén.

Békés megye helyzete sem a véletlen műve, az ok ennél sokkal prózaibb: 2009-re vadállományunk olyan mélypontra süllyedt, hogy nem volt hasznosítható állapotban. Szerencsére volt bennünk annyi tartás, hogy újragondoljuk a vadgazdálkodásunkat a „verébtől a szarvasbikáig”.

Az eredmények döntéseink helyességét igazolták. A jobbítás szándékával bátorodom most a legfontosabbakat közreadni, mert tudom, hogy sokan vannak és lesznek, akik a kiutat fogják keresni jelenlegi helyzetükből.

ŐZ

Megyénk őzállománya ma már mind létszám, mind minőség tekintetében magas színvonalú gazdálkodást tesz lehetővé. A vizsgált időszak elején ez messze nem így volt. Az akkori helyzet sokaknak ismerős lehet, mivel a fácán és a mezei nyúl már nem tartotta egyensúlyban a társaságok büdzsáját, így főleg a tavaszi bérvadászatok alkalmával tucatszám kerültek terítékre a hosszabb és jobb sorsra érdemes bakok. A mínuszpontosok aránya meghaladta a 15 százalékot!

További gondot jelentett a tarvad vadászatának elhanyagolása, a jogosultak nem használták ki az abban rejlő

Fácán

lehetőségeket, sok, de egyre gyengébb minőségű őz népesítette be területeinket. A helyes minőségi jellemzők és korosztályviszonyok kialakítása érdekében határozott intézkedéseket kellett foganatosítani.

- Amennyiben a vadászatra jogosult terítékében a szakszerűtlen elejtés az éves tervhez viszonyítva eléri a 10 százalékot, úgy a vadászati hatóság azonnali hatállyal korlátozza az őzbak vadászatát oly módon, hogy a további elejtések 24 órás kiskoponyára számított trófeatómege nem haladhatja meg a 250 gammot és a korosztályában az átlagnál gyengébb képességű, illetve szabálytalan agancsalakulású legyen.
- Az állomány további javítása érdekében a hivatásos állomány terven felül köteles 1000 hektáronként 1 db 200 g trófeatómeg alatti őzbakot terítékre hozni. (Ez megyei szinten 5-600 darabot is jelentett!)
- Főszabály, hogy 1 őzbak elejtéséhez 1 őzsuta és 1 őzgida elejtése indokolt, az éves tervek csak így kerültek jóváhagyásra.
- Mivel januárban és főképp februárban az állomány nyugalmanak biztosítása szükséges, ezért az elejteni kívánt tarvad mennyiség legalább 70 százalékát december 31-éig terítékre kellett hozni.
- Az őz vadászata (bak és tarvad egyaránt) csakis hivatásos vadász kíséretével történhet (a belső orvvadászat leküzdése és a szakszerűség biztosítása végett).

Az elért eredményekből pedig az világlik ki, hogy úgy a kiváló, mind a gyatra őzállományt puskával lehet létrehozni!

Úgy gondolom, hogy e vadfaj hiányában – legalábbis az apróvadas területeken – nyugodtan szegre akaszthatjuk a puskát. A fácán a hétköznapi vadász „mindennapi betevője”, országos szinten is e vadfajra vadászunk legtöbbit, hiszen a jó bevételt jelentő őzbakot és mezei nyulat senki sem löveti le a tagsággal, hogy aztán mélyen kelljen a zsebbe nyúlni...

Persze sokan, sokféleképpen biztosították a lehetőséget Nimródjaiknak, a már-már tudományos igényű gazdálkodástól kezdve egészen a ladás fácán kidobálásáig. (Ez utóbbi – igaz vadász számára – nagyon nem vállalható, még ha anyagilag a legkevesebb kiadással is jár).

Alapigazság az, hogy a legolcsóbb fácán a természetben felnevelkedett madár. Sajnos sok, a vadon élő állományokra ható tényező (például egyebek mellett az időjárás, a védett ragadozók növekvő jelenléte, a mezőgazdasági tevékenység, az élőhely-pusztulás) a vadgazdálkodástól függetlenül alakul. Ahol be lehet avatkozni szakmailag, az a fácánkihelyezés mértéke, minősége és a ragadozókontroll. S bár egyes „szakkutatók” szerint a nevelt fácántyúkok csak mintegy negyede kotlik és nevel fészekaljat, kijelenthetem: ez az arány éppen hogy fordítottan igaz, ha a madarat természetközeli módon nevelték fel.

Kiváló példa volt erre a 2011-es év, amikor rég nem látott, jó szaporulatnak örülhettek a vadgazdálkodók, holott 2010-ben – az özőnvízszerű esőzéseknek köszönhetően – a kotló tyúkok és a fészekaljak szinte százszázalé-

foto: Utassy György

kosan elpusztultak, pótlódásuk csakis a nevelt állományból történhetett meg.

Nem árt előre leszögezni, hogy az eredményeket nem adták ingyen: kőkemény vadgazdálkodási munka áll(t) mögöttük. Balgaság lenne azt gondolni, hogy a jogosultak zöme önként, dalolva vállalta a nem kis anyagi teherrel járó fácántenyésztési feladatokat. Az alábbi határozatok „segítették” őket abban, hogy egy fokkal nagyobb lelkesedéssel lássanak munkához:

- Fácán kibocsátása nélkül – az adott évtől és területi adottságtól függően – a jogosult számára 0-3 fácánvadászat engedélyezett az adott idényben.
- Minden természetközeli módon felnevelt 200 fácán után 1 további vadásznapi tervezhető.

- Fácántyúk vadászata kizárólag a 3000-es létszámot meghaladó, vegyes ivarú (1:1) fácánkihelyezés esetén kérelmezhető.
- A nevelt fácán vadászterületre történő kihelyezését az állomány környezethez való alkalmazkodása érdekében legkésőbb szeptember 15-éig el kell végezni, majd ezt követően az adott területen 30 napos vadászati tilalom lép életbe.
- A törzsellomány pótlásának érdekében kizárólag vegyes ivarú (minimum 20 százalék tyúk) kihelyezés engedélyezett.

A „szándék” tehát megvolt, de az anyagiakat is elő kellett teremteni hozzá. Sokszor hallottuk már, hogy tőkét kellene bevinni a vadgazdálkodásba. Ez igaz, a kérdés csak az, hogy honnan?

fotó: Utassy György

Nemzeti forrás nem állt rendelkezésre, az esetlegesen elérhető pályázatok pedig erre nem biztosítottak lehetőséget. Így született meg és terjedt el az a csak helyeselhető gyakorlat, hogy a tagság előre megfinanszírozza a fácánvadászati lehetőségét, a tagdíj és az egyéb bevételek erre már nem elégségesek. Miután azonban a vadászok is érdekelték voltak a minél nagyobb arányú kibocsátásban, így szívesebben áldoztak akár nagyobb összeget is kedves szenvedélyük műveléséhez.

Mezei nyúl

A kötelező teendőknön (erőteljes tavaszi ragadozó-kontroll, őszi-téli etetés) kívül talán a legjelentősebb döntésünk az volt, hogy a megye egész területén az volt, hogy a vadászat januári vadászata, még akkor is, amikor azt a 7/2010. (II.2) FVM rendelet még lehetővé tette. Javasoltuk, hogy a hasznosítás október-december hónapokban arányosan történjen. Ezen felül pedig a vadászati hatóság a műsorváltotatás jogát –

azaz a jóváhagyott tervek módosítását az őszi állomány ismeretének függvényében – fenntartotta magának.

Szeretnék még néhány tapasztalatot közreadni, amelyek a tízéves munka kapcsán fogalmazódtak meg bennünk, és feltétlenül ki kell, hogy egészítsék a már leírtakat.

1. Az elért eredmények létrejöttében oroslánrészük volt – a hatóság és az együttműködő társaságok mellett – hivatásos vadászainknak. Jelenleg a szűk félmillió hektár vadászterületünkön 178 hivatásos vadász dolgozik, mégpedig főállásban. Bizonyítást nyert, hogy a jó vadór magasan kitermeli a bérét, illetve kielégíti a társaság vadászati igényeit, nélküle érdemi apróvad-gazdálkodás nem képzelhető el. Személyes véleményem, hogy azok, akik megkérdőjelezik a 4000 hektáronkénti egy hivatásos vadász foglalkoztatását, nem értenek a vadgazdálkodáshoz.

2. Ismételten bebizonyosodott, hogy egyesületi keretek között is folytatható eredményes vadgazdálkodás, ha megvan a szükséges jogszabályi háttér és a szakmai kontroll. Az eredményes gazdálkodás – magától értetődően – az egyesületi életnek is jót tesz, ha van bevétel és vadászati lehetőség, akkor a problémák zöme magától is megoldódik.

3. A kiváló minőségű és mennyiségű vad óriási jelentőségű, és messze túlmutat a vadgazdálkodás keretein. Mert például nagyon nem mindegy, hogy hány külföldi bérvadász szórakozik, fogyaszt és fizet az ország egyik legszegényebb megyéjében. A nagy-

terítékű apróvad-vadászatok és az élőnyúl-befogás több ezer embernek nyújt megszerezte szezonális jövedelmet az adventi és újévi időszakban. Tapasztalhattuk, hogy a majd kétszeresére duzzadó vadhús mennyiségből – még ha csak ajándékozás útján is, de – többen részesülnek mint azelőtt, s a sor hosszan folytatható...

4. Csakis a folyamatos szakmai munka és kontroll nyújt esélyt a tartamos vadgazdálkodásra. Nincs, nem lehet elég ok az elkényelmesedésre, a folytonosság hiánya itt bosszulja meg magát a leghamarabb. Ha valahol, hát itt igaz: „The show must go on”, azaz: „a show-nak folytatódnia kell!”

Összegzésként elmondható, hogy Békés megyében kigondoltunk valamit, ami – legalábbis egyelőre – működik és eredményes.

Hozzáteszem, nem spanyolviaszról van szó. Néhány újdonságtól eltekintve a megoldásaink zömét már eleink is eredményesen alkalmazták. A lényeg az akaraton van. Mert minden szabály, elképzelés annyit ér, amennyit meg akarunk valósítani belőle. Ezért ha valakinek akár részben vagy egészében megtetszett, nyugodtan merítsen a tapasztalatainkból. Természetesen nem kell szolgai módon másolni, lehet rajta csiszolni, helyi viszonyokra adaptálni, sőt még vitatkozni is. S ha már idáig eljut a dolog, akkor munkánk nem volt hiábavaló.

Zuberecz Tibor

Bíráló tekintettel

„Már az anyatejjel szívta magába a vadászat szeretetét”, „szinte az erdőn nőtt fel”, „gyerekkora óta járja a területet” – sok Nimród életrajza kezdődik ezekkel vagy ezekhez hasonló gondolatokkal. Bognár Gábor egy profánabb eseménytől datálja vadász pályafutása kezdetét: 4-5 éves lehetett, amikor édesapja mellett a területen sétálva, egy szaladó mezei nyúl felborította az ikertestvérét a káposztásban... Persze nem véletlenül került oda, a családi háttér adott volt: orvos édesapja mellett bolondult bele a vadvilágba a Bács-Kiskun megyei Solton. Nyúl ide vagy oda, az ominózus eset csak részben lehetett sorsdöntő: Gábor nem az apróvad-, hanem a nagyvadgazdálkodásban találta meg a helyét. Olyannyira, hogy végül, végigjárva a számlélrát, az Országos Trófeabíráló Bizottság (OTB) vezetője lett – és maradt annak megszűnéséig.

A 2017. január 6-án 60. életévébe lépő Gábor nagykaszként már nem csak a vadászatban mozgott otthonosan, de a vadgazdálkodást is kapizsgálta: dolgozott fácántelepen, tisztában volt a szakma alapvetéseivel. Meg is érett benne az elhatározás a középiskolai évei alatt, hogy ezen a területen akar elhelyezkedni. Az egyetemi felvételi követelményeit az agrármérnöki szakra azonban első körben nem sikerült teljesítenie. Nem volt mese: munkát kellett keresni. A véletlen úgy hozta, hogy az OTB-ben üresedés volt, miután egy ismerőse otthagya a szervezetet. Az ő helyére került a Szilágyi Erzsébet fasori irodában.

1976 augusztusát írjuk, az elnök nem más, mint Bakkay László. A modernitás szele megérintette az 1958 óta működő testületet is - mely 1963-ig ERTI Tró-

Rinyatamási, CIC trófeabírálat, 2002. március 9.
Ifj. Galamb Gábor, id. Galamb Gábor, Bognár Gábor, Petró István

feabíráló Testülete néven működött - az akkor korszerűnek számító lyukkártyás számítógépeken dolgozták fel az adatokat, és kézenfekvő volt, hogy a rendszer kezelését a legfiatalabbra bízzák. Mint ahogy a papírok vonalazását szintén, de ebédért is neki kellett kiszaladnia. A szakmai feladatok felé tett első lépése az volt, hogy a munkába állását követő főidényben a szarvasagancsokat ő tartotta a bírálat közben. Gábor vallja: mindez tanulópénz volt, amelyet érdemes volt megfizetni. Bizonyosan igaza lehet, hiszen májusban már Szidnai Lászlóval – „Laci bácsival”, az OTB későbbi elnökével – együtt bírálhatta az őzagancsokat. Ez jóval felelősebb feladat volt, mint amilyennek elsőre gondolnánk. A külföldiek által és az állami területeken elejtett vad agancsát, agyarát, szarvát csakis az OTB bí-

rálhatta. És volt is munka, nem kevés: évente tízezres nagyságrendről beszélhettünk, volt nap, amikor 960 őz- vagy 320 szarvasagancs ment át a bizottság munkatársainak keze között.

1979-ben újabb fordulat következett: Gábor elkezdte az egyetemet. Agrármérnökként is megmaradt a nagyvadnál: szakdolgozatát a muflonpopuláció ökológiai és etológiai vizsgálatából írta. Babatvölgyben, az akkor a Gödöllői Agrártudományi Egyetemhez – ma Szent István Egyetem – tartozó Vadbiológiai Kutatóállomás területén, Csehországból hozott muflonokat engedtek ki. A szakdolgozat – amely egyébként „jeles” minősítést kapott – a telemetriás vizsgálatok elemzésével foglalkozott.

Azonban ahogy a sikertelen felvételi nem bizonyult érvágásnak, úgy utóbb a sikerest is keserédes győzelemként

könyvelhette el. Amikor 1984-ben okleveles agrármérnökként folytatta volna a munkát az OTB-ben, kiderült, hogy a szervezet nem tud számára státust biztosítani. Kénytelen-kelletlen a Dalmandi Mezőgazdasági Kombinátnál állt munkába (amely az ország legnagyobb ilyen jellegű létesítménye volt), valamelyest eltávolodva hivatásától: az üszötelepet vezette. Szerencsére kis vargabetűnek bizonyult a kitérő: 1985 nyarán jött a hívás Szidnai Lászlótól, akkor már elnöki minőségében: megvan a státus! Az év lezártaival, 1986. január 2-ától az OTB-nek új titkára lett, akire a korábinál már jóval több – már-már minden – feladat hárult. Nagy bravúr volt a fiatal munkatárstól, hogy 1987-ben megírta a világ minden bizonnyal legelső trófeabírálati prog-

ramját az akkor elterjedt, televízióra köthető Commodore 64 számítógépen. Időközben a '90-es évek elején vadgazdálkodási szakmérnöki diplomát is szerzett, a szakdolgozat témája – mi sem természetesebb – a munkájához kapcsolódott: a trófeabírálati képletek kritikai értékelésével foglalkozott. Az elnök nyugdíjba vonulása után Bognár Gábor vette át a posztot, utolsóként a sorban.

Hozzáállása a szakterülethez sarkosan racionális volt, ahogy ez a magyar rekord őzbak történetéből is kiderül. „Azt '85-ben kiloptam a Mezőgazdasági Múzeumból” – meséli visszafogott mosollyal. Ne gondoljunk rosszra: azért vitte el a nemzeti értéknek minősített trófeát, hogy megmérje a köbtartalmát. De kezdjük az elején. Ez volt

a nevezetes jászkiséri bak, amelyet az 1972-es, világrekord gímikát is elejtő Paul Riegel hozott terítékre 1975-ben. Az agancs az OTB-nél akkor kevesebb pontot kapott a 228,68-as martonvársári baknál, hiszen egy kapitalista nem lehetett Cseterki Lajosnál nagyobb bakot. Münchenben is lebíráta egy külön ezért összehívott zsűri, itt már csak egy ponttal maradt el a martonvársáritól. Ez azonban az akkori szabályok szerint nem minősült hivatalos CIC-bírálatnak, mert annak kiállításra kellett történnie. Ilyenre 1978-ban került sor, Bukarestben, ahol pedig – magától értetődően – Nicolae Ceaușescu 1976-ban lőtt, 211,67 pontra bíralt bakjának kellett lennie a fő látványosságnak. Így itt a Riegel-bakot nemes egyszerűséggel lepontozták. A trükk az volt, hogy a köbtartalom mérésénél rátettek egy fém azonosító táblát a trófeára. Úgy hírlik, hogy Bakkay László vissza is akarta vonni a kiállításról az agancsot a család miatt, Budapestről azonban azt üzenték: erről szó sem lehet, politikai következményekkel járna egy ilyen lépés. Így le kellett nyelnünk a békát, és tudomásul kellett vennünk: az agancs 210 ponttal érkezett haza, és így került nemzeti értéknek a múzeumba. Oda, ahonnan 8 évvel később Gábor kicsempészte, hogy megállapítsa: a köbtartalom bizony jóval nagyobb a Bukarestben mértnél. A trófea újrabírálásához azonban ekkor sem járultak hozzá a már említett ideológiai és politikai okokból. Végül csak-csak győzött az igazság: a rendszerváltást követően, 1996-ban a Naturexpón a nemzetközi zsűri megadta a megérdemelt 231,53 pontot, így az agancs elfoglalhatta méltó első helyét a magyar és a másodi-

kat a világranglistán. A sors szomorú fintora, hogy a világrekord svéd bak 1983-ban esett, így ha nem lett volna a bukaresti incidens, akkor néhány évig ez a magyar őz agancs lehetett volna a nemzetközi trófearanglista vezető helyén...

Az Országos Trófeabíráló Bizottság 2005 októberéig működhetett. Ekkor a kormányzat megszorító intézkedései miatt – létszámcsökkentésre hivatkozva – egy huszárvágással megszüntették, miután a bizottság működését nem írta elő semmilyen jogszabály. Ez azért is volt ellentmondásos döntés, mert közben a másodfokú bírálatot azonban előírta – jegyzi meg az egykori elnök. A testületet 2009 januárjáig még sikerült életben tartani a Szent István Egyetem égisze alatt, ekkor azonban végleg lehúzta a rolót; az anyagok – fotók, diafilmek, bírálati lapok – azóta dobozokban várják, hátha egyszer valaki feldolgozza az egyébként mérhetetlenül gazdag és értékes információhalmazt. Az egykori bírálót a megszűnés kényszerpályára küldte, kenyerét merőben mással keresi: több év után, amelyeket egy biztonsági cégnél töltött, nemrég nyergelt át az idegenforgalomra, és egy panzió üzemeltetőjeként dolgozik.

A szakmától azért nem szakadt el teljesen, hiszen minősített CIC-trófeabírálóként, oktatóként rendszeresen megkeresik. Apropos, CIC-bírálat – ennek átalakuló rendszerében Gábor jó irányt lát, tökéletes megoldást azonban nem. Nagyon helyesnek tartja, hogy a bírálati képletek egyelőre nem változtak, és hogy ezzel együtt a Nemzetközi Vadászati és Vadvédelmi Tanács megpróbál rendet tenni ezen az évek óta elhanyagolt területen egy új, tavaly

megjelent kiadvánnyal (amely magyar nyelven sajnos nem érhető el). A kötetnek egy hibáját látja: csak általános esetekben jó, de nem ad támpontot az átlagostól eltérő trófeák bírálatához. Mindenesetre az új lendület fontos, hiszen a szervezet bírálati tevékenysége a 2000-es évek elején jócskán vesztett jelentőségéből, de csak úgy van értelme bármilyen szabályok lefektetésének, ha a kézikönyvben foglaltakat a CIC bírálói mindig maradéktalanul betartják.

Ha már a CIC-féle pontozásról beszélünk, szóba kerül az is, hogy míg a világ túlnyomó részén e pontszám alapján fizet a vendég a trófea után, nálunk a súly alapján (mufloncsiga, valamint vaddisznóagyar esetében pedig a hosszúság) történő fizetés honosodott meg. Ez szerencsés gyakorlat, mondja Gábor, lévén objektív, a vendég pontosan tudja, miért és mennyit fizet, s ez mindig is komoly vonzerő volt a külföldi jágerek számára. Meggyőződése, hogy a legjobb megoldás az volt, amikor a súly után kellett fizetni alacsonyabb árat, az érmes trófeák után pedig felárat: a bronznál 10, az ezüstnél 15, az aranyánál pedig 20 százalékot. A MAVAD a '90-es évek elején szüntette meg ezt a rendszert, és a felárat beépítették az emiatt jócskán megugró árakba. És hogy a súly utáni fizetés simliskedésre ösztökélhette az arra hajlamosakat? Meglehet, de erre jelentett megoldást a megboldogult OTB mint elfogulatlan szakmai testület. Nem véletlenül, a magyar vadgazdálkodás imázsát is szem előtt tartva, született annak idején a döntés, hogy csakis a bizottság bírálhatja a külföldiek trófeáit.

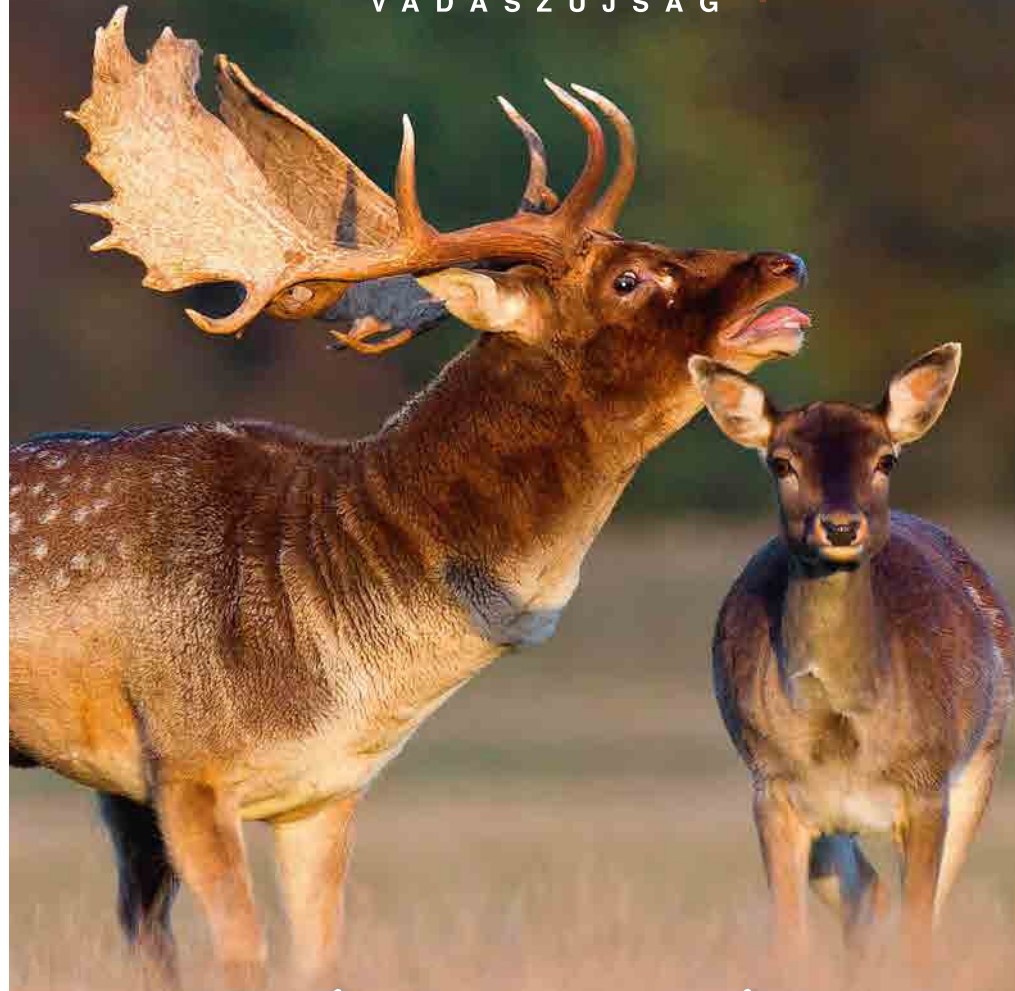
Térjünk vissza a jelenbe! A vadászati jogszabályok változása ismét visszahozza a mínusz pontos elejtések szankcionálását, és valamelyest más formában és feladatkörrel ugyan, de – Országos Trófeabíráló Testület – néven újraalakul az OTB is. A régi-új szervezet feladata a vadászati törvény szerint „a trófeabírálat rendjének és sajátos szabályainak egységesítése” lesz. Ez egyértelműen öröndetes döntés, hiszen többéves vákumot tölthet be. Bognár Gábor azonban egy hosszú távon jelentkező problémára is rávilágít a szakterülettel kapcsolatban: a képzeletbeli stafétabotot nem lesz kinek átvenni, így rendkívül fontos volna az utánpótlás kinevelése. Saját példáját felhozva állítja: könyvből ezt nem lehet elsajátítani, ezért van szükség a mentorra és a vele közösen lebírált számtalan trófeára – magyarázza, bízva, hogy a döntéshozók a bírálók új nemzedékének kinevelésére is gondolnak.

Beszélgetésünk végén nem állom meg, hogy fel ne tegyem a kérdést: hány trófeával büszkélkedik? – Mintegy 80, ezek zöme bak – hallom az egészséges vadászirigységre okot adó választ. Bár tag csak Bács-Kiskun megyében, a szalkszentmártoni vadásztársaságnál volt egy időben, de egy kilenckilós zalai bika agancsa is díszíti otthonát. Mindezzel együtt, a több évtizedes vadász-pályafutása alatt kikristályosodott filozófiája szerint, nem a „mit” a lényeg, hanem a „kivel” és a „hogyan” – szögezi le jelentőségteljesen.

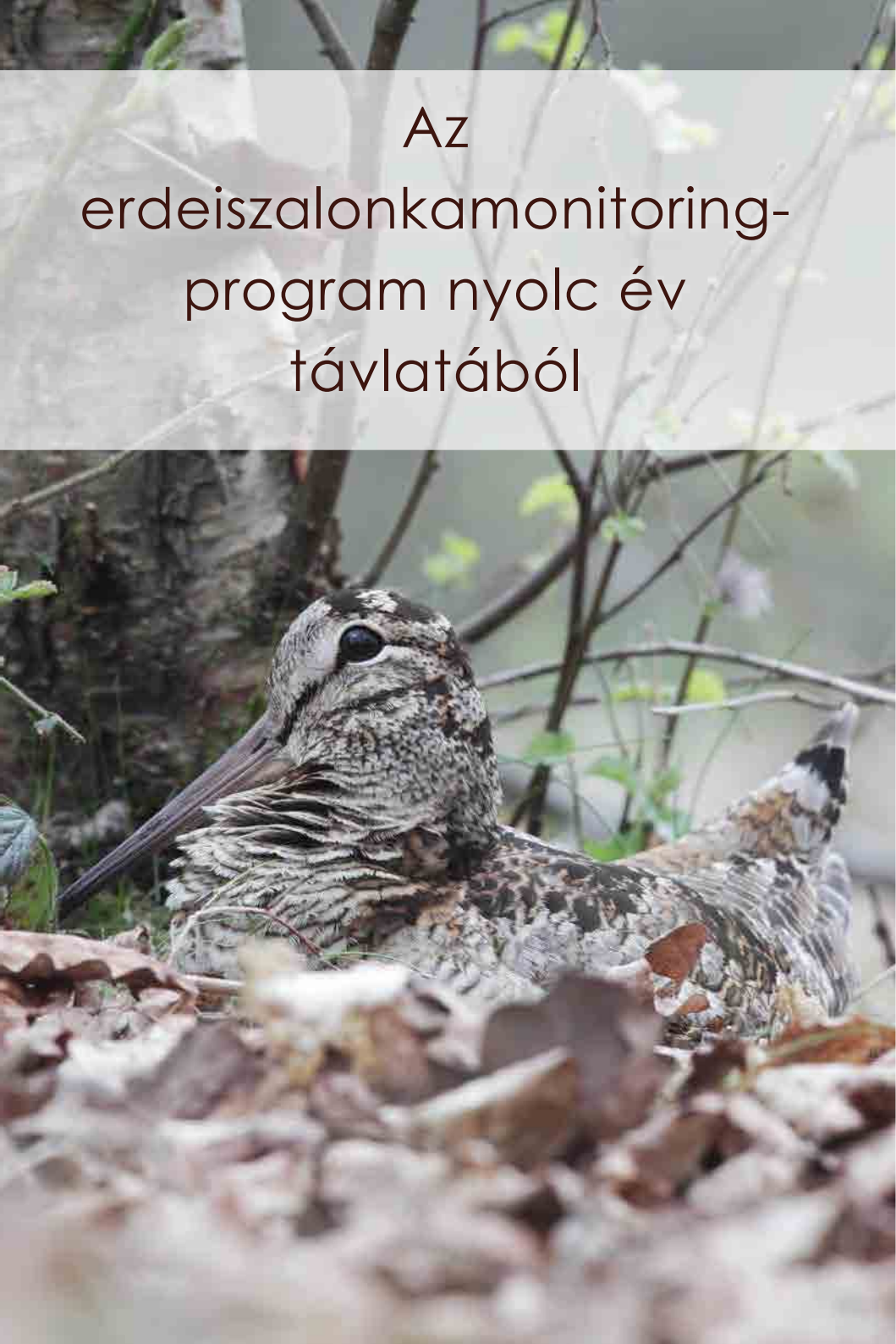
Földvári Attila

NIMRÓD

VADÁSZÚJSÁG

1913 ÓTA A TERMÉSZET
ÉS A VADÁSZAT
SZOLGÁLATÁBAN

Az erdeiszonkamonitoring- program nyolc év távlatából

Véget ért az erdeiszonkamonitoring-program egy újabb szakasza, ezért érdemes áttekintenünk az eddigi elvégzett munkákat, az eredményeinket és a jövő lehetőségeit.

Az erdeiszonka-monitoring első szakasza 2009-től 2014-ig, hat éven keresztül tartott. Abban a szakaszban a fő célunk az volt, hogy megvizsgáljuk, vajon a tavasszal elejtett néhány ezer egyed „belefér-e” az EU madárvédelmi irányelvében meghatározott derogációs feltételekbe, azaz kevesebb-e, mint a vonuló állomány teljes mortalitásának 1%-a. Ehhez fel kellett építenünk egy Európában is ritkaságszámba menő, rendszeres és összehangolt megfigyeléseken nyugvó adatgyűjtési és értékelési rendszert, hogy meghatározhassuk a hazánk felett átvonuló szalonkaállomány nagyságát. A kezdeti támaszkodó vélemények ellenére kialakult a program szerkezete és működése, összecsiszolódtak a résztvevők (a megfigyelésekben és elejtésekben részt vevő vadászok, vadgazdálkodási egységek, az OMVV, a SZIE VMI, az NYME VGÁI és az FM). Bizonyítottuk, hogy a legfeljebb néhány ezer darabos szalonkateríték messze alatta marad még a legóvatosabban meghatározott határértéknek is. Mivel az EU illetékesei az FM által évente elküldött hivatalos jelentések kapcsán sem a terítéssel, sem a derogációhoz feltétlenül szükséges monitoring-rendszerrel szemben nem támasztottak kifogásokat, nyugodtan állíthatjuk, hogy az első szakasz sikeresen zárult le.

Új elemek az erdeiszonka-monitoring-program második szakaszában

Az első szakasz eredményeire támaszkodva, 2015–2016-ban is folytathattuk a monitoringprogramot és ennek részeként a tavaszi mintagyűjtés céljából történő vadászatot. Az erdei szalonka továbbra is vadászható faj maradt, vadászati idény nélkül. Mivel vadászata a tavaszi időszakban továbbra is ütközik az Európai Unió madárvédelmi irányelvében foglaltakkal, ezért az csak az alapszabálytól való eltérés, azaz derogáció útján valósítható meg.

Az eltérés indoka alapvetően a szigorúan ellenőrzött feltételek mellett, szelektív alapon történő, kisszámú hasznosítás, de emellett egyre hangsúlyosabb szerepet kap a kutatási és oktatási cél is. A kutatási feladatok erősödésének két oka van. Jogi oldalról nézve, a kisszámú hasznosítás „gumiszabály”, amelyet nem az irányelv szövege, hanem az azt értelmező bírósági döntések határoztak meg. Ezekben azonban lehet és van is elmozdulás. Bármennyire is kellemtelen számunkra, szembesülnünk kell a növekvő vadászatellenességgel. Egyes természet- és állatvédő csoportok hangos propagandája egyre több európai választót fordít a vadászat ellen. Ezért a jogszabályokban vadászati szempontból nem várható kedvező

fordulat, azaz a korlátozások enyhítése, sőt inkább csak szigorításokra számíthatunk. Ezért a derogáció indokaként a kisszámú hasznosítás egyre bizonytalanabban alkalmazható.

Másrészt viszont a program során felmerült számos új tudományos kérdés, amelyek megválaszolása segíti a szalonka vonulásának és állományváltásainak pontosabb megértését, ezen keresztül a valós helyzethez jobban alkalmazkodó vadászati szabályozás elérését, azaz a túlzó szigorítások kivédését. A tudományos kutatás fontosságát senki nem kérdőjelezi meg. Különösen érdekes a vonuló fajok korunk nagy ökológiai kihívására, a globális klímaváltozásra adott válasza, mivel a tudománynak egyre több tapasztalata van a vonulási útvonalak megváltozására, lerövidülésére, időbeli elcsúszására. Ezeket a folyamatokat is jobban kell érteni az alkalmazkodó vadgazdálkodás és természetvédelmi kezelés tervezéséhez.

A monitoringprogramot tehát fenn kell tartani! Nemcsak azért, mert az ellenőrizhetőség és az állomány helyzetének megbízható nyomon követése a derogáció egyik legfontosabb feltétele, hanem azért is, hogy aktuális és megbízható információkat gyűjtsünk az erdei szalonkáról, s ezáltal biztosítsuk a faj fenntartható vadászatát. A vadászat célja jelenleg a tudományos kutatáshoz szükséges minták gyűjtése, ezért csak a program keretében folytatható, vagyis minden, a mintagyűjtéstől eltérő elejtés illegálisnak tekintendő.

A korábbi szakaszhoz képest – az ismeretek birtokában – a programot néhány helyen módosítottuk, egyszerűsítettük. Elhagytuk az őszi megfigyeléseket, mert a tavasszal jól működő megfigyelési módszer ősszel a szalonkák tavasztól eltérő viselkedése miatt lényegesen kevesebb eredményt adott. Elhagytuk egyes méretek felvételét, és minden mintát egy hely-

re, Gödöllőre, a SZIE VMI-nek kellett küldeni.

A mintagyűjtés lényegi része alig változott. A részt vevő vadászok segítségével, a korábbi évekhez hasonlóan, a vonuló állomány becsléséhez szükséges megfigyelési adatokat gyűjtöttünk a szombat esti húzásokon, a már korábban kialakított protokoll alapján. A kvóták szerint elejtett szalonkákban szárnymintákat (1. kép) kértünk be, mert ezek alapján lehet megállapítani a fiatal, vagyis elsőéves szalonkák arányát a terítékben. Ebből lehet következtetni az előző évi költés sikerességére, valamint az azt követő időszakban bekövetkezett mortalitásra is. Emellett testtömeg- és testméretadatokat gyűjtöttünk, mert ezekkel a kiegészítő információkkal pontosabb kép alkotható a hazánkban előforduló szalonkák kondíciójáról és morfológiai jellemzőiről.

Új elemként elkezdtük az ivarszervminták gyűjtését a hím- és nőivarú egyedekből egyaránt. Ezekből a teríték ivari összetétele mellett meg lehet állapítani a Magyarországon elejtett szalonkák ivari aktivitásának állapotát, valamint annak időbeli alakulását.

Azt, hogy ezek a kérdések mindig is foglalkoztatták a vadászokat és a vadbiológusokat, a tudományos publikációkon túl jól mutatja a sok kifejezés, ami a szalonka tavaszi vadászatához kapcsolódik, illetve a faj szaporodásához is köthető (például: korrogás, nászrepülés, dürgés, költő állomány, vonuló állomány). A korábbi vadászati idény végét is alapvetően a nálunk költő madarak védelme érdekében határozták meg. De mi az, amit pontosan tudunk ezzel kapcsolatban?

Tudjuk azt, hogy mikor válik alkalmassá egy szalonka a párzásra, azután a tojásrakásra? Mikor kezdődhet hazánkban ténylegesen a költési időszak? A fenti vizsgálatokkal e kérdésekre keressük a válaszokat.

További újdonság az izomszövetminták gyűjtése. Ezzel a célunk, hogy az ezekből nyert DNS vizsgálatával képet kaphassunk a hazánkban elejtett szalonkák génállományának diverzitásáról. A molekuláris genetikai vizsgálatok robbanásszerű fejlődése a vadbiológiában is forradalmi változásokat hoz. A genetikai markerek vizsgálatával képet kaphatunk arról, hogy a hazánk felett átvonuló szalonkák melyik forráspopulációkból, mely telelő- és költőhelyekről származnak, melyik vonulási útvonalokról érkeznek, és az egyedek mennyire keverednek ezekben. Ezek a kérdések alapvető fontosságúak az európai szintű kezelés megtervezéséhez.

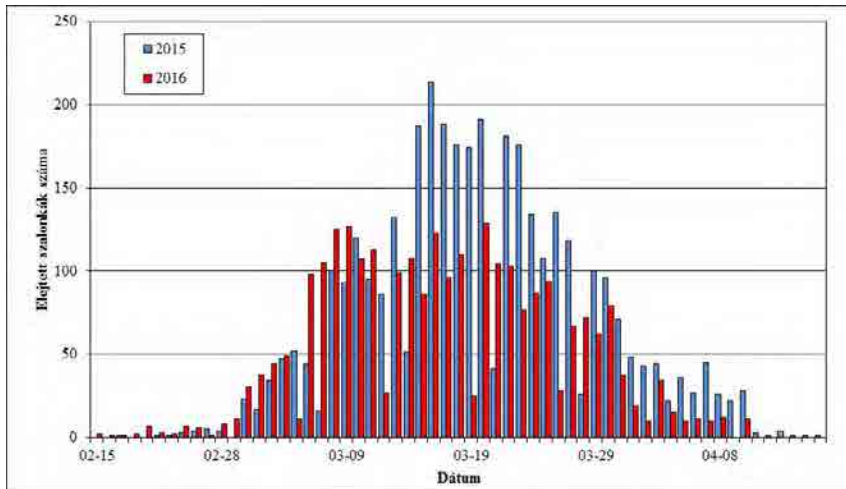
A programot a bevált szervezeti felállítás szerint az OMVV koordinálja, a terítékből származó minták feldolgozását a SZIE VadVilág Megőrzési Intézete végzi az egyes szakterületek legjobb szakembereinek bevonásával, a kutatás pénzügyi háttérét pedig teljes egészében a részt vevő vadászatra jogosultak biztosítják.

Az erdeiszonkamonitoring-program második szakaszának fő eredményei

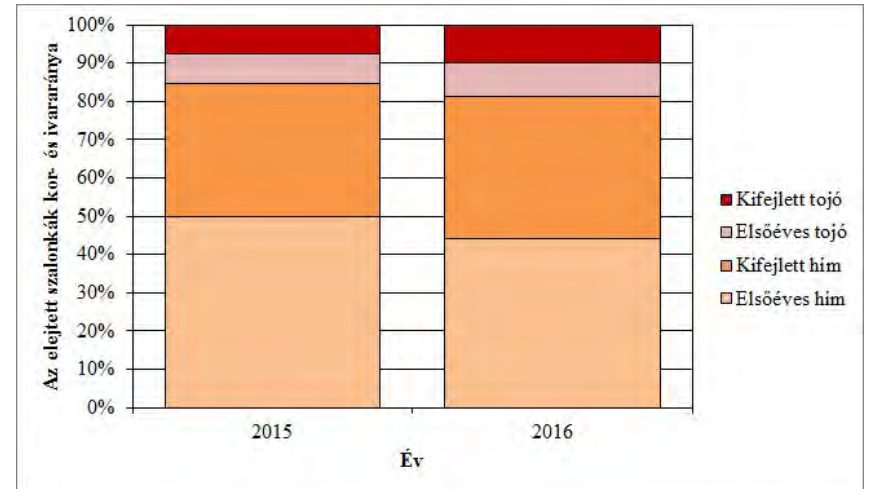
A résztvevők száma a korábbi évekhez hasonlóan magas volt (megfigyelési pontok száma: 2015 – 1068 db; 2016 – 988 db), a beküldött minták száma

1. kép: szalonka szárnyminta

1. ábra Az elejtett szalonkák számának alakulása 2015 és 2016 tavaszán

2. ábra Az elejtett szalonkák kor és ivaráránya 2015 és 2016 tavaszán

pedig jelentősen megnövekedett (2015 – 3609 db; 2016 – 2716 db) a korábbi évekhez viszonyítva. Ez köszönhető a program sikerének, a nehezen megoldható vagy időigényes feladatok elhagyásának (például az őszi megfigyelések) és a minden megyében megtartott tájékoztatóknak is.

Tapasztalataink alapján, a mintagyűjtőknek a DNS-minták vétele okozta a legkisebb nehézséget. Ezek legnagyobb része megfelelően érkezett be Gödöllőre, és az előzetes vizsgálatok alapján messzemenően megfelel-

nek a feldolgozhatóság feltételeinek. Mindez nagyon öröndetes, hiszen a molekuláris genetikai vizsgálatoktól sokat várunk. Ilyen mintaszámmal genetikai vizsgálatot máshol nem végeznek, így ezen a téren kezdeményezésünk európai szinten is előremutató. A minták feldolgozása jelenleg is folyamatban van. Az eredményekről a későbbiekben adunk tájékoztatást.

Az ivarszervek mintavételezésénél már jelentkeztek kisebb problémák, mert a lövés következtében vagy a boncolás során gyakran sérültek.

Mindezek ellenére sikerült egy feldolgozásra alkalmas almintát összeállítanunk. A laboratóriumi feldolgozás itt is még folyik. A szárnyminták esetén a korábbihoz hasonló problémák léptek fel. A nem megfelelő előkészítés, valamint a rovarok károsítása miatt váltak gyakran használhatatlanná.

Ennek ellenére ezekből is kellően nagyszámú minta került végül feldolgozásra.

A tavaszi észlelések időbeli és térbeli mintázata, vagyis a vonulás időtartama és lefutása a korábbi években tapasztaltakhoz hasonlóan alakult. A kisebb számbeli eltérések ellenére a fő jellegzetességek stabilak, változatlanok. Az elejtési adatok alapján történt feldolgozások eredményei (1. ábra) ezekkel egybevágóak, összefüggőek. Az észlelések számának változásával egy időben a sikeres megfigyelések aránya, vagyis a területi lefedettség is változott. 2016-ban, 2015-höz képest, a megfigyelések és az elejtések is kis-

sé előrébb tolódtak, ugyanakkor nem mutattak kifejezett csúcsot. Ez a jelenség leginkább az enyhe időjárás vonulást megzavaró hatásával magyarázható. Az időjárás hatását már a korábbi években is tapasztaltuk. 2013-ban például a kezdeti vonulás a késői hideg és havazás hatására megtorpant, majd kicsit késve, újra megerősödött. Itt egy ezzel ellentétes hatást tételezünk fel. A rendkívül enyhe tél miatt az is megtörténhetett, hogy a szalonkák egy része lerövidítette a vonulását, el sem érte a mediterrán területeket, hanem valahol útközben áttelelt. Onnan pedig korábban indult a költőterületekre.

2016-ban a csak a csúcsban megfigyelt szalonkák száma alapján becsült vonuló állomány – ez a legóvatosabb, minimális becslés – bő másfél millióval alacsonyabb volt az előző évinél (1. táblázat). Ez a korábbiakban jelzett okok miatt a kifejezett vonulási csúcs hiányával magyarázható. Ugyanakkor még ennél az alacsonyabb állománynál

Év	2015	2016
Becsült állomány az észlelési csúcsban	6 058 000	4 461 000
Teríték	3 609	2 716
Tojók aránya	15%	19%
Fiatalok aránya	55%	49%

1. táblázat Az észlelések alapján becsült állománynagyságok, valamint a teríték kor- és ivari viszonyai 2015 és 2016 tavaszán

is a teríték messze elmarad a kisszámú hasznosítás határértékétől. Az egyik évről a másikra történő változás nem újdonság. A korábbi évekkel is összevetve, az állománybecslések eredményei között az egyes években jelentős ingadozást tapasztaltunk, azonban ezek az értékek az elmúlt évek során sem növekvő, sem csökkenő trenddel nem jellemezhetőek. Mindezek alapján nem valószínű az állománycsökkenés. Az eltéréseket inkább a vonulási viselkedés évenkénti megváltozása okozhatja.

Az elejtett szalonkák többsége mindkét évben első éves hím volt (2. ábra). Összességében kevesebb volt a tojó a terítékben, de fontos megjegyezni, hogy az arányuk időben (március elejétől április közepéig) növekvő tendenciát mutatott. A fiatalok és a kifejelettek aránya közel azonos volt a terítékben, ennek egyértelmű időbeli trendjét nem figyeltük meg.

Vadászati szempontból a legfontosabb következtetésünk, hogy a magyar szalonkateríték 2009 óta messze a madárvédelmi irányelv által meghatározott kisszámú hasznosítás értéke alatt van. A magyar gyakorlat a jelen szabályozásnak megfelel, kíméletes, szelektív és fenntartható. Ezt bizonyítja, hogy az EU részére minden évben megküldött derogációs jelentésre továbbra sem érkezett kifogás. A szalonkamonitoring-program tehát sikeres.

Mi várható a következő évtől?

Bármivel is indokoljuk a szalonka tavaszi vadászatának derogáció általi megőrzését, azt csak szigorúan ellenőrzött feltételek és megfelelő monitoring, azaz az állomány helyzetének nyomon követése mellett tehetjük meg. Mindemellett a kutatási eredmények sem csak tudományos szempontból érdekesek, de municióul szolgálhatnak a programot érő támadások kivédéséhez, és növelhetik a hitelességünket az esetleges vitákban. A program folytatása ezért nagyon fontos. A jelenlegi vadászterületek egy része vélhetően átalakul. Új vadgazdálkodók kezdik meg a működésüket 2017 elején. Bízunk benne, hogy az elmúlt nyolc év eredményei meggyőznek mindenkit arról, hogy érdemes és hasznos a továbbiakban is részt venni az országos erdeiszalonkamonitoring-programban.

Köszönetnyilvánítás

A monitoringprogram és annak minden eredménye önkéntes résztvevők kitartó és önzetlen munkáján alapul. Köszönet illet mindenkit, aki tevékenyen vagy akár csak eszmei támogatóként mellé állt.

*dr. Szemethy László, Schally Gergely,
SZIE, VadVilág Megőrzési Intézet
Fluck Dénes*

fotó: Utassy György

GROUPAMA BIZTOSÍTÓ A MAGYAR VADÁSZOK HIVATALOS BIZTOSÍTÓJA

»»» A GROUPAMA BIZTOSÍTÓ VADÁSZ FELELŐSSÉG- ÉS BALESETBIZTOSÍTÁSA FEDEZETET NYÚJT

- a fegyveres vadászat során Magyarország területén okozott olyan károkra, amelyekért az okozónak kártérítési kötelezettsége van;
- a vadászattal, vadásztársaság vadgazdálkodásával összefüggő baleset során bekövetkező mulékony sérülés, rokkantság, baleseti halál esetére.

»»» A GROUPAMA BIZTOSÍTÓ VADÁSZ FELELŐSSÉG- ÉS BALESETBIZTOSÍTÁSÁNAK DÍJAI ÉS SZOLGÁLTATÁSAI

- 1000 Ft/év alapidíjjal, valamint 2000 Ft/év emelt díjjal is megköthető a biztosítás.
- A felelősségbiztosítás révén a biztosító szolgáltatási kötelezettsége az alapbiztosítási díjjal megkötött biztosítás esetén szerződként 12 millió forint/kár és 12 millió forint/év/fő, illetve emelt díj esetén 18 millió forint/kár és 18 millió Ft/év/fő.
- A balesetbiztosítás keretében a biztosító a Magyarországon bekövetkezett vadászbaleset kapcsán az alábbi szolgáltatást teljesíti:
  - baleseti halál esetén 600 000 forint, illetve emelt díj esetén 1 200 000 forint összegű kifizetése;
  - 10-100%-os baleseti eredetű rokkantság esetén – a rokkantság fokával arányosan – legfeljebb 500 000 forint, illetve emelt díj esetén legfeljebb 1 000 000 forint kifizetése;
  - mulékony baleseti eredetű sérülés, csonttörés, csontrepedés esetén egyszeri 30 000 forint, illetve emelt díj esetén 60 000 forint gyógyulási támogatás kifizetése;
  - baleseti kórházi napi térítés 2000 Ft/nap, míg emelt díj esetén 4000 forint/nap (maximum 15 napig).

»»» KÁRBEJELENTÉS

Groupama Biztosító Központi Üzleti Igazgatóság

Cím: 1146 Budapest, Erzsébet királyné útja 1/C
Telefon: +36 1 462 3808 – Fax: +36 1 462 3817

A hirdetés tájékoztató jellegű, nem minősül ajánlattételnek. A teljes körű tájékozódás érdekében kérjük, olvassa el a vonatkozó biztosítási feltételeket. Az ügyfelek biztosítási panaszokkal személyesen a biztosító ügyfélszolgálati irodáiban dolgozó munkatársaihoz fordulhatnak, telefonon keresztül ezt a biztosító TeleCenter +36 1 467 3500 telefonszámán, elektronikus levélben a www.groupama.hu weboldalon „Írjon nekünk” menüpontjában, írásban az 1380 Budapest, Pf. 1049 levélcímen tehetik meg. A biztosító felett a szakmai felügyeletet a Magyar Nemzeti Bank (1013 Budapest, Krisztina körút 39.) látja el. A Groupama Biztosító székhelye: 1146 Budapest, Erzsébet királyné útja 1/C

Élet-, vagyon-,
gépjármű-,
lakás- és
utasbiztosítások

Bizalomból biztonság

Biztosító

Az OTP Csoport partnere

Superbrands^{9x}

08 09 10 11 12 13 14 15 16

SASOK, NYULAK, MÉRGEZÉSEK

– A HELICON LIFE PROJEKT KÖZÖS EREDMÉNYEI
ÉS TAPASZTALATAI

foto: Horváth Márton

Az illegális ragadozómérgezések 2005–2008 közötti ugrásszerű növekedéséről, azok természetvédelmi hatásáról, illetve a mérgezések visszaszorítására az Európai Unió támogatásával indított Helicon Life projekt 2012–2016 közötti célkitűzéseiről már beszámoltunk a Vadászévkönyv korábbi számaiban. Így az ott leírtak ismétlését mellőzve, jelen cikkünkben az azóta eltelt öt év közös eredményeit és tapasztalatait foglaljuk össze, amely időszak során példaértékű volt a korábban sokak által ellenérdekeltnek tekintett természetvédelmi, vadászati és egyéb szakmai csoportok együttműködése.

ALTERNATÍV RAGADOZÓGYÉRÍTÉSI MÓDSZEREK

A mérgezések háttérben szinte kivétel nélkül az áll, hogy az elkövetők a házi- vagy a gazdálkodásuk alá vont vadon élő állatok (vad- vagy halfajok) állományát akarják megóvni a természetben előforduló ragadozóktól. Ez a tevékenység legtöbbször azokra a gyakori fajokra (róka, sakál, borz, dolmányos varjú, szarka, kóbor kutya vagy macska) irányul, amelyek más módszerekkel, a vadászok által legálisan is gyéríthetők. Ezen esetekben felmerült, hogy az elkövetők szükségszerű felelősségre vonása mellett olyanképpen is elősegíthetjük a mérgezések csökkentését, hogy az alternatív legális ragadozógyérítési módszerekkel jobban megismertetjük a vadászatra jogosultakat. Az ezt célzó kezdeményezésünk során, a vadászkamara megbízásából, a Szent István Egyetem VadVilág Megőrzési Intézete (SZIE VMI) ragadozógyérítési protokollt dolgozott ki. A protokoll alapján a Jászsági Különleges Madárvédelmi Területen működő vadászatra

jogosultak csapdázóképzéseken vettek részt, különböző csapdaszettekkel kapnak hosszú távú használatra, valamint a vadászkamara által meghívott önkéntes kotorékozócsapatok is segítették a helyi vadászatra jogosultak munkáját. Az első három évben a tesztelésbe bevont három vadászatra jogosultnak közel 400 szörmés kártevőt sikerült csapdába ejteni a projekt által átadott szettekkel, míg kotorékozással további 268 rókát hoztak terítékre az 1700 hektáros mintaterületről.

A MEZEI NYÚL HASZNOSÍTÁSA

A vadászkamara megbízásából a SZIE VMI kutatói részletes elemzést készítettek a hazai apróvadállomány és a ragadozógazdálkodás helyzetéről. A tanulmány többek között felhívja a figyelmet arra is, hogy a nyilvánvaló élőhelyi problémák mellett, a mezei nyúl esetében az is komoly negatív hatással lehet az állományra, hogy a hasznosítást nem a faj biológiai paramétereire alapítva tervezik és végzik.

Miszerint:

1. az állománycsökkenés ellenére évtizedek óta országosan 30 százalék környékén tartják a hasznosítási arányt, amelyet az alábbi módszertani problémák tetéznek;

2. a kései (decemberi) vadászat már egyértelműen relatív túlhasznosítást eredményez, amely a következő évi szaporulat alapját képező törzsállományt érinti;

3. az általában januárban végrehajtott élőnyúl befogások még inkább a törzsállományt érintik, így populációbiológiai szempontból ez is egyértelműen relatív túlhasznosításhoz vezet.

Ezen okokból mindenképpen szükség lenne a hazai apróvad-vadászati gyakorlat biológiai szempontú újraértékelésére.

AZ ÉLŐHELYEK LEROMLÁSÁNAK MEGAKADÁLYOZÁSA

A vadgazdálkodókkal, mezőgazdálkodókkal és más helyi szakmai csoportokkal együttműködésben elkészült a Jászság Különleges Madárvédelmi Terület fenntartásának terve, amelynek fő javaslatai az apróvad- és madárbarát mezőgazdálkodási módszerek alkalmazására irányulnak. E gazdálkodás pénzügyi ösztönzőrendszerének kialakításához elkészítettük a részletes szakmai javaslatainkat a Jászság Magas Természeti Értékű Terület (MTÉT) megvalósítására, amely a jászsági parlagisas-élőhelyeken gazdálkodókat hivatott környezetbarát gazdálkodásra serkenteni. Emellett, egy másik projekttel együttműködésben, megalapozó javaslatot készítettünk az

apróvadfajok számára kedvező élőhelyek létrehozását és fenntartását célzó agrár-környezetgazdálkodási intézkedések bevezetéséhez, amely már országosan is elmozdíthatja pozitív irányba a gazdálkodás irányát.

A Földművelésügyi Minisztérium nagyrészt elfogadta és beépítette a javaslatokat a Vidékfejlesztési Programba. Tekintettel azonban az agrár-környezetgazdálkodási keretek relatív forráshiányára, valamint arra, hogy a beérkezett támogatási kérelmek elbírálása során nem minden esetben a legmagasabb vállalásokat tevő gazdálkodók részesültek előnyben, a gazdák alacsony hányada jutott csak hozzá a támogatásokhoz. Így az új Vidékfejlesztési Program apróvadvédelmi szempontból egyelőre nem hozta meg a várva várt áttörést.

A projektpartnerek kis térléptékű apróvad- és madárbarát élőhelyfejlesztéseket hajtottak végre a Jászságban. A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) megvásárolt tíz, az intenzív mezőgazdasági területek közé beékelődő felhagyott tanya helyet, ahol 5,4 ha-on fás-bokros-füves élőhelyeket alakított ki. A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság a Borsóhalmi-legelőn három műtárgyat épített vízviszatarthatás céljából, hogy a terület vízháztartását javítsa, és lerövidítse a nyári aszályos időszakot.

„HAGYOMÁNYOS” SASVÉDELEM

A faj állományának lassú növekedésével a mára már hagyományosnak tekinthető ragadozómadár-védelmi módszerek jelentősége szerencsére

csökken. Mindazonáltal a mérgezések csökkentésére a projekt keretében, néhány kiemelten veszélyeztetett területen, az MME és az illetékes Nemzeti Park Igazgatóságok téli etetéssel és műfészkek kihelyezésével próbálták a sasokat biztonságos területeken tartani. Évente három veszélyeztetett fészeknél őrzést is szerveztünk, egyrészt, hogy a sikertelenül költő pároknál biztosítsuk a zavartalanságot, másrészt, hogy a fészekőrzésben részt vevő csaknem 400 önkéntes megismerkedhessen ezzel a rejtett életmódú ragadozó madárral.

A mérgezések miatt vagy egyéb okból élve kézre került sérült madarak ellátását az állatkertek és madárkórházak képzett állatorvosai végezték el, és az öt év alatt kilenc példányt sikerült gyógyultan szabadon engedni.

A projekt keretében, jelentős ráfordítással és közel 100 szakember bevonásával, folyamatos terepi felmérések zajlottak, amelyek célja a hazai parlagi-

sas-állomány monitorozása és a mérgezések visszaszorítása volt. Az öt év alatt 690 parlagisas-fiókát gyűrtünk meg, amelyek fele-kétharmada ugyan már nagy valószínűséggel nincs életben, de az állomány újra megfigyelhető lassú növekedése azt mutatja, hogy az elmúlt két évben a kieső idősebb egyedek helyét újra fiatalok foglalják el.

MÉRGEZÉSEK FELDERÍTÉSE

A projekt egyik első és legfontosabb feladata az volt, hogy a mérgezések felderítésben részt vevő szakmai csoportok munkájához egységes és mindenki által elfogadott protokollok készüljenek. E célból a mintegy 30 természetvédelmi szakmai szervezetet tömörítő Magyar Ragadozómadár-védelmi Tanács, kiegészülve állatorvosi, vadászati és rendőrségi szervezetekkel, 2013-ban megalakította a Mérgezés-megelőzési

Munkacsoportot, amely 2014-re kidolgozta és elérhetővé tette az azóta általánosan használt terepi, állatorvosi és rendőrségi protokollokat.

A mérgezések felderítésében három modern módszert is bevezettünk, amelyek mind komoly előrelépést jelentettek.

1. Spanyol mintára, Közép-Európában először, egy mérég- és tetemkereső kutyás egységet hoztunk létre. Az egység az elmúlt három évben több mint 500 terepi felmérést és házkutatást hajtott végre, amelyek során mintegy 200 védett állatot érintő bűncselekménnyel kapcsolatos tetemet, csalétket vagy nyomot talált, amivel nagyban segítette a rendőri szervek munkáját.

2. Az egyre fejlődő nyomkövetők segítségével több mint 40 parlagisas-példány mozgását követhettük folyamatosan, és az így kinyert pótolhatatlan, több százszoros mennyiségű adatpont szintén segített több bűncselekmény helyszínét is feltárni.

3. Az egyes parlagisas-példányok vedlett tollaiból kivont DNS segítségével Kárpát-medencei lefedettségű DNS-ujlenyomat-adatbázist építettünk ki, így minden korábbinál pontosabban fel tudtuk tájni, hogy mely területeken cserélődnek természetellenes arányban a költő madarak, aminek hátterében legtöbbször emberi eredetű okok, köztük a mérgezés áll. Az adatbázis segítségével arra is lehetőségünk volt, hogy az elpusztult vagy elkobzás során megkerült madarak eredetét is be tudtuk azonosítani.

Mindeme protokollok és módszerek azt eredményezték, hogy a ragadozómérgezések szempontjából hazánk az egyik legjobban feltárt ország

lett a világon, és módszereink több európai uniós és nemzetközi szakmai irányelvbe is bekerültek.

NYOMOZÁSOK ÉS BÍRÓSÁGI ELJÁRÁSOK

A Nemzeti Nyomozó Iroda partnerként nagy erőfeszítéseket tett a mérgezések ügyekben nyomozó rendőri szervek szakmai segítésére, illetve a komolyabb ügyek esetén saját hatáskörben folytatott nyomozást. Ennek is köszönhető, hogy a korábbi évtized közel 200 ismeretlen tettessel lezárt ügye után 2015-ben már három esetben négy elkövető kilétét sikerült felderíteni. Sajnálatos, hogy mind a négy elítélt a bűncselekmények elkövetésekor még hivatásos vadászként dolgozott.

1. Bács-Kiskun megyében 1 borz és 3 barna rétihéja mérgezett teteme, valamint 30 darab injektált tojás került elő 2013-ban, amelyeket a nyomozás alapján M. János (42 éves) hivatásos vadász helyezett ki. A bíróság az elkövetőt két év próbára bocsájtotta, valamint 50 ezer forint vadvédelmi bírság, és mintegy 58 ezer forint büntetőjogi költség megfizetésére kötelezte.

2. Jász-Nagykun-Szolnok megyében egy nyomkövetővel felszerelt sasnak, a mérég- és tetemkereső kutyás egységnek, illetve egy véletlen vadkame rafelvételnek köszönhetően legalább két parlagi sas és egy barna rétihéja teteme és egy mérgezett csalétek került elő 2013-ban. A bíróság első fokon az elsőrendű vádlott Cs. Gábor (30 éves) hivatásos vadászt 500 ezer forint, a másodrendű vádlott B. László (44 éves) hivatásos vadászt pedig 600

fotó: Horváth Márton

ezer forint pénzbüntetés megfizetésére, valamint mindkettejüket mintegy 40 ezer forint büntetőjogi költség megfizetésére kötelezte.

3. Heves megyében, a C. Gergely János (31 éves) hivatásos vadásznál történt házkutatás során 1 parlagi sas, 2 kékes rétihéja, 1 barna rétihéja, 1 karvaly, 1 héja, 1 egerészölyv, 1 erdei fülesbagoly, 1 vetési varjú és 1 mókus friss preparátuma került elő 2015-ben. Az elkövetőt másodfokon a bíróság természetkárosítás vétsége miatt 1 év 3 hónap szabadságvesztésre ítélte (2 év próbaidőre felfüggesztve), 2 évre eltiltotta a vadász foglalkozás gyakorlásától, valamint mintegy 126 ezer forint büntetőjogi költség megfizetésére kötelezte. Emellett az elkövetőre az illetékes hatóság 800 ezer forint természetvédelmi bírságot szabott ki. A további nyomozások eredményeképpen 2016-ban is legalább három gyanúsított (köztük egy hivatásos vadász) ellen történt vádemelés ragadozómérgezés elkövetése miatt.

ISMERETTERJESZTÉS

A projekt kiemelt figyelmet fordított a legfontosabb szakmai csoportok, így a természetvédők, vadászok, állatorvosok, rendőrök, ügyészek és bírák megfelelő tájékoztatására, amely célból országszerte több mint 100 előadást és fórumot tartottunk, illetve szakmai kiadványokat készítettünk.

Emellett a nagyközönség tudatosságát is igyekeztünk fejleszteni, mind a sasvédelem, mind a mérgezések megelőzése, mind az apróvadélőhelyek fejlesztése tekintetében. A projekt saját honlapját, a sasfészek és sasretetőhely online kameráit és a műholdas nyomkövetésekre létrehozott honlapot (www.satellitetracking.eu) összesen több mint egy millió alkalommal tekintették meg. Közel 200 hírünk több mint 2000 alkalommal jelent meg a különböző médiumokban, így jelenleg ez hazánk egyik legismertebb természetvédelmi projektje. Projektpartnerünk, a Természetfilm.hu

Egyesület három filmet és több mint 20 kisfilmet készített, és tett elérhetővé az interneten is. A budapesti és jászberényi állatkertben tematikus kiállításokat alakítottunk ki, amelyeket több százezer látogató tekinthetett meg az elmúlt években.

A projekt legnagyobb infrastrukturális beruházásaként a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság koordinálásában, állami támogatással, Jászberény határában felépült a Sasközpont, amely ez idáig már több mint 2500 látogatót és 200 sérült madarat fogadott.

EREDMÉNYEK

A projekt időszakában egyértelműen csökkenő tendenciát mutatott a mérgezéses előfordulásának gyakorisága a fő parlagisas-élőhelyeken, és a 2012–2013-as riasztó statisztikákhoz képest 2014–2015-re jelentősen

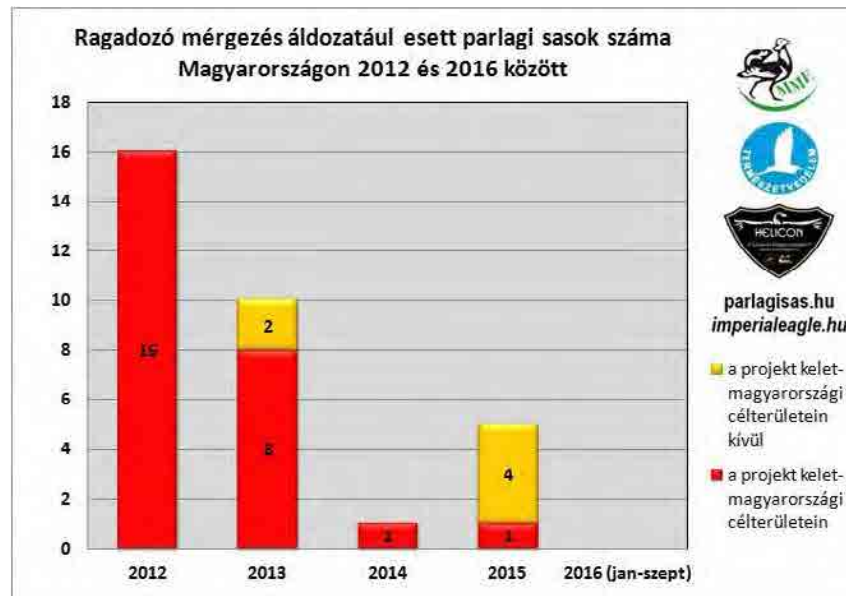
sikerült javítani a parlagisas-populáció paramétereit, különösen a Helicon Life projekt fő célterületein, Kelet-Magyarországon.

Jelentősen lecsökkent a mérgezetten megtalált parlagi sasok száma, miközben a terepi ráfordítás a kutyás őrszolgálatok bevonásával még jelentősebbé vált. A jeladós nyomkövetések tanúsága szerint megnőtt a fiatal madarak túlélési aránya, míg a genetikai nyomkövetés ugyanezt mutatta ki a költő idős madarak esetében. A 2005-ös első detektált esetek óta 2014 volt az első év, hogy nem jutott tudomásunkra mérgezés miatti parlagisas-pusztulás Magyarországon.

Nagy valószínűséggel a lecsökkent mérgezési intenzitás okozhatta, hogy háromévi stagnálást és kismértékű csökkenést követően, 2015-ben ismét növekedésnek indulhatott a hazai parlagisas-állomány, és 2016-ban már megközelítette a 190 párat.

fotó: Horváth Márton

HOGYAN TOVÁBB?

A ragadozómérgezések, számuk csökkenése ellenére, még mindig ország-szerte előfordulnak, és komoly természetvédelmi károkat okoznak. Így a megkezdett munkák intenzitását természetesen nem szabad csökkenteni, ha a mutatkozó pozitív eredményeket fenn akarjuk tartani. Erre ad jó lehetőséget, hogy egyrészt a projektben részt vevő partnerek vállalták a kulcsfontosságú akciók saját forrásaikból való folytatását a projektet követő öt évben (2017–2021 között, az ún. After Life időszakban). Másrészt ugyanebben az ötéves időszakban, az Európai Unió újbóli támogatása révén, a projekt tevékenységeit új elemekkel egészíthetjük ki, illetve az elkövetkező öt évben, az ún. Pannon Eagle Life projekt keretében, új hazai területekre és a környező országokra is kiterjeszthetjük őket.

A projektektől és szervezetektől függetlenül azonban a vadászati és természetvédelmi szakemberek egyik legfontosabb közös feladata az lesz, hogy az elkövetkező időszakban az agrár-környezetvédelmi támogatások révén sikerüljön a gazdálkodók jelentős részét érdekeltté tenni az apróvadbarát gazdálkodási módszerek végrehajtásában.

A felhasznált szakirodalom, valamint sok más publikáció és kiadvány letölthető a www.parlagisas.hu oldalról.

*Horváth Márton, Deák Gábor,
Fáter Imre, Horváth Ákos,
Juhász Tibor, Sós Endre*

Őshonos magyar vadászeb fajták állami megőrzési feladatai

Eb a vadász kutya nélkül! – tartja a régi mondás. Vagy ahogy legutóbb nyelvtörténetileg is helyesen hallottuk Nyúl Andrástól: „Kutya a vadász eb nélkül!” – lévén az eb szavunk fejezi ki régebb óta négy lábú társainkat.

Szerencsésen sok nemzeti értékünk maradt meg, köszönhetően népünk hagyományokhoz való ragaszkodásának, önbecsülésének. Ezek közé tartoznak magyar kutyafajtáink is, melyek közül a vadászeb fajták állnak közel a szívünkhöz.

A védett őshonos vagy veszélyeztetett, magas genetikai értéket képviselő tenyésztett magyar állatfajták nemzeti kincsé nyilvánításáról szóló 32/2004. (IV. 19.) OGY-határozat kilenc őshonos magyar – 5 pásztor- és 4 vadász- – eb fajtát sorol fel. Az ebtenyésztést érintő egyes törvények módosításáról szóló 2016. évi X. törvény az állattenyésztésről szóló 1993. évi CXIV. törvény hatályát úgy módosította, hogy 2016. szeptember 19-étől csak az ún. magyar eb fajtákra terjed ki. A törvénymódosítás bevezette a magyar eb fajta fogalmát is.

A fentiekhez kapcsolódóan megjelent a magyar eb fajták körének megállapításáról és genetikai fenntartásáról szóló 62/2016. (IX. 16.) FM-rendelet is. Ennek értelmében az állatgenetikai erőforrások megőrzésének feladatai között az őshonos magyar vadászebek génmegőrzési célú fenntartása állami feladatként jelenik meg. Az ide tartozó eb fajták közül a vadászeb-fajtacsoportba tartozó *drótszőrű magyar vizslára, rövidszőrű magyar vizslára, magyar agárra és erdélyi kopóra* vonatkozóan, génmegőrzési célú fajtafenntartással kapcsolatban keletkezett feladat.

A rendelet szerint a magyar kutyafajták megőrzését a fajtafenntartásáért felelős tenyésztőszervezetnek – a kutyafajták kritikus, veszélyeztetett vagy megőrzendő státusát figyelembe vevő – tenyésztési program kialakításával, valamint annak végrehajtásával kell szavatolnia. A tenyésztési programokat a génmegőrző intézmény (Haszonállat-génmegőrzési Központ) és az Őshonos Haszonállatok Gén-erőforrás Tanácsa bírálja és engedélyezi.

A magyar eb fajtákat fenntartó tenyésztőszervezeteknek 2016. december 31-éig be kellett nyújtaniuk a tenyésztési hatósághoz, a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatalhoz (NÉBIH) tenyésztési programjukat, és kérelmezni kellett az adott fajtahoz tartozó tenyésztőszervezeti elismerésük megerősítését.

A rendelet az elmúlt évtizedek ebtenyésztési szokásai, illetve azok negatív hatása hívta életre. Korábban az ebtenyésztés civil szervezetek keretein belül történt, s a szakmai felügyelet és komolyabb tenyésztési előírások hiányában a „modern” ebtenyésztés zsákutcába került. A gazdasági igények magasabb értékkel képviselték a tenyésztést, mint a szakmaiság, aminek a vége az lett, hogy egyre nehezebben találhatunk egészséges, az adott fajtát, annak tulajdonságait hűen és maradéktalanul reprezentáló egyedeket. Olyan nem kívánt tulajdonságok jelentek meg az egyes kutyafajták populációjában, amelyek az adott fajtákat munkavégzésre alkalmatlanná tették. Ez alól sajnos nem voltak kivételek nemzeti vadászebeink sem. Megjelentek az idegrendszerükben, csontozatukban gyenge egyedek, de az egyéb tulajdonságokban is számos deviancia ütötte fel fejét. Gondoljunk csak a magyar vizsla eredetileg zsemlyesárga színére, mely jellemző szín napjainkban csak elenyésző számban található meg a populációban! Helyette a sötétvörös egyedek dominálnak.

fotó: Babiczky Artília

Nemzeti kincseink évek óta segítségért kiáltottak, de a korábban említett gazdasági érdek győzött a józan ész és a szakmaiság felett. Ezért is üdvözlendő az a kezdeményezés, mely a nemzeti kutyafajtáink állami felügyeletét irányozta elő.

A Földművelésügyi Minisztérium számára is nyilvánvalóvá vált és megfogalmazódott, hogy a nemzeti eb fajták tenyésztésének célja az általános tendenciák mentén eltolódott a formalizmus irányába, az ebek „tenyésztékét” a kiállításokon történő küllemi

bírálatok alapján, a kapott díjak függvényében ítélik meg, az éppen divatos irányzatnak megfelelően. Nagyon kevés a fajta használati irányának megfelelően kiképzett, kipróbált kutya, így az eredeti értékes tulajdonságok megőrzése nem valósul meg.

A mai helyzet kialakulása

A mai Magyarországon az ebek tenyésztéséhez semminemű végzettséget nem írnak elő a hatóságok, azaz bárki „tenyészthet” kutyákat. A kutyákat tartó emberek jelentős része különböző ebszervezetekbe tömörül, ahol különböző szabályokat elfogadva tartják és tenyésztik kutyáikat. Ilyen szervezetek Európában az FCI (Federation Cynologique Internationale) vagy az USA-ban az AKC (American Kennel Club). Nemzeti szinten különböző fajtaklubok e szervezetek,

melyeket a MEOESZ (Magyar Ebtenyésztők Országos Egyesületeinek Szövetsége) tömörít. A MEOESZ hazánkban az FCI-jogosultságokat képviselő szövetség, s a velük szerződésben lévő klubok csatlakozási szándékuk jelzésével elfogadják az FCI szabályait, így a tenyésztésre vonatkozókat is.

A hazánk nemzeti vadászkutyaait tenyésztő személyek így az FCI tagjai a MEOESZ-en keresztül, hiszen Európában tenyésztetni csak egy személyre vonatkozó kennelnév birtokában lehet.

Az FCI tenyésztési stratégiája dokumentumának első mondata így hangzik: „Az ebtenyésztés célja a funkcionálisan – az adott fajtára tipikusan jellemző felépítésében és mentálisan – egészséges kutyák tenyésztése, olyan kutyáké, amelyek hosszú és boldog életet élnek, mind a társadalomnak, a tulajdonosaiknak, mind pedig a kutyáknak maguknak hasznára és örömére.”

Ez a mondat jelmondata is lehetne a tenyésztési elvárásoknak, azonban a valóság ettől elrugaszkodott képet mutat. Az FCI – megdönthetetlenül – népszerű show-kiállításai, ahol a kutyákat küllemileg bírálják, nem nézik a fajták funkcionalitásában szükséges bírálati elemeket, így a vadászkutyaik esetében sem a vadászatra való alkalmazhatóságot. Persze az egyes klubok próbálják enyhíteni ezt, de ez egyfajta szélmalomharc. Az FCI kiállításain elért különböző eredmények mozaikszavai (CAC, CACIB, HPJ), HCH, BOB stb.), azok számossága a származási lapokon egyre értékesebbé vált az idők folya-

mán, a kutyák értékét szinte ezeknek a szavaknak a száma határozza meg. A küllemre való bírálat, a küllem mint elégséges értékmérő a kutyák szubjektív megítélését vonta maga után, a kutyatenyésztés a formalizmus és az egyéni ízlések – funkciókat nélkülöző – igényét elégítette, elégíti ki.

Fajtatiszta tenyésztés jellemzői

Napjaink – és az elmúlt évtizedek – fajtatiszta tenyésztésére a rokontenyésztés és a szelekció a jellemző. A vonaltenyésztés, amivel a cél egy, a fajtára jellemző, fontosnak ítélt tulajdonság kiemelése, rögzítése, fokozatosan növeli a beltenyésztettséget a fajtán belül. A szelekció célja e kiemelt tulajdonság megtartása, illetve a munka során a nem kívánt tulajdonságok – különböző betegségek, terheltségek – eliminálása.

E két jellemző cél együttesen: a kívánt tulajdonságok megőrzése és fokozatos javítása.

A tenyésztők meggyőződése, hogy a kívánt tulajdonságokat megőrzik akkor, ha kizárólag fajtatiszta egyedeket párosítanak, a fokozatos javítást pedig a legjobb egyedekkel érik el. Feltetelezik, hogy a tulajdonságokat legjobban reprezentáló egyedek járulnak hozzá a legjobban a következő generációhoz.

A tények azonban mást mutatnak – a szelekció illetően végrehajtása el-

lenére, az egyedek egyre magasabb százaléka szenved különböző örökölődő betegségektől, s újabb és újabb egészségügyi problémák ütnek fel fejüket. A szelekció során időnként pozitív eredményeket tapasztalhatunk egy bizonyos terheltséget illetően, azonban ezzel párhuzamosan számos újabb jelenik meg. Bizonyíthatóan e tenyésztési módszer hosszabb távon nem eredményez javulást. Valós, hosszabb távon is elfogadható eredmények eléréséhez másféle megközelítés szükséges.

Az egyes tenyésztők által kiválasztott és tenyésztésbe fogott egyedek mintegy külön-külön alpopulációt alkotnak.

A fajtatizta tenyésztés évtizedeken keresztül kialakult és szabályrendszerre vált örvénye egyre mélyebbre húzza a fajtákat, amiből kikerülni nem lehet, amennyiben nem változik a tenyésztők tenyésztési stratégiája. Próbálkozhatunk tovább a fentebb levezetett szelekció – egyre költségeesebb módszereinek – javító hatásával, de az egyéb „szokások” ennek eredményére negatív hatással vannak. Hiába a következetesség, a problémákat nem lehet elfogadható szintre sülyeszteni. A tenyésztési stratégia váltása nagyon nehéz, hiszen az ebtenyésztés napjainkban komoly bevételi forrást jelent a tenyésztőknek, s az érdekek és a fajta igénye nem találkozik egymással – e folyamatnak az anyagi része felülírja az erkölcsi elvárásokat.

Ha visszatekintünk az elmúlt 100 év tenyésztési metodikáira, láthatjuk, hogy a fontosabb döntések – rokontenyésztés, szelekciós eljárások, népszerű (munka- és show-versenygyőztes) egyedek túlhasználata stb. – bár globálisan, mégis egyéni, tenyésztésintenzitáson dőltek el. Minden egyes tenyésztő kialakította a maga igényeit az adott fajtát illetően, elszigetelve más tenyésztő elképzeléseitől. Populációs szinten e döntéseket nem gondolták át, kivitelezésükre nem került sor.

A fajtatizta tenyésztés történetét vizsgálva érthető, hogyan kerültünk ilyen helyzetbe. Viszont felelősséggel tartozunk nemzeti fajtáinknak s mindazoknak is, akik ezeket a fajtákat megalkották.

A Földművelésügyi Minisztérium szerepe, feladata

A fentiekben leírtak okán is üdvözlendő a Földművelésügyi Minisztériumnak (FM) az a törekvése, mely az őshonos vadászeink genetikai értékének megőrzésére irányul. Ennek érdekében egyik stratégiai partnerével – a Magyar Országos Vadászkutyás Kulturális Egyesülettel (MOVKE) – kidolgozott egy 10 évet átfogó programtervet nemzeti vadászkutyáink génmegőrzési feladatainak ellátására. A minisztérium határozott célja, hogy a programban kialakított populáció egyedait a fajtanak megfelelő közegbe helyezi, s ott a rá jellemző vadgazdálkodási feladatokban való részvételükkel kívánja a fajta vadászati és társadalmi értékeit megőrizni.

A Földművelésügyi Minisztérium programja a fajtagondozó szervezetekkel karöltve, a Haszonállat-génmegőrzési Központ koordináló részvételével kívánja sikerre vinni feladatait, a vadászeink tekintetében természetes módon az Országos Magyar Vadász-kamara megfelelő szakbizottságaival is egyeztetett módon.

A cél olyan állami populáció megalkotása, amely vadászkutyafajtáink eredeti értékeinek és a jelenkor vadászati elvárásainak harmonizálásával népszerűsíti nemzeti kincseink valós értékeit, határainkon belül és kívül egyaránt.

Miért volt fontos ez a felismerés és intézkedés az állam részéről? Egyfelől egyes fajták, így az erdélyi kopó és a magyar agár egyedszáma kritikusan lecsökkent, ezért a fajták megmentése lett az elsődleges cél.

fotó: Babiczky Attila

Másfelől a célkitűzés az, hogy az állami fenntartású génmegőrzés keretében a fajtákra jellemző legjobb felépítésű, mentálisan és genetikailag is egészséges igazi munkakutyákat mint állami nukleuszállományokat tartunk fenn. Ennek egyik legfontosabb értékmérője az adott fajtára jellemző, a vadgazdálkodási feladatokban való munkateljesítmény számonkérése. Ebben a munkában az FM koordináló szereppel bízta meg a Haszonállat-génmegőrzési Központot; a feladatban közreműködnek – főként a juhászkutyák vonatkozásában – a Nemzeti Park Igazgatóságok, a vadászeink tekintetében pedig az állami erdészeti társaságok.

A MOVKE által készített átfogó jellegű tanulmány konkrét akciótervet is tartalmaz, amely meghatározza az állami feladatok programterv szerinti

ütemezését is. A feladatok nagy vonalakban a nukleuszállományok kiválasztása, esetleges szükség szerinti visszatenyésztése, a génmegőrzéshez szükséges létszám kialakítása, az állami tenyésztőtelep létrehozása (lehetőleg állami erdészeti társaságnál), a kiképzés és a szelektálás, a tenyésztésre való felkészítés lennének. Az első eredmények bemutatása a tervek szerint a 2021-ben tervezett Vadászati Világkiállítás keretében történhet meg. Merjünk nagyot álmodni – a végrehajtáshoz összefogásra és az elkötelezett szakemberek áldozatos, kitartó munkájára van szükség. Ismerve a vadászeinkért felelősen gondolkodó és tevé kollégáinkat, nem alaptalanok reményeink!

Ugron Ákos Gábor,
Babiczky Attila, Újhelyi Tamás

Vadászok, vadászotthonok

TÜKÖRKÉPÜNK AZ OTTHONUNK

A vadászat nem csak a vadász egyéniségét, de – az évek múlásával, szinte észrevétlenül – a környezetét is átalakítja. A vadász otthonába belépve, egy pillanat alatt egyértelművé válik, hol is vagyunk, kinél is vagyunk.

Az otthon lakójának tükörképe, értékrendjének megtestesülése. Márai Sándor bölcs megfogalmazása szerint egy lakás értelme nem a bútorokban rejlik, hanem abban az érzésben, amely eltölti ott az embereket.

Minden otthon, minden szoba, sőt minden tárgy csak a lakójával, a használójával, a tulajdonosával együtt értelmezhető. Az otthon több, mint egy bútorokkal teli épület. Ha a háznak, lakásnak nincs lakója, nem otthon, csupán egy raktár, bármilyen értékesek és egyediek is a benne található bútorok, berendezési tárgyak. Az otthonnak és lakójának kapcsolata élő, eleven és kölcsönös. Alakítják, éltetik egymást. És elválaszthatatlanok is egymástól, mint ahogy a trófea is elválaszthatatlan a vadásztól, akinek a sikerét hirdeti.

A vadászotthonok ékkövei a trófeák. Akkor is, ha csak néhány van, akkor is, ha sok.

A trófea győzdelmi jel. Tehát mindenkinek lehet valamilyen trófeája, aki megküzd érte. Trófea a sportolói érem, kupa, sőt minden elismerés, kitüntetés is. A vadásztrófea is a siker jele, a vadászélmény tárgyasult formája, mely magába zárva őrzi a vad elejtésének minden körülményét. Ugyanakkor egy olyan sajátos ikon, mely ősidők óta másodlagos, sőt spirituális tartalmakat is hordoz. Már ősember elődeink is büszkén viselték ruházati kiegészítőként, díszként, ékszerként vagy éppen felségjelként az elejtett vad bőrét,

szőrét, szarvát, fogát, agancsát. Több volt ez, mint dicsekvés, magamutogatás, mert szentül hitték, hogy trófeáik által az elejtett vad bennük él tovább, így annak különleges képességeit is megörökölhetik.

Újkori trófeakultuszunk a vadászati kultúra, a vadászati kultúra pedig a nemzeti, továbbá az egyetemes kultúra része. De mit is nevezünk vadásztrófeának? Semmiképpen sem azt a valamit – többnyire másodlagos nemi képződményt –, amit az élő vad a fején visel. A vadnak nincs trófeája! A vadnak szarva, agancsa, agyara stb. van – trófeája a sikeres vadásznak van/lehet, ha törvényes időben, törvényes módon és eszközökkel, etikus körülmények között elejti a vadászható fajok valamelyikének egy-egy egyedét. (A jogtalanul, törvénytelen módon, tilalmi időben elejtett szarvas agancsa nem trófea, hanem bűnjel!)

Tehát a vadász otthonának a trófea az emblematikus dísz. Ebből következően nem mindegy, hogy a lakáson belül hol kap helyet. Nincs mindenkinek tágas, sokszobás háza, de vadászias jellegű hajléka mégis minden vadásznak lehet, és többnyire van is. A trófeák falra helyezésének első szabálya, hogy arra csak az agancs, az agyar, a szarv, a koponya gondos és szakszerű kikészítése után kerülhet sor. A szépen fehérített szarvas-, däm- és öztrófea akkor a leglátványosabb, ha egész koponyával kerül a falra, de az úgynevezett kiskoponyás (vágott) forma is elterjedt, megengedett és mutatós. Ám nem szerencsés, ha ugyanazon vadfaj esetében ez a két változat minden rendszerezési elvet nélkülözve kerül ugyanazon a falon egymás mellé.

fotó: Körtvélyesi László

A giccs tulajdonképpen nem más, mint túlhajszolt szépség. Nos, az agancstípusú trófeák esetében ezt a túlhajszolt szépséget többnyire lakkozással érik el a túlbuzgó tulajdonosok. A lakkozott agancs és a fehér festékkel „feljavított” koponya nemcsak ízléstelen, de méltatlan is az elejtett nemes vad emlékéhez.

A trófeák gondos kikészítését követően mindenekelőtt azt kell eldönteni, hogy montírozva (azaz alátétlen), avagy mindenféle szerelék nélkül kerülnek-e fel a falra. Mindkét lehetőség elfogadott. De azért fehér falra függeszteni a fehér koponyákat nem túl jó ötlet. A montírozott, alátétes megoldásnak sok változata van. A legrégebbiek a gömbfából fűrészelt alátétek. A kergeszettlen, kiváló minőségű gömbfát kör vagy ellipszis alakúra vághatjuk. Az alapanyag lehet nyír, tölgy, fenyő. A metszeteket gondos csiszolás után

barníthatjuk, pácolhatjuk. A lakkozás ebben az esetben sem ajánlatos.

Egyszerűek, praktikusak, mutatósak és a vadászok barkácműhelyében is elkészíthetőek a száldeszkból kivágott alátétek. Agancsok esetében ezek többnyire pajzs formájúak, vaddisznó-agyarak esetében pedig kör alakúak vagy körből kimetszettek. Ésszerű és kívánatos, hogy azonos vadfajok trófeái azonos alakú és méretű alátétekre kerüljenek.

Egyre divatosabbak az igényesen faragott alátétek. A fafaragó népi iparművész hajlamú és képességű vadászok (ha idejük engedi) megtehetik, hogy minden trófeájuk számára faragnak díszes alátétet, de aki mestertől vagy boltban kénytelen vásárolni, az aligha helyezhet a gyakran százas nagyságrendű gyűjteményének minden darabja alá ilyen kis remekművet. Mert a valóban igényesen kidolgozott

daraboknak aranyára van! De a legderekabb – vagy a legemlékezetesebb körülmények között megszerzett – trófeák esetében azért sokan és joggal ragaszkodnak ehhez az alátétformához. Az ilyen szép és értékes alátéttel kitüntetett trófeák természetesen a trófeafalon is központi helyet érdemelnek.

Egyáltalán hol kapjanak a lakáson belül helyet a trófeák? Ez már csak azért is fontos és súlyos kérdés, mert családi közmegegyezést kíván. Akinek tágas, többszobás otthona van, az joggal és okkal kéri, hogy külön vadászszobája lehessen, mely egyébként többnyire dolgozószoba is egyben. De erről majd később. A „hol ne legyenek” kérdésre viszonylag könnyű a válasz. Lehetőleg ne legyenek trófeák a hálószobában és a konyhában. A hálószobában, a nászgyágy felett függő szarvasagancs látványa sajátos és

nemkívánatos képzeteket szülhet... És persze nyitott teraszon vagy – családi házak esetében – a bejárati ajtó felett sem illő és célszerű trófeákat tartani, már csak azért sem, mert a tűző napfény, az időjárás szeszélye előbb-utóbb biztosan tönkreteszi őket. Pincéről, padlásról, garázsról pedig már szó se essék!

A trófeák a viszonylag kis lakásokban ott vannak a legméltóbb helyen, ahol a szabadidejét tölti, a vendégeket fogadja a család. Nevezzük ezt a terepet jobb híján nappalinak. Ahol van előszoba (tágas belső folyosó), ott ezek ablak nélküli falfelületei is kiváló helyek a trófeák számára.

Következhet a „mit hová?” kérdése. Ahogy a teritékkészítésnél több vad (vadfaj) esetén hierarchikus elvek érvényesülnek, úgy a lakásban, a trófeák elhelyezése esetén is célszerű „rangsort” felállítanunk. A legrangosabb

fotó: Körtvélyesi László

helyek – tágas falfelület, lehetőleg az ablakokkal szemben, jó rálátással az ülőgarnitúráról – a gímtrófeákat illetik (amennyiben vannak ilyenek), több agancs esetén azok között is rangsorolva, a legderekabbat helyezve a trófeakonstrukció centrumába. Minden agancsos vadfaj (gím, dám, őz) esetében arra kell törekedni, hogy a legjobb (legegységibb, legérdekesebb) trófeák kerüljenek „szemközibe”.

Milyen közvetlen környezet illik, illetve méltó a trófeákhoz? Könyvek, természetfestmények, vadászati témájú fotók, a vaddal, vadászattal összefüggő igényes emléktárgyak. Az esküvői kép, a gyermekek, unokák fotói külön falat érdemelnek. A tévét, a számító- és zenegépet is szerencsés a trófeafaltól viszonylag távol elhelyezni.

Illetlen dolog, zavaró látvány különböző tárgyakat aggatni a trófeákra. Gímagancs esetén, különösen ha az előszobában kapott helyet, sajnos gyakori, hogy fogasként használják, kalapot, esernyőt függesztve az ágaira. Láttam már a vadászattal semmilyen kapcsolatban sem lévő sportágakban szerzett szalagos érmeket, futballklubok zászlócskáit, sőt szárított virágcsokrot is lógni gímagancs szemágán. Az adott trófea által kiérdemelt, a trófeabíráló bizottság által adományozott érmeken kívül nincs helye semmi másnak a trófeán.

A különálló trófea-, illetve vadászszoba a trófeák és más vadászati emléktárgyak és eszközök elhelyezésének a legméltóbb módja, mely ugyanakkor a család többi tagjának érdekei szempontjából is a legkedvezőbb megoldás. Mert lássuk be, feleségnek, leánygyermeknek, de még a nagyfiúnak is lehet-

nek a lakás berendezését, a falfelületek hasznosítását illetően saját vagy sajátos igényei...

A vadászszobában, amennyiben annak mérete ezt lehetővé teszi, érdemes a trófeákat vadfajonként csoportosítani. Különösen jól mutatnak az őzes és vaddisznós falak, falrészek. Egyre többen készíttetnek úgynevezett mellpreparátumokat, melyek az azonos vadfajt reprezentáló trófeák sokaságának középpontjába helyezve nagyon jól mutatnak, hogy azt ne mondjuk, „életszerűvé” teszik azt. Ugyanezt a szerepet tölthetik be a vadat ábrázoló festmények, művészi igényű fotók. Örvedtesen sok vadászotthont díszítenek ma már vadat, vadászjelenetet, természeti együtttest ábrázoló festmények, ámde sajnos jelentős részük méltatlan arra, hogy falra akasszuk. A jó festmény nem olcsó, ám mégis a viszonylag olcsó giccs, dilettáns munka az igazán drága, mert ahelyett, hogy rangot adna a vadászszobának, közönségességgel degradálja azt.

Egyre több magyar vadász engedheti meg magának, hogy külföldön, egzotikus tájakon is vadásszon. Ez többnyire életre szóló élmény, ezért a messzi távolból hazahozott trófeák általában különleges megbecsülésben is részesülnek. Aki járt már Afrikában, annak nagy valószínűséggel a kifőzött koponyájú szarvak mellett van egy-két antiloppreparátuma is, melyek különleges, romantikus hangulatot árasztva uralják a vadászszobát. Jogos a büszkeség, indokolt a feltűnő elhelyezés. De az több mint bántó, ha a hazai őzek között egy impalaszarv terpeszkedik, arról a groteszk látványról már nem is beszélve, amikor gím- és dámagan-

fotó: Körtvélyesi László

csok között egy nagy kudu hatalmas csavart szarva éktelenkedik. Más élőhely – más hely a szobában, más hely a falon!

Napjaink vadászainak jelentős része vadászfelmenőkkel rendelkezik. Vadászgenerációk tagjai – nagypapa, fiú, unoka – is vadászni együtt. Apák, nagypapák lábnyomába lépve járjuk az erdők-mezők vadászösvényeit. Erkölcünk, vadászati kultúránk jórészt elhunyt vadászőseink hagyatéka. De mi a sorsa a trófeáinknak és egyéb vadászati tárgy gyűjteményeinknek? Mi vár rájuk, ha meghal a tulajdonosuk? Nagy és fájó kérdés, melyre egyelőre nincs megnyugtató válasz. Többségüket sajnos eladják, vagy idővel szétszóródhatnak. Néhány hagyatéka vadászházba, faluházba, vidéki kis múzeumokba kerül, míg mások, a legszerencsésebbek, az utódok otthonába. Több ilyen szép, megható szeretettel gondozott hagyatéki gyűjteményt láttam. Ehhez

természetesen, az ősök tisztelete mellett, viszonylag tágas lakás is kell. Nos, ha módunk van rá, az apák, nagypapák trófeáit a saját trófeáktól elkülönítve illik elhelyezni a vadászszobában, trófeateremben. Elegáns, tisztelet- és szeretetteljes megoldás, ha az örökséget a saját trófeatalpaktól eltérő módon montírozzuk, és a kompozíció középpontjában elhunyt elődünk vadászportróját is elhelyezzük. A trófea elválaszthatatlan annak megszerzőjétől, a vad elejtőtől. Tehát apánk, nagypapánk trófeája sohasem lesz a mi trófeánk, mindig is az övéké marad! Bemutatni is így kell: édesapám, nagypapám trófeái.

Akinek nincs módja egy-egy nagyobb gyűjtemény átvételére, gondozására és megőrzésére, az próbáljon méltó helyet találni a számára, vadászházi, faluházi, tájházi, helytörténeti múzeumi elhelyezést keresve. A magyar vadászati múzeumi há-

fotó: Körtvélyesi László

lózat örvedetesen fejlődik. Vannak immár rangos országos bemutatóhelyeink (Magyar Természettudományi Múzeum, Mezőgazdasági Múzeum, Keszthely, Hatvan), fejlődik a regionális múzeumi „körgyűrű” (most éppen a sellyei Draskovich-kastély vadászati múzeummal alakítása van napirenden), és szépen sokasodnak a helyi vadászati bemutatóhelyek is. Ezek létesítése és működésük egyéni, vadászközösségi és önkormányzati támogatása az értékes személyi hagyatékok megőrzése szempontjából is aktuális erkölcsi feladat!

Nos, akármekkora és akármilyen eredetű és összetételű is egy-egy trófeagyűjtemény, szépsége csak akkor érvényesül, ha befogadó környezete harmóniában van a trófeák által megteremtett hangulattal. Megkerülhetetlen kérdés tehát, hogy milyen bútor illik a vadászszobába.

Olyan, amely anyaga, színe, vonalvezetése által komolyságot, melegséget, természetességet áraszt. A tölgy, bükk, fenyő és cseresznye alapanyagú stíl- és rusztikus bútorok hibátlanul simulnak bele a trófeák által teremtett milióba. A hullajtott szarvasagancsból

készült csillárok és ülgarnitúrák romantikus, ősi hangulatot árasztanak, már-már a sámánok világát idézve. Egyedi, vadat, vadászjeleneteket ábrázoló faragásokkal díszített szekrénye, íróasztala nem mindenkinek lehet. De súlyos, stabil és tágas, a fa szépségét maradéktalanul érvényre juttató használt holland bútort szinte akárki vehet. Nekünk, vadászoknak közös életérzésünk, hogy ott van az otthonunk, ahol a trófeáink. De könyvek nélkül a legjobb trófeákkal és a legdrágább bútorokkal berendezett lakás is üresnek tűnik. A vadászat által esélyt kapunk arra, hogy kilépjünk a hétköznapi szorításából. A természettel való élményszerű találkozás életerővel és életörömmel tölt fel, és ezáltal önmagunk fölé nőhetünk. Nos, ezt ígéri a könyvek, ezt ígéri az olvasás is! Az olvasás tanít, nevel, mintát és példaképeket ad, új vágyak és célok magvait ültetve el bennünk. Ezért is mondta Ciceró, a nagy római államférfi és író, hogy egy szoba olyan könyv nélkül, mint a test lélek nélkül...

Békés Sándor

MAGNUM

M3-M0 autópálya 70-es kijárat,
FŐT, Fehérvő u. 6.
további üzleteink:
IX., Budapest, Soroksári u. 164.
VII., Budapest, Erzsébet krt. 29.
Újác, Csányi krt. 55.
Tel: +36 1 280 8311
www.magnumvadasz.hu

lépjen be házánk legnagyobb vadászcentrumába és lőtérkomplexumába

- ✓ 2000 m²-es vadászcentrum
- ✓ 800 m²-es beltéri pisztoly- és vadászfegyver lőtér
- ✓ 100 m hosszú beltéri golyósfegyver belövő pálya
- ✓ konferencia terem

Egymás nyomába lépni

Kutyabőr, pedigré, családfa. Mára már elavult tárgyak és fogalmak, pedig a rég múlt időkben olyannyira hozzátartoztak egy-egy népesebb, híresebb család „mindennapjaihoz”, mint az ajtóhoz a kilincs. Ma már nem sokat számítanak, nem tulajdonítunk nekik különösebb jelentőséget, ugyanakkor vannak olyan családok, amelyek – tudásukból, szorgalmukból, tehetségükből adódóan – megérdemelnek egy kis reflektorfényt. Jelen összeállításunkban ilyen vadászcsaládokat, dinasztiákat szeretnénk bemutatni, természetesen a teljesség igénye nélkül, hiszen – az alábbiakon kívül – nagyon sokat fel tudnánk még sorolni. Az interjúk során bejártuk az egész országot Miskolctól Kaszóiig, a Hortobágytól Gödöllőig. Felelevenítettük a múltat, előkerültek régi történetek, megsárgult szélű fényképek és csodálatos trófeák. Elmélyedtünk a szakma minden bugyrában, és emlékek után kutatva kiforgattuk az összes „családi fiókot”. Számptalan munkaóra, másfélezer megtett kilométer és több ezer karakter begépelése után úgy gondolom, jól választottunk. Jöjjenek tehát velünk erre a kis kirándulásra, erre a térben és időben való kalandozásra, amelynek első megállója Miskolc...

...ahol minden a vadásatról szól

Igazán szerencsésnek mondhatja magát az a gyermek, akinek egyaránt vadászik az édesapja és az édesanyja is. A miskolci ifjabb Bóta István – becenevén Béka – ilyen gyermek. A család minden rezdülése, pillanata szorosan kapcsolódik a vadászathoz, a vadhoz, a természethez. Édesapja, Bóta István 1987 óta a Kisgyőri Vadásztársaság tagja, ahol 17 évesen tagjelöltként kezdte „pályafutását”. Az ő édesapja és nagyapja is vadászott, előbbi húsz évig volt a nevezett vadásztársaság elődjének vadászmestere. Bóta István mezőgazdasági technikumban végzett, de vállalkozása mindig a vadhoz, az erdőhöz, a fához kötődött, így gyermekkori álma vált valóra, amikor az erdésztechnikusi minősítést is megszerezte. Fontos számára a szakmaiság és a vadászat iránti alázat. Szabadidejében, a vadászat mellett, eljár a hivatásos vadászok továbbképzéseire, több területen is segítkezik a vadásztatásban, a hajtások megszervezésében.

Béka édesanyja, Bótáné Batta Olga szintén ezer szállal kötődik a vadászathoz, s őt is édesapja vezette be a vadászatba. Kürtöl, publikál, fiataloknak szervez vadásztáborokat, mindezek mellett pedig társaságának, a Bélusvölgye Vadásztársaságnak a titkára. A megyei vadászkamara kulturális és hagyományörző bizottságának elnökeként a hagyományok ápolásában, valamint a vadászati etika és kultúra terjesztésében vállal önkéntes szerepet. Mindkét szülő célja, hogy az ifjúságon keresztül próbálják meg formálni a felnőtt vadászok szemléletét.

Az elhangzottak után nevetve teszem fel a kérdést a kilencedikes gimnazista Békának, hogy matektanár lesz-e, vagy inkább fogorvos.

– *Egyik sem* – feleli nevetve, kamaszos szégyenlősséggel a szeme sarkában –, *mert az érettségi után Sopronba készülök, az erdészeti egyetemre.*

– *Jó agya van* – veszi át a szót édesanyja –, *de jól tudja, ha nem készül fel tisztelegesen a tanórákra, akkor délután elmarad a kimenetel.*

Ezen alkalmakkor Béka sokat videózik, és egyre jobban elmélyül a fotózás rejtelmeiben is. Ahogy ez a mondat elhangzik, már pattan is a számítógép elé, és büszkén mutatja, magyarázza fényképeit. Itt gondosan, dátummal ellátott mappákban vannak elraktározva a lefotózott gímibikák és őzbakok, de látunk fácánt, disznót, sőt még vadmacskát is. Az ifjú vadászpálánta célul tűzte ki, hogy édesapja területén lencsevégre kapja a lehető legtöbb agancsost, és ha a társaságból valaki terítékre hoz ezek közül egyet-egyet, akkor a képek alapján már könnyen be tudják azt azonosítani (ezeket az adatokat később a diplomamunkájához szeretné majd felhasználni). Idén nyáron először „segédvadőri állást” is vállalt Tiszakeszi őzben bővelkedő területén, ahol fotókon dokumentálta az őzbakokat, nem kevés olyat is, amelyet addig a területgazdák nem is ismertek. Szabadidejében sok esetben látogatja a megyei trófeabírálatokat is, és van úgy, hogy reggeltől estig bent ül a hivatalban. Mindezt irigylésre méltó szorgalommal.

Fiatalkora ellenére a zsigereles már nem okoz neki különösebb nehézséget, a területen esett őzbakok trófeáját

A „segédvadász” ifj. Bóta (Béka) István, Bótáné Batta Olga és id. Bóta István

ő főzi ki, ám az élő vad bírálatakor még sokat vitatkoznak édesapjával, de a végén mindig megtalálják a közös nevezőt. A család számára a bögési és az üzekedési időszak az igazi vadászélmény. Ilyenkor többnyire együtt cserkelnek, ahol általában István bírál, az ifjabb István pedig fotózik.

Jelenleg szüni idő van, ami egy kis olvasásra is lehetőséget ad. Béka szobájában igencsak sok könyv található, és ezek nem díszként sorakoznak a polcon. Amikor olvasmányélményeiről, kedvenc írójáról kérdezem, habozás nélkül vágja rá: Széchenyi Zsigmond. Nála a szerző Afrika-könyvei viszik el a pálmát, de az *Ünnepnapok* és az *Ahogy elkezdődött* című művek is többször kiolvasta. Végezetül említ még pár szerzőt – Kittenbergert, Feketét, Saád Ferencet, Gyimesit, Mader-spachot, Thurn-Rumbachot –, akiknek az írásait szintén szereti.

Én pedig még a hazafelé vezető úton sem tudom leplezni csodálkozásomat,

hiszen a felsorolt szerzőket nem hogy a vadászpalánták, de sok esetben az idősebb vadászok is csak hírből ismerik.

A két Galamb

Következő megállónk Kaszói, mégpedig az erdőgazdaság vadászházának társalgója, ahol a két Galamb, az idősebb és ifjabb Galamb Gábor ül velem szemben. Két generáció, két nagy szakértelmű ember. A hiányzó láncszemre – legalábbis a vadászatot tekintve – még várni kell, ugyanis Dávid egyelőre nem érdeklődik a vadászat iránt. De sem az apa, sem a nagypapa nem erőlteti, mert úgy vélik, aminek meg kell történnie, az úgyis megtörténik.

Az idősebb Galamb Gábort nem kell bemutatni, hiszen neve egybeforr az a fogalommal, azzal a gyűjtőnévvel, amit ma Lábadnak hívunk. Személyisége, karaktere ízig-veéig vadászem-

berre utal. Ahogy hallgatom, úgy érzem: jó lenne tanulni tőle. Mindegy, hogy mit és miről, csak átvehessem, magamba szívhattam tudását vagy legalábbis annak egy picinyke részét.

Szülei 1928-ban költöztek Berzencéről Kaposvárra. Ezt megelőzően édesapja a Festetics-birtokon dolgozott mint fácánnevelő. Ekkor még gyakran vett kezébe puskát, de Kaposváron – ahova a biztosabb megélhetés reményében költöztek – már nem vadászott. Elszegődött a vasúthoz, és a kutyákkal való foglalatosságban lelte örömét.

Idősebb Galamb Gábor 1959 szeptemberében tanulmányi ösztöndíjjal került Lábadra, és egészen nyugdíjazásáig, 1989-ig itt szolgált.

– *Gyermekkorom óta hivatásos vadász akartam lenni* – mondja nagy magabiztossággal, és a széken is úgy ül, feszesen, magát kihúzva, hogy sok nyegle fiatal megirigyelhetné –, *de a vadászat gimnazistakoromban kezdődött.*

A kaposmérői vadásztársaságnál hajtóként tevékenykedett, és itt is hozta terítékre első facánját, 1957. október 20-án (a dátumot fejből mondja, minden különösebb gondolkodás nélkül).

– *1963-ban végeztem az egyetemen, utána három évig voltam gyakornok, majd kineveztek a lábodi erdőszet vezetőjének. Az elején még kerékpárral jártam be és ismertem meg a 60 000 hektáros területet. Bizton kijelenthetem, hogy a gyakornoki éveim alatt többet tanultam, mint az iskolapadban. A fegyelmezett magatartás alapvetés volt, éppúgy mint a hűség a vadhoz, a hűség a természethez és a hűség Lábadhoz. Megpróbáltam így „nevelni” az embe-*

reket, ami néha komoly problémákat okozott, de Lábad nekem az életemet jelentette, és jelenti most is – foglalja össze röviden pályájának kezdeti lépéseit.

Ez a fegyelmezett magatartás a családi mindennapokban is kézzelfogható volt.

– *Amikor kiderült, hogy Gáborból vadász lesz, akkor a saját elveim szerint neveltem azzá. A veréssel kellett kezdenie, és az első őzbakot csak egyetemista korában hozhatta terítékre. Roppant büszke vagyok arra, hogy nagy felkészültségű, fegyelmezett hivatásos vadász lett.*

Az ifjabb Galamb Gábor 1991-ben végzett a gödöllői egyetemen, de

A két Galamb, idősebb és ifjabb Gábor egy közös vadászatán 2016 augusztusában. Két generáció, két nagy szakértelmű ember

a szakmai pályafutását nem Lábodon, hanem a csurgói Zrínyi Miklós Vadásztársaság 17 000 hektáros vadászterületén kezdte mint függetlenített fővadász. Ezt követően – 1997-ben – átigazolt Kaszóra, de „útközben” vadgazdálkodási szakmérnöki képe­ sítést is szerzett. Majd jött az 1998-as esztendő, és a lábodi vadászati igazgató elment nyugdíjba...

– Nagyon örültem a felkérésnek, hiszen ott nőttem fel, az a terület volt a szívem csücske, és átmentem Lábodra – mondja nem titkolt izgalommal. – Két év után én lettem a cég vezérigazgatója, majd 2003-ban megszűnt a munkaviszonyom... Jött egy hétéves kényszerpihenő, de 2010-ben visszakerültem Kaszóra mint vezérigazgató. Azóta próbálom a gímszarvast „helyzetbe hozni”, és ez alatt a hat év alatt kéresemnek megfelelően, spórolósan vadászunk, vadásztatunk. Ez annyit jelent, hogy ha egy apró kétely is felmerül a bika korát, elejthetőségét illetően, akkor azt el kell engedni, nincs tehát lövés­kényszer. Örömmel tapasztaljuk, hogy már látszanak az első eredmények, ami egy kis büszkeségre is okot adhat...

– Ha már a büszkeség, az eredményesség szóba került... Egy ilyen „kaliberű” apa árnyékában nehéz volt érvényesülni? – kérdezem az ifjabbik Galambtól. – Ezért nem Lábodon kezdtem a pályafutásomat – vágja rá habozás nélkül –, hanem Csurgón. Nem mentem nagyon messze, hogy azért az otthon melegét érezzem, de jól döntöttem... Idegen helyen, idegen emberek között próbáltam meg érvényesülni, hogy önerőből alkossak valamit. Nem egyszerű egy ekkora árnyékban élni, holott az adott esetben védelmet is nyújthat, de nagyon

fontos, hogy az ember a saját bőrén tanulja meg a leckét. És persze akárhol szóba kerül a papa, akkor én mindig kihúzom magam...

És bár szívesen hallgatnám még őket, de el kell, hogy búcsúzzam, mert alig másfél óra múlva már Siófokon kell lennem, Szollár Andráséknál.

Puskák és korongok között

Az épületben ifjabb Szollár András fogad, akinek gyorsan gratulálok múlt heti sikeréhez, ugyanis országos bajnok lett skeet-lövészetben. Amikor leülünk beszélgetni – idősebb és ifjabb András, valamint a báty, Máté –, az idősebb András egy megkopott vadászjegyet vesz elő, amelyet annak idején még a nagymamájától kapott. Ez a papiros anyai ági dédapjának, Páhoki Jánosnak a tulajdona volt, és a múlt század húszas éveiben „engedélyezte” részére a vadászatot.

A Szollár család 1972 óta él a Balaton fővárosában, Siófokon, és nevük mára teljesen egybeforr a koronglövészet­tel, a biztonságos, jó stílusban való vadászattal, nemkülönben a szép, míves puskák szeretetével. Bár idősebb András nagyszülei nem vadásztak, édesapja is csak a vadászat közelében forgott, de puskája nem volt. Fiai viszont elkötelezett vadászok, és amikor csak tehetik, hódolnak is e nemes szenvedélynek. Számukra egyértelmű volt ez a „pálya”, hiszen édesapjukkal kisgyermekkoruktól fogva együtt járták a vadászterületeket, és viszonylag korán belekóstoltak a sportlövészetbe is, amelyben ifjabb András ragyogó eredményeket ér el mind a mai napig.

Stílus, elegancia és duplapuska. A Szollár család egy 2013-as apróvad vadászat szünetében

Arra a kérdésemre, hogy apával milyen a közös vadászat, szinte egyszerre vágják rá – nevetve –, hogy jó, nagyon jó. Szeretik a családi vadászatok hangulatát, és bár az elején apa még sok mindenbe beleszólt – biztonság, fegyverkezelés –, de mára ez megszűnt.

A közös apróvad vadászatok terve már a nyár elején-közepén körvonalazódik, amikor is megtervezik, hogy a következő idényben hova látogatnak el. Ilyenkor általában a fűrj- (e vadászatok már tizenöt éves múlt­ra tekintenek vissza), galamb- és réce-, majd később a fácán vadászatok tervei fogalmazódnak meg. Természetesen nagyvadra is szívesen emelnek puskát, sőt a fiatalok inkább ennek a vadászatnak hódolnak, míg az apa szíve csücske az apróvad vadászata.

Mindhárman kiváló sörétlövők, de a kisördög feltéti velem a kérdést: éreznek még kihívást az apróvad vadászatában?

– A lövésben már talán nem – válaszol az ifjabbik András –, de nem is azért vadászunk. És hibázni is szoktunk, igaz, csak néha – teszi hozzá mosolyogva.

A vadászat és sportlövés mellett idősebb Szollár András pár éve okításra adta a fejét. A miértről és a hogyanról kérdeztem.

– Életének késő délutánjába érve, az ember előbb vagy utóbb rákényszerül arra, hogy számvetést készítsen az addig eltelt időről. Ezen összegzés többek között arra is jó, hogy rájöjjön, miért is jutott oda, ahová eljutott. Ekkor végiggondolja, hogy mit is kapott az emberektől,

Idősebb Szollár András dédapjának, Páhoki Jánosnak 1922-es vadászjegye

barátoktól... És ha kapott, akkor adnia is, visszaadnia is kell abból a tudásból, lehetőségből vagy bármiből, amiben ő az évek során részesült. Megfogalmazódik benne: ment-e előbbre a világ általa? És hogy a kérdésekre is válaszoljak: szeretném visszaadni mindazt, amit én tanultam és tudok a biztonságról, a jó stílusról, hiszen a vadászat egy része a lövésről is szól, és nem mindegy, hogy azt hogyan „követjük el”. Nagyon nem mindegy, hogy egy fácánvadászaton a mellettünk álló biztonságban érzi-e magát, vagy minden esetben megremeg, amikor valaki felemeli a puskáját.

A vasmarkú humanista

Rettentő meleg van, amikor leállítom az autót Szokolyán, a Börzsönyi Borostyán Vadásztársaság vadászhá-

za előtt. A 82. életévét taposó, idősebb Kemenes Miklóssal van itt találkozóm, aki óraműpontossággal meg is érkezik, természetesen vadászruhában, hiszen az interjú után vadkárelhárító vadászatra indul.

A humanista beállítottságú Miklós bácsit fiatalos lendület, harsogó orgánus, vasmarok és tökéletes szellemi frissesség jellemzi. Kávéval, sörrrel és ásványvízzel kínál, majd elnézést kér, mert sem a fia (Miklós), sem az unokája (szintén Miklós) nem tudott eljönni.

Majd belevág a közepébe...

Elmondásából megtudom, hogy édesapja nem vadászott, de a nagypapa, Richter Alajos – aki *Braumeister*, vagyis fősrőmester volt – igen. Fia, ifjabb Miklós szintén vadászik. Végzettségeit tekintve hivatásos vadász, vadásztechnikus, vadgazdálkodási szakmérnök és vadkarszakértő. A legifjabb Miklós

Három Miklós, három generáció

19 éves, nemrég tette le a vadászvizsgát, és jelenleg gépésztechnikusnak tanul.

Idősebb Kemenes Miklós vadászpályafutása a Rákoshegy és Rákoskeresztúr határán lévő, a Tavasz utcához közeli Merzse nevezetű ősnadásból indult 8 éves kora körül. A vadászat olyannyira rabul ejtette, hogy 14-15 éves korában már saját készítésű légpuskával vadászott egerekre, és ha kellett, akkor hajtott vagy éppen nyulat hordott a vadász uraknak.

Folyamatos tanulás jellemezte egész életét. Majd jött az 1958-as esztendő, és megkezdődött rendőri pályafutása. Egész életében közlekedési rendőr volt, ami kevés embernek adatik meg. Motorosként kezdte a szolgálatát, majd baleset-helyszínelő, a rendőrtisztzi akadémia elvégzése után pedig alosztályvezető lett. Munkája a baleset-meg-

előzési feladatok ellátásában „testesült” meg igazán. A személyesen tapasztalt emberi tragédiák rádöbentették arra, hogy a baleseteket, a vadászbaleseteket is meg lehet előzni. A természet szeretete, a környezet védelme és – talán az elejére kíváncsnak – az emberi életek megmentése „vezérli” minden gondolatát. Ebben fontos szerepet játszik a hazaszeretet, a humanista életfelfogásból eredő emberszeretet, a társadalom – a vadásztársadalomra vonatkoztatva is – szolgálata iránti elkötelezettség.

Részese volt az Országos Közlekedésbiztonsági Tanács – majd a rendszer-váltás után az Országos Baleset-megelőzési Bizottság – létrehozásának, 1976-ban az új KRESZ jogszabály-előkészítésének. Szoros kapcsolatot épített ki a KSH-val, de volt a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat Műszaki Szakosztályának alelnöke is. Tanított,

publikált, fejből, papír nélkül tart előadásokat, tanácsokat ad, elemzéseket készít, a Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszt tulajdonosa. Sorolhatnám még, de felesleges, mert talán ennyiből is kiténik, hogy hihetetlen életút áll mögötte, félelmetes tudás van a tarsolyában, amihez megalkuvást nem tűrő precizitás párosult.

1959-ben letette a vadászvizsgát, és tagja lett a Budapesti Rendőrök Vadásztársaságának. Három év múlva „átigazolt” a jelenlegi társaságának jogelődjéhez, ahol nagyon hamar rájöttek, hogy többre hivatott egyszerű vadásznál, és előbb gazdasági vezető, majd 1993-ban elnök lett (ifjabb Miklós szintén a Börzsönyi Borostyán Vadásztársaság tagja, 1990-től 2007-ig hivatásos vadász; ugyanakkor ide várja felvételét a legifjabb Miklós is). A vadászati közélet aktív részeseként 1997-ben választották meg a Pest megyei vadászkamara sportvadász alelnökévé, illetve a Vadászok és Természetvédők Fővárosi és Pest Megyei Szövetsége propagandistájának.

Saját tevékenységéről így vall: én csak egy porszemnek tekintem magamat mind a rendőrség, mind a vadásztársadalom csodálatos szerkezetében: olyan embernek, aki megpróbál mindent megtenni azért, hogy a XXI. században mindkét szervezetben valóra váljanak jeles elődeink gondolatainak, kultúrájának üzenetértékű tapasztalatai, eredményei.

A beszélgetésünk későbbi szakaszában megtanultam – igaz, csak elméletben –, hogyan lehet szétszerelni és összerakni egy Simson motor lendkerékét, politizáltunk egy sort, beszélgettünk a holland kerékpárosokról,

statisztikákról, történelemlről, irodalomról, kultúráról, kedvenc költőről, versekről, migrációról és a pártállami időkről, szóba került még a római jog, és azt is elárulta, hogy életútjáról könyvet készül írni.

Úgy vélem, mindenképpen érdemes lesz elolvasni.

Egy húron pendülve

Valami van a Hortobágyon...

No, nem a délibábra és egyéb szokásos járulékokra gondolok, hanem arra, hogy van egy család, egy nagy család, amelynek férfi tagjai mind-mind hivatásos vadászok. Az öznász kellős közepén toppanok be a hortobágyi Való családhoz.

Való Imre és Sándor, valamint Márk, Imre nagyobbik fia fogad nem sokkal ebéd után. Való Gábort várjuk még, aki pár perc múlva meg is érkezik. Két testvér hiányzik csak – János és József –, de ők nem tudnak eljönni a mai találkozóra. Illetve meg kell még említeni a már nem élő két testvért is, Istvánt és Ferencet.

Imre, Sándor, Gábor, János, József és az ő gyermekeik vadászok, hivatásos vadászok, vagy éppen annak tanulnak. Az öt apa egy megyében, egymástól mindössze 50-60 kilométerre dolgozik vagy dolgozott (mivel János már nyugdíjba vonult), de volt idő, amikor a már elhunyt testvérekkel együtt, mindannyian a Hortobágyi Állami Gazdaság területén tevékenykedtek mint hivatásos vadászok.

Valami van a Hortobágyon...

Erről a valamiről faggatom Imrét, Sándort és Gábort (Márk időközben

Hivatásuk a vadászat. Való Márk, Való Krisztián, Való Imre, Való Dávid, Való Gábor, Való Sándor, ifj. Való Sándor

nekilátott a Gábor által hozott, reggel terítékre került őzbak koponyák kifőzésének).

– Valami ragályos betegség lehet – mondja nevetve Imre –, úgy látszik, hogy a vérünkben van. Mi már így születünk, hiszen apánk, aki az Elepi Állami Gazdaságnál dolgozott, már ugyancsak hivatásos vadász volt, sőt a nagyapánk is ezt a mesterséget űzte Csoda, hogy megfertőződöttünk...? – teszi hozzá, majd elárulja, hogy a fiának, Márknak erdész végzettsége is van, de a vadászat, a hivatásos vadászati pálya mégis jobban érdekli, tovább is képezi magát Szegeden.

Míg Sándor fia, ifjabb Való Sándor „csak” vadászik, addig Imre kisebbik fia, Krisztián hivatásos vadásznak tanul. Gábor fia, Dávid – nem meglepő módon – szintén hivatásos vadásznak készül, és bár még csak 17 éves, máris ragyogó sportlövőeredményekkel büszkélkedhet. József fia, Tibor szintén hivatásos vadászként dolgozik.

– Ezek a gyerekek már kicsi korukban magukba szívták a hivatást – mondja Imre –, pont úgy, mint mi annak idején.

Közös vasárnapi ebédekről, testvéri összejövetelekről érdeklődöm, de csak nevetnek...

– Nem nagyon tudunk összejönni, mert nincs akkora asztal, amihez mi le tudnánk ülni, hiszen a feleségek mellett van még hét leány is a családban – mondja Sándor.

– Ha mi összejövünk, az felér egy kisebbfajta lakodalommal... – teszi hozzá nevetve Gábor.

A beszélgetés további részében egyértelművé válik számomra, hogy a szakmájukat szerető és alázattal művelő, azt valóban hivatásként megélt emberekkel hozott össze egy asztalhoz a sors. Gábor és Sándor rajong a csapdázásért, a dúvad vadászatáért. Imre hivatásából a vendégvadásztatást szereti a legjobban, bár abban mindannyian egyetértenek, hogy egy

jó liba- vagy vaddisznóvadászat sok mindennel felér...

Mielőtt elbúcsúznék, még egy sor dologról szót ejtünk. Többek között az új vadászterületek kijelöléséről, a hivatásos vadászok megítéléséről, bérezéséről, valamint a magyarországi sakálhelyzetről is. A véleményük mindig, minden tekintetben megegyezik. És ahogy hallgatom őket, figyelem gesztikulációjukat, el kell, hogy ismerjem: egy húron pendülnek, méghozzá irigylésre méltó módon.

Tudomány és vadászat

Kirándulásunk utolsó megállójához érkezünk, mégpedig Gödöllőre, a Szent István Egyetem Mezőgazdaság- és Környezettudományi Karának VadVilág Megőrzési Intézetébe. Itt dr. Bleier Norbert egyetemi adjunktussal, vadbiológussal beszélgetünk tudományról, vadászatról, családi vonatkozásokról. A hivatásos vadász édesapjáról és nagyapjáról, id. Bleier Józsefről, a karapancsai fővadászáról,

id. Bleier József a Karapancsai bikával

aki 1986 szeptemberében terítékre hozta azt a gím bikát, amely 271 CIC pontos trófeájával akkor világrekordot jelentett, és a következő generációról, kétéves kislányáról és fél éves kislányáról. – 2002 végén, 2003 elején kezdtem meg a munkát terepi technikusként – még mint szakmérnökhallgató – itt, az egyetemen – mondja Norbert, majd hozzáteszi: –, a Gemenc Zrt. hajósi területén, dr. Szemethy László vezetésével akkor folyó rádiótelemetriás gím szarvaskutatásba kapcsolódtam be, és nagyon örültem a lehetőségnek, mert mindig is ez a vad volt a szívem csücske. Ettől a munkától eredeztethető jelenlegi pályafutásom fő mozgatórugója, vagyis az, hogy a tudományon keresztül bepilanthattam a vadászatnak, a vadgazdálkodásnak és a vadbiológiának az ökológiai hátterébe – emelte ki pályája kezdeti szakaszáról.

Érzett ugyan némi szomorúságot, hogy nem a hivatásos vadász életformát választotta, ám ahogy belekóstolt a tudományos világba, nagyon megtetszett neki, hogy folyamatosan ültetheti a magával hozott tapasztalatokat, tanultakat, az olvasott élményanyagokat, a vadász- és szakkönyvek fejezeteit mindazzal, amit a terepi munkája folyamán nap mint nap mért és tapasztalt. Ismeretanyagát, tudását 2006 óta már tanárként is megosztja az egyetemi hallgatókkal, akik megbecsülésük és szeretetük jeléül pár éve az év tanárává választották. Szakmai vezetése mellett hallgatói sorra nyerik az országos tudományos diákköri versenyeket.

Munka közben, három évesen kerületvezető édesapjával, Bleier Józseffel.

A vadászattal, a lópor illatával már korán, háromévesen kapcsolatba került, hiszen édesapja kerületvezető vadász volt Karapancsán, ahol nagyapja – édesapja főnökeként – a fővadász volt. A mellettük lévő kerületben pedig a nagyapja öccse, Bleier Ferenc dolgozott hivatásos vadászként. Apa és fia ragyogó párost alkotva öregbítették a karapancsai vadászterület hírnevét. Szorgalmuknak, elhivatottságuknak és sajátos szakmai szemléletüknek köszönhetően számtalan aranyérmes gímtrófea került ki a „kezüik közül”. A velük való közös vadászatok, szakmai beszélgetések, közös élmények mindennaposak voltak: UAZ-t vezetni tízévesen, kézbe venni a nagyapa

sörétes puskáját, szünidei kalandozások, számtalan les- és libavadászat...

Irodája falán több trófea, relikvia, oklevél, fénykép is árulkodik a múlttól és a jelenről egyaránt. Az egyik ilyen fotóról aprócska fiatalember néz vissza rám: Norbert fiúgyermek, a legifjabb Bleier József.

– Ő is vadász lesz? – kérdezem, bár az elmondottak alapján szinte biztos vagyok a válaszban.

– Nyilván maga dönti majd el – mondja mosolyogva, miközben ragyogó szemmel nézi a képet –, hiszen nekem sem szabták meg a kötelező irányt, ahogy a bátyámnak sem, aki több mint tíz évig volt hivatásos vadász. Bár nincs annyira időm a vadászatra, mint amennyit szeretnék, de már most is viszem magammal, amikor lehetséges. Kölyökként, ha édesapám dolgozott, akkor én is „dolgoztam”, vagyis mentem vele, hiszen amikor csak tehettem, elvitt magával. Később még a kollégiumból is hazahívtak, ha esett egy-egy jó bika, mert pontosan tudták, hogy számomra mit jelent egy kiváló agancsos trófeáját megnézni, megemelni, megtapogatni. Természetesen szeretném, ha később együtt vadászhatnánk, és akkor ő is tud majd lépkedni a lábnyomomban, ahogy én is tettem egykor. Hiszen nekem is csak ennyi feladatomból volt gyerekként. Apa a közös cserkelésekkor csak annyit mondott, amikor „rámentünk” egy bikára, hogy amikor megállok, akkor te is állj meg, mindig oda lépj, ahol az én lábam volt, lépjünk egymás nyomába.

Bors Richárd

HÍRES PUSKÁK – NAGY VADÁSZOK

Milyen puskával vadászott az igazi Old Shatterhand? Vajon másképp alakult volna Kittenberger híres oroszlánkalandja, ha nagyobb kaliberű puskát választ? Vadászott-e Indiana Jones? Miért használta a vadnyugat leghíresebb puskáját Molnár Gábor? Ezekre és még számos érdekes kérdésre kapunk választ az alábbi írásból.

Daniel Boone-ról (1734(?)–1820) mintázta *James Fenimore Cooper Vadlő-Sólyomszem-Bőrharisnya* alakját, avagy *Nathaniel „Natty” Bump*ót. Boone Berks Countyban, Pennsylvania tagállamban született. Tizenkét esztendőskorában kapta első puskáját, alighanem egy kisebb kaliberű, hosszú csövű Kentucky golyóst. Igen hamar vadásszá érett, gyakran kóborolt heteken át a South Mountains erdeiben. A közelben lakó indiánokkal hamar megbarátkozott, és sokat tanult tőlük. Apja később úgy vélte, délebbre tán jobb minőségű földeket találnak, ezért családjával Észak-Carolinába, a Yadkin-völgybe költöztek. Az akkor tizennyolc éves fiatalembert cseppet sem vonzotta az állattartás és a földművelés, ezért az első adandó alkalmammal hátat fordított a farmerkedésnek. Inkább vadászott, sőt részt vett a francia–angol háborúban is. Később visszatért a Yadkin-völgybe, megházasodott, ámde a nyugodalmas élet nem volt neki való. 1769-ben öt társával felkerekedett, s Kentucky még feltáratlan vadonjában hónapokon keresztül prémvadászattal foglalkoztak, és ott akár 400-500 virginiai szarvast

is leterített, főleg a jól eladható bőrük miatt. S akkor még hol vannak a fekete medvék, erdei bölények, hódok, mókusok és más prémek állatok! Annyira megszerette a még kevésbé civilizált Kentuckyt, hogy 1773-ban családostul odaköltözött. Két testvére és öt másik család követte példáját. Rövidesen itt is elért hozzájuk a civilizáció; földjeit elkobozta az állam, mert nem íratta őket időben a saját nevére. Boone ismét továbbállt, nyugatabbra költözött. Amikor Ohio is „megtelt” fehérekkel, a Mississippi folyam vidékére lovagolt, ahol újra földet szerzett magának. 1810-ig örülhetett új, tágas birtokának, de amikor Bonaparte Napóleon eladta Louisianát az USA-nak, megint elvesztette saját területét. Ismét felkerekedett, valósággal menekült a földéhes telepesek áradata elől. Utolsó éveit Missouri vadonában töltötte mint csapdaállító prémvadász. Fia, *Nathan Boone* házában érte a halál, 1820. szeptember 26-án.

Daniel Boone idealizált alakja mellette akarva-akaratlanul odakívánkozik a két-három generációval később élt magyar utazóé, akiről Karl May *Old Shatterhandet* mintázta. **Xántus Já-**

nos (1825–1894) Somogy megyében született, Csokonyavisontán. Harcolt az 1848–1849-es forradalomban, s a bukást követően az osztrákok kényszorosozták, ám amint tehetette, megszökött. Előbb Nagy-Britanniában, majd az USA-ban próbált boldogulni. Számos foglalkozást űzött, volt katona, vadász, a nyugatra iparkodó telepesek útmutatója, s komoly, méltán elismert természetrajzi gyűjtő. 1861-ben visszalátogatott Magyarországra, majd három esztendő múltán végleg hazatért. Ő lett a budapesti állatkert második igazgatója. 1868-ban leköszönt a posztjáról, és néprajzi, valamint zoológiai gyűjtőként bekalandozta Jávát, Borneót, Ceylont (ma: Sri Lanka). 1870-ben tért vissza, hallatlanul érdekes, egyben felettébb értékes anyagokkal. 1894-ben hunyt el.

Xántus János életútja egybeesett a vadászfegyverek fejlődéstörténetének egyik legdinamikusabb szakaszával. Amikor világra jött, legtöbbször még egylövetű, ütőkakasos, kovás szerkezetű puskákkal űzték a vadat, ezt aztán felváltották a még mindig elöltöltős, de már újmódibb perkuszziós gyújtású golyósok és sörétesek. Amerikai tartózkodása idején találták

fel az egybeszerelt, rézhüvelyes muniációt, mely lőszerrel immár hátulról tölthették csőre a puskákat. Meglett férfiként pedig Henry puskát markolt, forgatott, melynek karabély változatával Karl May szerelte fel a képzeletbeli Old Shatterhandet... Valami csoda folytán pontosan ez a fegyver előkerült 1994-ben, s ma a győri Xántus-múzeum gyűjteményében tekinthető meg. A nagy magyar vadász éppen Észak-Amerikában tartózkodott, amikor *Benjamin Tyler Henry* a New Haven Arms Companynál szabadalmaztatta s elkezdte gyártani a saját magáról elnevezett ismétlőpuskát. A hozzávaló rövidke, peremgyújtásos töltényt – amelyet .44 Henry Flatként ismerünk – szintén ő találta ki. A Henry puska hatvanegy centiméteres, nyolcszögletes csővel készült. Alatta húzódik a hengeres tár, amely alul, szinte teljes hosszában, résnyire nyitott. Tizenöt lőszer fér bele, plusz egy a csőbe, ezért emlegették a vadnyugaton „*sixteen shooter*”-nak. Zárteste, oldallemezei – a legelső, vasból történő próbálkozás után – bronzból lettek kialakítva. Előágya nem volt, a tusa többnyire amerikai diófából formált, egyenes vonalvezetésű, és

A Henry puskák többféle díszítéssel kerültek a boltokba

Kittenberger Kálmán oroszlánzsákmányával

bronz agyaltalpban végződik. Ez volt a második, egybeszerelt, rézhüvelyes töltényekkel működő ismétlőpuska az USA történelmében (az első a tusatáras Spencer M. 1860). Xántus János feltehetőleg nem vette, hanem ajándékba kapta a saját Henry puskáját, amelybe nincs beütve gyári szám, márka- vagy cégjelzés. Az biztos, hogy nem a legelső Henry prototípusa volt – mert attól több részletben eltér –, sokkal inkább a rövidesen megszülető javított változat első példányainak egyike lehet. S nem zárhatjuk ki, hogy tényleg Henry mestertől kapta, mint ahogy a Winnetou-történetben Old Shatterhand... Hazánkban, de világviszonylatban is tán a leghíresebb magyar vadász-gyűjtő **Kittenberger Kálmán** (1881–1958), aki 1903-ban jutott el először Afrikába, s hat alkalommal, összesen mintegy 16 esztendő-t töltött ott. Az első

világháború kitörésekor éppen Angol Kelet-Afrikában tartózkodott, így a hatóságok elfogták és Indiába internálták, ahonnan 1919-ben engedték haza. A két világháború között megnősült, Nagymarosra költözött, s a *Nimród Vadászlap* főszerkesztőjeként, később tulajdonosaként, annak a kiadása (is) jelentette számára a létbiztonságot. Utolsó két afrikai vadászútja erre az időszakra esett. Majd jött a második világháború és utána a kommunista diktatúra, mely habozás nélkül megszüntette a *Nimród*-ot. A következő csapás az 1956-os forradalom és szabadságharc idején érte, amikor kigyulladt a Nemzeti Múzeum, és a tűz felemésztette Kittenberger állandó Afrika-kiállításának anyagát.

Magyarországon és Afrikában többféle puskával űzte a vadat. Több neves kortársához hasonlóan, gyakorta

Mannlicher-Schönauer M. 1903 nyitott zárszerkezettel

lényegesen kisebb kaliberű golyóssal vadászott nagyvadra, mint ami arra ideális lett volna. A sokszor emlegetett oroszlánkalmitása során egy 7×57-es Mauser volt vele – valószínűleg a katonai M 93-ból vadásziasított fegyver –, s noha az első lövése talált, de a második töltény nem sült el, ezért aztán a nagymacska leütötte. Alatta fekvé töltötte csőre a harmadik löszert, azal terítette le az őt marcangoló oroszlánt. Műveiben gyakran emlegeti végigagyazott, általa „6,7 mm”-esnek nevezett, osztrák Mannlicher-Schönauer golyósát. Nos, a saját és mások könyveiben olykor 6,7 milliméteresnek parentált töltény valójában a híres-neves 6,5×54 M.–Sch. muníció. Lövedékének valódi átmérője tényleg 6,70 mm, de hivatalos elnevezése mindenképpen a fenti jelzés szerinti. Eredetileg 1900-ban szabadalmaztatták, a hozzá készített, Görögországban rendszeresített hadipuskával egyetemben. Ezen alapmodell vadásziasított, gyorsítóval ellátott, végigagyazott, könnyű „leszármazottja” lett az úgynevezett Mannlicher-Schönauer M. 1903. Csaknem minden híres magyar vadász rendelkezett ilyen kézies golyóssal (is). *Habsburg József* főhercegtől *gróf Széchenyi Zsigmond*on, *Nadler Herbert*en és *dr. Mészáros Kálmán*on át *Satzger László*ig és *gróf Merán Ferenc*ig terjed

a skála. Nem csoda hát, hogy Kittenberger ugyancsak rajongott roppant egyenesen hordó Mannlicher-Schönauer karabélyáért. Rendesen cél-távcső nélkül, csak mechanikai irányzékkal használta. Jóval később, meglett korában tért át az optikára.

Roy Chapman Andrews (1884–1960) elsősorban Ázsiában vadászott. A fent bemutatott Mannlicher-Schönauer M 1903-as végigagyazott karabély Andrews-nak szintén az egyik kedvence volt. Andrewst tartják az igazi *Indiana Jones*-nak, aki egy személyben volt komoly múzeumi szakember és kalandokat hajszoló utazó. Vastag bőrkabátot viselt, széles karimájú kalapot, hatlövetű forgópisztolyt, és minduntalan hajmeresztő helyzetekbe keveredett. Andrews Wisconsinban, Beliot városkában született, és már kilencévesen megkapta az első vadászpuskáját. A helyi középiskola elvégzése után New Yorkba utazott, ott állásért folyamodott a Természettudományi Múzeumban. Előbb takarító lett, majd bekerült az állatpreparátor-osztályra, később önálló gyűjtő-kutató vált belőle. Kiseb-nagyobb emlősöket gyűjtött Kelet-India apróbb szigetein, Borneón, Sulawesin, Formozán. Koreában emberevő tigrist nyomozott – igaz, eredménytelenül. Belső-Ázsia volt az újabb úti célja. Az addigi legnagyobb

A Savage kengyelkulcsos vadászfegyver

és legteljesebb emlőskollekciót sikerült neki és csapatának összegyűjtenie, majd hiánytalanul elküldenie múzeumába. Leghíresebb expedíciója 1922-től 1930-ig tartott, pekingi bázissal. A közép-ázsiai fennsíkon folyt a munka. Úgy, ahogy Andrews az elején közzétette: „...tanulmányozni fogjuk geológiai szerkezetét, ásatag világát, rég letűnt éghajlatát, növényzetét. Gyűjtenők élő emlőseit, madarait, csúszómászóit. Térképeznénk a Góbi sivatag eddig nem kutatott vagy kevésbé ismert tájékeit.” Andrews általában két csigatáras kedvencét vitte magával a kutatóútjaira. A már fentebb említett 6,5×54-es Mannlicher–Schönauert, valamint egy .250 Savage kaliberű Savage M. 99-es kengyelkulcsost.

Andrewst 1935-ben a New York-i Természettudományi Múzeum igazgatójává nevezték ki. Ötvenhét esztendősen vonult vissza, számos könyvet, cikket írt a kalandos utazásairól. „Valaha sokat álmodoztam róla, hogy egyszer majd én is vezetek kutatóutakat, és én tervezhetem meg a múzeumi kiállítótermeimet. Az álmok valóra válnak, és a rendestől eltérően a valóság szebb, mint az álmok!” – summázta életútját. Idősebb korában Kaliforniába, Carmelbe költözött, ott érte a halál 1960. március 11-én.

A fentiekben említett Nimródok vadászati és gyűjtői sikereik révén

lettek híresek; ugyanakkor **Ernest Hemingway** (1899–1961) nevét mint vadászt ma már talán senki sem ismerné, ha nem lett volna belőle történetesen Nobel-díjas író. Hemingway a Chicago melletti Oak Parkban született, s apja hamar bevezette a horgászatba-vadászatba. Amit elejtettek, azt meg is ették. Tizenhét éves korában megszökött otthonról, az első világháborúban önkéntesként vett részt, s az olasz fronton megsebesült. A harcok elültével hol Amerikában, hol Európában élt, külföldi laptudósítóként. 1926-ban jelent meg első könyve, egy novelláskötet. 1933-ban eljutott egy kelet-afrikai szafarira, de többször vadászott a kontinensen, mint ahogy Észak-Amerikában és Európában is. 1934-ben kiadott, „*Afrikai vadásznapló*” c. könyvében eléggé szabadszájúan fogalmazott, s mondhatni, tökéletesen mentesen a Magyarországon oly fontos etikai álláspontok jó részétől. Pl. kafferbivaly utánkeresésénél írja: „...lefektetem a piszkot, ha lövéshez jutok!” – mondja, amikor jó háromszáz méterről (!) lövöldözik egy orrszarvúra. Hemingwaynak sok és sokféle puskája volt. Azonban a nagygolyósok közül a .30-06 Springfield kaliberű, a Griffin & Howe cég által vadászias külleművé tett, eredetileg Springfield-katonapuska volt a kedvence. Ez a típus nagyon hasonlít a német Mauser M.

Ernest Hemingway .30-06-os Griffin & Howe Springfield golyópuskájával

98-as forgó tolozáras, középagytáras ismétlőhöz. Ami cseppet sem véletlen, lévén hogy több szerkezeti megoldását, elemét egyszerűen „lekoppintották” a Springfield Armorynál. Katonafegyverként 1903–1974 között szolgált az USA fegyveres erejénél. Hemingway vadászósított kinézetű puskája 956-os gyári számú volt, amelyet 1930-ban vásárolt, 2,5-szeres nagyítású Zeiss Zielklein céltávcsővel felszerelten, puskaszíjjal, Heiser bőrtokkal egyetemben. Összesen 256,50 dollárt fizetett érte. A nagy író nem szerette az optikát a puskán, így aztán diopterrel célzott helyette. Nagy bizalom élt benne a .30-06 Springfield töltény kiváló ballisztikáját és sokkhatását illetően. Egyszer egy kafferbivaly megtámadta, és számos töltényt kellett ismételnie a dühödött vadba, mire az az író közvetlen közelében összerogyott s kimúlt. Feltehetőleg biztonságosabb lett volna, ha a .470 Nitro Express kaliberű dupla golyósával vadászik veszélyes nagyvadra, de azt nem szívesen

alkalmazta, mert „*olyan a ravasza, mint a konzervnyitó utolsó fordulata, mikor szardíniásdobozt nyit ki az ember*”. Rejtély, hogy ez a fegyverszerető vadász afrikai szafarija előtt miért nem könnyítette le a dupla ravaszát. Az élményeken kívül gyűjtötte a vadászpuskákat, a késeket, sőt a pisztolyokat is. Nagyon egészségtelenül élt, utolsó éveiben gyakran betegeskedett. Rettegett attól, hogy esetleg megőrül. Utolsó nyomasztó időszakában aztán, nem látván más kiutat, saját maga ellen fordította az apjától örökölt sörétesnek csövét... Kedvenc Griffin & Howe golyósát Patrick nevű fia örökölte, ám az 1970-es évek végén nyoma veszett – betörték montanai otthonukba, és ellopták a híres golyóst.

Tovább kalandozva a nagy vadászok között, feltétlenül meg kell említenünk **Molnár Gábort** (1908–1980), akiről manapság sajnos indokolatlanul és méltatlanul kevés szó esik. Vadász- és útleírásai, életrajzi művei, regényei igazi irodalmi értéket képviselnek.

Molnár Gábor kajmánt zsákmányolt M. 1873-as szokatlanul rövid csövű, az USA-ban "Baby Carbine"-nak nevezett alsó emelőkaros Winchesterével

Molnár Gábor Pápán szerzett mezőgazdász képesítést. 1930-ban kínálkozott alkalom arra, hogy egy bogárgyűjtő expedícióhoz csatlakozva Brazíliába utazzon. Élt a lehetőséggel, s noha társai hamar visszatértek Magyarországra, ő maradt, és a Ford-társaság kaucsukültetvényén vállalt munkát. Oly módon, hogy két hónapot ott dolgozott, majd két hónapig vadász- és gyűjtőutat tett az amazóniai rengetegbe, aztán újrakezdte az egészet. Csónakon eljutott a Tapajos, Rio Negro, Cupari, Jatapu, Uatuma folyó vadonjába. Számtalan értékes anyagot, főleg rovarokat küldött haza ajándékba a Magyar Nemzeti Múzeumnak.

A híres magyar vadászok között is tán az egyik legkiválóbb golyólövőnek

számított (bár itt-ott azért nyilvánvaló túlzásokra akadhatunk a műveiben).

1932. március 7-én egy, a kezéből kiesett, megsemmisítésre szánt gyutacsdoboz felrobbant, mely baleset következtében elveszítette a látását. Hazautazott, és nagy sikerű könyveit már idehaza, vakon írta.

Kedvenc fegyvertípusa a kurta csövű Winchester Modell 1873-as, előagyatás, kengyelkulcsos ismétlő volt: az a fegyver, amelyről azt tartották, hogy legyőzte a vadnyugatot. Amerikai diófából formált egyszerű, kétrészes agyazású, s tán karabélyváltozatban a legnépszerűbb. Ami – rövid és lapos zártestű lévén – nagyszerűen odaillesik a nyereg melletti bőrtokba. Leggyakrabban a .44-40 Winchester töltényhez kamrázták, ilyen kurtály volt – pontosabban ilyenek – Molnár Gábor birtokában. S habár ő olykor .44 Magnumnak adja meg az űrméretét, az elég nagy tévedés, mert azt a kalibert sokkal később ötlötték ki, csak 1955-ben rendszeresítették. A .44-40 Winchester töltény 13,0 grammos, csapott hegyű ólomlövedéke kb. 380 m/s-mal hagyja el a csövet, s ott mért energiája cirka 930 joule. Nem nagyszerű ballisztikai értékek, de a sűrű „zöld pokolban” ritkán lehetett-kellett ötven-hatvan méternél messzebbre célozni és löni, s azon a távolságon belül a hatása igazán ledorongoló. Lényegében ezért és alacsony ára miatt volt közkedvelt Brazília dzsungleiben. Molnár Gábor szinte minden arrafelé honos, eléje kerülő vadra alkalmazta, az agutitól a pumán és tapíron át egészen a jaguárig.

Kovács László

Innovation that excites

KÉSZ A VADÁSZATRA

ÚJ NISSAN NAVARA

Mi kell a sikeres vadászathoz? Elszántság, kitartás, intelligencia. Mindezt megtalálja az új Nissan Navarában.

- 1 tonna teherbírás és 3,5 tonna vontatókapacitás
- Többllégűkaros hátsó felfüggesztés
- Legmodernebb vezetéstámogató technológia
- Lejtmenetszabályzó és visszagurulás-gátló
- Egyedülálló kényelem és vezetési élmény

EGYEDI KEDVEZMÉNY AZ ORSZÁGOS MAGYAR VADÁSZKAMARA TAGJAI SZÁMÁRA.

Kiszhazongépjárművekre 5 év vagy 160 000 km (amelyik előbb bekövetkezik) gyártói garancia vonatkozik (az e-NV200 modell kivételével). Az e-NV200 esetében: A Garanciafüzet és Szervizkönyv 31. pontjában meghatározott új gépjármű garancia meghosszabbításra kerül 5 évre (a garancia kezdő időpontjától) vagy 100 000 km-re, amelyek hamarabb bekövetkeznek. A karosszéria elemeire és a festésre a 4. és 5. évben nem vonatkozik a garancia. A garancia feltételei és a kivételek a Garanciafüzetben rögzítettek szerint irányadók. A további részletekért kérjük tekintse meg a Kiterjesztett Garancia Szerződési Feltételeit. A fentiekől eltekintve valamennyi, a Garanciafüzet és Szervizkönyvben meghatározott feltétel változatlanul irányadó. A Kiterjesztett Garancia biztosítási termék, amelyet a Nissan Insurance Ltd nyújt. A tájékoztatás nem teljeskörű. Az itt közölt adatok tájékoztató jellegűek, és nem minősülnek szerződéses ajánlattételnek. A kép illusztráció. Kombinált üzemanyag-fogyasztás: 6,4-7,0 l/100 km, kombinált CO₂-kibocsátás: 169-183 g/km. A vadászkedvezmény az Országos Magyar Vadászkamara tagjai számára elérhető, részleteiről érdeklődjön az Önhöz legközelebb eső márkakereskedésben. A márkakereskedések listáját megtalálja a www.nissan.hu oldalon. Az ajánlat a 2016. október 24-től visszavonásig vagy legfeljebb 2017. október 23-ig érvényes.

CÍMJEYZÉK

ORSZÁGOS MAGYAR VADÁSZKAMARA

1027. Budapest Medve u. 34-40. Tel: (1) 355-6180 (1) 212 2226, fax: (1) 375-8378
info@omvk.hu. www.omvk.hu

OMVK Baranya megyei Területi Szervezete
7623 Pécs, Petőfi u. 45.
Tel: 06-72/ 332-354
info@omvkbm.t-online.hu
http://www.baranyai-vadaszkamara.hu

OMVK Bács-Kiskun megyei Területi Szervezete
6000 Kecskemét, Rákóczi u. 9 I/5
Tel: 06-76/ 325-254
omvkbacs@omvkbacs.t-online.hu
http://www.omvkbacs.hu

OMVK Békés megyei Területi Szervezete
5600 Békéscsaba, Bajza u. 11
Tel: 06-66/ 321-234
omvkbekes@mail.globonet.hu
http://www.omvkbekes.hu

OMVK Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Területi Szervezete
3526 Miskolc, Tas u. 18
Tel: 06-46/ 504-125
omvk.borsod@vipmail.hu
http://www.borsodivadasz.hu

OMVK Csongrád megyei Területi Szervezete
6721 Szeged, Római krt. 18/b
Tel: 06-62/ 420-362
csongrad@omvkcsongrad.hu
http://www.vadaszkamara.hu

OMVK Fejér megyei Területi Szervezete
8000 Székesfehérvár, Jancsár u. 7

Tel: 06-22/ 327-933
omvk.fejer@gmail.com
http://www.omvk-fejer.hu

OMVK Győr-Moson-Sopron megyei Területi Szervezete
9023 Győr, Corvin u.9
Tel: 06-96/ 618-692
vadasz@omvkgyor.t-online.hu
http://www.omvkgyor.t-online.hu

OMVK Hajdú-Bihar megyei Területi Szervezete
4026 Debrecen, Péterfia u. 4
Tel: 06-52/ 417-447
omvk@vadaszkamaradebrecen.t-online.hu
http://www.vadaszkamaradebrecen.hu

OMVK Heves megyei Területi Szervezete
3300 Eger, Hibay K. u. 12
Tel: 06-36/ 517-123
heves@omvk.t-online.hu
http://www.hevesi-vadasz.hu

OMVK Komárom- Esztergom megyei Területi Szervezete
2800 Tatabánya, Réti u. 156.
Tel: 06-34 / 510-197
vadaszkem@vivamail.hu
http://www.omvk-komarom.hu

OMVK Nógrád megyei Területi Szervezete
3100 Salgótarján, Pf. 234
Tel: 06-32/ 412-875
omvk.nograd@chello.hu
http://www.omvk-nograd.hu

OMVK Főváros és Pest megyei Területi Szervezete
1051 Budapest, Nádor u. 34
Tel: 06-1/ 3119-608
omvkpest@t-online.hu
http://omvkpest.hu

OMVK Somogy megyei Területi Szervezete
7400 Kaposvár, Zárda u. 18
Tel: 06-82/ 526-287
vadaszkamara.somogy@gmail.com
http://www.omvk-somogy.hu

OMVK Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Területi Szervezete
4400 Nyíregyháza, Vörösmarty tér 7/a
Tel: 06-42/ 311-246
omvk.szabolcs@gmail.com

OMVK Jász- Nagykun- Szolnok megyei Területi Szervezete
5000 Szolnok, Petőfi u. 13
Tel: 06-56/ 514-180
postmaster@szolnokomvk.t-online.hu
http://www.omvk-szolnok.hu

OMVK Tolna megyei Területi Szervezete
7100 Szekszárd, Pollack M. u. 32/b
Tel: 06-74/ 512-224
omvk.tolna@gmail.com
http://www.omvk-tolna.hu

OMVK Vas megyei Területi Szervezete
9700 Szombathely, Puskás T. u. 7
Tel: 06-94/ 500-324
vas@omvk.hu
http://www.omvkvas.hu

OMVK Veszprém megyei Területi Szervezete
8200 Veszprém, Dózsa Gy. út 32
Tel: 06-88/ 422-298
veszprem@omvk.hu
http://www.vomvk.hu

OMVK Zala megyei Területi Szervezete
8900 Zalaegerszeg, Petőfi u. 39.
Tel: 06-92/ 599-440
zala@vadaszkamara.t-online.hu
http://www.omvk-zala.hu/

ORSZÁGOS MAGYAR VADÁSZATI VÉDEGYLET

1027 Budapest, Medve u. 34-40. Tel: 06 1 355 6180; fax: 375-8378
omvv@vadaszativegylet.hu, www.vadaszativegylet.hu

Baranya megyei Vadásztársaságok Szövetsége
7623 Pécs, Petőfi u. 45
Tel: 06-72/332 354

Bács-Kiskun megyei Vadászsövetség
6000 Kecskemét, Rákóczi u. 9 I/5
Tel: 06-76/418-800

Békés megyei Vadászsövetség
5600 Békéscsaba, Bajza u. 11.
Tel: 06-66/321-234

Vadászok és Vadgazdálkodók Észak-Magyarországi Területi Szövetség
3526 Miskolc, Tas u. 18.
Tel: 06-46/504-125

Csongrád megyei Vadászsövetség
6721 Szeged, Római krt. 18/b
Tel: 06-62/420-362

Fejér megyei Vadászok és Vadgazdálkodók Szövetsége
8000 Székesfehérvár, Jancsár u. 7.
Tel: 06-22/327-933

Kisalföldi Vadászsövetség
9023 Győr, Zechmeister u.9.
Tel: 06-96/311-512 0620/9353-527

Hajdú-Bihar megyei Vadgazdálkodók és Vadászok Szövetsége
4026 Debrecen, Péterfia u. 4.
Tel: 06-52/417-447

Heves Megyei Vadászok Vadgazdálkodók és Természetvédők Szövetsége
3300 Eger, Hibay K. u. 12.
Tel: 06-36/517-123

Komárom-Esztergom megyei Vadászatra Jogosultak és Vadászok Szövetsége
2943 Bábolna, Ady Endre u. 41.
Tel: 06-30/239-4932

Nógrád Megyei Vadász Szövetség
3100 Salgótarján, Múzeum tér 1. Pf. 234.
Tel: 06-32/412-875

Vadászok és Természetvédők Fővárosi és Pest megyei Szövetsége
1051 Budapest Nádor u. 34.
Tel: 06-1/3119-608

Somogy megyei Vadászok Szövetsége
7400 Kaposvár, Zárda u. 18
Tel: 06-82/526-288

Vadásztársaságok Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Szövetsége
4400 Nyíregyháza, Vörösmarty tér 7/a.
Tel: 06-42/311-246

Jász-Nagykun-Szolnok megyei Vadász Szövetség

5000 Szolnok, Petőfi u. 13.
Tel: 06-56/514-180

Tolna megyei Vadászszövetség
7100 Szekszárd, Pollack M. u. 32/b.
Tel: 06-74/512-224

Vasi Vadgazdálkodók Védegylete
9700 Szombathely Puskás T. u. 7
Tel: 06-94/500-324

Veszprém Megyei Vadász Szövetség
8200 Veszprém Dózsa Gy. út. 32
06-88/422-298

Zala megyei Vadásztársaságok, Vadgazdálkodók és Vadászok Szövetsége
8900 Zalaegerszeg, Petőfi u. 39.
Tel: 06-92/599-440

Sopron Tájegységi Vadász Szövetség
9400 Sopron, Honvéd u. 1
Tel: 06-99/311-100

Felsőtiszavidéki Vadgazdák Szövetsége
4800 Vásárosnamény Szabadság tér 25
Tel: 06-45/570-530

Rábaközi Vadászszövetség
9322 Rábatamási, Szabadság út 87
Tel: 06-96/282-342

Borsod-Abaúj-Zemplén megyei KH Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztály
3526 Miskolc, Blaskovics u. 24.
Tel: 06-46/531-020
foldmuvelesugy-erdeszet@borsod.gov.hu

Csongrád megyei KH Élelmiszerlánc-biztonsági és Földművelésügyi Főosztály
6724 Szeged, Vasas Szent Péter u. 9.
Tel: 06-62/680-785
csongrad-fm@csomgrad.gov.hu

Fejér megyei KH Élelmiszerlánc-biztonsági és Földművelésügyi Főosztály
2481 Velence, Ország út 23.
Tel: 06-22/511-270
foldmuvelesugy@fejer.gov.hu

Győr-Moson-Sopron megyei Élelmiszerlánc-biztonsági és Földművelésügyi Főosztály
9021 Győr, Arató u. 5.
Tel: 06-96/529-346
foldmuvelesugy@gyor.gov.hu

Hajdú-Bihar megyei KH Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztály
4024 Debrecen, Kossuth u. 12-14.
Tel: 06-52/521-020
folderdogazdalkodas@hajdu.gov.hu

Heves megyei KH Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztály
3300 Eger, Szövetkezet u. 6.
Tel: 06-36/413-737
fimeg@heves.gov.hu

Jász-Nagykun-Szolnok megyei Élelmiszerlánc-biztonsági és Földművelésügyi Főosztály
5000 Szolnok, Verseghy u. 9
Tel: 06-56/795-947
kh.ebfm@jasz.gov.hu

Komárom-Esztergom megyei KH Élelmiszerlánc-biztonsági és Földművelésügyi Főosztály
2890 Tata, Új út 17.
Tel: 06-34/513-920
elba@komarom.gov.hu

Nógrád megyei KH Élelmiszerlánc-biztonsági és Földművelésügyi Főosztály
3101 Salgótarján, Baglyasi út 2. Pf. 196.
Tel: 06-32/520-800
elelmiszerlanc@nograd.gov.hu

Pest megyei KH Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztály
2103 Gödöllő, Kotlán S. u. 1.
Tel: 06-28/532-301
erdeszeti.hatosag@pest.gov.hu

Somogy megyei KH Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztály
7400 Kaposvár, Guba S. u. 20.
Tel: 06-82/526-102
demeter.erezset@somogy.gov.hu

Szabolcs Szatmár-Bereg megyei KH Élelmiszerlánc-biztonsági és Földművelésügyi Főosztály
4400 Nyíregyháza, Keleti u. 1.
Tel: 06-42/598-981
elelmiszerlanc@szabolcs.gov.hu

Tolna megyei KH Élelmiszerlánc-biztonsági és Földművelésügyi Főosztály
7100 Szekszárd, Tormay B. u. 18.
Tel: 06-74/529-080
elelmiszerlanc@tolna.gov.hu

Vas megyei KH Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztály
9700 Szombathely, Gagarin u. 2
Tel: 06-94/506-761
vas-fm@gov.hu

Veszprém megyei KH Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztály
8200 Veszprém, Batsányi u. 5
Tel: 06-88/590-472
vemkh.foldmuveles@veszprem.gov.hu

Zala megyei KH Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztály
8901 Zalaegerszeg, Zrínyi Miklós út 36. Pf. 186
Tel: 06-92/550-410
foldmuveles@zala.gov.hu

NEMZETI ÉLELMISZERLÁNC-BIZTONSÁGI HIVATAL

Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal Földművelésügyi Igazgatóság
1024 Budapest Keleti K. u. 24.
Tel: 06/1-336 9488
fmig@nebih.gov.hu

Vadászati és Halászati osztály
Tel: 06-70-390-20-87
vadaszi@nebih.gov.hu

MEGYEI VADÁSZATI HATÓSÁGOK ELÉRHETŐSÉGEI

Baranya megyei KH Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztály
7633 Pécs, Lázár Vilmos 12.
Tel: 06-72/795-009
fold.erdo@baranya.gov.hu

Tel: 06-76/513-601
bacs-fm@bacs.gov.hu

Bács-Kiskun megyei KH Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztály
6000 Kecskemét, Halasi út 34.

Békés megyei KH Élelmiszerlánc-biztonsági és Földművelésügyi Főosztály
5600 Békéscsaba, Szerdahelyi út 2.
Tel: 06-66/411-811
elelmiszer@bekes.gov.hu

Bakonyerdő Zrt.
8500 Pápa, Jókai út 46.
Tel: (89) 513-100
info@bakonyerdo.hu

Budapesti Erdőgazdasági Zrt.
1033 Budapest Hévízi út 4/a
Tel: (1) 387-88-59
bp-erdo@bp-erdo.hu

Délalföldi Erdészeti Zrt.
6721 Szeged, Zsótér u. 4/b
Tel: (62) 551-340
dalerdr@dalerd.hu

Egererdő Zrt.
3300 Eger, Kossuth L. u. 18
Tel: (36) 801-500
egererdo@egererdo.hu

Északerdő Zrt.
3525 Miskolc, Deák tér 1.
Tel: (46) 501-501
info@eszakerdo.hu

Gemenci Erd. Zrt.
6500 Baja, Szent Imre tér 2
Tel: (79) 326-387
gemenc@gemenczrt.hu

“Gyulaj” Erdészeti és Vadászati Zrt.
7090 Tamási, Szabadság u. 27.
Tel: (74) 573-940
titkarsag@gyulajzrt.hu

Ipoly Erdő Rt.
2660 Balassagyarmat, Bajcsy-Zs. u. 10
Tel: (35) 300-769
titkarsag@ipolyerdo.hu

Kaszó Erdőgazdaság Zrt.
7564 Kaszó Kaszópuszta 1
Tel: (82) 445-903
info@kaszort.hu

Kisalföldi Erdőgazdaság Zrt.
9023 Győr, Corvin u. 9
Tel: (96) 529-450
kaegrt@kaeg.hu

Kiskunsági Erdészeti és Faipari Zrt.
6000 Kecskemét, József A. u. 2
Tel: (76) 510-400
kefag@kefag.hu

Mecseki Erdészeti Zrt.
7623 Pécs Rét u. 8
Tel: (72) 508-200
info@mecsekerdo.hu

Nagykunsági Erdészeti és Faipari Zrt.
5001 Szolnok József A. u. 34
Tel: (56) 512-110
nefag@nefag.hu

Nyírségi Erdészeti Zrt.
4400 Nyíregyháza, Kótaji u. 29
Tel: (42) 598-450
mail@nyirerdo.hu

Pilisi Parkerdő Zrt.
2025 Visegrád, Mátyás király u. 4.
Tel: (26) 598-000
informacio@pprt.hu

Somogyi Erdészeti és Faipari Zrt.
7400 Kaposvár, Bajcsy Zs. u. 21
Tel: (82) 505-100
sefag@sefag.hu

Szombathelyi Erdészeti Zrt.
9700 Szombathely, Saághy I. u. 15
Tel: (94) 514-000
titkarsag@szherdeszet.hu

Tanulmányi Erdőgazdaság Zrt.
9400 Sopron, Honvéd u. 1
Tel: (99) 506-810
titkarsag@taegrt.hu

VADEX Mezőföldi Erdő- és Vadgazd. Zrt.
8000 Székesfehérvár, Tolnai u. 1
Tel: (22) 510-500
posta@vadex.hu

Veszprémi Erd. Zrt.
8200 Veszprém Jutasi u. 10
Tel: (88) 591-510
info@verga.hu

Vértesi Erdészeti és Faipari Zrt.
2800 Tatabánya Dózsakert u. 63
Tel: (34) 316-733
verteserdo@t-online.hu

Zalaerdő Zrt.
8800 Nagykanizsa, Múzeum tér 6
Tel: (93) 500-200
zalaerdo@zalaerdo.hu

NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁGOK

Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság
3758 Jósza, Tengersizem oldal 1.
Tel: 06 (48) 506-000
www.anp.nemzetipark.gov.hu

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság
8229 Csopak, Kossuth u. 16.
Tel: 06 (87) 555-260
www.bfnp.nemzetipark.gov.hu

Bükk Nemzeti Park Igazgatóság
3304 Eger, Sánc u. 6.
Tel: 06 (36) 422 700
www.bnnp.nemzetipark.gov.hu

Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság
7625 Pécs, Tettye tér 9.
Tel: 06 (72) 517-200
www.ddnp.nemzetipark.gov.hu

Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság
1021 Budapest, Költő u. 21.
Tel: 06 (1) 391 4610
www.dinp.nemzetipark.gov.hu

Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság
9435 Sarród, Rév-Kócsagvár Pf. 4.
Tel: 06 (99) 537-620
www.fhnp.nemzetipark.gov.hu

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság
4024 Debrecen, Sumen u. 2.
Tel: 06 (52) 529-920
www.hnp.nemzetipark.gov.hu

Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság
6001 Kecskemét, Liszt Ferenc u. 19.
Tel: 06 (76) 482-611
www.knp.nemzetipark.gov.hu

Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság
5540 Szarvas, Anna-liget Pf. 72
Tel: 06 (66) 313-855
www.kmnp.nemzetipark.gov.hu

Órségi Nemzeti Park Igazgatóság
9941 Óriszentpéter Siska szer 26/a
Tel: 06 (94) 548 034
www.onp.nemzetipark.gov.hu

CIVIL SZERVEZETEK

Vadászati Kulturális Egyesület
1163 Budapest, Cziráki u. 26-32 II/156
Tel: 06 70 378 4040
www.vadaszatikultura.hu

Fehérkereszt Állatvédő Liga
1074 Budapest, Dohány u. 69.
Tel: 06 20 916 9279
www.feherkeresztliga.hu

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
Budapest XII. kerület, Költő u. 21 (Jókai kert)
Postacím: 1536 Budapest, Pf. 283
Tel.: 1/275-6247 Fax: 1/275-6267
E-mail: mme@mme.hu
Honlap: www.mme.hu

Magyar Országos Vadászkutyás Kulturális Egyesület

TARTALOM

2017. évi naptár, vadászati idények	5
Tizenkét hónap	6
Tisztelt Vadásztársaim!	30
A hagyományokat tisztelni, az időt pedig követni kell!	32
Muflon Magyarországon	42
Nézőpont kérdése	48
A „magyar” muflon - ahogy egy természetvédő látja	60
Csigabiga, gyere ki... ..	67
Muflonrostélyos	74
A hegyek urai	78
Élőhelyfoglalás a városban	90
A város mint élőhely	98
Városi találkozások	106
Aszfaltbetyárok	112
A jövő érdekében	116
Bíráló tekintettel	122
Az erdeisalonkamonitoring-program nyolc év távlatából	128
Sasok, nyulak, mérgezések	136
Őshonos magyar vadászeb fajták állami megőrzési feladatai	144
Vadászok, vadászotthonok	150
Egymás nyomába lépni	158
Híres puskák - nagy vadászok	170
Címjegyzék	178

1800 Ft

Trófea súlya: 14,83 kg
Pontszáma: 261,44
Elejtés helye: Császárhegyi-Egyetértés Vt.
Elejtés ideje: 2016. szeptember 19.
Elejtő: Seres Róbert